

ΞΤ' 89 ΣΧΒ'

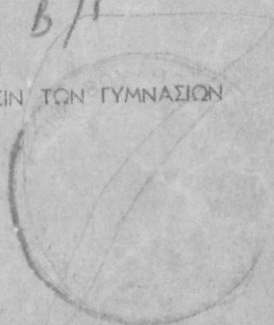
Π. Ι. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

Ηλιοπούλου (Α.Ι.)
" Ηλιοπούλου

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ Β/Γ

ΔΙΑ ΤΗΝ Β' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1951

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
1316

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Π. Ι. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΤ' 89 ΣΧΒ

Ηλιοπούλου (Π.Ι.)

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ Β' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ
1015, 51

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1951

002
K12
ST2B
1316

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΧΩΡΑΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΧΩΡΑΙ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Αί χώραι, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὴν Μεσογειακὴν Εὐρώπην, εἶναι αἱ χερσόνησοι: Βαλκανικὴ, Ἰταλικὴ καὶ Πυρηναικὴ.

Ι. Η ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

ΤΑ ΚΡΑΤΗ

Α'. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ

Εἰσαγωγή.— Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία εἶναι τὸ τελευταῖον ὑπόλειμμα τῆς μεγάλης Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, τὴν ὁποίαν κατεῖχον οἱ Τούρκοι ἀπὸ τοῦ 15ου αἰῶνος. Αὕτη ἐξετείνετο ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου καὶ ἐπὶ ἑνὸς τμήματος τῆς περιοχῆς τῶν Καρπαθίων. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 20ου (Βαλκανικὸς πόλεμος, Ἀσὸς παγκόσμιος πόλεμος) οἱ Τούρκοι ἀπώλεσαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἐν Εὐρώπῃ κτήσεών των καὶ περιωρίσθησαν κυρίως εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. (Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία 23.975 τ. χμ., 1.250.000 κάτοικοι· Ἀσιατικὴ Τουρκία 738.760 τ. χμ., 14.900.000 κάτοικοι).

Φυσικὴ Γεωγραφία.— 1) Ὅρια. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην, ἡ ὁποία ὀρίζεται πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος (κοιλὰς κάτω Ἔβρου) καὶ πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας. Ἀπὸ τὰς ἄλλας πλευρὰς βρέχεται ὑπὸ

τοῦ Εὐξείνου Πόντου, τοῦ Βοσπόρου, τῆς Προποντίδος, τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Σαφῆ φυσικά ὄρια μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Βουλγαρίας δὲν ὑπάρχουν, διότι τὸ ἔδαφος τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης εἶναι συνέχεια τῆς Δυτικῆς καὶ Βορείου Θράκης.

2) Γεωλογικὴ κατασκευή. Ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη εἰς παλαιότεραν γεωλογικὴν ἐποχὴν ἦτο ἠνωμένη μετὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν γεωλογικὴν σύστασιν τῶν δύο αὐτῶν περιοχῶν. Ἀργότερον ἔλαβον χώραν καθιζήσεις, ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων εἶναι ὁ σχηματισμὸς τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, τῆς Προποντίδος, τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς λεκάνης τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἡ ὁποία ἀρχικῶς ἐκαλύφθη ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Ἡ θάλασσα αὕτη ἐπεκοινώνει μετὰ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἐβρου. Ἐκ τῶν καθιζήσεων ἐσχηματίσθησαν ἐπίσης καὶ ρήγματα ἀπὸ τὰ βαθύτερα τῶν ὁποίων ἐξῆλθον ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Γῆς λυωμένα ὑλικά, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ἠφαιστειογενῆ πέτρωματα, τὰ ὁποῖα ἀπαντῶνται εἰς τὴν παρὰ τὸν Εὐξείνου Πόντον ὄρεινὴν περιοχὴν (Στράντζα ὄρ). Ὁ πλήρης χωρισμὸς τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης ἀπὸ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐγένετο διὰ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν στενῶν Ἑλλησπόντου καὶ Βοσπόρου, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε ἀπετέλουν κοιλάδα ἐνὸς μεγάλου ποταμοῦ. Οὗτος ἔρρεεν ἀπὸ τὴν παλαιὰν χώραν, ἡ ὁποία εὐρίσκετο εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους πρὸς τὴν περιοχὴν τῆς Μαύρης Θαλάσσης. Τέλος ἡ λεκάνη τῆς Ἀδριανουπόλεως λόγῳ τοῦ σχετικῶς μικροτέρου βάθους τῆς καὶ τῶν προσχώσεων τῶν εἰς αὐτὴν ρεόντων ὑδάτων ἐκ τῶν περὶ ὑψηλῶν περιοχῶν μετεβλήθη εἰς ξηράν.

3) Ἡ μορφή τοῦ ἐδάφους. Κατόπιν τῆς γεωλογικῆς τῆς ἱστορίας, δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν τὸ ἔδαφος τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης εἰς δύο φυσικὰς περιοχάς :

α') τὰς παρακτίους ὑψηλὰς περιοχάς,

β') τὴν λεκάνην τῆς Ἀδριανουπόλεως.

α') Αἱ παράκτιοι ὑψηλαὶ περιοχαὶ περιβάλλουν τὸ λεκανοπέδιον τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἀποτελοῦνται, λόγῳ

τῆς διαβρώσεως, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν, ἀπὸ χαμηλὰς ὄροσειράς. Ἐκ τούτων σπουδαιότεραι εἶναι: τῆς Στράντζας (Στράντζα-ντάγ 1.030 μ.) παρὰ τὸν Εὐξείνιον Πόντον (πετρώματα κυρίως κρυσταλλικὰ) καὶ τοῦ Ἱεροῦ ὄρους (Τεκίρ-ντάγ 920 μ.) παρὰ τὴν Προποντίδα καὶ τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος (πετρώματα κυρίως ἀσβεστολιθικά). Ἡ πρώτη, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸν ΝΑ. κλάδον τοῦ Αἴμου, σχηματίζει τὴν χερσόνησον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ δὲ δευτέρα τὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως.

Ἡ χερσόνησος τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶναι ἐν χαμηλὸν ὄροπέδιον 250 μ. περίπου), τὸ ὁποῖον κλίνει ὁμαλῶς ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΝΑ. καὶ διασχίζεται ἀπὸ σειρὰν παραλλήλων κοιλάδων, τῶν ὁποίων τὸ στόμιον κατεκλύσθη ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Μία τῶν κοιλάδων αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι ἀκολουθοῦν τὴν κλίσιν τοῦ ἐδάφους, εἶναι καὶ ἡ σχηματίζουσα τὸν Κεράτιον κόλπον.

Ἡ Χερσόνησος τῆς Καλλιπόλεως εἶναι γενικῶς ὄρεινῆ, τὸ δὲ ὕψος τῆς ἀνέρχεται συνεχῶς ἀπὸ ΝΔ. πρὸς ΒΑ.

β') Ἡ λεκάνη τῆς Ἀδριανουπόλεως (μέσον ὕψος 40-100 μ.) εἶναι μία εὐρεῖα ταφροειδῆς περιοχὴ, ἡ ὁποία ὁμοιάζει ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν τοποθεσίαν μὲ τὴν Προποντίδα. Διαφέρει ὁμως ταύτης, διότι ὑπέστη μικροτέραν καθίζησιν (*).

Τὸ ἔδαφος τῆς λεκάνης τῆς Ἀδριανουπόλεως δέν εἶναι ἐντελῶς ἐπίπεδον, καθόσον ἐκ τῆς διαβρώσεως τῶν ὑδάτων, ἡ ὁποία ἤρχισεν εὐθὺς ὡς μετεβλήθη εἰς ξηρὰν, ἐσχηματίσθησαν μικραὶ κοιλάδες καὶ λοφοσειραὶ, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐκτείνονται περιοχαὶ συνήθως ἐλώδεις. Ἡ λεκάνη αὕτη συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς Δυτικῆς Θράκης διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ κάτω Ἐβρου καὶ μετὰ τῆς Βουλγαρίας διὰ δύο στενωπῶν, αἱ ὁποῖαι ἀκολουθοῦν τὰς κοιλάδας τοῦ Ἐβρου καὶ τοῦ Τόντζου. Σπουδαιότερα εἶναι ἡ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἐβρου μετὰ τὴν Ροδόπης καὶ ΝΑ. διακλαδώσεων τοῦ Αἴμου, τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ ἡ διεθνὴς ὁδὸς Κωνσταντινουπόλεως — Σόφιας — Κεντρικῆς Εὐρώπης.

(*) Ἡ λεκάνη τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἡ Προποντίς δύνανται νὰ παραβληθοῦν ὡς πρὸς τὴν γεωλογικὴν κατασκευὴν μὲ τὴν λεκάνην τῆς Βοιωτίας καὶ τὸν Βόρειον Εὐβοϊκὸν κόλπον.

Τὸ ἔδαφος τοῦ λεκανοπεδίου εἶναι πολὺ εὐφορον, διότι καλύπτεται ὑπὸ ὑλικῶν μεταφερομένων ὑπὸ τῶν ρεόντων ὑδάτων ἀπὸ τὰς περίεξ ὑψηλὰς περιοχάς.

Τὰ Στενά.—Τὸ ἔδαφος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας ἔχει διεθνή σημασίαν ὄχι τόσον διὰ τὴν εὐφορίαν του, ὅσον διὰ τὴν θέσιν του, διότι δεσπάζει τῶν δύο στενῶν πορθμῶν, τοῦ Ἑλλησπόντου μήκους 60 χμ. περίπου καὶ πλάτους 1.200 ἕως 3.000 μ.,

Φυσικὸς χάρτης τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.

καὶ τοῦ Βοσπόρου, μήκους 30 χμ. περίπου καὶ πλάτους 750 ἕως 3.500 μ. Τὸ βάθος τῶν εἶναι 50-60 μ.

Οἱ πορθμοὶ οὗτοι ἔχουν τεραστίαν οικονομικὴν καὶ στρατηγικὴν ἀξίαν, καθόσον συνδέουν τὰς πλουσίας εἰς γεωργικά, δασικά, καὶ ὀρυκτὰ προϊόντα χώρας τῆς Μαύρης θαλάσσης, μετὰ τῶν βιομηχανικῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Καὶ τοὺς δύο πορθμοὺς διατρέχουν ἰσχυρὰ ρεύματα, τὰ ὁποῖα ὀφείλονται εἰς τὴν εἰσορὴν τῆς Μαύρης Θαλάσσης, ἢ ὁποῖα ἐπειδὴ ὑφίσταται ἀσθενεστέραν ἐξάτμισιν, λόγω τοῦ ψυχροτέρου κλί-
 Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ματός τῆς, καὶ τροφοδοτεῖται ἀπὸ μεγάλους ποταμούς, χύνει τὰ πλεονάζοντα τῶν ὑδάτων τῆς εἰς τὴν Μεσόγειον. Οἱ ΒΑ. ἄνεμοι, οἱ ὅποιοι ἐπικρατοῦν κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους, ἐπιταχύνουν τὰ ἀπὸ τῆς Μαύρης Θαλάσσης πρὸς τὴν Μεσόγειον ρεύματα.

Ποταμοί, κλίμα, θλάσθησις.— Τὰ περισσότερα ρέοντα ὕδατα τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, λόγῳ τῆς λεκανοειδοῦς μορφῆς τοῦ ἐδάφους τῆς, συλλέγονται παρὰ τοῦ ποταμοῦ Ἐργίνῃ, ὁ ὅποιος εἶναι παραπόταμος τοῦ Ἐβρου.

Παρὰ τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν τῶν ἀκτῶν (1 χμ. ἀκτῶν ἀντιστοιχεῖ πρὸς 30 τ. χμ. ἐδάφους), τὸ κλίμα τῆς Θράκης εἶναι γενικῶς δριμύ. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι αὕτη εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ψυχροὺς κατὰ τὸν χειμῶνα Β. καὶ ΒΑ. ἀνέμους. Οὗτοι εἶναι ψυχροί, διότι ἔρχονται ἀπὸ τὴν Ρωσίαν καὶ Σιβηρίαν.

Ἡ μέση ἔτησίᾳ θερμοκρασία τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶναι 14 βαθμῶν (Ἀθῆναι 16 βαθμοί). Γενικῶς ἡ θερμοκρασία κατέρχεται ἀπὸ Ν. πρὸς Β. Ἡ διανομὴ τῶν βροχῶν δὲν εἶναι ὁμοίομορφος. Περισσότερας βροχᾶς δέχονται αἱ ψυχραὶ καὶ ὑψηλαὶ παράκτιοι περιοχαὶ καὶ κυρίως ἡ τῆς Στράντζας, διότι εἶναι ἐκτεθειμένοι εἰς τοὺς ὑγροὺς θαλασσίους ἀνέμους (600—800 χιλιοστομ.). Εἰς τὸ λεκανοπέδιον τῆς Ἀδριανουπόλεως τὸ ὕψος τῆς ἔτησίᾳς βροχῆς εἶναι ὀλιγώτερον τῶν 500 χιλιοστομ., καθόσον οἱ θαλασσίοι ἄνεμοι δὲν δύνανται νὰ εἰσέλθουν ἔλευθέρως.

Γενικῶς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὰ νότια παράλια (παράλια τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, χερσόνησος τῆς Καλλιπόλεως, ἀκταὶ τῆς Προποντίδος, πρὸς Ν. τῆς Ραιδεστοῦ), λόγῳ τῆς ἐπιδράσεως τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, ἔχουν κλίμα μεσογειακόν· αἱ ἀκταὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἀπὸ τῆς χερσονήσου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, λόγῳ τῆς ἀμέσου ἐπιδράσεως τῶν ΒΑ. ἀνέμων, ἔχουν κλίμα πόντιον (χειμῶν ψυχρός, μεταβολαὶ τῆς θερμοκρασίας ἀπότομοι)· τὸ λεκανοπέδιον τέλος τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἐπειδὴ δὲν εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων, ἔχει κλίμα ἡπειρωτικόν, τὸ ὅποιον δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς μεταβατικόν

ἀπὸ τὸ μεσογειακὸν πρὸς τὸ ἠπειρωτικὸν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης.

Ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη δὲν ἔχει ὁμοιόμορφον βλάστησιν εἰς ὅλας τὰς περιοχάς, καθόσον δὲν ἔχει παντοῦ τὸ ἴδιον κλίμα. Αἱ ὑψηλαὶ περιοχαὶ καὶ κυρίως αἱ πρὸς τὸν Εὐξεινον ἐστραμμένοι κλιτύες τῆς Στράντζας, χάρις εἰς τὰς ἀφθονωτέρας βροχὰς τῶν, καλύπτονται ἀπὸ δάση (πλάτανοι, πελέαι, δρύες, πεῦκα, κυπάρισσοι κτλ.). Τὸ ἐσωτερικόν, λόγῳ τοῦ ὅτι δέχεται μικρὰν ποσότητα βροχῆς, εἶναι χώρα στεππώδης (*).

Ἀνθρωπογεωγραφία.— 1) **Οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις.** Ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη, χάρις εἰς τὰ εὐφορα προσχωσιγενῆ ἐδάφη τῆς, εἶναι χώρα γεωργικὴ. Τὰ παραγόμενα προϊόντα ποικίλλουν ἀναλόγως τοῦ κλίματος. Εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ὅπου τὸ κλίμα εἶναι ἠπειρωτικόν, καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μαύρης Θαλάσσης καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποὶ, ὄσπρια, καπνός, ἄμπελοι καὶ μορέαι. Εἰς τὰς παραποταμίους ἐκτάσεις εὐδοκιμοῦν ἡ ὄρυζα, ὁ βάμβαξ καὶ τὰ λαχανικά.

Εἰς τὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι ἔχουν κλίμα μεσογειακόν, ἡ γεωργία παρουσιάζει μεγαλυτέραν ποικιλίαν. Καλλιεργοῦνται, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, ἐλαῖαι καὶ πολλὰ ὀπωροφόρα δένδρα (συκαῖ, ἀμυγδαλαῖ, ροδιαί, κτλ.).

Γενικῶς ἡ γεωργία δὲν παρουσιάζει μεγάλην ἀνάπτυξιν, διότι ἡ καλλιέργεια δὲν γίνεται κατὰ τρόπον ἐπιστημονικόν. Τὸ εὐφορον ἔδαφος τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης δύναται νὰ παραγάγῃ μεγάλας ποσότητας σιτηρῶν, βάμβακος, καπνοῦ, οἴνου, ἡ δὲ καλλιέργεια τῆς μορέας δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς ἐντατικὴν μεταξοσκωληκοτροφίαν.

Αἱ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι διατίθενται διὰ τὴν βοσκὴν τῶν ζώων, κατέχουν μεγάλας ἐκτάσεις. Εἰς τὰς ὑψηλὰς περιοχὰς τρέφονται κυρίως αἰγοπρόβατα, εἰς δὲ τὰς πεδινὰς βόες καὶ

(*) Στεππώδης χώρα ἢ ἀπλῶς στέπη λέγεται ἡ ἐκτασις, ἡ ὁποία κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν βροχῶν καλύπτεται ἀπὸ χαμηλὴν καὶ ἀραιὰν χλόην καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ξηρασίας εἶναι γυμνή. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι λόγῳ τῆς μικρᾶς ποσότητος τῶν βροχῶν δὲν δύνανται νὰ ἀναπτυχθοῦν μεγάλα δένδρα.

βούβαλοι, οί όποιοι χρησιμοποιούνται διά τās γεωργικάς ανάγκας.

Ἡ συγκοινωνία τῶν παραλίῶν μετὰ τοῦ ἑσωτερικοῦ δυσχεραίνεται ἔνεκα τῶν ὑψηλῶν παρακτίῶν περιοχῶν. Κυρία σιδηροδρομική γραμμὴ εἶναι ἡ τοῦ Ὀριάν Ἐξπρές, ἡ ὁποία συνδέει τὰ δύο σπουδαιότερα κέντρα τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν, μετὰ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης ἀφ' ἑνός καὶ μετὰ τῆς Ἀσίας ἀφ' ἑτέρου. Ἡ γραμμὴ αὕτη εἶναι σπουδαία διεθνῆς ὁδός. Εἰς τὸ Πύθιον διακλαδίζεται πρὸς τὴν Ἀλεξανδρούπολιν. Ἐκτός τῆς σιδηροδρομικῆς συγκοινωνίας, ὑπάρχουν καὶ ἀμαξιτοὶ ὁδοί, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὰς κυριώτερας πόλεις τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης.

Ἡ μεγάλη βιομηχανία ὕστερεῖ λόγῳ ἑλλείψεως κινητηρίου δυνάμεως καὶ κεφαλαίων. Τὴν σπουδαιότεραν ἀνάπτυξιν παρουσιάζουν οἱ κλάδοι, οἱ ὁποῖοι ἐπεξεργάζονται ἐγχώρια προϊόντα (δημητριακοὺς καρπούς, βάμβακα, μέταξαν, καπνόν). Τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ κέντρα εἶναι ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ ἡ Ἀδριανούπολις. Τὸ ἐμπόριον εὐρίσκεται κυρίως εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, τῶν Ἀρμενίων, τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ τῶν Εὐρωπαίων. Σπουδαιότερος λιμὴν εἶναι ἡ Κωνσταντινούπολις παρὰ τὰς ἀνεπαρκεῖς ἀποβάθρας τῆς. Μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον ἡ κίνησις τοῦ εἶναι κατὰ πολὺ κατωτέρα τῆς τοῦ Πειραιῶς. Εἰσάγει κυρίως βιομηχανικὰ προϊόντα καὶ ἐξάγει γεωργικά. Ἡ μεγάλη διαφορά τῆς συγκομιδῆς ἀπὸ τοῦ ἑνός ἔτους εἰς τὸ ἄλλο προξενεῖ μεγάλην ἀύξομείωσιν εἰς τὴν ἐξαγωγήν.

2) Κάτοικοι. Μετὰ τὴν ὑποχρεωτικὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1922 ἡ Τουρκικὴ Θράκη, πλὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατοικεῖται ὑπὸ Τούρκων καὶ ὀλίγων Ἀρμενίων καὶ Ἰσραηλιτῶν. Τὴν μεγαλυτέραν πυκνότητα ἔχει ἡ χερσόνησος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καθόσον χάρις εἰς τὴν καλὴν γεωγραφικὴν τῆς θέσιν ἔχει τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὸ σπουδαιότερον ἀστικόν κέντρον ὀλοκλήρου τῆς Τουρκίας. Ἀκολουθοῦν ἡ περιοχὴ τῆς Ραιδεστοῦ χάρις εἰς τὰ μεσογειακά τῆς προϊόντα καὶ ἡ στεπεπώδης περιοχὴ τοῦ ἑσωτερικοῦ μετὰ τῆς ὄρεινῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως.

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία ἐκτὸς τῆς περιοχῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἶναι χώρα ἀραιοκαταφυημένη (52 κατ. εἰς 1 τ. χμ.).

Πόλεις.—Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ πλησίον τῶν Ἑλληνικῶν συνόρων κεῖται ἡ Ἀδριανούπολις (36.000 κ.), τῆς ὁποίας ἡ ἀνάπτυξις ὀφείλεται εἰς τὴν γεωγραφικὴν τῆς θέσιν, καθόσον δεσπόζει τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία ἐνώνει τὴν Κωνσταντινούπολιν μετὰ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Ἡ

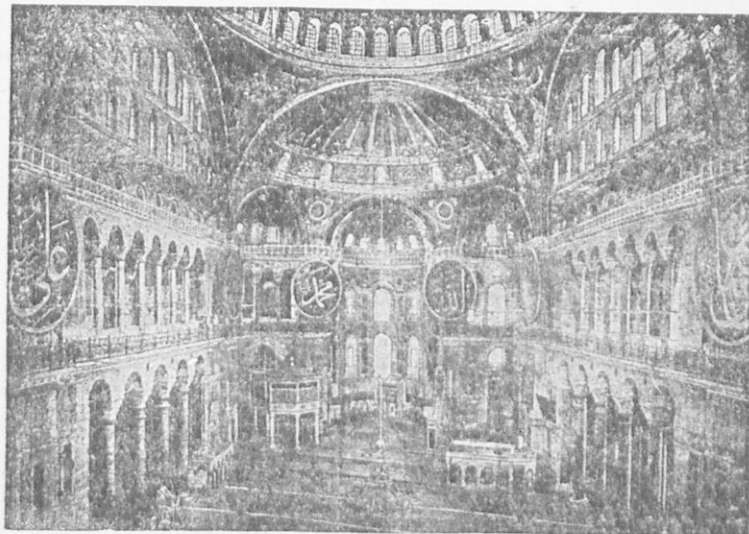

Ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ἐκτίσθη ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ (532 — 537 μ. Χ.) καὶ μετεβλήθη εἰς τζαμίον μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων.

πόλις αὕτη, ἡ ὁποία κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συναντῶνται οἱ ποταμοὶ Ἄρδας, Τόντζος καὶ Ἐβρος, ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ καὶ κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὄνομαστὸν εἶναι τὸ τέμενος τοῦ Σουλτάνου Σελίμ. Χάρις εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς μορέας ἔχει ἀξιόλογα μεταξουργεῖα. Πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν ἡ πόλις ἦτο ἀνθηροτέρα οἰκονομικῶς, διότι εἶχε μεγαλύτερον πληθυσμόν.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἄλλαι πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης εἶναι αἱ Σαράντα Ἐκκλησίαι, εἰς τὰς ὑπάρχειας τῆς Στράντζας, αἱ ὁποῖαι συνδέονται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς κυρίας γραμμῆς Ἀδριανουπόλεως—Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Βιζύη, ἡ Ἀρκαδιούπολις καὶ ἡ Τυρολόη. Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Προποντιδὸς ἡ Ραιδεστός καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου ἡ Καλλιπόλις.

Ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Εἰς τὴν νοτιὰν περιοχὴν τοῦ Βοσπόρου πέριξ τοῦ Κερατίου κόλπου καὶ εἰς γραφικωτάτην τοποθεσίαν κεῖται ἡ Κωνσταντινούπολις (τουρκ. Ἰσταμπούλ, 740.000 κ.), ἡ πόλις τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, «ἡ Βασιλεῖς τῶν πόλεων». Αὕτη ἰδρύθη τὸ πρῶτον ἀπὸ Μεγαρεῖς ἀποίκους κατὰ τὸν 7ον π.Χ. αἰῶνα ὑπὸ τὸ ὄνομα Βυζάντιον. Ἐπὶ Μεγάλου Κωνσταντίνου (324 μ. Χ.) κατέστη ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἔπειτα τῆς Βυζαντινῆς. Ἀπὸ τοῦ 1453 μέχρι τοῦ 1919 ἦτο πρωτεύουσα τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας (ἀπὸ τοῦ 1919 εἶναι ἡ Ἄγκυρα εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν). Ἡ Κωνσταντινούπο-

λις, ἡ ὁποία ὀνομάζεται καὶ Ἐπτάλοφος, διότι τὸ τοπίον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι ἐκτισμένη, ἀποτελεῖται ἀπὸ ἑπτὰ λόφους, εἶναι ἡ ἔδρα τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου, τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρδοδόξου Ἐκκλησίας. Μεταξὺ τῶν Βυζαντινῶν μνημείων τῆς τῆν πρώτην θέσιν κατέχει ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὁ ὁποῖος ἔχει μεταβληθῆ ὑπὸ τοῦ Κεμαλικοῦ καθεστῶτος εἰς μουσεῖον.

Ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς τῆς ἡ Κωνσταντινούπολις δὲν ἔπαυσε νὰ παίζῃ σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν Ἱστορίαν, διότι εἶναι μία ἀπὸ τὰς κλεῖδας τοῦ κόσμου. Ἡ σπουδαιότης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὀφείλεται εἰς τὴν γεωγραφικὴν τῆς θέσιν, καθόσον δεσπόζει διεθνῶν κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν ὁδῶν.

α') Αἱ κατὰ ξηρὰν ὁδοί. Μεταξὺ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Δυτικῆς Ἀσίας ὁ Βόσπορος εἶναι τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ Εὐρωπαϊκὴ ὁδός, ἡ ὁποία ἀκολουθεῖ τὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν Δουνάβεως (μέχρι τοῦ Βελιγραδίου), Μοραῦα, Νισαῦα καὶ Ἐβρου, συναντᾷ τὴν Ἀσιατικὴν, ἡ ὁποία διὰ τῶν ὄροπεδίων τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τῆς Μεσοποταμίας φθάνει εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἀσίαν. Ἡ ὁδὸς αὕτη εἶναι «ἡ παλαιὰ ὁδὸς τῆς μετὰξῆς», διὰ τῆς ὁποίας τὸ πολύτιμον προῖον μετεφέρετο ἀπὸ τὴν Ἄπω Ἀνατολὴν εἰς τὰς ἀγοράς τῆς Εὐρώπης. Ἀπὸ τῆς κατασκευῆς τῆς διώρυγος τοῦ Σουέξ καὶ τοῦ ὑπερσιβηρικοῦ σιδηροδρόμου ἡ ὁδὸς αὕτη ἔχασε τὴν παλαιάν τῆς σημασίαν. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ὅμως διὰ τῆς κατασκευῆς τῆς μεγάλης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κωνσταντινουπόλεως — Βαγδάτης, τῆς ὁποίας ἐλάχιστον τμήμα ὑπολείπεται μεταξὺ Τουρκίας καὶ Μεσοποταμίας, ἐπανακτᾷ τὴν σπουδαιότητά τῆς, καθόσον εἶναι ἡ συντομωτέρα ὁδὸς μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Περσικοῦ κόλπου.

β') Ἡ θαλασσία ὁδός. Ὁ Βόσπορος, ὁ ὁποῖος εἶναι εἰς στενὸς πορθμὸς, συνδέει τὴν Μαύρην Θάλασσαν μὲ τὴν Μεσόγειον διὰ τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου. Λόγω τῆς θέσεώς του αὐτῆς, εἶναι, ὡς ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν, ἡ μόνη θαλασσία ὁδός, διὰ τῆς ὁποίας διοχετεύονται τὰ γεωργικὰ προΐοντα τῶν χωρῶν τῆς Μαύρης Θαλάσσης καὶ τὰ πετρέλαια τοῦ Καυκάσου καὶ τῶν Καρπαθίων πρὸς τὰς χώρας τῆς Μεσο-

γείου καὶ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ βιομηχανικά προϊόντα τῶν χωρῶν τῆς ΝΔ. Εὐρώπης πρὸς τὰς χώρας τῆς Μαύρης Θαλάσσης.

Εἰς τὴν θέσιν λοιπὸν αὐτὴν, εἰς τὴν ὁποῖαν διασταυροῦνται ὁδοὶ διεθνοῦς σημασίας, ὀφείλει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἢ Κωνσταντινούπολις, καθὼς καὶ τὴν σπουδαιότητά τῆς ἀπὸ οἰκονομικῆς καὶ στρατηγικῆς ἀπόψεως.

Τὸ κέντρον τῆς πόλεως εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ Κερατίου κόλπου. Ἡ μεγαλυτέρα ὁμως ἔμπορικὴ κίνησις παρατηρεῖται εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς συνοικίας τοῦ Πέραν καὶ τοῦ Γαλατᾶ, αἱ ὁποῖαι κεῖνται πρὸς Β. Ἡ Κωνσταντινούπολις, ἢ ὁποῖα ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς ἀκτῆς διὰ τοῦ προαστείου τῆς Χρυσουπόλεως, εἶναι τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συναντᾶται ἡ Εὐρώπη μετὰ τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ γραφικότης τῆς τοποθεσίας τῆς θέλγει ὄλους τοὺς ἐπισκέπτας τῆς.

Μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν μέγα μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀσχολεῖται κυρίως εἰς τὸ ἐμπόριον, κατέφυγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Διὰ τοῦτο ἡ οἰκονομικὴ κίνησις τῆς πόλεως δὲν εἶναι τόσον ἀνθηρὰ ὅσον κατὰ τὴν προπολεμικὴν ἐποχὴν, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν κίνησιν τοῦ λιμένος τῆς.

Β'. ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Ἱστορικὴ ἀνασκόπησις.— Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς οἱ Βούλγαροι εἶναι λαὸς Ἀσιατικὸς. Ὡς πρώτη κατοικία των θεωρεῖται ἡ περιοχή παρὰ τὸν Βόλγαν ποταμόν, ἐκ τοῦ ὁποῖου μερικοὶ παράγουν τὸ ὄνομά των. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον ἐνεφανίσθησαν κατὰ τὸν 7ον μ.Χ. αἰῶνα καὶ κατ' ἀρχὰς ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰς παρὰ τὸν Εὐξεινον Πόντον χώρας, μετὰ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ τότε Ἀυτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου, καθόσον ἀνέλαβον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ὑπερασπίζουσι τὴν περιοχὴν αὐτὴν ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς ἄλλων βαρβάρων λαῶν. Ἀργότερον ἐπεξετάθησαν εἰς ὅλας τὰς μεταξὺ Δουνάβεως, Αἴμου, Μαύρης Θαλάσσης καὶ Σερβίας χώρας, αἱ ὁποῖαι ἐκ τοῦ ὀνόματός των

ώνομάσθησαν Βουλγαρία. Οί Βούλγαροι κατά την επέκτασίν των έγκατέλειπον τὰ ιδικά των ἤθη καὶ ἔθιμα, καθὼς καὶ τὴν γλῶσσάν των, καὶ ἐμάνθανον τὴν γλῶσσαν, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν πρότερον ἐγκατεστημένων Σλαύων, δηλαδὴ ἐξεσλαυίζοντο. Εἰς τοὺς δύο αὐτοὺς λαοὺς συνέβη τὸ ἐξῆς παράδοξον. Οἱ μὲν Βούλγαροι διετήρησαν τὸ ὄνομά των καὶ ἀπώλεσαν τὴν γλῶσσαν των, οἱ δὲ Σλαῦοι διετήρησαν τὴν γλῶσσαν των καὶ ἀπώλεσαν τὸ ὄνομά των. Ἀργότερον οἱ Βούλγαροι ἐδέχθησαν παρὰ τοῦ Βυζαντίου τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, κατὰ δὲ τὴν εἰσβολὴν τῶν Τούρκων ὑπετάγησαν εἰς αὐτούς.

Τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς νεωτέρας ἱστορίας τῆς Βουλγαρίας εἶναι τὰ ἐξῆς: Κατὰ τὸ ἔτος 1878, χάρις εἰς τὴν ἐνεργὸν ἐπέμβασιν τῆς Ρωσίας, ἡ Βουλγαρία ἀπεσπάσθη τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας. Τὸ νέον Βουλγαρικὸν κράτος ἦτο ἡγεμονία ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου καὶ ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὴν μεταξὺ Δουνάβεως καὶ Αἴμου περιοχὴν, ἐκτάσεως 64.390 τ. χμ. Κατὰ τὸ ἔτος 1885 κατελήφθη πραξικοπηματικῶς ἡ πρὸς Ν. τοῦ Αἴμου περιοχὴ, ἡ Ἀνατολικὴ Ρωμυλία, ἐκτάσεως 35.000 τ. χμ. Κατὰ τὸ ἔτος 1908 ἡ Βουλγαρικὴ ἡγεμονία ἀνεκηρύχθη ἀνεξάρτητον βασιλείον, κατὰ δὲ τοὺς πολέμους τοῦ 1912 καὶ 1913 κατελήφθη ἡ Δυτικὴ Θράκη, ἡ ὁποία ἀπώλεσθη κατὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον. Σήμερον ἡ ἔκτασις τῆς Βουλγαρίας ἀνέρχεται εἰς 103.100 τ. χμ. καὶ ὁ πληθυσμὸς τῆς εἰς 6.000.000 κατοίκους.

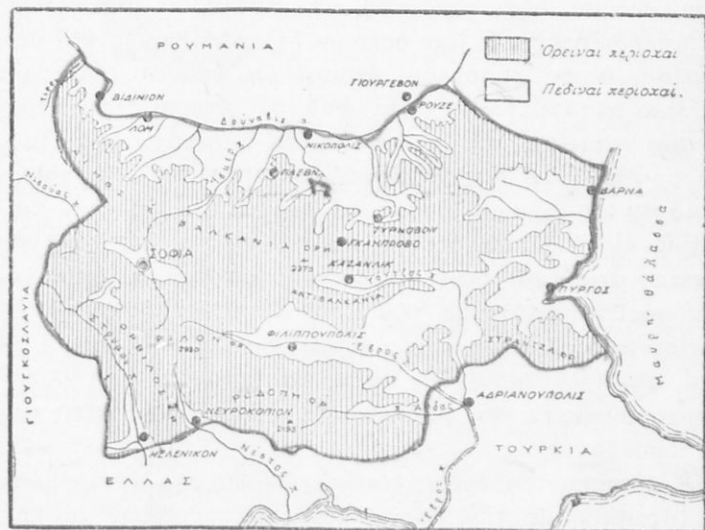
Ὅρια.— Ἡ Βουλγαρία συνορεύει πρὸς Ν. μετὰ τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, πρὸς Δ. μετὰ τῆς Γιουγκοσλαβίας, πρὸς Β. μετὰ τῆς Ρουμανίας καὶ πρὸς Α. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ἡ Βουλγαρία κατέχει σπουδαίαν γεωγραφικὴν θέσιν εἰς τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον, καθόσον κεῖται ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως μεγάλων διεθνῶν ὁδῶν. Αὗται εἶναι: α') ἡ ὁδὸς, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ, β') ἡ ὁδὸς, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Θεσσαλονικὴν μετὰ τοῦ Βουκουρεστίου διὰ τῶν κοιλάδων Στρυμόνος καὶ Ἰσκερ.

Φυσικαὶ περιοχαί.— Τὸ ἔδαφος τῆς Βουλγαρίας, σχήματος

περίπου τετραπλεύρου, διαιρεῖται εἰς τρεῖς φυσικὰς περιοχάς : α') τὴν Νότιον Βουλγαρίαν, β') τὴν Βόρειον Βουλγαρίαν, καὶ γ') τὴν Δυτικὴν Βουλγαρίαν.

α') **Νότιος Βουλγαρία.** Ἡ Νότιος Βουλγαρία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν Ροδόπην καὶ ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ ἄνω Ἐβρου.

Ἡ Ροδόπη. Ἡ ὄροσειρά τῆς Ροδόπης, τῆς ὁποίας τὰ νότια ὑψώματα ἀνήκουν εἰς τὴν Ἑλλάδα, περιλαμβάνεται

Φυσικὸς Χάρτης τῆς Βουλγαρίας.

μεταξὺ τῶν κοιλάδων Νέστου πρὸς Δ. καὶ κάτω Ἐβρου πρὸς Α. Ἡ ὄροσειρά αὕτη μὲ τὴν ἐκ Δ. πρὸς Α., περίπου, διεύθυνσίν τῆς, τοὺς ἀραιοὺς καὶ ὑψηλοὺς αὐχένους τῆς καὶ τὴν ἔλλειψιν κοιλάδων, αἱ ὁποῖαι νὰ τὴν διασχίζουν ἀπὸ Β. πρὸς Ν., δυσχεραίνει τὴν μετὰ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους ἐπικοινωνίαν τῆς Βουλγαρίας. Τὰ πετρώματά τῆς εἶναι παλαιὰ (εἶναι μία ἀπὸ τὰς παλαιότερας ὄροσειράς τῆς Εὐρώπης) καὶ ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ κρυσταλλικοὺς σχιστολίθους καὶ γρανίτας, ὅπως καὶ τῶν ὄρέων τῆς Μακεδονίας. Αἱ κορυφαί τῆς, λόγῳ τῆς μακροχρονίου διαβρώσεως, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν, εἶναι γενικῶς χαμηλαὶ καὶ

ἀπεστρογγυλωμένα. Ἡ ὑψηλότερα ἐξ αὐτῶν (2.190 μ.) εὐρίσκεται πρὸς Β. τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ "Ἄρδα, παραποτάμου τοῦ "Ἐβρου, τοῦ ὁποῖου ἡ κοιλάς εἶναι ἡ σπουδαιότερα περιοχή τῆς Ροδόπης. Αὕτη διευθύνεται ἐκ Δ. πρὸς Α. καὶ ὀφείλεται εἰς ρήγμα τοῦ ἐδάφους, τὸ ὁποῖον ἠκολούθησαν τὰ ρέοντα ὕδατα.

Τὸ κλίμα τῆς κοιλάδος εἶναι ἠπειρωτικόν, καθόσον οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι δὲν δύνανται νὰ εἰσέλθουν ἐλευθέρως. Ἡ ὄρεινὴ περιοχή ἔχει κλίμα ὄρεινόν (χειμῶν δριμύς καὶ μακρᾶς διαρκείας, θέρος δροσερόν, ἐνδιάμεσοι ἐποχαὶ ἀνύπαρκτοι). Τὸ κλίμα αὐτὸ μεταβάλλεται ἀπὸ τὰς ὑψηλότερας περιοχὰς πρὸς τὰς χαμηλότερας. Ἡ χιών πίπτει ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου ἕως τὸν Μάϊον· κατὰ τὸ θέρος δὲν ὑπάρχουν χιόνες. Λόγω τοῦ ἀρκετοῦ ὕψους αἱ βροχαὶ ὑπερβαίνουν τὰ 0,80 μ. Χάρις εἰς τὰς πολλὰς βροχὰς καὶ εἰς τὰ κρυσταλλικὰ πετρώματα, τὰ ὁποῖα διατηροῦν τὴν ὑγρασίαν, αἱ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται κάτω τῶν 1.800 μ., καλύπτονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ πλούσια δάση (κυρίως δρυῶν καὶ ὄξυων). Αἱ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν δάση, καλύπτονται ἀπὸ χλόην καὶ χρησιμεύουν ὡς βοσκαὶ τῶν μικρῶν κυρίως ζώων κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον.

Οἱ κάτοικοι τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν ὕλοτομίαν, εἰς τὴν παρασκευὴν ξυλανθράκων καὶ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν πρὸ παντὸς μικρῶν ζώων. Οἱ ὕλοτόμοι καὶ οἱ ἀνθρακεῖς κατοικοῦν εἰς τὰς δασώδεις περιοχὰς, οἱ δὲ κτηνοτρόφοι ζοῦν βίον νομαδικόν (τὴν χειμερινὴν περίοδον εἰς τὰς χαμηλὰς περιοχὰς καὶ τὴν θερινὴν εἰς τὰς ὑψηλὰς). Ἡ γεωργία εἶναι ἀνεπτυγμένη μόνον εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ "Ἄρδα καὶ τῶν παραποτάμων του, ὅπου τὸ ἔδαφος εἶναι εὐφορον, καθόσον ἀποτελεῖται ἀπὸ προσχώσεις τῶν ρεόντων ὑδάτων. Λόγω τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίματος καλλιεργοῦνται κυρίως καπνός, δημητριακοὶ καρποὶ καὶ ἄμπελοι. Ἡ περιοχή τῆς Ροδόπης, λόγῳ τῆς μικρᾶς καλλιεργησίμου ἐκτάσεώς της, εἶναι ἀραιῶς κατῳκημένη (30* περίπου κάτοικοι εἰς ἕκαστον τ. χμ.) καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἔχει μεγάλα ἀστικά κέντρα.

Ἡ κοιλάς τοῦ "Ἐβρου. Μεταξὺ τῶν ὄροσειρῶν τῆς Ρο-

δόπης καὶ τοῦ Νοτίου Αἵμου ἐκτείνεται ἡ κοιλάς τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου, τῆς ὁποίας ὁ σχηματισμὸς ὀφείλεται εἰς τοπικὴν καθίζησιν τοῦ ἐδάφους. Τὸ μῆκος αὐτῆς φθάνει τὰ 200 χμ., τὸ δὲ ὕψος τῆς εἶναι περίπου 100 μ. Τὸ ἔδαφός τῆς εἶναι πολὺ εὐφορον, διότι ἀποτελεῖται ἀπὸ ὑλικά, τὰ ὁποῖα μετέφερον ὁ Ἐβρος ποταμὸς μετὰ τῶν παραποτάμων τοῦ ἀπὸ τὰ περιβάλλοντα αὐτὴν ὄρη. Ὁ Ἐβρος, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου, πηγάζει ἀπὸ τὸ ὄρος Ρίλον καὶ χύνεται εἰς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος. Οἱ σπουδαιότεροι τῶν παραποτάμων τοῦ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Βουλγαρίας εἶναι ὁ Ἄρδας καὶ ὁ Τόντζος, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὸν ΑἼμον. Τὸ κλίμα εἶναι ἡπειρωτικόν, διότι ἡ ὄροσειρὰ τῆς Ροδόπης ἐμποδίζει τὴν ἐπίδρασιν τῆς Μεσογείου Θαλάσσης. Ὁ χειμὼν ὅμως δὲν εἶναι πολὺ δριμύς, διότι ἡ ὄροσειρὰ τοῦ Αἵμου προφυλάσσει τὴν κοιλάδα τοῦ Ἐβρου ἀπὸ τοὺς Β. καὶ ΒΑ. ἀνέμους. Ἡ ἄνοιξις εἶναι γλυκεῖα καὶ τὸ φθινόπωρον σχετικῶς θερμὸν μὲ μέσην θερμοκρασίαν 12°. Αἱ βροχαὶ δὲν εἶναι ἄφθονοι, διότι δὲν εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς θαλασσίους ἀνέμους (500 περίπου χιλιοστόμ. εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Φιλιππουπόλεως). Ὁ Βούλγαρος ὅμως γεωργὸς ἀναπληρῶνει τὴν ἔλλειψιν αὐτῶν δι' ἀρδευτικῶν μηχανῶν (μαγκανοπήγαδα).

Χάρις εἰς τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους καὶ εἰς τὸ εὐνοϊκὸν κλίμα παράγονται πολλὰ καὶ ποικίλα γεωργικὰ προϊόντα: δημητριακοὶ καρποὶ καπνὸς ζαχαροῦχα τεύτλα, ὄρυζα, λαχανικά, κτηνοτροφικά προϊόντα, οἶνος, ὀπῶραι, μορέαι κτλ. Ἐκ τῶν δημητριακῶν καρπῶν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ἔρχεται ὁ σῖτος. Εἰς τὰς πλευράς τῶν λόφων καλλιεργοῦνται αἱ ἄμπελοι * καὶ εἰς τοὺς πρόποδας αὐτῶν αἱ μορέαι. Οἱ ἄγροί τῆς ὀρύζης εὐρίσκονται εἰς τὰς παρὰ τὸν Ἐβρον περιοχὰς διὰ τὰ νὰ ποτίζωνται εὐχερῶς, αἱ δὲ φυτεῖαι τῶν ὀπωροφόρων δένδρων (δαμασκηναί, ροδακινεαί, καρυαί, συκαὶ κτλ.) περιβάλλουν τοὺς κατωκημένους τόπους.

* Ἡ κοιλάς τοῦ Ἐβρου, χάρις εἰς τὰ ἄφθονα γεωργικὰ τῆς

(*) Αἱ ἄμπελοι δὲν εὐδοκιμοῦν εἰς χαμηλὰς περιοχὰς, διότι αὐταὶ προσβάλλονται συχνὰ κατὰ τὴν ἄνοιξιν ἀπὸ παγετούς.

προϊόντα, είναι πυκνῶς κατοικημένη. Ὁ πληθυσμός, ἐπειδὴ ἀσχολεῖται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν, συγκεντροῦται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς χωρία, τὰ ὁποῖα δὲν ἀπέχουν πολὺ μεταξύ των. Σπουδαιότερα πόλεις εἶναι ἡ Φιλιππούπολις, ἡ ὁποία κεῖται εἰς τὸ κέντρον τῆς κοιλάδος τοῦ Ἐβρου. Αὕτη ιδρύθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, τοῦ πατρὸς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, καὶ εἶναι ἡ δευτέρα πόλις τῆς Βουλγαρίας (100.000 κ.). Ἡ καλὴ γεωγραφικὴ τῆς θέσις* καὶ τὰ πλούσια προϊόντα τῆς περιοχῆς τῆς ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀνάπτυξιν εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἀξιολόγου ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς κινήσεως. Τὸ ἐμπόριον, τὸ ὁποῖον εἶναι πολὺ παλαιόν, λόγῳ τῆς θέσεώς της, διενηργεῖτο ἄλλοτε κυρίως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, σήμερον ὅμως μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν περιέπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ τῶν Ἀρμενίων. Ἐκ τῶν βιομηχανιῶν σπουδαιότεραι εἶναι: τῆς ζαχάρεως, τοῦ ἀλεύρου, τοῦ καπνοῦ, τῆς ὀρυζῆς καὶ τοῦ σάπωνος. Μετὰ τὴν Φιλιππούπολιν ἀξιολογώτεραι πόλεις εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς κοιλάδος τοῦ Ἐβρου εἶναι: Στάρα Ζαγόρα (30.000 κ.) εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Νοτίου Αἴμου, Χάσκοβον (27.000 κ.) εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Ροδόπης, καὶ Τατάρ Παζαρτζίκ (23.000 κ.) πρὸς Δ. τῆς Φιλιππουπόλεως. Αὗται εἶναι ἀγοραὶ ἀνταλλαγῆς προϊόντων μεταξύ τῶν κατοίκων τῆς πεδιάδος καὶ τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν.

Εἰς τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου εἶναι ὁ Πύργος (46.000 κ.), ὁ πρῶτος λιμὴν τῆς Βουλγαρίας. Χάρις εἰς τὴν καλὴν του συγκοινωνίαν μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐξυπηρετεῖ ὀλόκληρον τὴν χώραν, ἀφ' ὅτου ἡ Βουλγαρία ἔχασε τὴν Δυτικὴν Θράκην κατὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον.

β') Βόρειος Βουλγαρία. Ἡ Βόρειος Βουλγαρία περιλαμβάνει τὰς ἐξῆς περιοχάς: Τὸν Αἴμον, τὴν κοιλάδα τοῦ Δουνάβεως, τὸ Βαλκανικὸν Βύθισμα καὶ τὰ Ἀντιβαλκάνια.

Ὁ Αἴμος (βουλγαριστὶ Στάρα Πλάνινα, ἧτοι παλαιὸν ὄρος). Τὸ ὄρος Αἴμος ἢ Μπαλκάν (λέξις τουρκικὴ σημαίνουσα ὄρος), ἐκ τοῦ ὁποῖου ὄλως ἀκαλαισθήτως καὶ ξενικῶς ὠνομάσθη ἡ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος καὶ «Βαλκανικὴ Χερσό-

(*) Κεῖται ἐπὶ τῆς διεθνoῦς ὁδοῦ Βελιγραδίου — Κωνσταντιπόλεως.

νησος» ἢ «τοῦ Αἴμου», ἀποτελεῖ τὴν μεγαλυτέραν ὄροσειρὰν ὄχι μόνον τῆς Βουλγαρίας, ἀλλὰ καὶ ὀλοκλήρου τῆς Ἀνατολικῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου. Ἀρχίζει ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Τιμόκ, παραποτάμου τοῦ Δουνάβεως παρὰ τὰ σερβοβουλγαρικὰ σύνορα, καὶ σχηματίζει τὸ νότιον ὄριον τῆς μεγάλης κοιλάδος τοῦ κάτω Δουνάβεως. Εἰς τὸ δυτικόν του τμήμα ἔχει σχῆμα τόξου μὲ διεύθυνσιν πρὸς τὰ ΝΑ., ἔπειτα ὅμως διατηρεῖ μέχρι τοῦ Αἰμονίου ἀκρωτηρίου τοῦ Εὐξείνου Πόντου, εἰς τὸ ὅποιον καὶ καταλήγει, γενικῶς διεύθυνσιν πρὸς Α. Ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ του τμήματος ἀναχωροῦν δύο κλάδοι: ὁ εἰς διεύθунεται πρὸς τὰ Ν.Α., ὁ δὲ ἄλλος πρὸς τὰ ΒΑ. Ὁ πρῶτος σχηματίζει τὴν χερσονήσον τῆς Κωνσταντινουπόλεως (ὄρ. Στράντζα), ὁ δὲ δεύτερος τὸ ὄροπέδιον τῆς Δοβρουτσᾶς, τὸ ὅποιον ἀναγκάζει τὸν Δούναβιν νὰ λάβῃ εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν διεύθυνσιν πρὸς Β.

Τὸ μήκος τοῦ Αἴμου ἐκ Δ. πρὸς Α. ἀνέρχεται εἰς 550 χμ., τὸ δὲ πλάτος του κυμαίνεται μεταξὺ 20 καὶ 40 χμ. Τὰ πετρώματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται, ποικίλλουν: κρυσταλλοσχιστώδη, ψαμμιτικά * καὶ ἀσβεστολιθικά πρὸς τὸ δυτικόν τμήμα αὐτοῦ, κρυσταλλικά εἰς τὸ μέσον καὶ ὕδατογενῆ πρὸς Ἀνατολάς. Ἡ ποικιλία αὕτη τῶν πετρωμάτων ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι αἱ πτυχώσεις, αἱ ὁποῖαι παρήγαγον τὴν ὄροσειρὰν αὐτὴν, ἔλαβον χώραν εἰς διαφόρους γεωλογικὰς ἐποχάς.

Ἡ ὄροσειρὰ τοῦ Αἴμου, χάρις εἰς τοὺς πολλοὺς καὶ σχετικῶς χαμηλοὺς ἀύχενας τῆς, δὲν ἀποτελεῖ τεῖχος ἀνυπέρβλητον μεταξὺ Βορρᾶ καὶ Νότου, ὅπως συμβαίνει μὲ τὴν ὄροσειρὰν τῆς Ροδόπης. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἕξ ὁδοὶ τὴν διασχίζουν, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότερα εἶναι ἡ διερχομένη διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Ἰσκερ, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὸ ὄρος Ρίλον καὶ χύνεται εἰς τὸν Δούναβιν. Αἱ κορυφαί, αἱ ὁποῖαι ὑπερβαίνουν τὰ 2.000 μέτρα, εἶναι ὀλίγαι, ἡ ὕψηλότερα δὲ ἕξ αὐτῶν (2.375 μ., ὅσον καὶ ἡ κορυφή τῆς Κυλλήνης) εὐρίσκεται εἰς τὸν μέσον Αἴμον. Αἱ ἀνατολικά

(*) Ψαμμιτικά λέγονται τὰ πετρώματα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦνται ἀπὸ κόκκους ἄμμου κολλημένους μεταξὺ των διὰ μιᾶς συνδετικῆς οὐσίας.

περιοχαί εἶναι χαμηλότεραι λόγω τῆς ἐλαφρᾶς πτυχώσεως, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν.

Ὁ Αἶμος, ὡς ἐκ τῆς ἐκ Δ. πρὸς Α. διευθύνσεώς του, ἡ ὁποία ἐμποδίζει τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν πρὸς Ν. τῶν ψυχρῶν κατὰ τὸν χειμῶνα Β. καὶ ΒΑ. ἀνέμων, ἀποτελεῖ κλιματικὸν ὄριον μεταξύ τῆς Βορείου καὶ τῆς Νοτίου Βουλγαρίας. Εἰς ὕψος 1.500 περίπου μέτρων ἢ μέση θερμοκρασία κατὰ τὸν Ἰανουάριον κατέρχεται εἰς 5 βαθμοὺς ὑπὸ τὸ μηδέν, κατὰ τὸν Αὐγουστον δὲ δὲν ὑπερβαίνει τοὺς 13 βαθμοὺς. Περισσότερον ψυχρὰ εἶναι ἡ βορεία πλευρά, διότι εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ψυχροὺς ἀνέμους. Αἱ βροχαί εἶναι ἄφθονοι· ὑπερβαίνουν τὰ 800 χιλιοστόμετρα καὶ φθάνουν τὰ 1.500 χιλιοστόμετρα εἰς τὰς ὑψηλότερας περιοχάς. Τὰ πλουσιώτερα δάση ὑπάρχουν εἰς τὸν δυτικὸν καὶ κεντρικὸν Αἶμον λόγω τοῦ μεγαλυτέρου ὕψους, τὸ ὁποῖον συντελεῖ εἰς τὸ νὰ δέχεται περισσοτέρας βροχάς, καὶ τῶν κρυσταλλικῶν τοῦ πετρωμάτων, τὰ ὁποῖα διατηροῦν τὴν ὑγρασίαν. Ταῦτα ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ ὀξύας. Ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν 1.000 μέτρων ἀρχίζουν νὰ ἐμφανίζονται τὰ λειβάδια, τὰ ὁποῖα καλύπτουν τὰς ἄνω τῶν 1.800 μέτρων περιοχάς. Εἰς τὸν ἀνατολικὸν Αἶμον τὰ δάση ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ δρυς καὶ πεῦκα.

Ὁ πληθυσμὸς τοῦ Αἶμου ἔχει τὰς ἰδίας ἀσχολίας μὲ τὸν τῆς Ροδόπης. Χάρις ὅμως εἰς τὴν εὐκολωτέραν συγκοινωνίαν του εἶναι περισσότερο κατ'φικημένος (40 κάτ. εἰς ἕκαστον τ. χμ. κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον). Κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον οἱ ὑλοτόμοι καὶ οἱ ποιμένες κατέρχονται εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Ἐβρου, κατὰ τὴν θερινὴν δὲ ἐπανερχονται εἰς τὰς ὑψηλὰς περιοχάς. Ἀξιόλογα ἐμπορικὰ κέντρα δὲν ὑπάρχουν, διότι τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὄρεινῆς αὐτῆς περιοχῆς δὲν εἶναι μονίμως ἐγκατεστημένον.

Ἡ κοιλάς τοῦ Δουνάβεως. Πρὸς Β. τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Αἶμου, ἡ ὁποία πρὸς τὴν διέυθυνσιν αὐτὴν κατέρχεται ὁμαλῶς, ἐκτείνεται ἡ κοιλάς τοῦ κάτω Δουνάβεως. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ εὐρείας τραπεζοειδεῖς ἐκτάσεις, διακοπτομένης ἀπὸ λοφοειδεῖς περιοχάς μέσου ὕψους 250 περίπου μέτρων. Ἡ περιοχὴ αὕτη, ἡ ὁποία διασχίζεται

ἀπὸ στενὰς καὶ βαθείας κοιλάδας τῶν ἐκ τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ Αἴμου κατερχομένων ὑδάτων, κλίνει ὁμαλῶς πρὸς τὸν Δούναβιν καὶ ἀνυψοῦται ὀλίγον κατ' ὀλίγον πρὸς τὴν Δοβρουτσᾶν. Τὸ ἔδαφος τῆς εἶναι πολὺ εὐφορον, διότι καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις τῶν ρεόντων ὑδάτων. Τὸ κλίμα τῆς εἶναι δριμύ ἠπειρωτικόν, διότι εἶναι ἐκτεθειμένον εἰς τοὺς Β. καὶ ΒΑ. ἀνέμους. Ὁ χειμὼν εἶναι δριμύς καὶ μακρᾶς διαρκείας (ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον ἕως τὸν Μάρτιον), συνοδεύεται δὲ ἀπὸ ἀφθόνους χιόνας, αἱ ὁποῖαι καλύπτουν τὰς ὁδοὺς μὲ παχύτατον στρώμα καὶ διακόπτουν τὰς μεταξὺ τῶν χωρίων συγκοινωνίας ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, ὅταν πνέουν οἱ βόρειοι ἀνεμοί, τὸ θερμόμετρον δύναται ἐπὶ ἑβδομάδας ὀλοκλήρους νὰ κυμαίνεται μεταξὺ 15° καὶ 20° ὑπὸ τὸ μηδέν. Ἡ ἄνοιξις ἔρχεται ἀποτόμως, ἀπὸ τὰ μέσα δὲ περίπου τοῦ Μαΐου ἀρχίζει τὸ θέρος, τὸ ὁποῖον εἶναι πολὺ θερμὸν καὶ διαρκῆ μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου. Ὁ θερμότερος μὴν εἶναι ὁ Αὐγουστος, ὅποτε τὸ θερμόμετρον δύναται νὰ φθάσῃ τοὺς 40° ὑπὸ σκιάν. Ἡ μεγαλύτερα ποσότης τῶν βροχῶν πίπτει κατὰ τὸ θέρος. Αἱ θεριναὶ βροχαὶ εἶναι ραγδαῖαι καὶ διευθύνονται ἀπὸ τὴν Ἀδριατικὴν πρὸς τὴν Μαύρην Θάλασσαν. Ἡ ὀρητικότης τῶν εἶναι τόσον μεγάλη, ὥστε πλημμυρίζουν οἱ ποταμοὶ καὶ οἱ δρόμοι καθίστανται ἀδιάβατοι. Ἐπειτα ἀπὸ ὀλίγας ὅμως ἡμέρας, λόγῳ τῆς μεγάλης ἐξατμίσεως, τὸ ἔδαφος γίνεται πάλιν ξηρὸν καὶ κονιορτώδες.

Ἡ κοιλάς τοῦ Δουνάβεως, χάρις εἰς τὸ εὐφορον προσχωσιγενές ἔδαφος τῆς, εἶναι πλουσία εἰς γεωργικὰ προϊόντα. Λόγῳ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίματος καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποί. Ἡ παραγομένη ποσότης τοῦ σίτου καὶ τοῦ ἀραβοσίτου ἀντιπροσωπεύει τὸ τρίτον περίπου τῆς ἐθνικῆς συγκομιδῆς τῶν δύο αὐτῶν προϊόντων. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης ἡλιοτρόπια, ζαχαροῦχα τεύτλα καὶ ἐκτρέφονται ζῶα. Ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ἐδάφους ἐκτελεῖται μὲ ἀρκετὴν ἐπιμέλειαν. Χάρις εἰς τὰ ἄφθονα γεωργικὰ προϊόντα ἡ περιοχὴ αὕτη ἔχει πυκνὸν πληθυσμὸν (60 κάτ. περίπου εἰς ἕκαστον τ. χμ.). Κατὰ μῆκος τοῦ Δουνάβεως ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι πολὺ μεγαλυ-

τέρα, διπλασία περίπου, χάρις εἰς τὴν καλὴν συγοινωνίαν, τὴν ὁποῖαν παρέχει ὁ ποταμός.

Αἱ πόλεις εὐρίσκονται εἰς τὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζουν τὰ περισσότερα πλεονεκτήματα διὰ τὴν ἀνάπτυξιν των. Αὗται εἶναι: α') Αἱ ὑπάρειαι τῆς ὀρεινῆς περιοχῆς, αἱ ὁποῖαι συνδέουν δύο περιοχάς με διαφορετικὰς ἀσχολίας (ὀρεινὴ περιοχὴ, κτηνοτροφικὰ καὶ δασικὰ κυρίως προϊόντα, πεδινὴ περιοχὴ, γεωργικὰ κυρίως προϊόντα). β') Αἱ ὄχθαι τοῦ Δουνάβεως καὶ τὰ παράλια, ἕνεκα τῆς καλῆς συκοινωνίας των. Αἱ παρὰ τὰς ὑπάρειας τοῦ Αἴμου πόλεις ἀρχικῶς ἐχρησίμευον ὡς ὄχυρά λόγω τῆς στρατηγικῆς των θέσεως. Σήμερον, χάρις εἰς τὰ ἀρκετὰ καὶ ποικίλα προϊόντα τῶν περιοχῶν, τὰς ὁποίας ἐξυπηρετοῦν, χρησιμεύουν ὡς ἀγροτικαὶ ἀγοραὶ καὶ ὡς κέντρα βιομηχανίας. Αὗται εἶναι: Ἡ ἱστορικὴ Πλέβνα (32.000 κ.), τὸ Γκάμπροβον καὶ τὸ Τύρνοβον (13.000 κ.), πρώτη πρωτεύουσα τῆς Βουλγαρίας.

Αἱ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Δουνάβεως πόλεις παρουσιάζουν μεγαλύτεραν ἀνάπτυξιν, καθόσον ὁ ποταμὸς οὗτος εἶναι διεθνῆς ὁδὸς μεγάλης σπουδαιότητος. Αὗται εἶναι ἐξ Α. πρὸς Δ: Τὸ Ρουστούκιον (ἢ Ρουσέ), ἡ Νικόπολις καὶ τὸ Βιδίνιον. Σπουδαιότερα ἐξ ὅλων τῶν παραδουναβείων πόλεων τῆς Βουλγαρίας εἶναι τὸ Ρουστούκιον (49.000 κ.), διότι συνδέει τὸ Βουκουρέστιον με τὴν Σόφιαν καὶ τὴν Βάρναν. Χάρις εἰς τὴν καλὴν γεωγραφικὴν του θέσιν καὶ εἰς τὰ ἄφθονα γεωργικὰ προϊόντα τῆς περιφερείας του εἶναι σπουδαῖον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον (βιομηχανία παρασκευῆς ἀλεύρων, ζαχάρως, ἐπεξεργασίας δερμάτων). Διὰ τοῦ λιμένος του εἰσάγονται ὑφάσματα, μέταλλα, μηχαναὶ καὶ λοιπὰ βιομηχανικὰ προϊόντα ἐκ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ ἐξάγονται δημητριακοὶ καρποὶ πρὸς τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν. Τὸ Ρουστούκιον εἶναι ἐπίσης κέντρον ἀλιείας ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως.

Ἐκ τῶν ἄλλων πόλεων σπουδαιότεραν οἰκονομικὴν κίνησιν καὶ εὐρύτερον μέλλον παρουσιάζει ἡ Λὸμ (17.000 κ.), καὶ τοῦτο διότι εἶναι ἐπίνειον τῆς Σόφιας ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, καθόσον εὐρίσκεται πλησιέστερα πρὸς αὐτήν. Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μαύρης Θαλάσσης, κεῖται ἡ Βάρνα (72.000 κ.), ἡ

τρίτη πόλις τῆς Βουλγαρίας. Ἡ κίνησις τοῦ λιμένος τῆς εἶναι κατωτέρα τῆς τοῦ Πύργου. Πρὸ τῶν βαλκανικῶν πο-
λέμων ἡ Βάρνα ἦτο ὁ πρῶτος λιμὴν τῆς Βουλγαρίας, μὲ
τὴν ἀπώλειαν ὅμως τῆς Δοβρουτσᾶς ἡ ἔμπορικὴ τῆς κίνη-
σις περιωρίσθη κατὰ πολὺ. Ἡ αὔησις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς
ὀφείλεται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας τῆς (ὕφαντουρ-
γεῖα, κονσερβοποιεῖα λαχανικῶν) καὶ εἰς τὴν ἐγκατάστασιν
τῶν προσφύγων τῆς Δοβρουτσᾶς. Αἱ προσπάθειαι τῆς σήμερον
στρέφονται κυρίως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τουρισμοῦ. Κατὰ
τὴν θερινὴν περίοδον ἡ παραλία τῆς δέχεται ἀρκετοὺς ξένους
(Γερμανοὺς, Αὐστριακοὺς, Τσέχους, Οὐγγρους, Ρουμάνους).

Τὸ Βαλκανικὸν Βύθισμα καὶ τὰ Ἀντιβαλκάνια. Ἡ νο-
τία πλευρὰ τοῦ Αἴμου κατέρχεται ἀποτόμως εἰς ἐπίμηκες βύ-
θισμα, τὸ ὁποῖον ὀφείλεται εἰς καθίζησιν τοῦ ἐδάφους. Τὸ
βύθισμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον εἶναι παράλληλον καὶ ὅμοιον ἀπὸ
γεωλογικῆς ἀπόψεως μὲ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἐβρου, λέγεται
Βαλκανικὸν Βύθισμα. Πρὸς Ν. τοῦ Βαλκανικοῦ Βυθίσματος
καὶ εἰς ἀπόστασιν 20 - 30 χμ. ἀπὸ τὴν ὄροσειρὰν τοῦ Αἴμου
ὑψοῦται ἑτέρα ὄροσειρά, ἡ ὁποία ὀνομάζεται **Νότιος Αἴμος**
ἢ **Ἀντιβαλκάνια.** Ἡ ὄροσειρὰ αὕτη ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ
κρυσταλλικὰ πετρώματα, εἶναι χαμηλοτέρα τοῦ Αἴμου καὶ
ἐκτείνεται παραλλήλως πρὸς αὐτὸν μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου.
Εἰς πολλὰ σημεῖα διακόπτεται ὑπὸ κοιλάδων, σπουδαιότερα
τῶν ὁποίων εἶναι ἡ τοῦ Τόντζου, παραποτάμου τοῦ Ἐβρου.

Τὸ ἔδαφος τοῦ Βαλκανικοῦ Βυθίσματος εἶναι πολὺ εὐφο-
ρον, ὅπως καὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἐβρου, διότι καλύπτεται
ἀπὸ προσχώσεις τῶν ρεόντων ὑδάτων. Τὸ κλίμα δὲν εἶναι
ἡπειρωτικόν, ὅπως συμβαίνει εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἐβρου, ἀλλ'
ἥπιον, χάρις εἰς τὴν ὄροσειρὰν τοῦ Αἴμου, ἡ ὁποία τὸ προφυ-
λάσσει τελείως ἀπὸ τοὺς ψυχροὺς κατὰ τὸν χειμῶνα Β. καὶ
ΒΑ. ἀνέμους. Εἰς τὸ Καζανλίκ ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ Ἰα-
νουαρίου εἶναι ἀνωτέρα τοῦ 0°, ἡ δὲ τοῦ Ἰουλίου φθάνει τοὺς
22°. Ἡ γλυκύτης τοῦ κλίματος καὶ ἡ ἀρκετὴ ὑγρασία, ἰδίως
κατὰ τὴν ἀνοιξιν καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ θέρους, εὐνοοῦν πολὺ
τὴν καλλιέργειαν τῶν ρόδων, τῶν ὁποίων ἡ ἄνθησις διαρκεῖ
ἐπὶ πολλὰς ἐβδομάδας. Διὰ τοῦτο τὸ Βαλκανικὸν Βύθισμα

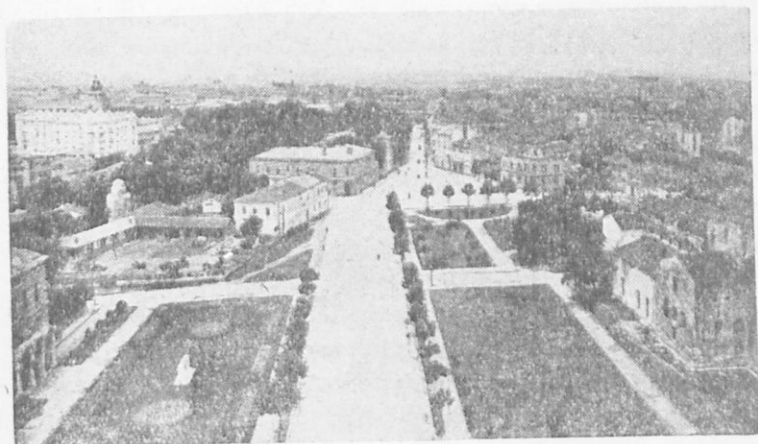
λέγεται καὶ **Κοιλὰς τῶν ρόδων**. Οἱ κάτοικοι τῆς μεταξὺ Καρλόβου καὶ Καζανλίκ περιοχῆς ζοῦν ἀπὸ τὴν πώλησιν τῶν ἀνθέων καὶ ἀπὸ τὸ ἐξ αὐτῶν ἐξαγόμενον ροδέλαιον. Ἐκτὸς τῶν ρόδων, καλλιεργοῦνται ἐπίσης καὶ δημητριακοὶ καρποὶ εἰς τὰ πλούσια προσχωσιγενῆ ἐδάφη τοῦ βυθίσματος καὶ τῶν κοιλάδων· εἰς δὲ τὰς πλαγιάς τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν, ὅταν δὲν εἶναι πολὺ ἀπότομοι, ἄμπελοι καὶ ὀπωροφόρα δένδρα. Αἱ σπουδαιότεραι ἀγροτικαὶ ἀγοραὶ τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι: τὸ **Κάρλοβον**, τὸ **Καζανλίκ** καὶ τὸ **Σλίβεν**.

Τγ') Δυτικὴ Βουλγαρία. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Νότιον καὶ Βόρειον Βουλγαρίαν, τῶν ὁποίων τὸ ἔδαφος ἀποτελεῖται ἀπὸ ζῶνας παραλλήλους, ἡ Δυτικὴ Βουλγαρία ἀποτελεῖται ἀπὸ λεκανοπέδια, τὰ ὅποια ὀφείλονται εἰς τοπικὰς καθιζήσεις τοῦ ἐδάφους. Ὡς ἐκ τούτου περιβάλλονται ἀπὸ ὕψηλὰ καὶ ὄγκωδη ὄρη. Δηλαδή ἡ περιοχὴ αὕτη παρουσιάζει γεωλογικὴν κατασκευὴν ἀνάλογον μὲ τὴν τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας, τῆς ὁποίας εἶναι συνέχεια. Τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν λεκανοπεδίων εἶναι: τοῦ Νευροκοπίου, τὸ ὁποῖον ἀρδεύει ὁ ποταμὸς Νέστος, τοῦ Πετριτσίου καὶ τῆς ἄνω κοιλάδος τοῦ Στρυμόνος, τὰ ὅποια ἀρδεύει ὁ ποταμὸς Στρυμών, καὶ τὸ σπουδαιότερον ὅλων τῆς Σόφιας, μέσου ὕψους 1.000 μέτρων, τὸ ὁποῖον ἀρδεύει ὁ ποταμὸς Ἴσκερ. Τὰ μεγαλύτερα ὄρη τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι: Ὁ Ὀρβηλος (2.600 μ.) μεταξὺ τῶν κοιλάδων Νέστου καὶ Στρυμόνος καὶ πρὸς Β. αὐτοῦ τὸ Ρίλον, ὁπόθεν διασκορπίζονται τὰ ὕδατα τῶν ποταμῶν Ἐβρου, Νέστου, Στρυμόνος καὶ Ἴσκερ. Τὸ ὄρος τοῦτο εἶναι τὸ ὑψηλότερον τῆς Βαλκανικῆς (κορυφὴ Μους· Ἀλὰ 2930 μ., κατὰ 12 μέτρα ὑψηλότερον τοῦ Ὀλύμπου). Τὰ πετρώ-

Συλλογὴ ρόδων
εἰς τὴν «κοιλιάδα τῶν ρόδων».

ματα τῶν ὀρέων αὐτῶν εἶναι ὅμοια μὲ τὰ τῆς Ροδόπης, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐχωρίσθησαν διὰ ρηγμάτων. Τὸ ἔδαφος τῶν λεκανοπεδίων καὶ τῶν κοιλάδων εἶναι εὐφορον, διότι ἀποτελεῖται ἀπὸ προσχώσεις· τὸ κλίμα εἶναι ἠπειρωτικόν, διότι δὲν εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων. Περισσότερον ἠπειρωτικόν εἶναι τὸ κλίμα τοῦ ὄροπέδιου τῆς Σόφιας, τὸ ὁποῖον περιβάλλεται πανταχόθεν ἀπὸ ὄρη. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Σόφιας κατὰ τὸν Ἰανουάριον ἡ θερμοκρασία κατέρχεται εἰς 14° ὑπὸ τὸ μηδέν, κατὰ δὲ τὸν Ἰούλιον ὑπερβαίνει τοὺς 33°. Ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ χειμῶνος εἶναι ὑπὸ τὸ μηδέν.

Σόφια. Γενικὴ ἄποψις.

Αἱ βροχαὶ γενικῶς εἶναι ὀλίγαι, διότι αἱ πέριξ ὕψηλαί περιοχαὶ ἐμποδιζοῦν τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων, ἰδίως εἰς τὸ ὄροπέδιον τῆς Σόφιας. Διὰ τοῦτο ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς Γιουγκοσλαυῖας μέχρι τῆς Σόφιας ἡ περιοχὴ εἶναι ξηρὰ καὶ γυμνή. Εἰς τὰ λεκανοπέδια τὰ ἀρδευόμενα ἀπὸ τὸν Στρυμόνα καὶ τὸν Νέστον, καθὼς καὶ εἰς τὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν αὐτῶν καλλιεργοῦνται, λόγῳ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίματος, κυρίως δημητριακοὶ καρποὶ καὶ καπνός, ὁ ὁποῖος εἶναι ἐξαιρετικῆς ποιότητος, ἀνάλογος μὲ τὸν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Εἰς τὸ λεκανοπέδιον τῆς Σόφιας καλλιεργοῦνται κυρίως λα-

χανικά καὶ ὀπωροφόρα δένδρα, ὅπως συμβαίνει καὶ εἰς ὅλας τὰς περιοχὰς τὰς εὐρισκομένας πλησίον μεγάλων πόλεων. Ὁ νομὸς τῆς Σόφιας περιέχει τὸ τρίτον ἀπὸ τὰς φυτείας τῶν ὀπωροφόρων δένδρων τοῦ κράτους καὶ τὸ τέταρτον ἀπὸ τοὺς ἀγροὺς τῶν γεωμήλων. Οἱ δημητριακοὶ καρποὶ κατέχουν μικρὰν ἔκτασιν, διότι αἱ ἀποδόσεις τῶν λαχανικῶν καὶ τῶν ὀπωροφόρων δένδρων εἶναι πολὺ ἀνώτεραι ἀπὸ τὰς τῶν δημητριακῶν. Χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην γεωργίαν ὁ ἀγροτικός πληθυσμὸς ὑπερβαίνει τοὺς 50 κατοικοὺς κατὰ τ. χμ. Αἱ ὄρειναι περιοχαὶ εἶναι ἀραιῶς κατῳκημένοι, οἱ δὲ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν (ιδίως τῶν μικρῶν ζώων) καὶ εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν δασικῶν προϊόντων. Σπουδαιότεραι ἀγροτικαὶ ἀγοραὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Νέστου εἶναι τὸ Νευροκόπιον, καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Στρυμόνος τὸ Πετρίτσιον καὶ τὸ Μελένικον.

Εἰς τὸ ὁμώνυμον λεκανοπέδιον εὐρίσκεται ἡ Σόφια (εἰς ὕψος 650 μ.), ἡ πρωτεύουσα τοῦ Βουλγαρικοῦ Κράτους. Αὕτη κατέχει τὴν τοποθεσίαν, ἡ ὁποία δεσπόζει ὅλων τῶν Βουλγαρικῶν περιοχῶν, διότι κεῖται εἰς τὴν διασταύρωσιν τῶν ὁδῶν ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς Βουκουρέστιον διὰ τῶν κοιλάδων Στρυμόνος—Ἰσκερ καὶ ἀπὸ Κεντρικῆς Εὐρώπης εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ τῶν κοιλάδων Νισαύα—Ἐβρου. Κατὰ τὸ 1878, ὅτε ἔγινε πρωτεύουσα τοῦ Βουλγαρικοῦ Κράτους, εἶχε 16.000 κ. Κατὰ τὸ 1934 ἠρίθμει 290.000 κ. Ἡ μεγάλη αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ της ὀφείλεται εἰς τὴν μετὰ τοὺς πολέμους ἐγκατάστασιν τῶν ἐκτὸς τῆς Βουλγαρίας διαμενόντων Βουλγάρων καὶ κυρίως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας της. Ἡ ἀνάπτυξις της ὀφείλεται ἐπίσης καὶ εἰς τὸ ὅτι εἶναι τὸ μοναδικὸν πνευματικόν, ἐμπορικόν καὶ βιομηχανικόν κέντρον τῆς Βουλγαρίας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς γειτονικὰς της χώρας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν δύο τοιαῦτα (Ἀθῆναι, Θεσσαλονίκη εἰς τὴν Ἑλλάδα, Κωνσταντινούπολις, Ἄγκυρα εἰς τὴν Τουρκίαν, Βουκουρέστιον, Κλούζ εἰς τὴν Ρουμανίαν, Βελιγράδιον, Ζάγκρεμπ εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν). Ἐπίσης, ἔνεκα τῆς καλῆς γεωγραφικῆς της θέσεως εἶναι σπουδαῖος ἀεροπορικὸς σταθμὸς διὰ τὰς μεταξὺ Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ Κωνσταντινουπόλεως ἀεροπορικὰς συγκοινωνίας.

Πληθυσμός καὶ οἰκονομικὴ ζωή.— 1) Πληθυσμός. Οἱ Βούλγαροι εἶναι λαὸς κυρίως γεωργικός. Ἡ ἐργασία τῆς γῆς, ἡ ὁποία τρέφει τὰ 80 % τοῦ πληθυσμοῦ γίνεται μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν, διότι ὁ Βούλγαρος χωρικός ἀγαπᾷ τὴν γῆν. Εἰς ὁλόκληρον τὴν Βουλγαρίαν ἐπικρατεῖ ἡ μικρὰ ἰδιοκτησία, διὰ τοῦτο ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι σχετικῶς μεγάλη, δεδομένου ὅτι εἶναι χώρα γεωργικὴ (59 κάτ. κατὰ τ. χμ.). Εἰς τοῦτο ἐπίσης συντελεῖ ἡ ὑπαρξίς ἐκτεταμένων πεδιάδων καὶ ἡ φροντίς, μὲ τὴν ὁποίαν ἐκτελεῖται ἡ καλλιέργεια. Ἀπὸ ἐθνικῆς ἀπόψεως ὁ πληθυσμὸς τῆς Βουλγαρίας ἀποτελεῖται ἀπὸ Βουλγάρους (84 %), ἀπὸ Τούρκους (10 %) καὶ ἀπὸ ὀλίγους Ἀθιγγάνους, Ρουμάνους, Ἰσραηλίτας, Ἀρμενίους, Ρώσους, κ. ἄ. Ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως ὑπερισχῶν οἱ ὀρθόδοξοι (84 %).

2) **Οἰκονομικὴ ζωή. Γεωργία.** Ἡ Βουλγαρία χάρις εἰς τὰς εὐρείας καὶ εὐφόρους πεδινὰς περιοχάς, εἶναι χώρα γεωργικὴ. Μεταξὺ τῶν γεωργικῶν καλλιεργειῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν οἱ δημητριακοὶ καρποὶ (σῖτος, ἀραβόσιτος, κριθή, σίκαλις). Τοῦτο ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸ ἐπικρατοῦν ἡπειρωτικὸν κλίμα, τὸ ὁποῖον εὐνοεῖ τὴν καλλιέργειαν τῶν σιτηρῶν. Οἱ δημητριακοὶ καρποὶ καλλιεργοῦνται περισσότερον εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Δουνάβεως, ὅπου ἡ δριμύτης τοῦ κλίματος δὲν ἐπιτρέπει μεγάλην ποικιλίαν καλλιεργειῶν. Ἡ Βουλγαρία εἶναι χώρα ἐξαγωγῆς δημητριακῶν, μέχρι δὲ πρό τινων ἐτῶν τὰ σιτηρὰ κατεῖχον τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸ ἐξαγωγικόν της ἐμπόριον. Ἀπὸ τοῦ πρώτου παγκοσμίου ὅμως πολέμου σημαντικαὶ ἐκτάσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἄλλοτε ἐκαλλιεργοῦντο δημητριακοὶ καρποὶ, διετέθησαν δι' ἄλλας καλλιεργείας, περισσότερο ἐπικερδεῖς, καὶ εἰδικώτερον διὰ τὴν καλλιέργειαν βιομηχανικῶν φυτῶν, (καπνοῦ, ἡλιοτροπίου, βάμβακος, σησαμίου, φιστικίων, ζαχαρούχων τεύτλων, κτλ.), λαχανικῶν καὶ ἀμπέλων. Εἰς τὴν στροφὴν αὐτὴν τῆς Βουλγαρικῆς γεωργίας συνετέλεσαν αἱ εὐνοϊκαὶ κλιματικαὶ συνθήκαι τῶν νοτίων περιοχῶν, ὅπου εὐδοκίμοι αἱ πολύτιμοι βιομηχανικαὶ καλλιέργειαι καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν μεθόδων καλλιέργειας.

Ἐκτὸς τῶν δημητριακῶν σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Βουλγαρίας παίζουν τὰ κάτωθι προϊόντα :

α') Ὁ κα π ν ό ς. Ὅπως εἰς τὴν χώραν μας, οὕτω καὶ εἰς τὴν Βουλγαρίαν τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον κατέχει ὁ καπνός, ὁ ὁποῖος ἀνήκει εἰς τὰ ἀνατολικά καπνά. Εἰς αὐτὸν κυρίως στηρίζεται τὸ ἐθνικὸν νόμισμα καὶ ὁ δημόσιος προϋπολογισμός. Ἡ ἐξαγομένη ποσότης ἀνέρχεται εἰς 25 ἑκατομμύρια χιλιόγραμμα περίπου (τὸ ἥμισυ τῆς ἑλληνικῆς ἐξαγωγῆς). Πρὸς ἀποφυγὴν ὑπερπαραγωγῆς ἢ καλλιέρ-

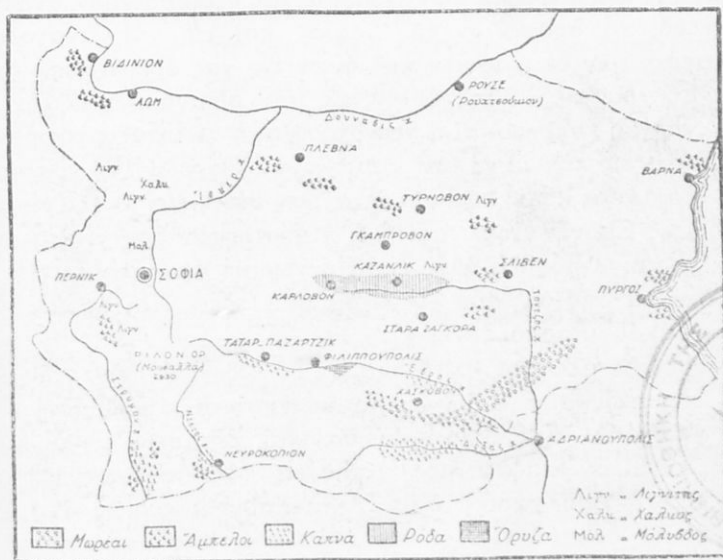
Χωρικαὶ τῆς Δυτικῆς Βουλγαρίας μὲ τὰς ἐθνικὰς τῶν ἐνδυμασίας.

για τοῦ καπνοῦ περιορίζεται διὰ νόμου εἰς ὠρισμένας περιοχάς, αἱ ὁποῖαι λόγῳ τῶν κλιματικῶν καὶ ἐδαφικῶν συνθηκῶν παράγουν ἐκλεκτὴν ποιότητα. Αὗται εἶναι αἱ κοιλάδες τῶν ποταμῶν Ἄρδα, Νέστου, Στρυμόνος καὶ Ἐβρου.

β') Αἰ ὀ π ῶ ρ α ι, τὰ ὀ σ π ρ ι α καὶ τὰ λ α χ α ν ἰ κ ᾶ. Τὰ προϊόντα αὐτὰ κατέλαβον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐξέχουσαν θέσιν εἰς τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον τῆς Βουλγαρίας. Μεταξὺ τῶν ὀπωρῶν ἀσυνήθη πρόοδον ἐσημείωσαν αἱ ἐπιτραπέζιοι σταφυλαί. Ἐκ τῶν ἄλλων ὀπωρῶν ἀξιολογώτεροι εἶναι τὰ

μήλα, τὰ δαμάσκηνα, τὰ καρύδια, τὰ βερούκκα, τὰ κυδώνια, τὰ χαμαικέρασα καὶ τὰ καρπούζια. Πολὺ ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ καλλιέργεια τῶν ὀσπρίων καὶ τῶν λαχανικῶν, καθόσον ταῦτα χρησιμεύουν ὡς βάσεις τῆς τροφῆς τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ.

γ') Τὰ βιομηχανικὰ φυτὰ. Μετὰ τὸν καπνὸν τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ φυτὰ εἶναι: Τὸ ἡλιοτρόπιον, ἐκ τῶν σπορίων τοῦ ὁποῦ ἐξάγεται ἔλαιον φαγητοῦ. (Τὰ ὑπολείμματα

Οἰκονομικὸς χάρτης τῆς Βουλγαρίας.

μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἐλαίου, χρησιμεύουν ὡς τροφή τῶν ζώων. Ἡ καλλιέργειά του εἶναι περισσότερον ἀνεπτυγμένη εἰς τὴν Β. καὶ ΒΑ. Βουλγαρίαν). Ὁ βάμβαξ, ὁ ὁποῖος καλλιεργεῖται κυρίως εἰς τὰς κοιλάδας Ἐβρου καὶ Στρυμόνος. Ἡ κάνναβις καὶ τὸ λίνον εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἐβρου τὰ ζαχαροῦχα τεύτλα, τὰ ρόδα εἰς τὴν κοιλάδα τῶν ρόδων, ἡ μορέα, κ.ἄ.

Κτηνοτροφία. Ἡ κτηνοτροφία κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Βουλγαρίας χάρις εἰς τοὺς

έκτεταμένους βοσκοτόπους τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν, τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ζωοτροφικῶν καλλιεργειῶν καὶ λόγω τῶν ὑπὸ τοῦ Κράτους λαμβανομένων ἐνισχυτικῶν μέτρων. Τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ κτηνοτροφία τῶν προβάτων, ἡ ὁποία διενεργεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τρόπον νομαδικόν. Τὰ μέγιστα κερασφόρα (βόες, βούβαλοι) χρησιμοποιοῦνται κυρίως διὰ τὰς γεωργικὰς ἀνάγκας καὶ τρέφονται καλύτερον ἀπὸ ἄλλοτε χάρις εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῶν ζωοτροφικῶν καλλιεργειῶν. Ἡ κτηνοτροφία τῶν ἵππων εἶναι περισσότερον ἀνεπτυγμένη εἰς τὸ ὄροπέδιον τῆς Σόφιας καὶ εἰς τὰς ἀνατολικὰς περιοχάς, τῶν δὲ ἡμίονων καὶ ὄνων εἰς τὰς ὄρεινὰς περιοχάς.

Ἐξέχουσιν ἐπίσης θέσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Βουλγαρίας κατέχει καὶ ἡ πτηνοτροφία, ἡ ἀνάπτυξις τῆς ὁποίας ὀφείλεται εἰς τὴν μεγάλην παραγωγὴν σιτηρῶν. Τὰ πτηνοτροφικὰ προϊόντα κατέχουν τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὸ ἐξαγωγικόν ἐμπόριον. Εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἡ πτηνοτροφία δὲν γίνεται παρ' εἰδικῶν πτηνοτρόφων, ἀλλ' ἐκάστη χωρικὴ οἰκία τρέφει 15—20 ὄρνιθας, αἱ ὁποῖαι ζοῦν ἐλεύθεραι καὶ τρέφονται κυρίως ἀπὸ δημητριακοῦς καρπούς.

Φυσικὸς πλοῦτος. α') Δάση. Τὰ 28% περίπου τῆς ὀλικῆς ἐκτάσεως τῆς Βουλγαρίας κατέχονται ἀπὸ δάση (Ἑλλάς 14%). Αἱ σπουδαιότεραι δασικαὶ ἐκτάσεις εἶναι ἡ Ροδόπη, τὸ Ρίλον καὶ ὁ Αἶμος, χάρις εἰς τὰς ἀφθονωτέρας τῶν βροχῶν. Τὰ Βουλγαρικὰ δάση ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ φυλλοβόλα δένδρα (84%). Ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ δασικοῦ πλοῦτου δὲν εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη, λόγω ἐλλείψεως μέσων συγκοινωνίας. Τὰ 75% περίπου τῶν παραγομένων δασικῶν προϊόντων διατίθενται διὰ τὴν θέρμανσιν καὶ τὰ 25% περίπου διὰ τὰς κατασκευὰς ἐν γένει.

β') Ὀρυκτά. Μεταξὺ τῶν ὀρυκτῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν οἱ γαιάνθρακες (λιγνίτης καὶ γαιάνθραξ). Τὰ 80% τῆς ὀλικῆς παραγωγῆς προέρχονται κυρίως ἀπὸ τὰ λιγνιτωρυχεῖα τῆς κοιλάδος τοῦ ἄνω Στρυμόνος (περιοχὴ Πέρνικ). Ἐκτὸς τῶν γαιανθράκων ἐξάγονται καὶ μεταλλεύματα χαλκοῦ, μολύβδου, ψευδαργύρου, ἄλατος κ. ἄ. Αἱ σπουδαιότεραι μεταλλοφόροι περιοχαὶ εὐρίσκονται εἰς τὴν Δυτικὴν

Βουλγαρίαν (κοιλὰς Στρυμόνος, λεκανοπέδιον Σόφιας) καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Αἴμου. Γενικῶς ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ὀρυκτοῦ πλοῦτου συναντᾷ μεγάλας δυσκολίας λόγω ἐλλείψεως ἐπαρκῶν μέσων συγκοινωνίας καὶ κεφαλαίων.

γ) Ἄ λ ι ε ἰ α. Αἱ ἀλιευτικαὶ περιοχαὶ τῆς Βουλγαρίας εὐρίσκονται εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν καὶ εἰς τὸν Δούναβιν. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἡ ἀλιεῖα εἶναι ἀσήμαντος.

Βιομηχανία. Ἡ βιομηχανία τῆς Βουλγαρίας ἔχει σημειώσει κατὰ τὰ μεταπολεμικὰ ἔτη σημαντικὴν πρόοδον. Αἱ σπουδαιότεραι βιομηχανίαι εἶναι τοῦ ἀλεύρου (κυριώτερα κέντρα: Βάρνα, Πύργος, Ρουσέ), τῆς ζαχάρεως (Ρουσέ, Πλέβνα, Φιλιπούπολις, Πύργος), τοῦ ζύθου, (Ρουσέ, Σόφια), τοῦ ἐρίου (Γκάμπροβον, Σλίβεν), τοῦ ἐλαίου ἐκ τοῦ ἡλιοτροπίου, τοῦ καπνοῦ (Φιλιπούπολις, Χάσκοβον, Στάρα—Ζαγόρα, Βάρνα), τοῦ δέρματος (Γκάμπροβον). Γενικῶς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν παρουσιάζουν οἱ κλάδοι, οἱ ὁποῖοι ἐπεξεργάζονται ἐγχώρια προϊόντα.

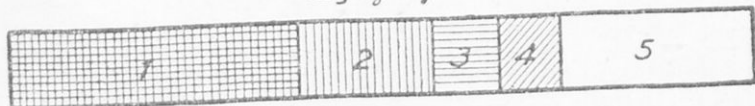
Συγκοινωνία. Τὸ μῆκος τοῦ ὁδικοῦ δικτύου τῆς Βουλγαρίας ἀνέρχεται εἰς 20.830 χμ. καὶ διατηρεῖται εἰς καλὴν κατάστασιν. Τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον ἀνήκει εἰς τὸ κράτος καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ 2.796 χμ. γραμμῆς κανονικοῦ πλάτους καὶ ἀπὸ 444 χμ. γραμμῆς ντεκοβίλ. Αἱ σπουδαιότεραι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ εἶναι αἱ Σόφιας—Ἀδριανουπόλεως—Κωνσταντινουπόλεως καὶ Σόφιας—Βάρνας, ἐκ τῆς ὁποίας ἀναχωροῦν πολλαὶ διακλαδώσεις πρὸς τοὺς λιμένας τοῦ Δουναβέως.

Ἡ σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία τῆς Βουλγαρίας μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ Ρουμανίας εἶναι ἐλλιπής. Ἡ Ἑλλάς σήμερον συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Βουλγαρίας διὰ τῶν γραμμῶν Θεσσαλονίκης—Νίσσης—Σόφιας καὶ Θεσσαλονίκης—Ἀλεξανδρουπόλεως—Ἀδριανουπόλεως—Σόφιας. Θὰ ἦτο ὅμως κατὰ πολὺ συντομωτέρα ἡ σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία τῶν δύο χωρῶν, ἐὰν διήρχετο διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Στρυμόνος. Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ κατασκευασθῇ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ μῆκους 53 χμ. ἀπὸ Κούλας, ἡ ὁποία κεῖται πλησίον τοῦ Σιδηροκάστρου, μέχρι Τσουμαγιᾶς. Διὰ νὰ βελτιωθῇ ἡ σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία μετὰ τῆς Ρουμανίας, ἀπαιτεῖται ἡ κατασκευὴ

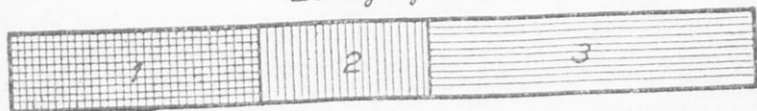
γεφύρας ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως. Διὰ τῆς κατασκευῆς τῶν ἀνωτέρω ἔργων ὠφελεῖται τὰ μέγιστα ὁ λιμὴν τῆς Θεσσαλονίκης, καθόσον ἀποκτοῦν διέξοδον δι' αὐτοῦ ὀλόκληρος ἡ Δυτικὴ Βουλγαρία καὶ μέγα μέρος τῆς Νοτίου Ρουμανίας.

Ἐμπόριον. Ἡ Βουλγαρία, χώρα κατ' ἐξοχὴν γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ, ἐξάγει γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ ἀκατεργάστους πρώτας ὕλας καὶ εἰσάγει βιομηχανικὰ ἡμικατεργασμένα καὶ ἀποικιακὰ εἶδη. Τὸ ἐξωτερικὸν τῆς ἐμπόριον ἀκολουθεῖ δύο κυρίως ὁδοὺς: ἡ μία διευθύνεται πρὸς τοὺς λιμένας τῆς Μαύρης Θαλάσσης (Πύργον καὶ Βάρβαν), ἡ ἄλλη πρὸς τὸν Δούναβιν, διὰ τοῦ ὁποῖου ἡ Βουλ-

Ἐξαγωγή

Εἰσαγωγή

Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Βουλγαρίας.

* Ἀνω: 1 Καπνός. 2 Πτηνοτροφικὰ προϊόντα. 3 Ὀπῶραι.

4 Ἀραβόσιτος. 5 Λοιπὰ εἶδη. Κάτω: 1 Ὑφάσματα.

2 Μηχαναὶ καὶ μέταλλα. 3 Λοιπὰ εἶδη.

γαρία ἐπικοινωνεῖ μετὰ τὰ βιομηχανικὰ κράτη τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίως μετὰ τὴν Γερμανίαν, ἡ ὁποία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸ ἐξαγωγικὸν καὶ εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον.

Ἐμπόριον μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἑλλάς εἰσάγει κυρίως ἐκ τῆς Βουλγαρίας ζῆα (βοῦς, ἀγελάδας, μόσχους, πρόβατα, χοίρους), κτηνοτροφικὰ προϊόντα (βούτυρον, αὐγά), σίτρον, ἀραβόσιτον, ξυλάνθρακας, ἐξάγει δὲ εἰς αὐτὴν ἔσπεριδοειδῆ, σῦκα ξηρά, ἐλαίας, ἔλαιον, μαστίχην, χημικὰ καὶ φαρμακευτικὰ προϊόντα κ. ἄ. Ἡ ἀξία τῶν εἰσαγωγῶν μας εἶναι μεγαλύτερα τῆς τῶν ἐξαγωγῶν μας.

Γ. ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΥΙΑ

Ἱστορική ἀνασκόπησις.—Ἡ Γιουγκοσλαυῖα εἶναι νέον κράτος, τὸ ὁποῖον ἐσχηματίσθη μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον διὰ τῆς ἐνώσεως ὄλων τῶν παρὰ τὴν Ἀδριατικὴν Θάλασσαν γειτονικῶν χωρῶν, αἱ ὁποῖοι κατοικοῦνται κυρίως ἀπὸ Σέρβους, Κροάτας καὶ Σλοβένους. Οἱ λαοὶ οὗτοι ἀνήκουν εἰς τὴν Σλαυϊκὴν φυλὴν, ἡ ὁποία περιλαμβάνει ἐπίσης τοὺς Ρώσους, τοὺς Πολωνοὺς, τοὺς Τσέχους καὶ τοὺς Σλοβάκους, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν βορειοτέρας χώρας. Πρὸς διάκρισιν τῶν οἱ Σέρβοι, οἱ Κροάται καὶ οἱ Σλοβένοι λέγονται Γιουγκοσλαῦοι, δηλαδὴ Νοτιοσλαῦοι καὶ ἡ χώρα τῶν Γιουγκοσλαυῖα, δηλαδὴ Νοτιοσλαυῖα.

Κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ὅλοι οἱ Σλαῦοι ἦσαν ἐγκατεστημένοι εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ΝΔ. Ρωσίας καὶ τῆς Α. Πολωνίας, πρὸς Β. τῶν Καρπαθίων καὶ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Δνειπέρου πρὸς Α. καὶ Ὀδέρου πρὸς Δ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν κυρίως τῶν μεγάλων μεταναστεύσεων τῶν φυλῶν (6ον καὶ 7ον μ. Χ. αἰῶνας) ἔν μέρος ἐξ αὐτῶν, οἱ σημερινοὶ Γιουγκοσλαῦοι μετηνάστευσαν βαθμηθὸν πρὸς Ν., πρὸς τὴν ἀραιῶς τότε κατοικημένην ΒΔ. Βαλκανικὴν Χερσόνησον. Ἡ μετανάστευσις αὕτη ὀφείλεται ἀφ' ἑνὸς εἰς ἐσωτερικὰς διαμάχας ἀναπτυχθεῖσας μεταξὺ τῶν πληθυνθέντων Σλαυϊκῶν λαῶν, ἀφ' ἑτέρου εἰς πιέσεις, τὰς ὁποίας οὗτοι ὑφίσταντο ἀπὸ τὴν κάθοδον ἄλλων βορειοτέρων Εὐρωπαϊκῶν λαῶν (Κελτῶν, Γερμανῶν). Οἱ ἐγκατασταθέντες εἰς τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον Σλαῦοι ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας ἦσαν ὑποτελεῖς τοῦ Αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου. Κατὰ τὸν 12ον ὄμως αἰῶνα ἡ Παλαιὰ Σερβία κατέστη ἀνεξάρτητος χώρα, κατὰ δὲ τὸν 14ον (ὑπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ Ντουσάν) ἔλαβε τὴν μεγαλυτέραν τῆς ἀκμὴν. Ἡ ἀνεξαρτησία αὕτη διετηρήθη μέχρι τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι μετὰ τὴν μάχην τοῦ Κοσσόβου (1389) ὑπέταξαν τοὺς Σλαῦους.

Οἱ σπουδαιότεροι ἱστορικοὶ σταθμοὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ σημερινοῦ Γιουγκοσλαυϊκοῦ Κράτους εἶναι οἱ ἑξῆς: Κατὰ τὸ 1815, κατόπιν σειρᾶς ἀγώνων, ἰδρύθη εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ

πασσαλικίου τοῦ Βελιγραδίου, δηλαδή εἰς τὸ κέντρον τῆς Βορείου Βαλκανικῆς Χερσονήσου, ἡ Ἑγεμονία τῆς Σερβίας ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου ἐκτάσεως 24.000 τ. χμ. Μετὰ τὸν ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1878 ἡ μικρὰ αὕτη ἡγεμονία ὑψήθη εἰς ἑκτασιν (47.740 τ. χμ.) καὶ κατέστη τελείως ἀνεξάρτητος, κατὰ δὲ τὸ 1882 ἀνεκηρύχθη βασιλείον. Οἱ νικηφόροι Βαλκανικοὶ πόλεμοι τοῦ 1912 καὶ 1913 συνετέλεσαν εἰς σημαντικὴν αὔξησιν τῆς ἐκτάσεως τοῦ Σερβικοῦ Βασιλείου (87.813 τ. χμ.), καθόσον ἐπεξετάθη ἐφ' ὄλοκλήρου τῆς ἄνω κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ. Τέλος, μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον (1914 — 1918) ἐσχηματίσθη τὸ σημερινὸν Γιουγκοσλαυικὸν Κράτος, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ μεγαλύτερον κράτος τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου εἰς ἑκτασιν καὶ πληθυσμὸν (ἑκτασις 247.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 14.000.000 κ.). Ἡ Γιουγκοσλαυία περιλαμβάνει κυρίως τὸ παλαιὸν Βασιλείον τῆς Σερβίας, τὴν Ἑγεμονίαν τοῦ Μαυροβουνίου, τὴν Ἐρζεγοβίνην, τὴν Βοσνίαν, τὴν Κροατίαν καὶ τὴν Σλοβενίαν. Ἐκ τούτων πρὸ τοῦ 1918 ἀπετέλουν ἀνεξάρτητα κράτη τὸ Βασιλείον τῆς Σερβίας καὶ ἡ Ἑγεμονία τοῦ Μαυροβουνίου. Αἱ ἄλλαι περιοχαὶ ἦσαν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Αὐστρουγγαρίας, ἡ ὁποία ἦτο μεγάλη αὐτοκρατορία.

Ὅρια.— Ἡ Γιουγκοσλαυία ὀρίζεται πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ρουμανίας καὶ τῆς Βουλγαρίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας, τῆς Ἀδριατικῆς Θαλάσσης καὶ τῆς Ἰταλίας καὶ πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Οὐγγαρίας. Ἡ Γιουγκοσλαυία κατέχει σπουδαιότεραν γεωγραφικὴν θέσιν ἀπὸ τὴν Βουλγαρίαν, καθόσον δεσπάζει τῶν δύο σπουδαιότερων κατὰ ξηρὰν ὁδῶν τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου. Πρῶτον, τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην μετὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ τῶν κοιλάδων τῶν ποταμῶν Μοραῦα, Νισαῦα, Ἐβρου. Δεύτερον, τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην μετὰ τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος διὰ τῶν κοιλάδων τῶν ποταμῶν Μοραῦα καὶ Ἀξιοῦ.

Φυσικαὶ περιοχαί.— Τὸ ἔδαφος τῆς Γιουγκοσλαυίας, τὸ ὁποῖον ἐν τῷ συνόλῳ εἶναι ὄρεινόν (τὰ 2/3 αὐτοῦ ἀποτελοῦνται ἀπὸ ὑψηλὰς περιοχάς), διαιρεῖται εἰς πέντε φυσικὰς πε-

ριοχάς: α') τὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦνται ἀπὸ παλαιὰ ὄρη, κυρίως κρυσταλλικά (Σερβικὴ Μακεδονία, Παλαιὰ Σερβία): β') τὸ Πανονικὸν λεκανοπέδιον· γ') τὰς Ἀνατολικὰς Ἄλπεις· δ') τὰς Διναρικὰς Ἄλπεις· καὶ ε') τὰς ἄκτας.

4) Περιοχὴ τῶν παλαιῶν ὀρέων (Σερβικὴ Μακεδονία — Παλαιὰ Σερβία). Ἡ περιοχὴ αὕτη, ἡ ὁποία εἶναι συνέχεια τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας, εἶναι μία ἀπὸ τὰς παλαιότερας περιοχάς τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου. Ἀργότερον, ὅταν ἐσχηματίσθησαν αἱ Διναρικαὶ Ἄλπεις καὶ τὰ Βαλκάνια, τὰ ὁποῖα εἶναι νεώτερα ὄρη, τὸ ἔδαφος τῆς ὑπέστη πολλὰς διαταραχάς. Ἐκ τῶν διαταραχῶν αὐτῶν τοῦ ἐδάφους τῆς ἐσχηματίσθησαν ρήγματα (δηλαδὴ ἐπιμήκεις βαθεῖαι σχισμαὶ) καὶ τοπικαὶ καθιζήσεις. Ἀποτέλεσμα τῶν τοπικῶν καθιζήσεων εἶναι ὁ σχηματισμὸς τῶν λεκανοπεδίων (ὅπως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν), τῶν δὲ ρηγμάτων ὁ σχηματισμὸς κοιλάδων (Ἀξιοῦ, Μοραῦα, Νισαῦα κ. ἄ.). Κατ' ἀρχάς τὰ λεκανοπέδια μετεβλήθησαν εἰς λίμνας, μερικαὶ τῶν ὑποίων σφίζονται ἀκόμη (Πρέσπα, Ἀχρίς, Δοῖράνη), διότι τὰ εἰς αὐτὰ κατερχόμενα ἐκ τῶν πέριξ περιοχῶν ρέοντα ὕδατα δὲν εὐρισκον διέξοδον πρὸς τὴν θάλασσαν. Μὲ τὴν πάροδον ὁμοῦ τοῦ χρόνου αἱ περισσότεραι ἐκ τῶν λιμνῶν αὐτῶν ἀπεξηράνθησαν ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ, εἴτε ὑπεργείως, εἴτε ὑπογείως εἰς παρακειμένους ποταμούς. Τὸ ἔδαφος τῶν λεκανοπεδίων καὶ τῶν κοιλάδων εἶναι πολὺ εὐφορον, διότι καλύπτεται ἀπὸ παχύτατον στρώμα προσχώσεων. Διὰ τοῦτο αἱ περιοχαὶ αὗται εἶναι σήμερον τὰ σπουδαιότερα κέντρα πληθυσμοῦ. Ἐκ τῶν λεκανοπεδίων σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: Εἰς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν τοῦ **Περλεπέ** — **Μοναστηρίου**, (τὸ ὅποιον εἶναι συνέχεια τοῦ λεκανοπεδίου τῆς Φλωρίνης), τῆς **Στρωμνίτης**, τοῦ **Ἰστιπ**, τῶν **Σκοπίων** καὶ τοῦ **Τετόβου**· εἰς τὴν Παλαιὰν Σερβίαν τοῦ **Κοσσιφοπεδίου** καὶ τῆς **Νίσσης**.

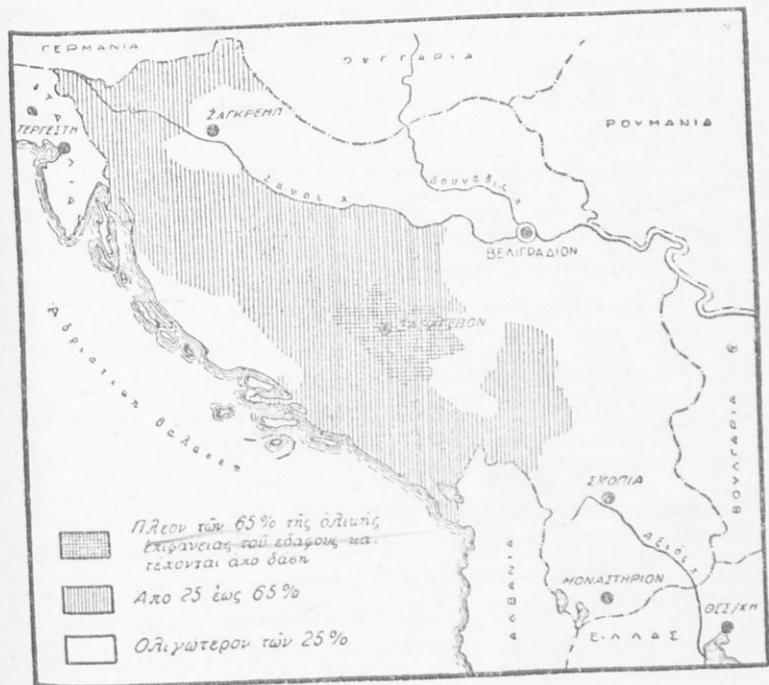
Τὰ ὄρη τῆς περιοχῆς αὐτῆς, λόγῳ τῶν πολλῶν τοπικῶν καθιζήσεων καὶ ρηγμάτων, τὰ ὁποῖα ἔλαβον χώραν πρὸς ὄλας τὰς διευθύνσεις, εἶναι μᾶλλον ὀγκώδη. Γενικῶς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὰ πρὸς Δ. τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ κείμενα εἶναι συνέχεια τῶν ὀρέων τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας καὶ τὰ πρὸς

Α., συνέχεια τῶν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Τὰ ὑψηλότερα εὐρίσκονται εἰς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν. Ταῦτα εἶναι ὁ **Βόρας** (ὑψηλότερα κορυφή Καϊμακτσαλάν 2.550 μ. ἐπὶ τῶν ἐλληνο-γιογκοσλαυϊκῶν συνόρων) καὶ ὁ **Σκάρδος** (Σάρ Πλάνινα) εἰς τὴν ΒΔ. Μακεδονίαν (ὑψηλότερα κορυφή Λιουμποτέν 2.500 μ.). Οἱ Σλαῦοι ὀνομάζουσι τὰ ὄρη ταῦτα **Πλάνινα**, δηλαδὴ ὄρος ἢ ὄρεινὴ βοσκή, διότι ἐκτὸς τῶν δασῶν ὑπάρχουσι καὶ ἐκτεταμένοι βοσκότοποι.

Ἵδατογραφία. Ἡ πολὺπλοκος μορφή, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει τὸ ἔδαφος τῆς περιοχῆς αὐτῆς (ἀποτέλεσμα τῆς γεωλογικῆς τοῦ ἱστορίας), συντελεῖ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν ρεόντων ὑδάτων. Τὸ σπουδαιότερον κέντρον διασπορᾶς εἶναι τὸ ὄρος Σκάρδος. Τὰ πρὸς Ν. αὐτοῦ ρέοντα ὕδατα (δηλαδὴ τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας) συλλέγουσι οἱ ποταμοὶ **Ἀξιὸς** καὶ **Στρυμῶν**, οἱ ὅποιοι χύνονται εἰς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος (ὁ Στρυμῶν συλλέγει μόνον τὰ ὕδατα τοῦ λεκανοπεδίου τῆς Στρωμνίτης). Τὰ πρὸς Β. ρέοντα ὕδατα (δηλαδὴ τῆς Παλαιᾶς Σερβίας) συλλέγει ὁ ποταμὸς **Μοραύας**, ὁ ὅποιος χύνεται εἰς τὸν Δούναβιν πρὸς Α. τοῦ Βελιγραδίου. Οὗτος ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν κυρίως Μοραύαν καὶ τὸν δυτικὸν Μοραύαν. Σπουδαιότερος παραπόταμος αὐτοῦ εἶναι ὁ **Νισαύας**, ὁ ὅποιος πηγάζει ἀπὸ τὸν Αἴμον. Τὰ πρὸς Δ. ρέοντα ὕδατα συλλέγει ὁ ποταμὸς **Δρίν**, ὁ ὅποιος χύνεται εἰς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν, διερχόμενος διὰ τοῦ Ἀλβανικοῦ ἐδάφους. Οἱ ποταμοὶ αὐτοὶ δὲν εἶναι πλωτοὶ (ἐκτὸς τοῦ Μοραύα εἰς μικρὰν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν του ἀπόστασιν), προσφέρουσι ὅμως διὰ τῶν κοιλάδων τῶν σπουδαιοτάτας ὑπηρεσίας, καθύστερον αὐταὶ ἀποτελοῦν τὰς μόνιμους ὁδοὺς συγκοινωνίας εἰς τὴν ὄρεινὴν αὐτὴν περιοχὴν. Σπουδαιότεραι ὄλων εἶναι αἱ κοιλάδες Ἀξιοῦ — Μοραύα, αἱ ὅποια ἀποτελοῦν τὴν μόνιμην φυσικὴν ὁδὸν μεταξὺ Αἰγαίου Πελάγους καὶ Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ ἡ κοιλάς τοῦ Νισαύα, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Βουλγαρίαν μὲ τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην.

Κλίμα καὶ βλάστησις. Ἡ περιοχή, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τὴν λεκάνην τοῦ Ἀξιοῦ, δηλαδὴ ἡ Σερβικὴ Μακεδονία, ἐπειδὴ κεῖται νοτιώτερον καὶ εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐκ

του Αιγαίου Πελάγους πνεόντων ανέμων, έχει κλίμα ήπιώτερον. Το θέρος είναι θερμόν, ό χειμών όμως είναι πολύ ψυχρός και όφείλεται εις τούς συχνούς ψυχρούς ανέμους, οι όποιοι κατέρχονται από τά χιονισμένα όρη της προς τόν Θερμαϊκόν κόλπον (δηλ. εις τόν γνωστόν εις τήν Κεντρικήν Μακεδονίαν Βαρδάρην). Αί βροχαί πίπτουν κυρίως κατά τήν χει-

Φυσικός Χάρτης της Γιουγκοσλαβίας.

μερινήν περίοδον, όπως συμβαίνει εις όλας τάς περιοχάς, οι όποιαί έχουν κλίμα μεσογειακόν. Γενικώς δυνάμεθα νά ειπώμεν, ότι ή περιοχή αύτη έχει ένα ένδιάμεσον τύπον κλίματος μεσογειακοῦ καί ήπειρωτικοῦ τής Κεντρικής Ευρώπης. Ό μεσογειακός χαρακτήρ αποδεικνύεται από τά θερμά καί ξηρά θέρη της καί τούς βροχερούς χειμώνάς της, ό δέ ήπειρωτικός από τήν μεγάλην διαφοράν θερμοκρασίας μεταξύ

χειμῶνος καὶ θέρους καὶ ἀπὸ τὴν βραχύτητα τῶν ἐνδιαμέσων ἐποχῶν (ἀνοιξέως, φθινοπώρου). Ἡ περιοχὴ, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τὴν λεκάνην τοῦ Μοραύα ποταμοῦ, δηλαδὴ ἡ Παλαιὰ Σερβία, ἐπειδὴ κεῖται βορειότερον καὶ δὲν εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων, ἔχει κλίμα ἡπειρωτικόν. Εἰς τὸ Βελιγράδιον ἡ θερμοκρασία κατὰ τὸ θέρος φθάνει τοὺς 41° καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα κατέρχεται εἰς 26° ὑπὸ τὸ μηδὲν (Θεσσαλονίκη 42° κατὰ τὸ θέρος, 9° ὑπὸ τὸ μηδὲν κατὰ τὸν χειμῶνα). Αἱ βροχαὶ πίπτουν καθ' ὅλον τὸ ἔτος, εἶναι ὁμῶς ἀφθονώτεραι κατὰ τὴν ἀνοιξιν καὶ τὸ φθινόπωρον καὶ ὀλιγώτεραι κατὰ τὸν χειμῶνα.

Ἀνάλογος μὲ τὸ κλίμα εἶναι καὶ ἡ βλάστησις. Ἡ Σερβικὴ Μακεδονία λόγῳ τῆς μικρᾶς σχετικῶς ποσότητος τῆς πιπτούσης βροχῆς καὶ τῆς ἀκανονίστου διανομῆς τῆς εἶναι πτωχὴ εἰς δάση, τὰ ὁποῖα ἀπαντῶνται κυρίως εἰς τὰς ὑψηλότερας περιοχάς. Αἱ χαμηλότεραι περιοχαὶ καλύπτονται ἀπὸ θάμνους καὶ βοσκοτόπους, ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν. Ἡ Παλαιὰ Σερβία, χάρις εἰς τὰς ἀφθονώτερας βροχάς τῆς καὶ εἰς τὴν κανονικωτέραν διανομὴν των, εἶναι πλουσία εἰς δάση. Ταῦτα ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ ὀξύας καὶ δρυς.

Προϊόντα. Τὰ λεκανοπέδια καὶ αἱ κοιλάδες τῆς περιοχῆς αὐτῆς, χάρις εἰς τὰ εὐφορα ἐδάφη των, εἰς τὰς βροχάς τοῦ φθινοπώρου καὶ τῆς ἀνοιξέως καὶ εἰς τὰ ξηρὰ σχετικῶς θέρη των, εἶναι κατάλληλα διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν σιτηρῶν. Εἰς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν, λόγῳ τοῦ ἡπιωτέρου σχετικῶς κλιματός τῆς, παρατηρεῖται μεγαλυτέρα ποικιλία καλλιεργειῶν. Καλλιεργοῦνται ἐκτὸς τῶν σιτηρῶν, ἄμπελοι, καπνός, βάμβαξ, σησάμιον, ὄρυζα, μορέαι, ὄπιον κ. ἄ. (δηλ. ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν). Μεγάλην ἔκτασιν κατέχουν εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν περιοχὴν καὶ τὰ ὀπωροφόρα δένδρα (κυρίως δαμασκηναὶ καὶ μηλέαι).

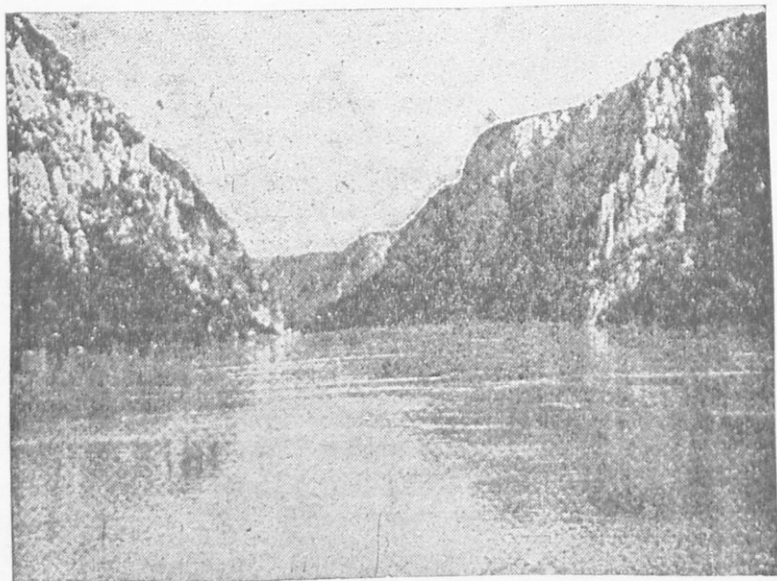
Μετὰ τὴν γεωργίαν τὴν δευτέραν θέσιν κατέχει ἡ κτηνοτροφία, διότι ὑπάρχουν ἐκτεταμένοι βοσκοτόποι ἐπὶ τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν. Τρέφονται αἰγοπρόβατα κατὰ τρόπον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νομαδικόν, μεγάλα ζῶα (βόες, ἵπποι, ὄνοι, ἡμίονοι) διὰ τὰς γεωργικὰς κυρίως ἀνάγκας, χοῖροι χάρις εἰς τὰ ἄφθονα

βαλανίδια τῶν δασῶν, καὶ πουλερικά, χάρις εἰς τὴν μεγάλην παραγωγὴν σιτηρῶν. Σημαντικὴν ἐπίσης ἀνάπτυξιν παρουσιάζει εἰς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν ἡ μετασοσκαληκοτροφία, χάρις εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς μορέας, καὶ ἡ μελισσοκομία, χάρις εἰς τὸ ἠπιώτερον κλίμα τῆς.

Πόλεις. Ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἔδαφους εἰς πολλὰς λεκανοεἰδεῖς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι δυσκόλως συγκοινωνοῦν μεταξύ των συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν μιᾶς ὁμωνύμου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, πόλεως εἰς ἕκαστον λεκανοπέδιον, ἡ ὁποία χρησιμεύει κυρίως ὡς ἀγροτικὴ ἀγορὰ τῆς περιοχῆς τῆς. Ἡ σπουδαιότης τῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ λεκανοπεδίου καὶ κυρίως ἐκ τῆς γεωγραφικῆς αὐτοῦ θέσεως. Εἰς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν σπουδαιότεραι πόλεις ἀπὸ Ν. πρὸς Β. εἶναι αἱ ἑξῆς: **Μοναστήριον** (32.000 κ.), **Περλεπές**, **Στρώμνιτσα**, **Γευγελή**, ἐπὶ τῶν ἑλληνογιουγκοσλαυϊκῶν συνόρων, **Ίστίπ**, **Βελεσά**, **Σκόπια** (68.500 κ.) καὶ **Τέτοβον**. Σπουδαιότερα ὄλων εἶναι τὰ Σκόπια, χάρις εἰς τὸ εὐρὺ λεκανοπέδιόν των καὶ κυρίως εἰς τὴν γεωγραφικὴν των θέσιν, καθόσον κεῖνται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συναντοῦν τὴν διεθνῆ ὁδὸν Θεσσαλονίκης — Βελιγραδίου αἱ ἐκ τοῦ Τετόβου καὶ τοῦ Κοσιφοπεδίου κατερχόμεναι ὁδοί.

Εἰς τὴν Παλαιὰν Σερβίαν εἶναι ἡ **Πρισρένη**, ἡ **Πριστίνα**, ἡ **Μιτροβίτσα**, ἡ **Νίσσα** (35.000 κ.), ἡ ὁποία ὀφείλει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς εἰς τὴν γεωγραφικὴν τῆς θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον τῆς διακλαδώσεως τῶν μεγάλων διεθνῶν ὁδῶν Βελιγραδίου — Θεσσαλονίκης καὶ Βελιγραδίου — Σόφιας), καὶ τὸ **Βελιγράδιον**, ἡ πρωτεύουσα τοῦ Γιουγκοσλαυϊκοῦ Κράτους, κείμενον εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Σαῦος ποταμὸς συναντᾷ τὸν Δούναβιν. Τὸ Βελιγράδιον εἶναι τὸ σπουδαιότερον διοικητικὸν καὶ πνευματικὸν κέντρον τῆς Γιουγκοσλαυϊκῆς. Χάρις εἰς τὴν καλὴν γεωγραφικὴν τῆς θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον εἰς τὸ ὁποῖον αἱ ἀπὸ Β. καὶ Δ. ὁδοὶ συναντοῦν τὴν Βαλκανικὴν ὁδὸν Μοραῦα — Ἀξιῶ, ἔχει σπουδαίαν ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν κίνησιν καὶ λαμπρὸν μέλλον. Ὁ πληθυσμὸς τοῦ ἀπὸ 60.000 κ. κατὰ τὸ ἔτος 1890, ἀνήλθεν εἰς 320.000 κατὰ τὸ ἔτος 1934.

β) Τὸ Πανονικὸν λεκανοπέδιον (ἡ ὀνομασία του ὀφείλεται εἰς τὴν ἀρχαίαν ρωμαϊκὴν ἐπαρχίαν Πανονίαν). Τὸ λεκανοπέδιον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται καὶ πέραν τῶν Γιουγκοσλαβικῶν συνόρων (μεταξὺ Καρπαθίων καὶ Ἀνατολικῶν Ἀλπεων), ὀφείλεται εἰς καθίζησιν τοῦ ἐδάφους, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα λεκανοπέδια τῆς Παλαιᾶς Σερβίας καὶ Μακεδονίας. Διὰ τοῦτο ἀρχικῶς εἶχε μεταβληθῆ εἰς μίαν μεγάλην λίμνην (ὅπως

Σιδηραὶ πύλαι τοῦ Δουνάβεως κατὰ τὴν συνάντησιν τῶν συνόρων Γιουγκοσλαβίας καὶ Ρουμανίας.

ἢ Θεσσαλία), τῆς ὁποίας τὰ πλεονάζοντα ὕδατα ἐχύνοντο εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν διὰ τοῦ χαμηλοτέρου ἀυχένος τῶν νοτίων Καρπαθίων. Μὲ τὸν καιρὸν ὁ ἀυχὴν, λόγῳ τῆς διαβρώσεως τὴν ὁποίαν ὑφίστατο, μετεβλήθη εἰς κοιλάδα (ὅπως ἡ κοιλάς τῶν Τεμπῶν). Διὰ τῆς στενῆς αὐτῆς κοιλάδος διωχετεύθησαν εἰς τὴν θάλασσαν ὅλα σχεδὸν τὰ ὕδατα τῆς παλαιᾶς αὐτῆς λίμνης, ἡ ὁποία μετεβλήθη οὕτως εἰς ξηράν. Τὴν στενὴν

αὐτὴν κοιλάδα, ἡ ὁποία ὀνομάζεται «Σιδηραὶ Πύλαι»*, ἀκολουθεῖ σήμερον ὁ Δούναβις ποταμός, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποταμός τῆς Εὐρώπης μετὰ τὸν Βόλγαν. Οἱ σπουδαιότεροι παραπόταμοι τοῦ Δουνάβεως εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν εἶναι ὁ **Σαῦος**, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ μετ' αὐτοῦ τὸ βόρειον ὄριον τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου, ὁ **Δραῦος** καὶ ὁ **Τίσαξ**. Οἱ δύο πρῶτοι πηγάζουν ἀπὸ τὰς Ἐνατολικὰς Ἄλπεις, ὁ δὲ τρίτος ἀπὸ τὰ Καρπάθια. Ὅλοι οἱ ποταμοὶ αὐτοὶ εἶναι πλωτοὶ εἰς μεγάλη ποταμόπλοια.

Τὸ ἔδαφος τοῦ λεκανοπεδίου εἶναι πολὺ εὐφορον, διότι καλύπτεται ἀπὸ προσχώσεις τῶν ρεόντων ὑδάτων. Τὸ κλίμα εἶναι ἠπειρωτικόν, διότι περιβάλλεται ἀπὸ ὄρη, τὰ ὁποῖα ἐμποδίζουν τὴν ἐπίδρασιν τῶν θαλασσιῶν ἀνέμων. Ἡ περιοχὴ αὕτη, λόγῳ τοῦ εὐφόρου ἐδάφους τῆς καὶ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίματος τῆς, παράγει κυρίως σιτηρὰ (σίτον, ἀραβόσιτον). Εἶναι ἡ σπουδαιότερα γεωργικὴ περιοχὴ τῆς Γιουγκοσλαβίας. Εἰς τὰς πλαγιάς μερικῶν λόφων, οἱ ὁποῖοι ὑψοῦνται ἐν τῷ μέσῳ τῆς πεδιάδος, καλλιεργοῦνται κυρίως ἄμπελοι καὶ ὄπωροφόρα δένδρα, ἰδίως δαμασκηναί, καθόσον αἱ περιοχαὶ αὗται δὲν προσβάλλονται συνήθως ἀπὸ παγετούς, ὅπως ἡ πεδιάς. Ἀνεπτυγμένη εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ κτηνοτροφία (μικρῶν καὶ μεγάλων ζώων, καθὼς καὶ τῶν πουλερικῶν).

Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι τὸ **Ζάγκρεμπ** (πρῶην Ἄγκραμ, 185.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς Κροατίας καὶ δευτέρα πόλις τῆς Γιουγκοσλαβίας. Εἶναι σπουδαῖον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον, χάρις εἰς τὴν καλὴν γεωγραφικὴν τοῦ θέσιν· κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συναντῶνται δύο περιοχαὶ μὲ διαφορητικὰ προϊόντα (πεδιάς καὶ Ἐνατολικαὶ Ἄλπεις) καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ

* Τὸ μῆκος τῆς κοιλάδος ὑπερβαίνει τὰ 100 χμ., τὸ δὲ πλάτος εἰς μερικά σημεῖα περιορίζεται εἰς 110 μ. περίπου. Λόγῳ τῆς στενότητος αὐτῆς τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ ἀποκτᾷ ὑπερβολικὴν ταχύτητα καὶ μέγα βάθος. Μεγάλαι προσπάθειαι κατεβλήθησαν, διὰ νὰ καταστήσουν πλωτὸν τὸ τμήμα αὐτὸ τοῦ Δουνάβεως, τὸ ὁποῖον ἀπὸ γραφικῆς ἀπόψεως εἶναι θαυμάσιον.

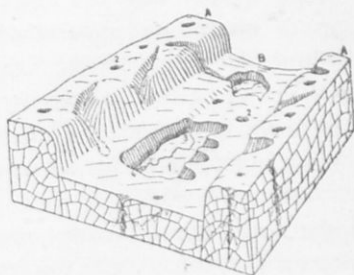

Φιοῦμε — Βουδαπέστης. Ἡ **Σουμπότιτσα** (100.000 κ.), ἡ τρίτη πόλις τῆς Γιουγκοσλαυίας καὶ ἡ σπουδαιότερα ἀγροτική ἀγορὰ τοῦ λεκανοπεδίου, καθόσον εἶναι κέντρον σιδηροδρομικῆς συγκοινωνίας. Ἀξιόλογον ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ τὸ **Νόβι Σάντ** ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως.

γ) **Ἀνατολικαὶ ἢ Σλοβενικαὶ Ἄλπεις**. Αὗται ἀποτελοῦν τὸ ἀνατολικώτερον τμήμα τῆς μεγάλης ὄροσειρᾶς τῶν Ἄλπεων μὲ ὑψηλότεραν κορυφὴν τὸ **Τρίγκλαβ** (2.864 μ.). Μεταξὺ τῶν ὄροσειρῶν αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι ὄσον προχωροῦν πρὸς Α., τόσον ἀπομακρύνεται ἡ μία τῆς ἄλλης, περικλείονται χαμηλαὶ περιοχαί, ὀφειλόμεναι εἰς τοπικὰς καθιζήσεις τοῦ ἐδάφους. Αἱ σπουδαιότεραι τῶν χαμηλῶν αὐτῶν περιοχῶν εἶναι τοῦ **Μάριμπορ** καὶ τῆς **Λιουμπλιάνας**. Τὸ ἐδαφος τῶν περιοχῶν αὐτῶν εἶναι εὐφορον, τὸ δὲ κλίμα ἠπειρωτικόν. Τὰ παραγόμενα προϊόντα εἶναι δημητριακοὶ καρποὶ εἰς τὰς πεδινὰς περιοχὰς καὶ δασικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα εἰς τὰς ὄρεινὰς. Σπουδαιότερα πόλις εἶναι ἡ **Λιουμπλιάνα** (60.000 κ.) ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν πρὸς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Βιέννην.

δ) **Διναρικαὶ Ἄλπεις**. Ἡ ὄρεινὴ αὕτη ζώνη, ἡ ὁποία εἶναι συνέχεια τῶν Ἀνατολικῶν Ἄλπεων, διασχίζει λοξῶς τὸ ἐδαφος τῆς Γιουγκοσλαυίας ἀπὸ τῆς περιοχῆς τῆς Λιουμπλιάνας μέχρι τῶν Ἀλβανικῶν συνόρων. Ἀποτελεῖται ἀπὸ παραλλήλους ὄροσειρὰς ἐξ ἀβεστολιθικῶν κυρίως πετρωμάτων, αἱ ὁποῖαι διευθύνονται ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΝΑ. Αὗται κατέρχονται πρὸς μὲν τὴν πλευρὰν τῆς Ἀδριατικῆς Θαλάσσης ἀποτόμως, πρὸς δὲ τὴν τοῦ Σάου ὀμαλῶς, συναντῶσαι οὕτως ἀνεπαισθήτως τὸ εὐρὺ Πανονικὸν λεκανοπέδιον. Ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ τῶν εὐρίσκειται εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Μαυροβουνίου (ὄρος **Ντορμίτωρ** 2.528 μ.). Μεταξὺ τῶν ὄροσειρῶν περικλείονται ὑψηλὰ ὄροπέδια. Τὸ ἐδαφος τῆς περιοχῆς αὐτῆς, λόγῳ τῆς μεγάλης ὑπεροχῆς τῶν ἀβεστολιθικῶν πετρωμάτων, παρουσιάζει χαρακτηριστικὴν μορφήν. Τὰ ἀβεστολιθικὰ πετρώματα ἔχουν τὴν ἰδιότητα λόγῳ τῆς ἀσθενοῦς συνεκτικότητός των νὰ διασχίζονται πρὸς ὄλας τὰς διευθύνσεις ἀπὸ σχισμὰς συνήθως ἀοράτους διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ, ὀφειλομένας εἰς τὰς πιέσεις, τὰς ὁποίας ὑπέστησαν

κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν εἰς ὄροσειράς. Ἐπίσης ἔχουν τὴν ἰδιότητα νὰ διαλύωνται ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὅπως ἐν τεμάχιον ζαχάρεως (εἰς μεγαλύτερον βεβαίως χρονικὸν διάστημα). Τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς, τὸ ὁποῖον πίπτει ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἀκολουθεῖ τὰς σχισμὰς καὶ ἐπειδὴ διαλύει τὴν ἄσβεστον, τὰς μεγαλῶνει εἰς βάθος καὶ εἰς πλάτος. Διὰ τῆς ἐνώσεως πολλῶν σχισμῶν σχηματίζονται ὑπογείως σπήλαια, τῶν ὁποίων συχνὰ ἡ ὄροφή καταβυθίζεται. Οὕτω σχηματίζονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας κοιλώματα ἐν εἴδει χωνίου, τὰ ὁποῖα λέγονται *ντολίνας*. Διὰ τῆς ἐνώσεως πολλῶν ντολινῶν σχηματίζονται λεκανοπέδια, τὰ ὁποῖα εἶναι κλειστὰ πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ τὰ ὁποῖα λέγονται *πολιέ*. Τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς, τὸ ὁποῖον πίπτει εἰς τὰς ντολίνας καὶ τὰ πολιέ, διοχετεύεται εἰς παρακειμένους ποταμούς ἢ εἰς τὴν θάλασσαν δι' ὑπογείων ὀχετῶν, οἱ ὁποῖοι, ὡς γνωστόν, ὑπάρχουν ἐντὸς τῶν ἄσβεστολιθικῶν πετρωμάτων. Τὸν χειμῶνα, ἐπειδὴ ἡ βροχὴ εἶναι ἀφθονωτέρα, δὲν προλαμβάνει νὰ διοχετευθῇ ἐξ ὀλοκλήρου καὶ οὕτω τὰ κοιλώματα αὐτὰ μεταβάλλονται ἐν ὄλῳ ἢ ἐν μέρει εἰς λίμνας (ὅπως συμβαίνει εἰς τὴν νοτιᾶν περιοχὴν τοῦ λεκανοπεδίου τῆς Τριπόλεως). Μόνον εἰς τὰ πολιέ σχηματίζεται λεπτὸν στρώμα καλλιεργησίμου γῆς, κυρίως ἀργιλῶδες, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ὑπόλειμμα τῆς διαλύσεως τῶν ἄσβεστολιθικῶν πετρωμάτων, καθόσον ταῦτα περιέχουν καὶ ἄλλας οὐσίας μὴ διαλυομένας εἰς τὸ ὕδωρ. Εἰς τὴν βάσιν τοῦ ἄσβεστολιθικοῦ τείχους, τὸ ὁποῖον περιβάλλει τὰ πολιέ, συνήθως ἀναβλύζουν μεγάλαι πηγαὶ (κεφαλόβρυσα), διὰ τῶν ὁποίων ἐξέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς, τὸ ὁποῖον κυκλοφορεῖ ἐντὸς τῶν σχισμῶν τῶν ὑπερκειμένων ἄσβεστολιθικῶν πετρωμάτων. Ἡ μορφή τοῦ ἐδάφους, τὴν ὁποίαν περιεγράψαμεν, παρατηρεῖται κυρίως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ

Ἡ μορφή τοῦ Κάροσι τῆς Γιουγκοσλαβίας. (1 πολιέ. 2 ντολίνας. 3 πηγαί. 4 καταβόθραι).

Κάρστ, είναι δὲ τόσον χαρακτηριστική, ὥστε οἱ γεωγράφοι καὶ οἱ γεωλόγοι ὀνομάζουν τὴν τοιοῦτου εἴδους μορφήν κάρστειον μορφήν.

Ποταμοί. Εἰς τὴν παρά τὴν Ἀδριατικὴν Θάλασσαν ὀρεινὴν ζώνην τὰ ρέοντα ὕδατα εἶναι ἀραιὰ καὶ ἐξαφανίζονται κατὰ τὴν διαδρομὴν των εἰς ὑπογείους καταβόθρας, αἱ ὁποῖαι εἶναι συχναὶ εἰς τὰ ἀσβεστολιθικά ἐδάφη. Εἰς τὴν ὀρεινὴν ζώνην τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ κυρίως εἰς τὴν Βοσνίαν τὰ ρέοντα ὕδατα εἶναι ἄφθονα χάρις εἰς τὴν ἐναλλαγὴν τῶν ἀσβεστολιθικῶν πετρωμάτων μετὰ κρυσταλλικῶν, τὰ ὁποῖα δὲν διαπερῶνται καὶ δὲν διαλύονται ὑπὸ τοῦ ὕδατος. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ρεόντων ὑδάτων τῶν Διναρικῶν Ἀλπεων, λόγῳ τῆς ὀμαλῆς κλίσεως των πρὸς τὸ Πανονικὸν λεκανοπέδιον, συλλέγονται εἰς τὸν Σαῦον ποταμὸν διὰ τῶν παραποτάμων τοῦ **Κούπα**, **Οὔνα**, **Βέρμπα**, **Βόσνα**, **Ντρίνα**, οἱ ὁποῖοι ρέουν ἐντὸς στενῶν καὶ παραλλήλων κοιλάδων.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῶν ὀροπεδίων τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ἠπειρωτικόν, διότι περιβάλλονται ἀπὸ ὄροσειράς, αἱ ὁποῖαι ἐμποδίζουν τὴν ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων. Αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον καὶ εἶναι ἄφθονοι εἰς τὰς ὑψηλὰς περιοχάς, καθόσον αὗται εἶναι ἐκτεθειμένα εἰς τοὺς βροχεροὺς δυτικούς ἀνέμους. Ἡ ὀπισθεν τοῦ Καττάρου ὀρεινὴ περιοχὴ δέχεται τὰς περισσοτέρας βροχὰς ἀπὸ ὅλην τὴν Εὐρώπην (4,64 μ. ἐτησίως).

Βλάστησις. Παρὰ τὴν μεγάλην ποσότητα τῶν βροχῶν ἡ βλάστησις δὲν εἶναι πλουσία εἰς ὅλας τὰς περιοχάς. Εἰς τὴν παρά τὴν Ἀδριατικὴν Θάλασσαν ὀρεινὴν ζώνην ἡ βλάστησις εἶναι πτωχὴ, ὅπως καὶ τὰ ρέοντα ὕδατα, διότι τὰ ἀσβεστολιθικά πετρώματα διαπερῶνται εὐκόλως ἀπὸ τὸ ὕδωρ τῆς βροβῆς καὶ συνεπῶς δὲν διατηροῦν ἀρκετὴν ὑγρασίαν, ἡ ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν μεγάλων δένδρων. Ὅλως διαφορετικὴν ὄψιν παρουσιάζει ἡ ὀρεινὴ ζώνη τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ κυρίως ἡ Βοσνία, ἡ ὁποῖα χάρις εἰς τὴν ὑπαρξιν καὶ κρυσταλλικῶν πετρωμάτων, τὰ ὁποῖα διατηροῦν τὴν ὑγρασίαν, εἶναι πλουσία εἰς δάση, ὅπως εἶναι πλουσία καὶ εἰς ρέοντα ὕδατα. Ἡ Βοσνία εἶναι ἡ πρώτη δασοφόρος περιοχὴ τῆς Γιουγ-

κοσλαύτας (τὰ 2/3 περίπου τῆς ἐπιφανείας τῆς καλύπτονται ἀπὸ δάση).

Λ Προϊόντα, κάτοικοι. Οἱ κυριώτεροι πόροι τῆς περιοχῆς εἶναι αἱ καλλιέργειαι τῶν δημητριακῶν εἰς τὰ ὀροπέδια καὶ τὰς κοιλάδας, λόγῳ τοῦ ἡπειρωτικοῦ κλίματος, ἡ κτηνοτροφία (ἰδίως τῶν χοίρων χάρις εἰς τὰ πολλά βαλανιδοφόρα δάση) καὶ ἡ ὑλοτομία εἰς τὰς ὄρεινὰς περιοχάς.

Γενικῶς ἡ περιοχὴ αὕτη εἶναι ἀραιῶς κατφικημένη, ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος εἶναι ὄρεινόν καὶ αἱ παράλληλοι ὄροσειραὶ δύσχεραίνουσι πολὺ τὴν συγκοινωνίαν. Σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι εἰς τὴν Βοσνίαν τὸ ἱστορικὸν **Σεράγεβον** (78.000 κ.), κέντρον ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας χάρις εἰς τὰ ἀρκετὰ προϊόντα τῆς περιοχῆς του καὶ τὴν καλὴν του θέσιν, καθόσον κεῖται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὸν λιμένα τῆς Ἀδριατικῆς **Ντουμπρόβνικ** μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ. Εἰς τὴν Ἑρζεγοβίνην εἶναι ἡ **Μοστάρη** (20.000 κ.) καὶ εἰς τὸ Μαυροβούνιον ἡ **Κετίγνη** (6.000 κ.). Ἡ Βοσνία καὶ ἡ Ἑρζεγοβίνη, ἐπειδὴ ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατεῖχοντο ὑπὸ τῶν Τούρκων, κατοικοῦνται κυρίως ἀπὸ ἐξισλαμισθέντας Σλαύους καὶ Μωαμεθανούς.

ε') **Αἱ ἄκται.** Αἱ ἄκται τῆς Γιουγκοσλαύτας εἶναι στεναί, διότι δὲν χύνονται εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν πολλοὶ καὶ μεγάλοι ποταμοί, ὥστε μὲ τὰ χώματα καὶ τὰ ἄλλα ὑλικά, τὰ ὁποῖα παρασύρουσι, νὰ αὐξήσουσι τὴν ἔκτασιν τῆς ξηρᾶς. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἡ ὄρεινὴ ζώνη, ἡ ὁποία ἐκτείνεται κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν, ἀποτελεῖται ἀποκλειστικῶς ἀπὸ ἀσβεστολιθικὰ πετρώματα, τὰ ὁποῖα, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, διαπερῶνται εὐκόλως ὑπὸ τοῦ ὕδατος τῆς βροχῆς, λόγῳ τῶν πολλῶν σχισμῶν τῶν. Οὕτω δὲν σχηματίζονται μεγάλοι ποταμοί, διότι τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πίπτοντος ὕδατος κυκλοφορεῖ ὑπογείως. Σπουδαιότερα πεδινὴ περιοχὴ εἶναι ἡ κοιλὰς τοῦ ποταμοῦ **Ναρέντα**. Κατὰ μῆκος τῆς παραλίου αὐτῆς ζώνης, ἡ ὁποία λέγεται **Δαλματία**, ἐκτείνονται πολλοὶ νῆσοι (600 περίπου, ἐκ τῶν ὁποίων 60 μεγάλοι). Αὗται εἶναι ὑπολείμματα τῶν δυτικωτέρων ὀροσειρῶν τῶν Διναρικῶν Ἄλπεων, τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ὁποίων κατεποντίσθη ὑπὸ τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν (ὅπως αἱ νῆσοι τοῦ Ἴονίου Πελάγους).

Ἡ περιοχή αὕτη, χάρις εἰς τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῶν θαλασσιῶν ἀνέμων ἔχει τὸ ἠπιώτερον κλίμα ἀπὸ ὅλας τὰς περιοχὰς τῆς Γιουγκοσλαυΐας. Ὅλαι ὅμως αἱ ἄκται δὲν ἔχουν τὸ ἴδιον κλίμα. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς ἓνα τοπικὸν ἄνεμον, τὸν **Μπόρα** (ἀνάλογον μὲ τὸν Βαρδάρην τῆς Κεντρικῆς Μακεδονίας), ὁ ὁποῖος τὸν χειμῶνα εἶναι πολὺ ψυχρὸς, καθόσον πνέει ἀπὸ τὰ χιονισμένα βουνὰ τῶν Ἀνατολικῶν καὶ Δυναρικῶν Ἀλπεων πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν Θάλασσαν. Αἱ πρὸς βορρᾶν τοῦ Καττάρου ἄκται, ἐπειδὴ εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τὸν Μπόρα, ἔχουν κλίμα ὅμοιον μὲ τὸ τῆς Θεσσαλονίκης (χειμῶν ἥπιος, διακοπτόμενος ἀπὸ ἀποτόμους πτώσεις τῆς θερμοκρασίας). Αἱ πρὸς Ν. τοῦ Καττάρου ἄκται, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τὸν Μπόρα, καθὼς καὶ αἱ νῆσοι, ἔχουν κλίμα καθαρῶς μεσογειακόν. Χάρις εἰς τὸν ἥπιον γενικῶς χειμῶνά των αἱ ἄκται καὶ αἱ νῆσοι παράγουν ποικίλα προϊόντα. Πολὺ εὐδοκίμου αἱ ἄμπελοι, τὰ ἐσπεριδοειδῆ καὶ λοιπὰ ὀπωροφόρα δένδρα, τὰ λαχανικά, κυρίως δὲ αἱ ἐλαῖαι, αἱ ὁποῖαι εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν δένδρον τοῦ μεσογειακοῦ κλίματος. Εἰς τὰς πρὸς Β. τοῦ Καττάρου ἄκτας αἱ ἐλαῖαι καὶ τὰ ἐσπεριδοειδῆ καλλιεργοῦνται εἰς τὰς περιοχὰς, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι ἀμέσως ἐκτεθειμέναι εἰς τὸν Μπόρα.

Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν, λόγῳ τῆς στενότητος τοῦ καλλιεργησίμου ἐδάφους, ἀνέκαθεν μεγαλυτέραν σημασίαν ἔχει ἡ θάλασσα. Μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ ἀσχολεῖται εἰς τὴν ἀλιεῖαν καὶ ναυτιλίαν, πολλαὶ δὲ μικραὶ πόλεις εἶναι παρατεταγμέναι κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν. Ἐκ τούτων σπουδαιότεραι εἶναι ἀπὸ Β. πρὸς Ν. τὸ **Σούσακ** (16.000 κ.), παρὰ τὸ Φιοῦμε, ἡ **Ζάρα**, τὸ **Σεβενίκον** (37.000 κ.), τὸ **Σπλιτ** (Σπαλάτον 44.000 κ.), τὸ **Ντουμπρόβνικ** (Ραγοῦσα 19.000 κ.) καὶ τὸ **Κάτταρον** (5.000 κ.). Αἱ πόλεις αὗται, ἂν καὶ εὐρίσκονται εἰς τοὺς μυχούς ἀσφαλεστάτων κόλπων, δὲν παρουσιάζουν μεγάλην ἀνάπτυξιν, διότι τὸ τεῖχος τῶν Δυναρικῶν Ἀλπεων ἐμποδίζει τὴν ἐλευθέραν ἐπικοινωνίαν των μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ. ➤

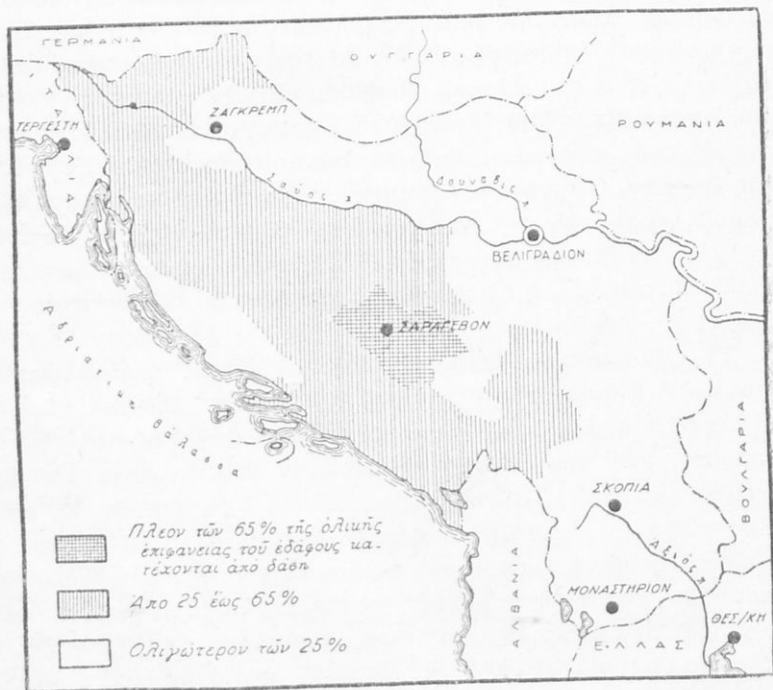
◀ **Οἱ κάτοικοι καὶ ἡ οἰκονομικὴ ζωή.—** α') Οἱ κάτοικοι. Ἡ Γιουγκοσλαυΐα κατοικεῖται κυρίως ἀπὸ τρεῖς ὀμάδας Σλαύων: Τοὺς Σέρβους, τοὺς Κροάτας, καὶ τοὺς

Σλοβένους. Ἡ διαίρεσις αὕτη στηρίζεται εἰς τὴν θρησκευίαν (οἱ πρῶτοι εἶναι Ὀρθόδοξοι καὶ οἱ ἄλλοι Καθολικοὶ) καὶ εἰς τὸν βαθμὸν τῆς οἰκονομικῆς τῶν ἐξελίξεως. Οἱ Κροάται καὶ οἱ Σλοβένοι εἶναι περισσότερον πολιτισμένοι, διότι διετέλεσαν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν πολιτισμένου λαοῦ, τοῦ Αὐστριακοῦ. Οἱ Σέρβοι ὕστερον, διότι διετέλεσαν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Τούρκων. Ἡ ἑνώσις τῶν ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι κατάγονται ἀπὸ τὴν ἴδιαν φυλὴν (τὴν Σλαυϊκὴν) καὶ ὁμιλοῦν γλῶσσαν ἐπίσης σλαυϊκὴν. Αἱ τρεῖς αὗται ὁμάδες ἀποτελοῦν τὰ 85% τοῦ ὅλικοῦ πληθυσμοῦ. Ὁ ὑπόλοιπος πληθυσμὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ ξένας ἐθνικότητας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐγκατεστημένοι εἰς τὰς παρὰ τὰ σύνορα περιοχάς. Γερμανοὶ πρὸς βορρᾶν, Οὐγγροὶ καὶ Ρουμάνοι εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Πανονικοῦ λεκανοπέδιου, Ἀλβανοὶ καὶ Τούρκοι εἰς τὰς νοτίους περιοχάς. Ἡ ἔτησία αὐξησις τοῦ πληθυσμοῦ ὑπολογίζεται εἰς 200.000 κατοίκους, ἡ δὲ πυκνότης ἀνέρχεται εἰς 56 κατοίκους κατὰ τ. χμ.

β') Οἰκονομικὴ Ζωή. Γεωργία. Ὅπως ἡ Βουλγαρία, οὕτω καὶ ἡ Γιουγκοσλαυία εἶναι χώρα κατ' ἔξοχὴν γεωργικὴ. Τὰ 80% περίπου τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, εἰς τὴν ὁποίαν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν οἱ δημητριακοὶ καρποί. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰ εὐφορα λεκανοπέδιά τῆς καὶ εἰς τὸ ἡπειρωτικὸν κλίμα, τὸ ὁποῖον ἐπικρατεῖ εἰς τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἐκτάσεώς τῆς. Μεταξὺ τῶν δημητριακῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ὁ σῖτος. Ἀκολουθοῦν ὁ ἀραβόσιτος, ἡ κριθή, ἡ βρώμη, ἡ σίκαλις καὶ ἡ ὄρυζα, ἡ ὁποία καλλιεργεῖται κυρίως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἀξιοῦ. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης λαχανικά, ζωοτροφικὰ προϊόντα, ἄμπελοι, βιομηχανικὰ φυτὰ (κάνναβις, ζυθόχορτον, καπνός, ζαχαροῦχα τεύτλα, ὄπιον, κ. ἄ.) καὶ ὀπωροφόρα δένδρα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ δαμασκηνέα (40.000.000 περίπου δένδρα εἰς ὀλόκληρον τὴν χώραν) καὶ τὴν δευτέραν ἡ μηλέα. Εἰς τὴν Βοσνίαν καὶ τὴν Παλαιὰν Σερβίαν ἡ δαμασκηνέα καλλιεργεῖται ὅπως καὶ ἡ ἐλαία καὶ ἡ ἄμπελος εἰς τὴν Δαλματίαν. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν δαμασκήνων χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν παράσκευὴν οἴνοπνευματῶδους πο-

του (τακίλα) και τὸ τέταρτον περίπου ἐξάγεται εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Κτηνοτροφία. Μετὰ τὴν γεωργίαν ἀκολουθεῖ ἡ κτηνοτροφία χάρις εἰς τοὺς ἐκτεταμένους βοσκοτόπους τῆς Γιουγκοσλαυίας καὶ τὰ βαλανιδοφόρα δάση της. Τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν τὰ αἰγοπρόβατα, ἀκολουθοῦν οἱ βόες καὶ αἱ ἀγε-

Χάρτης τῶν δασῶν τῆς Γιουγκοσλαυίας.

λάδες, οἱ χοῖροι, οἱ ἵπποι, οἱ ὄνοι καὶ οἱ ἡμίονοι. Τρέφονται ἐπίσης καὶ πολλὰ πουλερικά χάρις εἰς τὴν μεγάλην παραγωγὴν σιτηρῶν.

Φυσικὸς πλοῦτος. α') Δάση. Ἡ Γιουγκοσλαυία, λόγῳ τοῦ ὄρειου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐδάφους της καὶ τῶν πολλῶν βροχῶν της, κατέχει τὴν πρώτην θέσιν ἀπὸ δασικῆς ἀπόψεως μετὰ τὸν ἰσχυρὸν τῆς Βαλκανικῆς. Τὰ 30% περίπου τοῦ ἐδά-

φους τῆς κατέχονται ἀπὸ δάση. Μεταξὺ τῶν δασικῶν εἰδῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν αἱ ὀξύαι. Ἀκολουθοῦν αἱ δρύες καὶ τὰ κωνοφόρα. Αἱ σπουδαιότεραι δασικαὶ περιοχαὶ εἶναι ἡ Βοσνία, ἡ Παλαιὰ Σερβία καὶ αἱ Ἀνατολικαὶ Ἄλπεις.

β') Ὀρυκτά. Πλουσία εἶναι ἐπίσης ἡ Γιουγκοσλαυία καὶ εἰς ὀρυκτά. Μεταξὺ αὐτῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν οἱ γαιάνθρακες, οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται εἰς ὄλας τὰς περιοχάς, ἰδίως ὅμως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Δραύου ποταμοῦ. Ἀκολουθοῦν κατόπιν τὰ μεταλλεύματα τοῦ σιδήρου (τὰ σπουδαιότερα εὐρίσκονται εἰς τὴν Βοσνίαν), τοῦ χαλκοῦ (εἰς τὴν περιοχὴν ἰδίως τῆς λίμνης Ἀχρίδος), τοῦ χρωμίου (εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Σκοπίων), τοῦ μαγγανίου, τοῦ μολύβδου, τοῦ βωξίτου (εἰς ὄλας σχεδὸν τὰς ὄρεινὰς περιοχάς). Ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου συναντᾷ μεγάλας δυσκολίας λόγῳ τῆς ἐλλείψεως ἐπαρκῶν μέσων συγκοινωνίας καὶ κεφαλαίων.

γ') Λευκὸς ἄνθραξ. Ἡ Γιουγκοσλαυία χάρις εἰς τοὺς πολλοὺς ποταμοὺς τῆς, οἱ ὅποιοι ὀφείλονται εἰς τὴν πῶσιν ἀφθόνων βροχῶν καὶ χιόνων καὶ εἰς τοὺς πολλοὺς τῆς καταρράκτας, οἱ ὅποιοι εἶναι συνέπεια τῆς μορφῆς τοῦ ἐδάφους τῆς, εἶναι πλουσία εἰς λευκὸν ἄνθρακα. Αἱ σπουδαιότεραι ἐγκαταστάσεις διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ὑδραυλικῶν δυνάμεων εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ ρεύματος τοῦ ποταμοῦ Σετίνα παρὰ τὸ Σπλίτ καὶ ἐπὶ τοῦ Δραύου παρὰ τὸ Μαριμπόρ.

Βιομηχανία. Ἡ βιομηχανία τῆς Γιουγκοσλαυίας ἀσχολεῖται κυρίως εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἐγχωρίων προϊόντων. Χάρις εἰς τὰ πλούσια δάση τῆς τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ βιομηχανία τοῦ ξύλου, τῆς ὁποίας τὰ σπουδαιότερα κέντρα εὐρίσκονται εἰς τὴν Βοσνίαν, τὴν Σλοβενίαν καὶ τὴν Κροατίαν. Ἐμπορικὸν τῆς κέντρον εἶναι τὸ Ζάγκρεμπ. Τὴν δευτέραν θέσιν κατέχει ἡ βιομηχανία εἰδῶν διατροφῆς, χάρις εἰς τὰ ἀφθονα γεωργικὰ τῆς προϊόντα (ἄλευρον, ζυμαρικά, ζάχαριν, κονσέρβας, οἴνοπνευματώδη ποτὰ κτλ.), καὶ τὴν τρίτην θέσιν ἡ βιομηχανία ἐξαγωγῆς ὀρυκτῶν καὶ ἡ μεταλλουργία, χάρις εἰς τὰ ἀρκετὰ ὀρυκτά τῆς. Ἀκολουθοῦν κατόπιν αἱ βιομηχανίαι ὑφασμάτων, χημικῶν προϊόντων, οἱ-

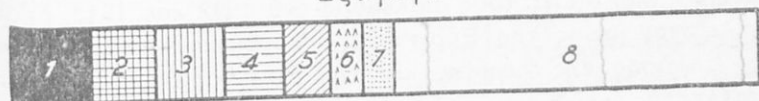
κοδομησίμων ύλων, δερμάτων κ. ἄ. Τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικά κέντρα εἶναι τὰ ἑξῆς : Βελιγράδιον, Ζάγκρεμπ, Λιουμπλιάνα, Νόβι - Σάντ, Μαριμπόρ καὶ Ζεμέν παρὰ τὸ Βελιγράδιον, χάρις εἰς τοὺς καταρράκτας καὶ τὰ πλησίον εὐρισκόμενα γαιανθρακωρυχεῖα, τὰ ὁποῖα προμηθεύουν τὴν κινητήριον δύναμιν, εἰς τὴν καλὴν συγκοινωνίαν καὶ εἰς τὰ πλούσια προϊόντα τῶν περιοχῶν των.

Συγκοινωνία. Ἡ Γιουγκοσλαυῖα, ἐπειδὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰς φυσικὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι χωρίζονται μεταξὺ τῶν δι' ὑψηλῶν ὄροσειρῶν (Πανονικὸν λεκανοπέδιον, Ἀνατολικαὶ Ἀλπεις, Διναρικαὶ Ἀλπεις, Ἀκταί, λεκανοπέδια τοῦ ἐσωτερικοῦ), δὲν ἔχει ἀνεπτυγμένην συγκοινωνίαν. Τὸ μῆκος τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἀνέρχεται εἰς 9.000 χμ. περίπου. Αἱ σπουδαιότεραι γραμμαὶ εἶναι ἡ διεθνὴς γραμμὴ Θεσσαλονίκη — Βελιγράδιον — Ζάγκρεμπ — Λιουμπλιάνα καὶ αἱ γραμμαὶ, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τοὺς λιμένας τῆς Ἀδριατικῆς μετὰ τὴν ἀνωτέρω γραμμὴν (Κάτταρον — Ντουμπρόβνικ μέσῳ Σεραγέβου καὶ Σπλίτ, Σέβενικ καὶ Σούσας). Τὸ μῆκος τῶν ἀμαξιτῶν ὁδῶν ἀνέρχεται εἰς 39.000 χμ., ἐκ τῶν ὁποίων 19.000 εὐρίσκονται εἰς καλὴν κατάστασιν διὰ τὴν δι' αὐτοκινήτων συγκοινωνίαν. Χάρις εἰς τοὺς πλωτοὺς ποταμούς της εἶναι ἀνεπτυγμένη ἡ ποταμοπλοῖα. Τὸ ὅλικόν μῆκος τῶν πλωτῶν ὁδῶν ἀνέρχεται εἰς 2.000 χμ. Τὸ Βελιγράδιον εἶναι σπουδαῖος λιμὴν ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως καὶ ἀξιόλογον κέντρον ἀεροπορικῆς συγκοινωνίας, λόγῳ τῆς καλῆς γεωγραφικῆς του θέσεως. Αἱ κυριώτεραι ἀεροπορικαὶ γραμμαὶ εἶναι : Βελιγράδιον — Σκόπια — Θεσσαλονίκη· Βελιγράδιον — Ζάγκρεμπ — Βιέννη· Ζάγκρεμπ — Λιουμπλιάνα καὶ Λιουμπλιάνα — Σούσας.

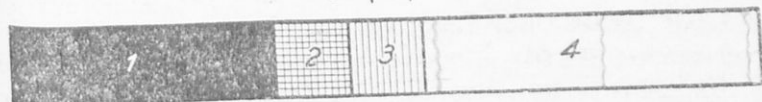
Ἐμπόριον. Ἡ Γιουγκοσλαυῖα, χώρα μετὰ πλούσια θάση καὶ μετὰ ἄφθονα γεωργικά, κτηνοτροφικά καὶ ὄρυκτὰ προϊόντα, ἐξάγει κυρίως : δασικά προϊόντα (ἰδίως ξυλείαν οἰκοδομῶν), σιτηρὰ (ἰδίως ἀραβόσιτον καὶ σῖτον), ὀπώρας, χοίρους, ἀκατέργαστα ὄρυκτὰ (ἰδίως χαλκοῦ) καὶ τσιμέντα. Μεταξὺ τῶν εἰσγωγῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν τὰ βιομηχανικά εἶδη, καθόσον δὲν ἔχει ἀναπτύξει ὅλους τοὺς κλάδους τῆς βιομηχανίας. Ταῦτα εἶναι : βαμβακερὰ καὶ μάλλινα ὑφάσματα, μηχαναὶ παν-

τὸς εἶδους, πετρέλαιον, βενζίνη κτλ. Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Γιουγκοσλαυίας ἀκολουθεῖ τρεῖς κυρίως ὁδοὺς. Ἡ σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ ὁδὸς, ἡ ἀκολουθοῦσα τὸν Δούναβιν καὶ τὰς σιδηροδρομικὰς γραμμάς, αἱ ὁποῖαι διευθύνονται πρὸς τὴν Γερμανίαν, τὴν Τσεχοσλοβακίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν. Διὰ τῆς ὁδοῦ αὐτῆς ἡ Γιουγκοσλαυία ἀποστέλλει εἰς τὰς βιομηχανικὰς ταύτας χώρας τὰ γεωργικὰ προϊόντα τοῦ Πανονικοῦ λεκανοπεδίου καὶ εἰς ἀντάλλαγμα δέχεται βιομηχανικὰ προϊόντα. Ἡ δευτέρα ὁδὸς εἶναι ἡ ἀναχωροῦσα ἀπὸ τοὺς λιμένας τῆς Ἀδριατικῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἐξάγονται κυρίως ξυλεία καὶ τσι-

Ἐξαγωγὴ

Εἰσαγωγὴ

Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Γιουγκοσλαυίας.

Ἄνω: 1 Ξυλεία οἰκοδομῶν. 2 Σίτος. 3 Χοῖροι. 4 Μεταλλεύματα χαλκοῦ ἀκατέργαστα. 5 Κρέας βοσπόν. 6 Ὀπῶραι. 7 Κάνναβις. 8 Λοιπὰ εἶδη. **Κάτω:** 1 Ὑφάσματα καὶ εἶδη ὑφασμάτων. 2 Σιδηρος καὶ εἶδη σιδήρου. 3 Μηχαναί. 4 Λοιπὰ εἶδη.

μέντα. Ἡ τρίτη ὁδὸς εἶναι ἡ ἀκολουθοῦσα τὰς κοιλάδας Μοραύα—Βαρδάρη καὶ ἡ ὁποία καταλήγει εἰς τὴν Θεσσαλονίκη, ὅπου ἡ χώρα μας ἔχει παραχωρήσει εἰς τὴν Γιουγκοσλαυίαν ἐλευθέραν ζώνην. Αὕτη ἐξυπηρετεῖ τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Παλαιὰν Σερβίαν.

Ἐμπόριον μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἑλλάς εἰσάγει ἐκ τῆς Γιουγκοσλαυίας κυρίως κτηνοτροφικὰ προϊόντα (ζῆα, τυρόν, βούτυρον, αὐγά), σιτηρὰ (σίτον, ἀραβόσιτον, κριθήν), χορτονομάς, ξυλείαν κ.ἄ., ἐξάγει δὲ εἰς αὐτὴν ἔσπεριδοειδῆ, σῦκα ξηρά, ἐλαίας, πυρηνέλαιον, κολοφώνιον, βάμβακα, νήματα βαμ-

βακερά κ.ά. Ἡ ἀξία τῶν εἰσαγωγῶν μας εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα τῆς ἀξίας τῶν ἐξαγωγῶν μας εἰς τὴν Γιουγκοσλαυτῶν.

Δ'. ΑΛΒΑΝΙΑ

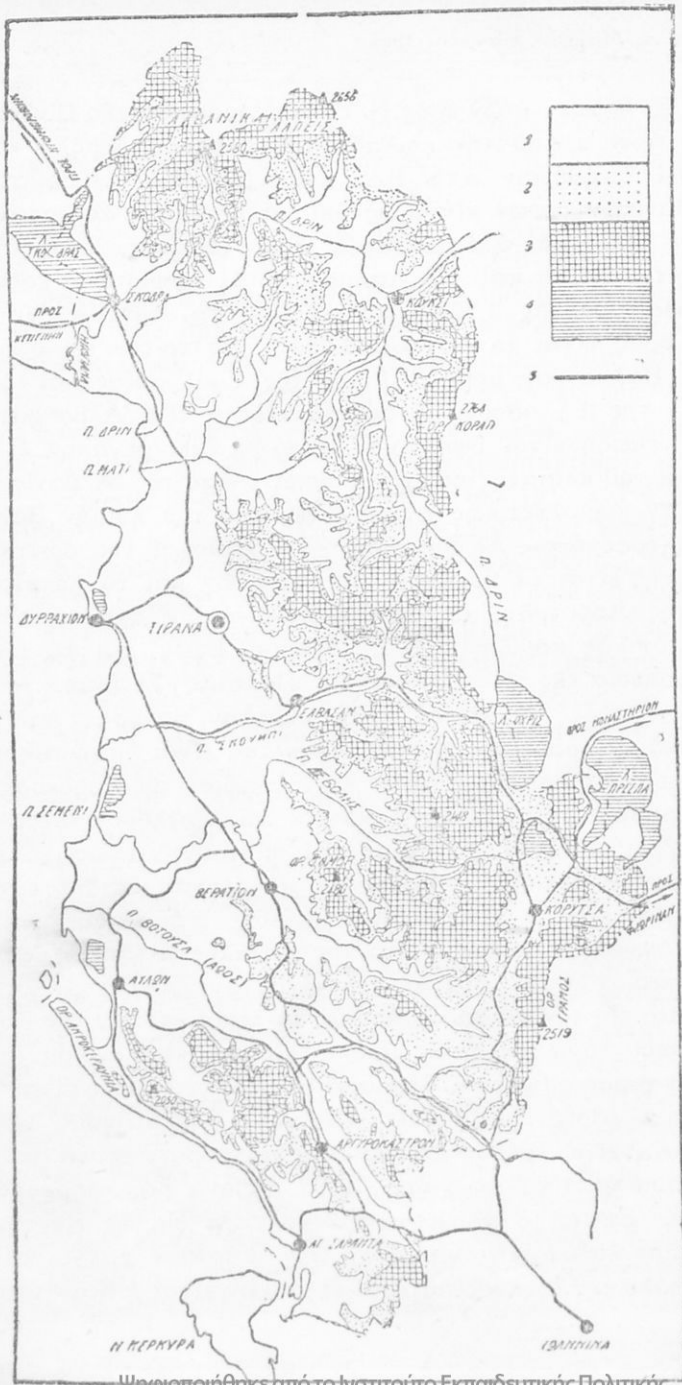
Ἱστορική ἀνασκόπησις.—Οἱ Ἀλβανοὶ (Σκιπετάρ) εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἰλλυριῶν, οἱ ὅποιοι μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἀποτελοῦν τοὺς ἀρχαιότερους λαοὺς τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου. Ὄταν οἱ Τούρκοι ἐπέδραμον ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, ὑπέταξαν μετὰ τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Βαλκανικῆς καὶ τὴν Ἀλβανίαν καὶ ἐξισλάμισαν μέγα μέρος τῶν κατοίκων τῆς. Μετὰ τοὺς πολέμους τοῦ 1912 καὶ 1913, ὁπότε τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας κατελήφθη ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος, τῆς Σερβίας καὶ τῆς Βουλγαρίας, ἡ Ἀλβανία ἀπετέλεσεν ἐλεύθερον κράτος, εἰς τὸ ὅποιον παρεχωρήθη καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Βόρειος Ἡπειρος. Ἀπὸ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ ἔτους 1939 μέχρι τῆς λήξεως τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου ἡ χώρα αὕτη δὲν ἦτο ἀνεξάρτητον Κράτος. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας ἦτο καὶ βασιλεὺς τῆς Ἀλβανίας, τὰ ἐξωτερικὰ δὲ συμφέροντα αὐτῆς ἐπροστατεύοντο ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἰταλικοῦ Κράτους. Ἡ ἔκτασις τῆς Ἀλβανίας ἀνέρχεται σήμερον εἰς 27.500 τ.χμ., ὁ δὲ πληθυσμὸς τῆς εἰς 1.000.000 κ.

Ὅρια.—Ἡ Ἀλβανία πρὸς τὰ ΒΑ. συνορεύει μετὰ τῆς Γιουγκοσλαυτίας, πρὸς τὰ ΝΑ. μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ πρὸς Δ. βρέχεται ὑπὸ τῆς Ἀδριατικῆς Θαλάσσης. Ἐξ ὄλων τῶν Βαλκανικῶν χωρῶν μόνον ἡ Ἀλβανία κατέχει κάπως ἀπόκεντρον θέσιν, καθόσον κεῖται μακρὰν τῶν μεγάλων κατὰ ξηρὰν διεθνῶν ὁδῶν, αἱ ὅποιαι συνδέουν τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον μὲ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην.

Γεωγραφικαὶ περιοχαί.—Τὸ ἔδαφος τῆς Ἀλβανίας ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο περιοχάς: Ἀπὸ τὰς Ἀλβανικὰς Ἄλπεις καὶ ἀπὸ τὰς παραλίους πεδιάδας.

α) **Ἀλβανικαὶ Ἄλπεις.** Αὗται εἶναι συνέχεια τῶν Διναρικῶν Ἄλπεων, χωρὶς ὅμως νὰ ἀκολουθοῦν τὴν ἰδίαν διεύθυνσιν. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Σκόδρας αἱ Ἀλβανικαὶ Ἄλπεις ἀλλάσσουν κατεύθυνσιν καὶ διευθύνονται μᾶλλον ἀπὸ Β.

πρὸς Ν. Συνέχεια αὐτῶν πρὸς Ν. εἶναι ἡ ὄροσειρὰ τῆς Πίνδου, ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Δεβόλη καὶ ἀκολουθεῖ διεύθυνσιν ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΝΑ. Τὰ πετρώματα τῶν ἀλβανικῶν ὀρέων εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀσβεστολιθικά, ὄχι ὅμως καὶ ἀποκλειστικῶς ἀσβεστολιθικά, ὅπως τῆς περιοχῆς τοῦ Κάρστ καὶ τῆς Δαλματίας. Αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ ὑπερβαίνουν τὰς 2.500 μ. καὶ εὐρίσκονται πρὸς Β. Ὑψηλότερον ὄρος εἶναι τὸ **Κοράπ** (2.754 μ., τὸ τρίτον εἰς ὕψος ὄρος τῆς Βαλκανικῆς μετὰ τὸ Ρίλον τῆς Βουλγαρίας καὶ τὸν Ὀλυμπον τῆς Ἑλλάδος). Ἡ ὄροσειρὰ αὕτη τῶν Ἀλβανικῶν Ἀλπεων, ἐπειδὴ εἶναι ὑψηλὴ καὶ συνεχῆς, ἔχει μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ κλίματος καὶ τῆς συγκοινωνίας τῆς Ἀλβανίας, τὴν ὁποίαν κυριολεκτικῶς ἀπομονώνει ἀπὸ τὴν λοιπὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον. Αἱ σπουδαιότεραι περιοχαὶ τῆς ὀρεινῆς αὐτῆς ζώνης εἶναι αἱ κοιλάδες τῶν ποταμῶν καὶ τὸ λεκανοπέδιον τῆς Κορυτσᾶς, τὸ ὁποῖον ὀφείλει τὸν σχηματισμὸν του εἰς τοπικὴν καθίζησιν τοῦ ἐδάφους, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα λεκανοπέδια τῆς Μακεδονίας καὶ Παλαιᾶς Σερβίας. Διὰ τοῦτο τὸ ἔδαφός του εἶναι πολὺ εὐφορον, καθόσον καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις. Τὸ κλίμα εἶναι ἠπειρωτικὸν εἰς τὰς κοιλάδας καὶ ἰδίως εἰς τὸ λεκανοπέδιον τῆς Κορυτσᾶς, διότι θαλάσσιοι ἄνεμοι δὲν δύνανται νὰ εἰσέλθουν ἐλευθέρως. Αἱ βροχαὶ εἶναι ραγδαῖαι καὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον. Ἀφθονωτέρας βροχᾶς δέχονται αἱ ΝΔ. πλαγίαι τῶν ὀρέων, καθόσον αὗται εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς ὑγροὺς ἀνέμους. Λόγῳ τῆς μεγάλης ἐκτάσεως τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν ἡ γεωργία δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη. Αὕτη περιορίζεται εἰς τὰς κοιλάδας καὶ εἰς τὸ λεκανοπέδιον τῆς Κορυτσᾶς, ὅπου λόγῳ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίματος καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποί. Περισσότερον ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ κτηνοτροφία χάρις εἰς τοὺς ἐκτεταμένους βοσκοτόπους τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν. Τρέφονται κυρίως αἰγοπρόβατα κατὰ τὸν νομαδικὸν καὶ χοῖροι χάρις εἰς τὰ ἀφθονα βαλανιδοφόρα δάση των. Ἐπειδὴ ὁ πληθυσμὸς ἀσχολεῖται κυρίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ εἰς τὴν γεωργίαν δὲν ὑπάρχουν πολλοὶ καὶ μεγάλοι πόλεις. Αἱ σπουδαιότεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ Κορυτσᾶ

Φυσικός χάρτης της Ἀλβανίας.
 1 Ὑψος 0 — 500 μ., 2 Ὑψος 500 — 1000 μ., 3 Ὑψος 1000 — 2500 μ., 4 Ὑψος 2500 — 5000 μ., 5 Ὑψος ἄνω τῶν 5000 μ.

(22.700 κ.), σπουδαία αγροτική αγορά χάρις εις τὰ πλούσια προϊόντα τοῦ λεκανοπεδίου της καὶ τὸ Ἄργυρόκαστρον (10.800 κ.), τὸ κέντρον τῆς Βορείου Ἡπείρου, ὅπου πλεονάζει ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς.

β) **Παράλιοι πεδιάδες.** Αἱ ἄλβανικαὶ ἄκται, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς δαλματικάς, ἀποτελοῦνται ἀπὸ εὐρείας πεδιάδας, αἱ ὁποῖαι ὀφείλονται εἰς τὴν διαφορετικὴν σύστασιν τῶν πετρωμάτων τῶν ὀροσειρῶν των. Ἐπὶ τῶν ἄλβανικῶν ὀρέων, ἐπειδὴ τὰ πετρώματά των περιέχουν ἀρκετὴν ποσότητα ἀργίλου, τὰ ρέοντα ὕδατα εἶναι ἀφθονώτατα. Ταῦτα κατερχόμενα πρὸς τὴν θάλασσαν, μεταφέρουν καὶ διάφορα ὑλικά, τὰ ὁποῖα ἀποτιθέμενα ἐπὶ τοῦ πυθμένος μεταβάλλουν μὲ τὸν καιρὸν τὴν περιοχὴν αὐτὴν εἰς ξηράν. Οὕτως ἐσχηματίσθησαν εὐρεῖαι παρὰ τὰ παράλια ἄλβανικαὶ πεδιάδες (ὅπως αἱ πεδιάδες τῆς δυτικῆς Πελοποννήσου). Αἱ ἄλβανικαὶ ἄκται διαφέρουν ἐπίσης ἀπὸ τὰς δαλματικάς, καθόσον στεροῦνται σχεδὸν νήσων. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰς ἀφθόλους προσχώσεις τῶν ποταμῶν των, αἱ ὁποῖαι συνετέλεσαν ὥστε αἱ νησίδες, αἱ ὁποῖαι ὑπῆρξαν ἀρχικῶς παρὰ τὰς ἄκτας, νὰ συνδεθοῦν μὲ τὴν προεκταθεῖσαν ξηράν. Αἱ παλαιαὶ αὗται νησοὶ ἀποτελοῦν σήμερον τὰ μόνα ὕψωματα τῶν παραλίων πεδιάδων. Τὸ ἔδαφος τῶν πεδιάδων εἶναι πολὺ εὐφορον, διότι ἀποτελεῖται ἀπὸ παχὺ στρώμα προσχώσεων. Αἱ χαμηλαὶ ὁμως περιοχαί, λόγῳ τῶν περιοδικῶν πλημμυρῶν τῶν ποταμῶν, οἱ ὁποῖοι τὰς ἀρδεύουν, καλύπτονται ἀπὸ ἔλη.

Ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Δρὶν μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Αὐλῶνος ἡ ἀκτὴ διευθύνεται ἀπὸ Β. πρὸς Ν. (ὅπως καὶ αἱ ὀροσειραὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ) καὶ εἶναι ὁμαλή, καθόσον εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν καταλήγουν πεδιάδες. Πρὸς Ν. ὁμως τῆς Αὐλῶνος, ὅπου καταλήγουν τὰ Ἄκροκεραῦνια ὄρη, εἶναι βραχέως καὶ ἀπότομος καὶ ἀκολουθεῖ τὴν διεύθυνσίν των (ΒΔ.-ΝΑ.). Τὰ Ἄκροκεραῦνια ὄρη πρὸς τὰ ΒΔ. καταλήγουν εἰς τὸ ὁμόνυμον ἀκρωτήριο (κ. Γλῶσσα), προέκτασις τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ νησὶς Σάσων, ἡ ὁποία λόγῳ τῆς στρατηγικῆς της θέσεως δεσπόζει τοῦ πορθμοῦ τοῦ Ὀτράντου.

Χάρις εἰς τὴν ὑπαρξιν ἀργιλικῶν πετρωμάτων ἐπὶ τῶν

όρειων περιοχών αί άλβανικαί πεδιάδες διασχίζονται από μεγάλους ποταμούς. Οί σπουδαιότεροι έξ αὐτῶν ἀπό Ν. πρὸς Β. εἶναι οἱ ἐξῆς: Ὁ **Βοϊούσα** (Ἄφος), τοῦ ὁποῖου τὸ ἄνω ρεῦμα ἀνήκει εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁ **Σεμένι** (Ἄφος), ὁ **Σκοῦμπι** (Γενοῦσος), ὁ **Μάτι** καὶ ὁ μεγαλύτερος ὄλων **Δρίν**, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ποταμούς, τῶν ὁποίων τὸ ἄνω ρεῦμα ἀνήκει εἰς τὴν Γιουγκοσλαυίαν: ἀπὸ τὸν λευκὸν Δρίν, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὸ ὄρος Σκάρδον, καὶ ἀπὸ τὸν μέλανα Δρίν, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὴν λίμνην Ἀχρίδα. Παρὰ τὴν Σκόδραν ὁ Δρίν διχάζεται εἰς δύο κοίτας, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ βορειότερα ὀνομάζεται Μπογιάνα.

Οἱ ποταμοὶ τῆς Ἀλβανίας, λόγῳ τῆς ἀκανονίστου διανομῆς τῶν βροχῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους καὶ τῆς ραγδαίας πτώσεώς των, πλημμυρίζουν καὶ μεταβάλλουν εἰς ἔλη τὰς παραποταμίους ἐκτάσεις. Αἱ ραγδαῖαι βροχαὶ συντελοῦν ἐπίσης εἰς τὸ νὰ εἶναι τὸ ρεῦμά των ὀρμητικὸν καὶ νὰ παρασύρῃ πολλὰς ὕλας, αἱ ὁποῖαι, ἀποτιθέμεναι παρὰ τὰς ἐκβολὰς των, μεταβάλλουν τὰς περιοχὰς αὐτῶν εἰς λιμνοθαλάσσας (ὅπως ἐσηματίσθη καὶ ἡ λιμνοθάλασσα τοῦ Μεσολογγίου ἀπὸ τὰς προσχώσεις τοῦ Ἀχελῷου καὶ τοῦ Εὐήνου).

Τὸ κλίμα εἶναι μεσογειακόν, διότι ἡ περιοχή αὕτη εὕρεται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων. Ὁ χειμὼν εἶναι ἡπιος (μέση θερμοκρασία τοῦ χειμῶνος εἰς τὰς ἀκτὰς 8°) καὶ αἱ διαφοραὶ τῆς θερμοκρασίας μεταξύ χειμῶνος καὶ θέρους μικραὶ. Ὅσον ὅμως προχωροῦμεν πρὸς τὸ ἐσωτερικόν, ἡ ἐπίδρασις τῶν θαλασσίων ἀνέμων ἐλαττοῦται καὶ συνεπῶς ὁ χειμὼν γίνεται ψυχρότερος καὶ τὸ θέρος θερμότερον (μέση θερμοκρασία τοῦ χειμῶνος εἰς τὰς ὑπῤεῖας τῶν Ἀλβανικῶν Ἀλπεων 4°). Αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον. Γενικῶς ἡ Ἀλβανία δέχεται περισσοτέρας βροχὰς ἀπὸ τὴν χώραν μας, διότι ὀλόκληρος εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τοὺς ὑγροὺς, δυτικοὺς καὶ ΝΔ. ἀνέμους.

Χάρις εἰς τὸ εὐφορον ἔδαφός των καὶ εἰς τὸ μεσογειακόν των κλίμα αἱ Ἀλβανικαὶ πεδιάδες ἔχουν περισσότερον ἀνεπτυγμένην τὴν γεωργίαν ἀπὸ τὰς ὀρεινὰς περιοχὰς καὶ παράγουν ποικίλα προϊόντα. Καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ

καρποί, βάμβαξ, ἐλαία, ἐσπεριδοειδή, καπνός, διάφορα ὀπωροφόρα δένδρα καὶ ἄμπελοι.

Χάρις εἰς τὰ ἀφθονώτατα προϊόντα τῆς, ἡ Ἀλβανία ἔχει καὶ πυκνότερον πληθυσμόν, ὁ ὁποῖος συγκεντρῶται κυρίως εἰς τὴν λοφώδη χώραν, τὴν εὐρισκομένην παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν Ἀλβανικῶν ὄρων, διότι αἱ χαμηλότεραι παρὰ τὰ παράλια περιοχαὶ εἶναι συνήθως ἐλώδεις καὶ συνεπῶς ἀνθυγιειναί. Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν εὐρίσκονται καὶ αἱ περισσότεραι πόλεις τῆς Ἀλβανίας. Αὗται εἶναι: Τὰ **Τίρανα** (30.800 κ.), πρωτεύουσα τῆς Ἀλβανίας, ἡ **Σκόδρα** (29.000 κ.), τὸ **Ἐλβασάν** (13.000 κ.), τὸ **Βεράτιον** (10.500 κ.), καὶ εἰς τὰ παράλια τὸ **Δυρράχιον** (10.000 κ.), ὁ σπουδαιότερος λιμὴν τῆς Ἀλβανίας, καὶ ἡ **Αὐλὼν** (9.000 κ.).

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωή.—1) Πληθυσμὸς. Οἱ Ἀλβανοὶ διαιροῦνται εἰς φυλάς. Πρὸς Β. τοῦ Σκοῦμπι ποταμοῦ κατοικοῦν οἱ ὑψηλοὶ τὸ ἀνάστημα **Γκέγκηδες**· νοτιῶς αὐτοῦ κατοικοῦν οἱ ὀλιγώτερον ὑψηλοὶ **Τόσκηδες** καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Βορείου Ἡπείρου Ἕλληνες. Οἱ Ἀλβανοὶ ἔχουν ἴδιαν γλῶσσαν, διὰ τὴν γραφὴν τῆς ὁποίας χρησιμοποιοῦν τὸ λατινικὸν ἀλφάβητον. Ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως διαιροῦνται εἰς Μωαμεθανοὺς (56%), εἰς Μωαμεθανοὺς αἰρετικοὺς, οἱ ὁποῖοι δὲν παραδέχονται τὸ Κοράνιον καὶ δὲν στρέφουν κατὰ τὴν προσευχὴν τῶν πρὸς τὴν Μέκκαν (12%), εἰς Ὁρθοδόξους (21%) καὶ εἰς Καθολικοὺς (11%).

2) **Οἰκονομικὴ ζωή.** **Γεωργία.** Ἡ Ἀλβανία δὲν ἔχει ἀνεπτυγμένην γεωργίαν. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὀρεινὸν ἔδαφος καὶ εἰς τὴν ἔλλειψιν μέσων συγκοινωνίας καὶ συγχρονισμένων μεθόδων καλλιέργειας. Αἱ καλλιεργούμεναι περιοχαὶ ἀντιπροσωπεύουν μόλις τὰ 12% τῆς ὅλικης ἐπιφανείας. Αὗται εὐρίσκονται κυρίως εἰς τὰς πεδινὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι ἔχουν εὐφορον ἔδαφος. Ἐκ τῶν γεωργικῶν προϊόντων τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν οἱ δημητριακοὶ καρποὶ καὶ ἰδίως ὁ ἀραβόσιτος. Ἡ παραγομένη ὁμως ποσότης τῶν σιτηρῶν δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν διατροφήν τοῦ πληθυσμοῦ. Εἰς τὰς παραποταμίους ἐκτάσεις καλλιεργοῦνται, ἐκτὸς τοῦ ἀραβοσίτου, ὁ βάμβαξ καὶ ἡ ὄρυζα, εἰς δὲ τὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι ἔχουν κλίμα μεσογειακόν, ἡ ἐλαία, τὰ ἐσπεριδοειδή καὶ

διάφορα ὄπωροφόρα δένδρα. Καλλιεργεῖται ἐπίσης ὁ καπνὸς (ἰδίως εἰς τὴν Βόρειον Ἀλβανίαν) καὶ ἡ ἄμπελος. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, χάρις εἰς τὰς ἰδρυθεῖσας σχολὰς, εἰς τὴν κατὰ τόπους ἐκτέλεσιν ὑδραυλικῶν ἔργων, εἰς τὴν κατασκευὴν ὁδῶν καὶ εἰς τὴν χρησιμοποίησιν μηχανικῶν μέσων ἢ γεωργικῆ παραγωγῆ ἔσημείωσε σημαντικὰς προόδους.

Κτηνοτροφία. Ἡ Ἀλβανία, χάρις εἰς τοὺς ἐκτεταμένους βοσκοτόπους τῆς ἐπὶ τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν καὶ εἰς τὰ βαλανιδοφόρα δάση τῆς, εἶναι χώρα κατ' ἐξοχὴν κτηνοτρο-

Χωρικοί τῆς Ν. Ἀλβανίας χορφεύοντες.

φικῆ. Τὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα κατέχουν τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸ ἐξαγωγικὸν τῆς ἐμπορίου. Εἰς τὰς δασώδεις περιοχὰς τρέφονται χοῖροι, χάρις εἰς τὰ ἄφθονα βαλανίδια, καὶ εἰς τοὺς βοσκοτόπους ἰδίως αἰγοπρόβατα, κατὰ τρόπον κυρίως νομαδικόν. Τρέφονται ἐπίσης καὶ μεγάλα ζῶα διὰ τὴν συγκοινωνίαν καὶ τὰς γεωργικὰς ἀνάγκας (ἵπποι, βούβαλοι, ἡμίονοι, βόες, ὄνοι).

Φυσικὸς πλοῦτος. α') Δάση. Αἱ ἄνω τῶν 1.000 μ. περιοχαί, λόγῳ τῶν ἀφθονωτέρων βροχῶν, τὰς ὁποίας δέχονται, καλύπτονται ἀπὸ δάση διακοπτόμενα ἀπὸ βοσκοτόπους.

Τὰ δάση τῶν χαμηλοτέρων περιοχῶν ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπό δρυῶν, τῶν δὲ ὑψηλοτέρων ἀπὸ ὀξύας, ἀγρίας πεύκας καὶ ἐλάτας. Αἱ χαμηλαὶ πλαγίαι τῶν ὀρέων (ἰδίως τῆς Β. Ἠπείρου) καὶ οἱ λόφοι, ἐπεὶ δὲ δέχονται ὀλιγωτέρας βροχάς, καλύπτονται ἀπὸ θάμνους. Ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ δασικοῦ πλοῦτου τῆς χώρας δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη λόγῳ ἐλλείψεως μέσων συγκοινωνίας.

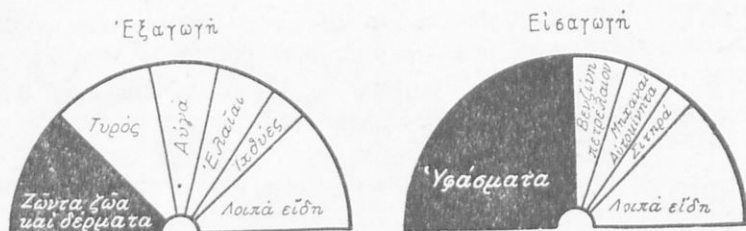
β') Ὀρυκτά. Ἡ Ἀλβανία ἔχει ἀρκετὰ ὀρυκτά, τῶν ὁποίων ὁμοῦς ἢ ἐκμετάλλευσις δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη λόγῳ ἐλλείψεως μέσων συγκοινωνίας καὶ κεφαλαίων. Ἐκ τούτων τὰ σπουδαιότερα εἶναι ἄνθραξ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Βοΐουσα (περιοχὴ τοῦ Τεπελενίου), εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν Τιράνων καὶ παρὰ τὴν Ἀχρίδα, σίδηρος εἰς τὰς περιοχάς τῶν Ἀκροκεραυνίων ὀρέων, τῆς Σκόδρας καὶ τῆς Ἀχρίδος, χαλκὸς εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Δρίν (πρὸς Α. τῆς Σκόδρας), χρώμιον εἰς τὴν Βόρειον Ἀλβανίαν καὶ παρὰ τὴν Ἀχρίδα καὶ πισσάσφαλτος, νάφθα καὶ πετρέλαιον εἰς τὰς παραλίους πεδιάδας τῆς Νοτίου καὶ Κεντρικῆς Ἀλβανίας.

γ') Ἀλιεΐα. Αἱ ἀκταὶ τῆς Ἀλβανίας καὶ αἱ λίμναι τῆς Σκόδρας, τῆς Ἀχρίδος καὶ τῆς Πρέσπας ἔχουν μέγαν πλοῦτον ἰχθύων. Ἀλιεύονται ἰδίως σαρδέλλαι. Ἡ ἔτησίᾳ παραγωγή ἀνέρχεται εἰς 5.000 στατήρας περίπου.

Συγκοινωνία. Ἡ Ἀλβανία στερεῖται σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Ὑπὸ κατασκευὴν εἶναι ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Δυρραχίου—Τιράνων, ἡ ὁποία προεκτεινομένη μελλοντικῶς θὰ συναντήσῃ τοὺς ἑλληνικοὺς σιδηροδρόμους εἰς Φλώριναν συνδέουσα οὕτω σιδηροδρομικῶς τὴν Ἀλβανίαν μετὰ τῶν λοιπῶν χωρῶν τῆς Βαλκανικῆς καὶ ἰδίως μετὰ τοῦ λιμένος τῆς Θεσσαλονίκης. Σήμερον ἢ κατὰ ξηρὰν συγκοινωνία, τόσον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὅσον καὶ μετὰ τῶν γειτονικῶν τῆς χωρῶν, ἐκτελεῖται δι' ἀμαξιτῶν ὁδῶν. Τὸ ὅλικόν μήκος τοῦ ὁδοκοῦ δικτύου ἀνέρχεται εἰς 1.400 χμ., ἀποτελεῖται δὲ ἀπὸ μίαν κυρίαν ἀρτηρίαν διευθυνομένην ἀπὸ Β. πρὸς Ν. ἀπὸ τὴν Σκόδραν εἰς τοὺς Ἀγίους Σαράντα. Μετὰ τῆς Ἑλλάδος συνδέεται διὰ τῶν ἀμαξιτῶν ὁδῶν Ἰωαννίνων—Ἀργυροκάστρου, Ἰωαννίνων—Κορυτσᾶς καὶ Φλωρίνης—Κορυτσᾶς. Μετὰ τῶν γειτονικῶν τῆς χωρῶν ἡ συγκοινωνία σήμερον

ἐξυπηρετεῖται καλύτερον διὰ θαλάσσης. Οἱ σπουδαιότεροι λιμένες εἶναι : εἰς τὴν Νότιον Ἀλβανίαν οἱ Ἅγιοι Σαράντα καὶ ἡ Αὐλών, καὶ εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἀλβανίαν τὸ Δυρράχιον. Εἰς τὴν Βόρειον Ἀλβανίαν ἡ Σκόδρα, ἃν καὶ εὐρίσκεται 44 χμ. μακρὰν τῆς θαλάσσης, δέχεται κατὰ τινὰς ἐποχὰς ἀτμόπλοια διὰ μέσου τοῦ Μπογιάννα. Ἐπειδὴ ἡ Ἀλβανία δὲν διαθέτει παρὰ μικρὸν ἀριθμὸν ἱστιοφόρων, αἱ θαλάσσιαι συγκοινωνίαι τῆς ἐξυπηρετοῦνται παρὰ ἰταλικῶν, ἑλληνικῶν καὶ γιουγκοσλαυϊκῶν ἐταιρειῶν. Ἡ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν σπουδαιότερων πόλεων καὶ τῶν γειτονικῶν χωρῶν ἐξυπηρετεῖται ἐπίσης καὶ δι' ἀεροπορικῶν γραμμῶν. Μετὰ τῆς Ἑλλάδος συνδέεται διὰ τῆς ἀεροπορικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης—Τιράνων.

Ἡ ἔλλειψις σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ τὸ ἀραιότατον

Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Ἀλβανίας

ὁδικὸν δίκτυον τῆς Ἀλβανίας ὀφείλονται εἰς τὸ ὄρεινὸν ἔδαφος τῆς καὶ κυρίως εἰς τὴν γεωγραφικὴν τῆς θέσιν. Ἡ Ἀλβανία κεῖται μακρὰν τῶν μεγάλων ὁδῶν, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον μὲ τὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Δυτικῆς Ἀσίας.

Βιομηχανία. Εἰς τὴν Ἀλβανίαν ἐπικρατεῖ ἡ οἰκιακὴ βιοτεχνία λόγῳ τῆς μικρᾶς παραγωγῆς καὶ τῆς ἀνεπαρκοῦς-συγκοινωνίας. Ἐσχάτως χάρις εἰς τὴν ὑπαρξιν σπουδαίου ὄρυκτοῦ πλούτου, καταβάλλονται προσπάθειαι διὰ τὴν ἀνάπτυξιν βιομηχανικῶν κλάδων. Ἀξιόλογοι βιομηχανίαι εἶναι τοῦ ἀλεύρου, τῶν ζυμαρικῶν, τῶν οἰνοπνευματῶδων ποτῶν, τοῦ πάγου, τῶν δερμάτων, τοῦ καπνοῦ, τῶν τιμέντων καὶ ἄλλων. Κέντρα τῶν ἀνωτέρω βιομηχανιῶν εἶναι : τὰ Τίρανα, τὸ Δυρράχιον, ἡ Σκόδρα, ἡ Αὐλών, οἱ Ἅγιοι Σαράντα, ἡ Κορυτσά καὶ τὸ Βεράτιον.

Λόγω τῆς μὴ ἀνεπτυγμένης βιομηχανίας τῆς καὶ τῆς γεωργίας τῆς ἡ Ἀλβανία ἔχει τὴν μικροτέραν πυκνότητα πληθυσμοῦ ἀπὸ ὅλας τὰς χώρας τῆς Βαλκανικῆς (36 κάτ. κατὰ τ.χ.).

Ἐμπόριον. Ἡ Ἀλβανία, χώρα κατ' ἐξοχὴν κτηνοτροφικὴ καὶ γεωργικὴ, ἐξάγει κυρίως γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Αἱ εἰσαγωγαὶ εἶναι ἀνώτεροι τῶν ἐξαγωγῶν. Τὸ ἔλλειμμα τοῦ ἐμπορικοῦ τῆς ἰσοζυγίου καλύπτεται κυρίως ἀπὸ ἐμβάσματα τῶν μετanasτῶν. Εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Ἀλβανίας τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ Ἰταλία καὶ τὴν δευτέραν ἡ Ἑλλάς.

Ἐμπόριον μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἀλβανία ἐξάγει εἰς τὴν Ἑλλάδα ζῶα, πουλερικά, βούτυρον, τυρόν, ἰχθῦς, ὄσπρια, ἔλαιοπυρῆνας, καπνόν, δέρματα, ξυλάνθρακας κτλ. Εἰσάγει ἐκ τῆς Ἑλλάδος κατεργασμένα δέρματα καὶ δερμάτινα εἶδη, χάρτην καὶ εἶδη ἐκ χάρτου, βάμβακα, νήματα, σίδηρον, χάλυβα, μηχανάς, χημικὰ προϊόντα κ.ἄ. Αἱ εἰσαγωγαὶ μας ὑπερβαίνουν πολὺ τὰς εἰς Ἀλβανίαν ἐξαγωγὰς μας.

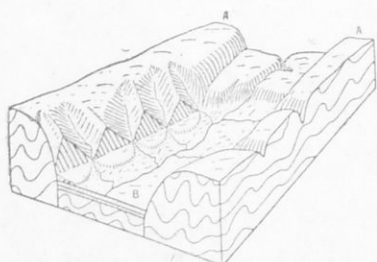
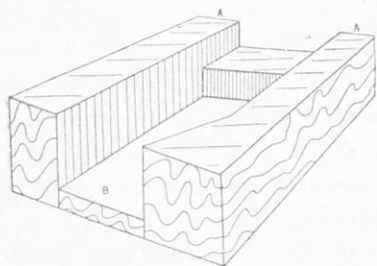
ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ

Ὅρια.—Ἡ Βαλκανικὴ Χερσόνησος δὲν χωρίζεται σαφῶς ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπον Εὐρώπην. Τοῦτο ὀφείλεται ἀφ' ἐνός μὲν εἰς τὸ ὅτι τὸ πλάτος τῆς αὐξάνει ἀπὸ Ν. πρὸς Β., ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι αἱ σπουδαιότεραι ὄροσειραὶ τῆς εἶναι συνέχεια τῶν Εὐρωπαϊκῶν ὀρέων. Αἱ Διναρικαὶ Ἄλπεις εἶναι συνέχεια τῶν Ἄλπεων καὶ τὰ Βαλκάνια τῶν Καρπαθίων. Ὡς ὄρια πρὸς Β. λαμβάνονται αἱ κοιλάδες τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ παραποτάμου τοῦ Σαύου.

Μορφή τοῦ ἐδάφους.—Τὸ ἔδαφος τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου παρουσιάζει πολὺπλοκον μορφήν. Τὸ νότιον τμήμα διαμελίζεται βαθέως ὑπὸ τῆς θαλάσσης, αἱ δὲ πεδιναὶ τοῦ περιουχαὶ εἶναι μικραὶ καὶ σχεδὸν ἀπομεμονωμέναι δι' ὄροσειρῶν (Ἀρκαδίας, Ἀττικῆς, Βοιωτίας, Θεσσαλίας). Ἀπ' ἐναν-

τίας τὸ ἔδαφος τῶν βορειοτέρων περιοχῶν εἶναι ὀγκῶδες καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ εὐρείας πεδιάδας (Δουνάβεως, Ἐβρου, Ἀδριανουπόλεως, Ἀξιοῦ κτλ.) καὶ μεγάλα ὄροπέδια (Σερβίας, Μακεδονίας).

Γεωλογικὴ κατασκευή.—Ἡ πολύπλοκος μορφή, τὴν ὁποῖαν παρουσιάζει τὸ ἔδαφος τῆς Βαλκανικῆς, ὀφείλεται εἰς τὴν πολύπλοκον γεωλογικὴν του ἱστορίαν, τῆς ὁποίας τὰ σπου-

Γεωλογικὴ ἐξέλιξις ἐνὸς
λεκανοπεδίου τῆς Βαλκανικῆς
Χερσονήσου.

δαιότερα σημεῖα εἶναι τὰ ἑξῆς: Εἰς πολὺ παλαιὰν γεωλογικὴν ἐποχὴν ὑπῆρχεν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Κυκλάδων, τῆς Θράκης, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Παλαιᾶς Σερβίας μία ξηρά, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ κρυσταλλικὰ κυρίως πετρώματα τῶν περιοχῶν αὐτῶν. Ἀργότερον ἐσχηματίσθησαν αἱ ὄροσειραὶ τῶν Βαλκανίων πρὸς Β. καὶ τῶν Δυναρικῶν Ἄλπεων, τῶν ἄλβανικῶν ὄρέων καὶ τῆς Πίνδου πρὸς Δ. Κατὰ τὴν διάρκειαν καὶ μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν νεωτέρων ὄροσειρῶν ἔλαβον χώραν ἀνυψώσεις καὶ καθιζήσεις εἰς διάφορα σημεῖα τῆς παλαιᾶς ξηρᾶς καὶ τῶν νεωτέρων ὄροσειρῶν. Τὰ τμήματα, τὰ ὁποῖα ἀνυψώθησαν, ἀποτελοῦν τὰς ὄρεινὰς περιοχάς. Τὰ τμή-

ματα, τὰ ὁποῖα ὑπέστησαν καθιζήσιν, μετεβλήθησαν τῶν μὲν περιοχῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ εἰς λίμνας, τῶν δὲ ἀκτῶν εἰς κόλπους. Ἀργότερον αἱ περισσότεραι λίμναι καὶ τὰ ἀβαθέστερα μέρη τῶν κόλπων μετεβλήθησαν εἰς πεδιάδας ἀπὸ τὰς προσχώσεις τῶν ρεόντων ὑδάτων. Ἀποτέλεσμα τῶν πολλῶν καθιζήσεων εἶναι ὁ σχηματισμὸς πολλῶν ἠφαιστειῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἐν ἐνεργείᾳ σήμερον εἶναι τῆς νήσου Θήρας, καὶ οἱ πολλοὶ

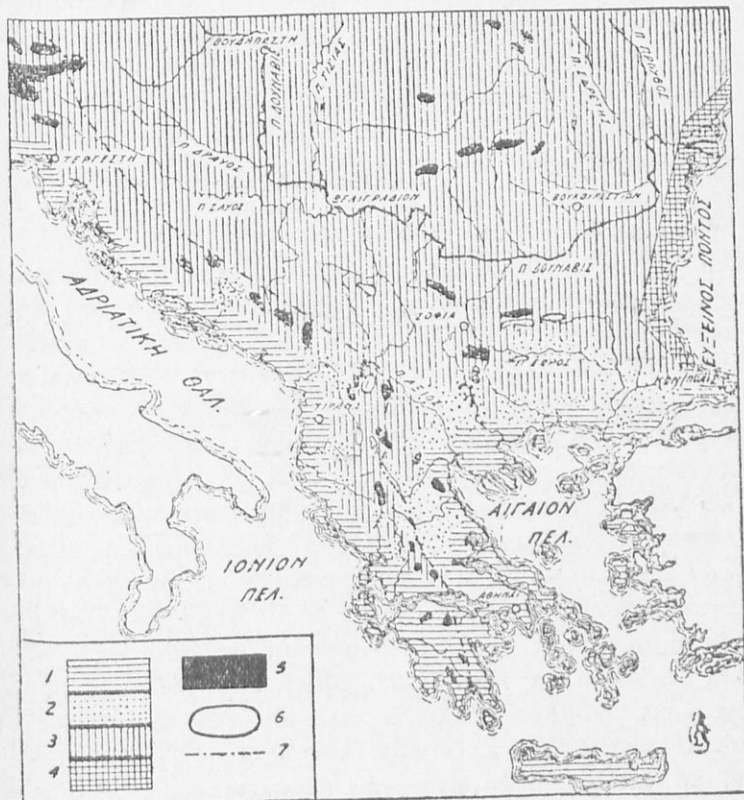
Φυσικός χάρτης τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου.

1 Ὑψος 0—500 μ., 2 Ὑψος 500—1.000 μ., 3 Ὑψος ἄνω τῶν 1.000 μ., 4 Σιδηροδρομικὰ γεωγραμμά, 5 Πρωτοπόνα κατῶν.

σεισμοί. Οὗτοι εἶναι συχνότεροι εἰς τὴν νότιον περιοχὴν, κοθόν αὕτη ὑπέστη καὶ τὰς περισσοτέρας μεταβολάς.

Ὑδρογραφία.—Ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους ἔχει μεγά-

Κλιματολογικὸς χάρτης τῆς Βαλκανικῆς.

- 1 Κλίμα μεσογειακόν. 2 Κλίμα μᾶλλον ἠπειρωτικόν. 3 Κλίμα ἠπειρωτικόν. 4 Κλίμα πόντιον. 5 Κλίμα τῶν ὑψηλῶν ὀρέων. 6 Περιοχαὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μὲ ἥπιον κλίμα. 7 Ὅρειον πρὸς δυσμὰς τοῦ ὁποίου αἱ βροχαὶ εἶναι ἀφθονώτεροι.

λην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ὑδρογραφίας. Αἱ νοτιώτεροι περιοχαί, λόγῳ τοῦ μεγάλου θαλασσίου διαμελισμοῦ τῶν, ἔχουν μικροὺς ποταμούς, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότεροι εἶναι: ὁ Ἐβρος, ὁ

Ἄξιός, ὁ Στρυμών, ὁ Νέστος, ὁ Ἀλιάκμων, ὁ Πηνειὸς καὶ ὁ Ἀχελῷος.

Αἱ βορειότεραι περιοχαὶ ἔχουν μεγάλους ποταμούς, καθόσον αἱ ἐκβολαὶ ἀπέχουν πολὺ ἀπὸ τὰς πηγὰς (θαλάσσιος διαμελισμὸς σχεδὸν ἀσήμαντος). Σπουδαιότεροι ποταμοὶ εἶναι ὁ Σαῦος, ὁ Μοραῦας καὶ ὁ Ἴσκερ.

Κλίμα καὶ βλάστησις.—Ἡ ἀντίθεσις, ἡ ὁποία παρατηρεῖται εἰς τὴν μορφήν τοῦ ἐδάφους καὶ εἰς τὴν ὑδρογραφίαν, παρατηρεῖται ἐπίσης καὶ εἰς τὸ κλίμα καὶ τὴν βλάστησιν, διότι ἡ μορφή τοῦ ἐδάφους ἔχει μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτῶν. Πρὸς Ν., ὅπου ἔλαβον χώραν περισσότεραι καθιζήσεις, οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι ἐπιδροῦν εὐκολώτερον. Διὰ τοῦτο τὸ κλίμα εἶναι μεσογειακὸν (χειμῶν ἥπιος, θέρος θερμόν, ἐνδιάμεσοι ἐποχαὶ μεγάλης διαρκείας, βροχαὶ κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον). Πρὸς Β., ὅπου ὁ διαμελισμὸς εἶναι ἐλάχιστος καὶ συνεπῶς οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι δὲν δύνανται νὰ ἐπιδράσουν, τὸ κλίμα εἶναι ἠπειρωτικὸν (χειμῶν δριμύς, θέρος πολὺ θερμόν, ἐνδιάμεσοι ἐποχαὶ μικρᾶς διαρκείας, βροχαὶ κυρίως κατὰ τὴν ἄνοιξιν καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ θέρους). Τὸ ἠπειρωτικὸν κλίμα αὐξάνει ἀπὸ Δ. πρὸς Α. ἀπὸ τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀδριατικῆς πρὸς τὴν Μαύρην Θάλασσαν. Ἡ μετάβασις ἀπὸ τὸ μεσογειακὸν κλίμα πρὸς τὸ ἠπειρωτικὸν γίνεται βραδέως, ὅπου δὲν ὑπάρχουν ὄροσειραί, αἱ ὁποῖαι νὰ ἐμποδίζουσι τοὺς θαλασσίους ἀνέμους (κοιλὰς Ἀξιοῦ) καὶ ἀποτόμως, ὅπου ὑπάρχουν (Θεσσαλία, περιοχαὶ εὐρισκόμεναι εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν Δυναρικῶν Ἄλπεων). Αἱ ἀκταὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἔχουν κλίμα διαφορετικόν, τὸ ὁποῖον δυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν ὡς κλίμα πόντιον (χειμῶν ψυχρὸς, θέρος δροσερόν, βροχαὶ καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους).

Λόγῳ τῶν κλιματικῶν διαφορῶν ἔχομεν καὶ διάφορον βλάστησιν. Αἱ νότιοι περιοχαὶ, ἐπειδὴ δέχονται ὀλιγωτέρας βροχὰς, ἔχουν πτωχότεραν φυσικὴν βλάστησιν (τὰ δάση περιορίζονται κυρίως εἰς τὰς ὑψηλότερας περιοχὰς, αἱ δὲ πλαγιάι καὶ οἱ λόφοι καλύπτονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ θάμνους), λόγῳ ὁμοῦ τοῦ ἠπιωτέρου κλίματός των εἶναι κατάλληλοι διὰ ποικίλας καλλιέργειας, μεταξύ τῶν ὁποίων σπουδαῖον ρόλον παίζουν αἱ δέν-

δρῶδεις καλλιέργειαι (ἐλαῖαι, ἔσπεριδοειδῆ, ἄμπελοι, ὀπωροφόρα δένδρα). Πρὸς Β. αἱ ὄρειναι περιοχαί, χάρις εἰς τὰς ἀφθονωτέρας τῶν βροχάς, καλύπτονται ἀπὸ πλούσια δάση, αἱ δὲ πεδιναί, λόγφ τοῦ ἠπειρωτικοῦ τῶν κλίματος, εἶναι κατάλληλοι διὰ τὴν καλλιέργειαν κυρίως τῶν σιτηρῶν, δηλαδὴ παρουσιάζουν μονοτονίαν ἀπὸ ἀπόψεως καλλιεργειῶν.

Κάτοικοι.—Ἡ Βαλκανικὴ Χερσόνησος στερεῖται ὄχι μόνον ἐνότητος φυσικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐθνικῆς. Τοῦτο ὀφείλεται ἀφ' ἑνὸς εἰς τὸ ὅτι κεῖται μεταξὺ Ἀσίας καὶ Εὐρώπης, δηλ. ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῶν μεγάλων ἀνθρωπίνων μεταναστεύσεων, αἱ ὁποῖαι ἄφησαν ἐκεῖ τμήματα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σπουδαῖα, καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν μορφολογίαν τοῦ ἐδάφους τῆς (μικραὶ πεδιάδες καὶ στεναὶ κοιλάδες περιβαλλόμεναι ἀπὸ ὄροσειράς), ἡ ὁποῖα ἐπέτρεψε εἰς τοὺς λαοὺς, οἱ ὁποῖοι ἐγκατεστάθησαν, νὰ διατηρήσουν τοὺς ἀρχικοὺς ἐθνικοὺς τῶν χαρακτῆρας. Οἱ παλαιότεροι κάτοικοι τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἰλλυριοί. Ἐξ ὄλων τῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς τὴν μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν παρουσιάζουν οἱ Ἕλληνες.

Ἐρωτήσεις.

- 1) Ποῖαι διαφοραὶ ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν περιοχῶν τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου;
- 2) Ποῖαν σημασίαν ἔχει ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη διὰ τὴν Τουρκίαν;
- 3) Ποῖοι εἶναι οἱ φυσικοὶ λιμένες τῆς ΝΔ. Βουλγαρίας καὶ τῆς Νοτίου Γιουγκοσλαβίας;
- 4) Διατί τὸ ἐμπόριον μεταξὺ τῶν χωρῶν τῆς Βαλκανικῆς δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένον;

II. Η ΙΤΑΛΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Είσαγωγή.—Ἡ Ἰταλικὴ Χερσονήσος εἶναι ἡ περισσότερον κατωφημένη χώρα τῆς Μεσογειακῆς Εὐρώπης χάρις εἰς τὰ ἀφθονώτερα γεωργικὰ καὶ βιομηχανικὰ τῆς προϊόντα (Ἰταλία 310.000 τ. χμ., 41.000.000 κάτ. Βαλκανικὴ Χερσονήσος 530.000 τ. χμ., 30.000.000 κάτ., Πυρηναικὴ Χερσονήσος 590.000 τ. χμ., 30.000.000 κάτ.). Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ Ἰταλία συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν μεγαλυτέρων δυνάμεων τῆς Εὐρώπης.

Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ Ἰταλία ἀπέκτησε μεγάλην ἀκμὴν, ὅπως καὶ ἡ χώρα μας (Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία). Ἡ ἀκμὴ τῆς ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν γεωγραφικὴν τῆς θέσιν, ἡ ὁποία διευκολύνει τὰς ἐμπορικὰς καὶ πνευματικὰς τῆς σχέσεις μὲ ἄλλας χώρας καθόσον κεῖται εἰς τὸ κέντρον τῆς Μεσογείου Θαλάσσης καὶ μεταξὺ τῆς ΒΔ. καὶ Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Ἡ εὐκολος ὁμως συγκοινωνία τῆς συνετέλεσεν, ὥστε νὰ ὑποστῇ πολλὰς ἐχθρικὰς ἐπιδρομάς, αἱ ὁποῖαι εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν παρακμὴν τῆς ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα. Μετὰ τὸ τέλος τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας ἡ Ἰταλία ἀπετελεῖτο ἀπὸ μικρὰ Κρατίδια, τῶν ὁποίων ἡ ἔνωσις εἰς ἓν Κράτος ἤρχισε τὸ ἔτος 1859 καὶ ἐτελείωσε μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον. Ἡ ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα πολιτικὴ διαίρεσις τῆς Ἰταλικῆς Χερσονήσου ὀφείλεται εἰς τὴν φυσικὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἐδάφους τῆς, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει μεγάλας διαφορὰς ἀπὸ Β. πρὸς Ν.

Ὅρια.—Ἡ Ἰταλία ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, τῆς Ἑλβετίας καὶ τῆς Γαλλίας· πρὸς Α. ὀρίζεται ὑπὸ τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ βρέχεται ὑπὸ τῆς Ἀδριατικῆς Θαλάσσης· πρὸς Ν. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Τυρρηνικῆς Θαλάσσης.

Φυσικαὶ περιοχαί.—Ἡ κατασκευὴ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἰταλικῆς Χερσονήσου μᾶς ἐπιτρέπει νὰ τὴν χωρίσωμεν εἰς

τρεις φυσικὰς περιοχάς: α') εἰς τὴν Βόρειον Ἰταλίαν, β') εἰς τὴν κυρίως Ἰταλικὴν Χερσόνησον καὶ γ') εἰς τὰς Νήσους.

α') **Βόρειος Ἰταλία.** Ἡ Βόρειος Ἰταλία ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο περιοχάς: ἀπὸ τὰς Ἰταλικὰς Ἄλπεις καὶ ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ Πάδου.

Αἱ Ἰταλικαὶ Ἄλπεις.— Αἱ Ἰταλικαὶ Ἄλπεις, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνουν τὸ ἥμισυ περίπου τῆς μεγάλης ὀροσειρᾶς τῶν Ἄλπεων, κατέρχονται ἀποτόμως πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Πάδου. Αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ τῶν εὐρίσκονται πρὸς Δ. (ὄρος Βίζο 3.860 μ.). Αἱ Ἄλπεις ἔχουν μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν Ἰταλίαν. Πρῶτον ἀποτελοῦν ἓν μέγα τεῖχος, τὸ ὁποῖον εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ διαβοῦν ξένοι στρατοί. Δεύτερον χάρις εἰς τὰς ἀφθόνους βροχὰς τῶν καὶ τὰς αἰωνίους χιόνας τῶν (¹), εἶναι μία τεραστία ἀποθήκη κινητηρίου δυνάμεως (λευκὸς ἄνθραξ), ἡ ὁποία εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν. Ἐκτὸς αὐτοῦ αἱ κοιλάδες τῶν, χάρις εἰς τὰ εὐφορα ἐδάφη τῶν, εἶναι ἀξιόλογα κέντρα γεωργίας καὶ ἰδίως κτηνοτροφίας, ὅπως ὀλόκληρος ἡ περιοχὴ τῶν Ἄλπεων.

Ἡ κοιλάς τοῦ Πάδου. Ἡ κοιλάς τοῦ Πάδου (μῆκος 400 χμ., πλάτος 100 χμ. περίπου), ἡ ὁποία ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν Ἄλπεων καὶ τῶν Ἀπεννίνων ὀρέων, ἦτο ἄλλοτε κόλπος τῆς Ἀδριατικῆς. Οὗτος ὀφείλει τὸν ἀρχικὸν σχηματισμὸν του εἰς τοπικὴν καθίζησιν τοῦ ἐδάφους, ἀργότερον ὅμως μετεβλήθη εἰς ξηρὰν ἀπὸ τὰς προσχώσεις τῶν ποταμῶν τῶν κατερχομένων ἀπὸ τὰς Ἄλπεις καὶ τὰ Ἀπέννινα (ὅπως καὶ ἡ κοιλάς τοῦ Κάτω Δουνάβεως). Τὸ ἔδαφος τῆς πεδιάδος δὲν εἶναι τελείως ἐπίπεδον. Παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν ὀρέων ἐκτείνεται μία λοφώδης ζώνη, ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς τὴν διάβρωσιν τῶν ρεόντων ὑδάτων. Ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς εἶναι ὁ Πάδος. Οὗτος διευθύνεται ἐκ Δ. πρὸς Α. ἀπὸ τὸ ὄρος Βίζο πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν Θάλασσαν, ὅπου σχηματίζει Δέλτα, τὸ ὁποῖον συνεχίζει τὴν αὐξήσιν τῆς κοιλάδος. Παρὰ τὸ Δέλτα τοῦ Πάδου ἐκτείνε-

(¹) Ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν 3.000 μ. περίπου αἱ Ἄλπεις καλύπτονται πάντοτε ὑπὸ χιόνων, αἱ ὁποῖαι, ἐπειδὴ δὲν προλαμβάνουν νὰ λειώσουν τελείως κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον, λέγονται αἰώνιοι χιόνες.

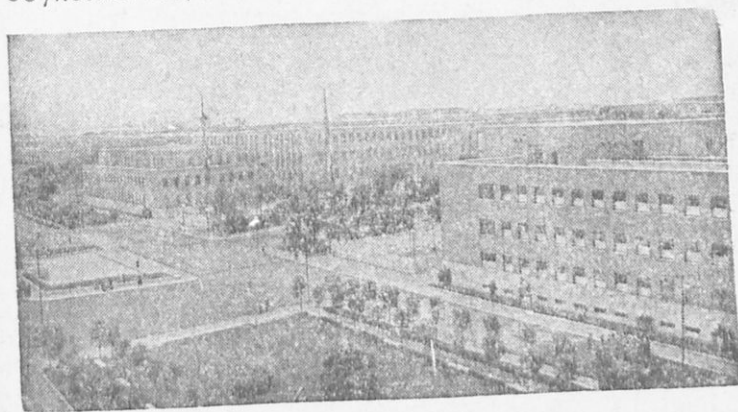
ται καὶ τὸ Δέλτα τοῦ Ἀδίγη, τοῦ δευτέρου ποταμοῦ τῆς Βορείου Ἰταλίας.

Τὸ κλίμα εἶναι ἠπειρωτικόν, διότι τὸ ὄρεινόν τεῖχος, τὸ ὁποῖον περιβάλλει τὴν κοιλάδα, δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῶν θαλασσίων ἀνέμων. Ὁ χειμὼν εἶναι πολὺ ψυχρὸς καὶ τὸ θέρος πολὺ θερμὸν. Αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς θερινῆς περιόδου. Τὸ κλίμα αὐτὸ (τὸ θέρος θερμὸν καὶ ὑγρὸν εἰς τὴν ἀρχὴν) εὐνοεῖ τὴν καλλιέργειαν προϊόντων τῶν θερμῶν χωρῶν: τοῦ **ἀραβοσίτου**, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς διατροφῆς τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, καὶ τῆς **ὀρύζης** (εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν ὑπάρχουν οἱ βορειότεροι ἀγροὶ ὀρύζης ὅλου τοῦ Κόσμου). Καλλιεργοῦνται ἐπίσης σίτος, ζαχαροῦχα τεύτλα, λαχανικά, ζωοτροφικά προϊόντα, χάρις εἰς τὰ ὁποῖα εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη ἡ κτηνοτροφία τῶν μεγάλων ζώων. Τὰ πολὺ θερμὰ μέρη καθιστοῦν ἀπαραίτητον καὶ τὴν ἄρδευσιν (ὅπως καὶ εἰς τὰς πεδιάδας τῆς χώρας μας). Αὕτη ἐπιτυγχάνεται χάρις εἰς τὰ ἄφθονα ρέοντα ὕδατα καὶ εἰς τὰ κατασκευασθέντα ἀρδευτικὰ ἔργα.

Ἐπὶ τῆς λοφώδους περιοχῆς καλλιεργεῖται κυρίως ἡ ἄμπελος καὶ ἡ μορέα. Τοῦτο συμβαίνει πρῶτον, διότι εἰς τὰς πλαγιάς τῶν λόφων οἱ παγετοὶ κατὰ τὴν ἀνοιξιν εἶναι πολὺ σπάνιοι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πεδιάδα, ὅπου εἶναι πολὺ συχνοὶ· δεύτερον, διότι ὁ ἀῆρ ἀνανεοῦται συνεχῶς (τὴν ἡμέραν ἀνέρχεται ἀπὸ τὴν πεδιάδα πρὸς τὰς ὑψηλὰς περιοχὰς καὶ τὴν νύκτα συμβαίνει τὸ ἀντίθετον). Ἡ ἀνανέωσις τοῦ ἀέρος δὲν εὐνοεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀσθενειῶν, ὅπως τοῦ περνονοσπόρου. Τοῦναντίον ἡ στάσιμος ὑγρὰ καὶ βαρεῖα ἀτμόσφαιρα τῆς πεδιάδος συντελεῖ πολὺ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀσθενειῶν τῆς ἀμπέλου. Χάρις εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς μορέας ἡ Ἰταλία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν Εὐρώπην ὡς πρὸς τὴν μεταξοσκωληκτοτροφίαν. Γενικῶς ἡ κοιλάς τοῦ Πάδου, χάρις εἰς τὸ εὐφορον ἔδαφός της καὶ εἰς τὰ ἀρδευτικὰ ἔργα τῶν ποταμῶν της, εἶναι ἡ σπουδαιότερα γεωργικὴ περιοχὴ τῆς Ἰταλίας. Τὸ πολὺ ὁμως ψυχρὸς τοῦ χειμῶνος δὲν ἐπιτρέπει τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐλαίας καὶ τῶν ἐσπεριδοειδῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τὴν διακρίνει κυρίως ἀπὸ τὰς λοιπὰς περιοχὰς.

Ἐκτὸς τῆς ἀνεπτυγμένης τῆς γεωργίας ἡ Βόρειος Ἰταλία παρουσιάζει καὶ σπουδαίαν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν. Αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν ἄφθονον κινήτηριον δύναμιν, τὴν ὁποίαν προμηθεύουν αἱ Ἄλπεις (λευκὸς ἄνθραξ), εἰς τὰ πλούσια γεωργικὰ προϊόντα τῆς πεδινήσ καὶ ὄρεινῆς περιοχῆς καὶ εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην συγκοινωνίαν.

Τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ κέντρα εἶναι : Πρὸς Δ., εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Πεδεμοντιῦ τὸ Τουρῖνον (600.000 κάτ.), ἡ δευτέρα βιομηχανικὴ πόλις τῆς Ἰταλίας χάρις εἰς τὴν καλὴν τῆς συγκοινωνίαν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον

Μιλᾶνον. Ἡ πανεπιστημιακὴ πόλις.

συγκεντροῦνται αἱ ὁδοὶ αἱ κατερχόμεναι ἐκ τῶν Δυτικῶν Ἄλπεων (βιομηχανίαὶ αὐτοκινήτων, ὑφασμάτων, τροφίμων, χημικῶν προϊόντων). Εἰς τὸ κέντρον περίπου τῆς πεδιάδος κεῖται τὸ Μιλᾶνον (1.000.000 κάτ.), ἡ δευτέρα εἰς πληθυσμὸν μετὰ τὴν Ρώμην καὶ ἡ πρώτη εἰς βιομηχανίαν καὶ ἐμπόριον πόλις τῆς Ἰταλίας (βιομηχανίαὶ κυρίως ὑφασμάτων καὶ χημικῶν προϊόντων). Τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ὀφείλει εἰς τὴν θαυμασίαν γεωγραφικὴν τοῦ θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συναντῶνται αἱ ὁδοὶ, αἱ ὁποῖαι συνδέουσ τὴν Ἰταλίαν μετὰ τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην. Παρὰ τὰ Ἀπέννινα καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὸ Μιλᾶνον μετὰ τὴν Ρώμην, κεῖται ἡ Βολωνία

(250.000 κάτ.). Εἰς τὰ παράλια κεῖται ἡ ὀνομαστή **Βενετία** (260.000 κάτ.), ἡ ὁποία σήμερον εἶναι κυρίως βιομηχανικὸν κέντρον χημικῶν προϊόντων καὶ πολεμικὸς ναύσταθμος, ἡ **Τεργέστη** (250.000 κάτ.) καὶ τὸ **Φιοῦμε**, αἱ ὁποῖαι χάρις εἰς τὴν καλὴν των συγκοινωνίαν μὲ τὸ ἐσωτερικὸν ἐξυπηρετοῦν καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν χωρῶν τοῦ Δουνάβεως (Αὐστρίας, Τσεχοσλοβακίας, Οὐγγαρίας. Τὸ διαμετακομιστικὸν ὁμῶς ἐμπόριον τῶν δύο αὐτῶν Ἰταλικῶν λιμένων ὑφίσταται μεγάλον συναγωνισμὸν ἀπὸ τὸν γιουγκοσλαβικὸν λιμένα Σούσακ, ὁ ὁποῖος ιδρύθη κατὰ τὸ 1924).

β') Ἡ κυρίως Ἰταλικὴ Χερσόνησος. Ὅπως ἡ Βόρειος Ἰταλία, οὕτω καὶ ἡ κυρίως Χερσόνησος ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο περιοχάς: ἀπὸ τὰ Ἀπέννινα καὶ ἀπὸ τὰς παρὰ τὰ παράλια πεδιάδας καὶ ὄροπέδια.

Τὰ Ἀπέννινα. Εἶναι μία μακρὰ ὄροσειρά, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸν σκελετὸν τῆς Ἰταλικῆς Χερσονήσου (ὅπως ἡ Πίνδος εἰς τὴν χώραν μας). Ἡ ὑψηλότερα κορυφή των εἶναι περίπου ἴση μὲ τὴν τοῦ Ὀλύμπου (Γκράν Σάσο 2.921 μ.). Τὰ Ἀπέννινα διαφέρουν τῆς Πίνδου, διότι λόγῳ τῶν πολλῶν ἀυχένων των δὲν ἐμποδίζουν τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν δυτικῶν καὶ ἀνατολικῶν ἀκτῶν. Οἱ ποταμοὶ εἶναι μικροὶ λόγῳ τῆς μικρᾶς ἀποστάσεως, ἡ ὁποία ὑπάρχει ἀπὸ τῶν πηγῶν των μέχρι τῆς θαλάσσης. Τὸ κλίμα γενικῶς μεταβάλλεται ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Ὅσον κατερχόμεθα πρὸς Ν., τόσο τὸ κλίμα τῆς περιοχῆς αὐτῆς γίνεται θερμότερον καὶ ξηρότερον. Αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον καὶ εἶναι περισσότεραι εἰς τὴν δυτικὴν πλευράν, διότι αὕτη εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ὑγροὺς δυτικοὺς ἀνέμους. Λόγῳ τοῦ μικροῦ των ὕψους καὶ τῶν ὀλιγοτέρων των βροχῶν δὲν ὑπάρχουν αἰώνιοι χιόνες ὅπως εἰς τὰς Ἄλπεις. Ἡ μικρὰ ποσότης τῶν βροχῶν ἐπιδρᾷ ἐπίσης καὶ ἐπὶ τῆς βλαστῆσεως, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ θάμνους καὶ πτωχὰ λειβάδια. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ ὄρεινὴ περιοχὴ τῶν Ἀπεννίνων εἶναι ἀραιῶς κατφυκμένη. Οἱ κάτοικοί της ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν νομαδικὴν κτηνοτροφίαν τῶν μικρῶν ζώων. Εἰς τὰς κοιλάδας καὶ εἰς τὰς χαμηλοτέρας πλαγιάς καλλιεργοῦνται δημητριακοὶ καρποὶ καὶ κυρίως ἔλαια, ἄμπελοι

καὶ διάφορα ὀπωροφόρα δένδρα. Αἱ περιοχαὶ αὗται συγκεντρῶνουν καὶ τὸν περισσότερον πληθυσμόν. Ἡ βιομηχανία δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη, ὅπως εἰς τὰς Ἄλπεις, διότι τὰ Ἀπέννινα εἶναι πτωχότερα εἰς κινήτηριον δύναμιν.

Αἱ πεδιάδες καὶ τὰ ὄροπέδια. Αἱ παρὰ τὰ παράλια πεδινὰ περιοχαὶ τῆς Ἰταλίας εἶναι μικραὶ καὶ ὀφείλουν τὸν σχηματισμόν των εἰς τοπικὰς καθιζήσεις τοῦ ἐδάφους (ὅπως καὶ εἰς τὴν χώραν μας). Αἱ μεγαλύτεραι ἐξ αὐτῶν εὐρίσκονται εἰς τὴν δυτικὴν καὶ νότιον πλευράν. Ἀποτέλεσμα τῶν τοπι-

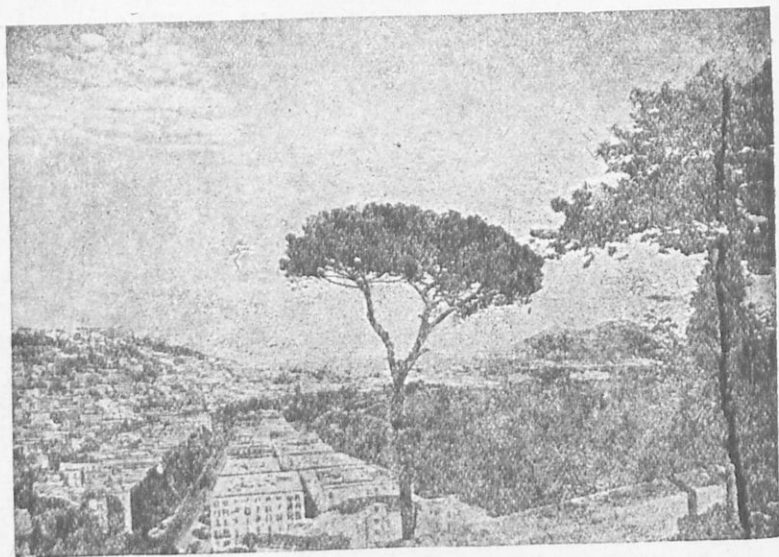
Βενετία. Ἡ μεγάλη διώρυξ.

κῶν καθιζήσεων εἶναι ὁ σχηματισμός πολλῶν καὶ βαθέων ρηγμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξῆλθον ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς γῆς λειωμένα ὕλικά. Δηλαδή ἐσχηματίσθησαν ἠφαιστεία, ἐκ τῶν ὁποίων σήμερον ἐν ἐνεργείᾳ εἶναι ὁ **Βεζούβιος** (1.200 μ.). Αἱ πεδινὰ αὗται περιοχαὶ, ἐπειδὴ καλύπτονται ἀπὸ προσχώσεις, αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἀπὸ σαθρωμένα ἠφαιστειογενῆ πετρώματα (1), εἶναι πολὺ εὐφοροί. Τὸ κλίμα εἶναι μεσογειακόν,

(1) Τὰ ἠφαιστειογενῆ πετρώματα περιέχουν τὰ εὐφορώτερα συστατικά ἀπὸ ὄλα τὰ πετρώματα.

νήσου εὐρίσκονται εἰς τὰς δυτικὰς ἀκτὰς. Τοῦτο ὀφείλεται ἀφ' ἑνὸς εἰς τὸ ὅτι αἱ περιοχαὶ αὗται ἔχουν τὰς μεγαλύτερας πεδιάδας, ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸ ὅτι κεῖνται ἐπὶ τῆς μεγάλης θαλασσίας ὁδοῦ, ἡ ὁποία διασχίζει τὴν Μεσόγειον.

Εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν ὑπάγονται αἱ πόλεις, αἱ ὁποῖαι ὀφείλουν τὴν ὕπαρξιν των εἰς τὴν ἱστορίαν των καὶ εἰς τὸν πολιτικὸν των ρόλον. Αὗται εἶναι ἡ **Φλωρεντία** (315.000 κάτ.), σπουδαῖον κέντρον γραμμάτων καὶ καλῶν τεχνῶν, καὶ κυρίως

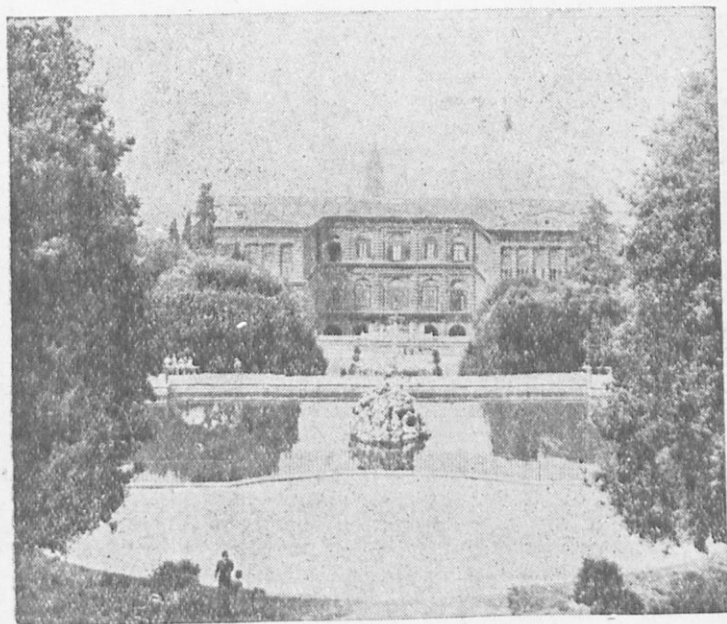
Νεάπολις. Γενιζή ἄποψις.

ἡ **Ρώμη** (1.120.000 κάτ.), ἡ ὁποία κεῖται ἐπὶ τοῦ Τιβέρεως ποταμοῦ, 22 χμ. μακρὰν τῆς θαλάσσης. Αὕτη ὀφείλει τὴν ἀκμὴν της κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἰς τὴν κεντρικὴν της θέσιν ἐπὶ τῆς Ἰταλικῆς Χερσονήσου. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἡ ἀνάπτυξις της ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἰταλίας καὶ ἡ ἔδρα τοῦ Πάπα, τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

γ) **Αἱ Νῆσοι.** Αἱ σπουδαιότεραι Ἰταλικά νῆσοι εἶναι δύο: ἡ **Σικελία** καὶ ἡ **Σαρδηνία**.

Ἡ **Σικελία.** Ἡ νῆσος αὕτη, ἡ ὁποία ἔχει σχῆμα τριγωνικόν,

εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ἦτο ἠνωμένη μὲ τὴν κυρίως Ἰταλικὴν Χερσόνησον, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν σήμερον χωρίζεται διὰ τοῦ πορθμοῦ τῆς Μεσσηνίας. Ἀποτέλεσμα τοῦ χωρισμοῦ αὐτοῦ εἶναι ὁ σχηματισμὸς τῶν ἠφαιστείων **Αἴτνας** καὶ **Στρομπόλι**, καθὼς ἐπίσης καὶ οἱ συχνοὶ σεισμοί, οἱ ὅποιοι λαμβάνουν χώραν τόσο ἐν τῇ Σικελίᾳ, ὅσον καὶ ἐν τῇ Νότιον Ἰταλίᾳ. Τὸ ἔδαφος τῆς νήσου ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν ὄρεινὴν περιοχὴν, τῆς ὁποίας

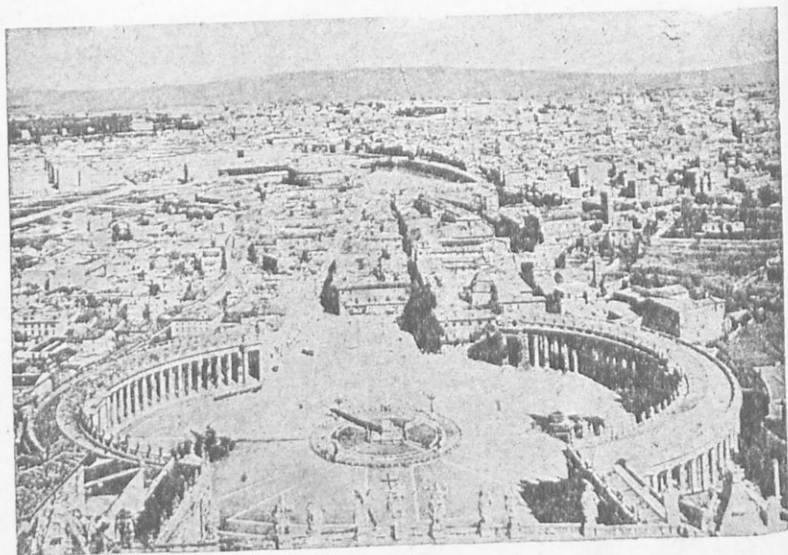

Φλωρεντία. Τὸ ἀνάκτορον Πίττι.

οἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ εὐρίσκονται πρὸς Α. (Αἴτνα 3.274 μ.) καὶ πρὸς Β. καὶ ἀπὸ εὐφόρους προσχωσιγενεῖς πεδιάδας παρὰ τὰ παράλια. Τὸ κλίμα εἶναι πολὺ ἥπιον, ἰδίως ἐν τὰ παράλια. Ἡ διαφορὰ τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ κλίματος συντελεῖ, ὥστε ἐν τῷ ἐσωτερικῷ νὰ καλλιεργῶνται κυρίως δημητριακοὶ καρποὶ καὶ νὰ τρέφονται μικρὰ ζῶα, ἐν τῇ δὲ τὰ παράλια νὰ καλλιεργῶνται κυρίως ὀπωροφόρα δένδρα, ὅπως καὶ ἐν τῇ Πελοπόννησῳ (ἐλαῖαι,

ἄμπελοι, ἔσπεριδοειδή, διάφορα ὄπωροφόρα δένδρα, λαχανικά κλπ.). Ἡ γλυκύτης τοῦ κλίματος ἐπιτρέπει τὴν καλλιέργειαν προϊόντων θερμῶν χωρῶν (ζαχαροκάλαμον, φοίνικες, μπανάνα). Ἄνεπτυγμένη εἶναι ἐπίσης ἡ ἀλιεία καὶ ἡ ναυτιλία. Ὁ πληθυσμὸς, ὁ ὁποῖος εἶναι πολὺ πυκνός, δὲν εἶναι ἐξ ἴσου διανεμημένος. Τὸ ἐσωτερικὸν λόγῳ τῆς μικρᾶς καλλιεργησίμου ἐκτάσεως, εἶναι ἀραιῶς κατοικημένον, τὰ παράλια ὅμως, χάρις εἰς τὰ εὐφορα ἐδάφη των καὶ τὴν καλὴν των συγκοινωνίαν,

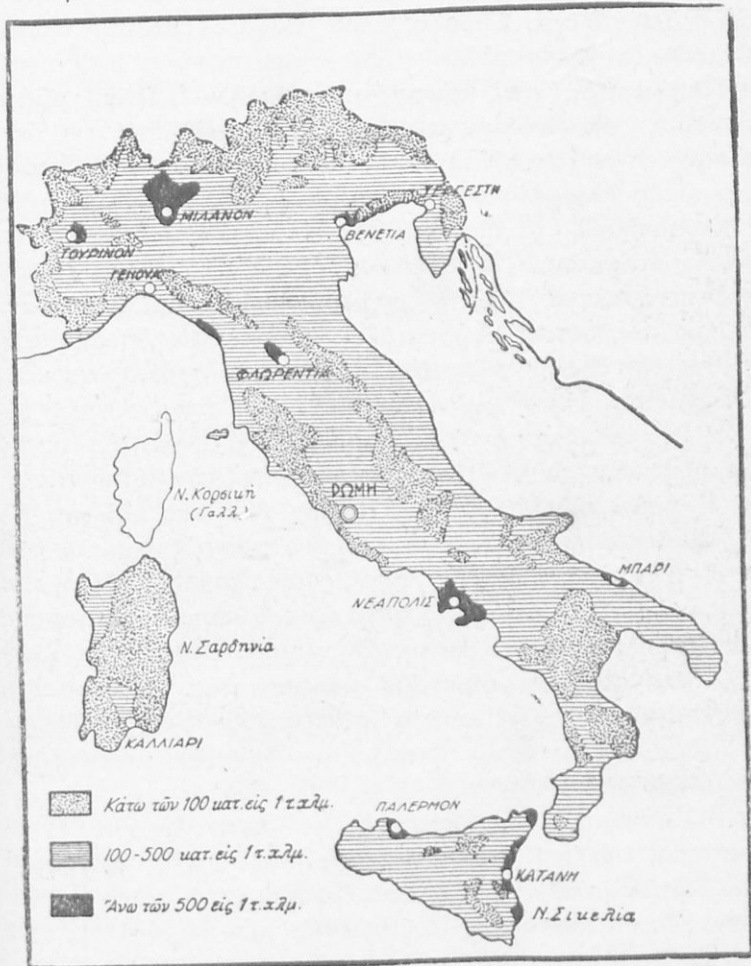

Ρώμη. Ἀπομικρῶς τοῦ ΒΔ. τμήματος αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Πέτρου.

συγκεντρῶνουν τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ. Αἱ βόρειαι ἀκταὶ καὶ αἱ πλαγίαι τῆς Αἴτνας, χάρις εἰς τὰ ἐξαιρετικῶς εὐφορα ἠφαιστειογενῆ ἐδάφη των, συγκαταλέγονται μεταξὺ τῶν πλέον πυκνοκατοικημένων περιοχῶν τῆς γῆς (500 κάτ. εἰς ἕκαστον τ. χμ.). Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις εὐρίσκονται εἰς τὰς βορείους καὶ ἀνατολικὰς ἀκτάς. Αὗται εἶναι: τὸ Παλέρμον (390.000 κάτ.), ἡ Μεσσήνη (180.000 κάτ.) καὶ ἡ Κατάνη (230.000 κάτ.).

Ἡ Σαρδηνία. Ἡ νῆσος αὕτη εἶναι ὀλίγον μικροτέρα τῆς Σικελίας. Τὸ ἔδαφός της ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν ὄρεινὴν περιοχὴν ἐκ κρυσταλλικῶν κυρίως πετρωμάτων καὶ ἀπὸ στενάς πε-

Χάρτης τῆς διανομῆς τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἰταλίας.

διάδας παρὰ τὰ παράλια, αἱ ὁποῖαι εἶναι συνήθως ἐλώδεις. Τὸ κλίμα εἶναι μεσογειακόν, ὅπως καὶ τῆς Σικελίας, ὁ πληθυσμὸς ὅμως, ὁ ὁποῖος ἀσχολεῖται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν (βόες

καὶ πρόβατα), εἶναι πολὺ ἀραιός. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Σαρδηνίας ἀκολουθοῦν ἀκόμη τὰς παλαιὰς μεθόδους τῆς γεωργίας καὶ ὡς ἐκ τούτου τὰ εἰσοδήματά των εἶναι πολὺ ὀλίγα. Σπουδαιότερα πόλεις εἶναι τὸ **Κάλιαρι** (100.000 κάτ.).

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωή.—1) Πληθυσμὸς. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἰταλίας εἶναι κυρίως γεωργικός. Αἱ περισσότερον κατ'ὠκνημένοι περιοχαὶ εἶναι ἡ **πεδιάς τοῦ Πάδου**, ἡ περιοχὴ τῆς **Φλωρεντίας** καὶ αἱ παρὰ τὰ παράλια πεδιάδες τῆς **Χερσονήσου** καὶ τῆς **Σικελίας**, ἰδίως τῆς **Νεαπόλεως** καὶ τῆς **ΒΑ. Σικελίας**. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰ ἄφθονα γεωργικὰ προϊόντα των καὶ εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην των βιομηχανίαν. Ὁ Ἰταλικὸς πληθυσμὸς παρουσιάζει ὁμοιογένειαν, ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, εἰς τὴν κοινὴν ἱστορίαν καὶ εἰς τὴν κοινὴν ἀγροτικὴν ζωὴν.

Ἡ Ἰταλία εἶχε μεγάλας ἀποικίας εἰς τὴν Β. Ἀφρικὴν (τὴν **Λιβύην**) καὶ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἀφρικὴν (τὴν Ἐρυθραίαν, τὴν **Σομαλίαν** καὶ τὴν **Αἰθιοπίαν**). Κατεῖχεν ἐπίσης καὶ τὴν Ἑλληνικὴν **Δωδεκάνησον**.

Ἡ Ἰταλία, ἐπειδὴ εἶναι πυκνῶς κατ'ὠκνημένη (132 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.) καὶ ὁ πληθυσμὸς της αὐξάνει ταχύτερον ἀπὸ τοὺς οἰκονομικούς της πόρους, ἔχει μεγάλην μεταναστευτικὴν κίνησιν. Αὕτη παρουσιάζεται ὑπὸ δύο μορφάς: εἴτε ὡς προσωρινή, διευθυνομένη εἰς τὰ γειτονικά Κράτη καὶ ἰδίως εἰς τὴν **Γαλλίαν**, εἴτε ὡς παρατεταμένη ἢ ὀριστική, διευθυνομένη πρὸς τὴν **Βόρειον** καὶ **Νότιον Ἀμερικὴν**.

2) Οἰκονομικὴ ζωή. Γεωργία καὶ κτηνοτροφία. Ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς Ἰταλίας στηρίζεται κυρίως ἐπὶ τῆς γεωργίας, ἡ ὁποία ἀπασχολεῖ τὰ 54% τοῦ ἐργαζομένου πληθυσμοῦ. Τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν οἱ δημητριακοὶ καρποὶ (σῖτος, ἀραβόσιτος, ὄρυζα), οἱ ὁποῖοι καλλιεργοῦνται περισσότερον εἰς τὴν **Βόρειον Ἰταλίαν**, ὅπου τὸ κλίμα εἶναι ἠπειρωτικόν. Μεγάλην ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ καλλιέργεια τῶν ὀπωροφόρων δένδρων εἰς τὴν κυρίως **Χερσονήσον** καὶ εἰς τὰς **Νήσους**, ὅπου τὸ κλίμα εἶναι μεσογειακόν. Ἡ ἔλαια κατέχει τὸ δέκατον τῆς καλλιεργουμένης ἐκτάσεως. Ἡ Ἰταλία κατέχει τὴν **δευτέραν**

θέσιν εἰς τὴν παραγωγὴν ἐλαίου μετὰ τὴν Ἰσπανίαν. Αἱ ὀπω-
ραι κατέχουν ἐξέχουσιν θέσιν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς
Ἰταλίας (ἐσπεριδοειδῆ, μῆλα, ἀχλάδια, ροδάκινα, ἀμύγδαλα,
δαμάσκηνα, κεράσια κτλ.).

Μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν παρουσιάζει ἡ ἄμπελος, καθόσον
αὕτη καλλιεργείται εἰς ὄλας τὰς περιοχάς. Ἡ Ἰταλία κατέχει
τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν τοῦ οἴνου
μετὰ τὴν Γαλλίαν. Μεγάλας ἐκτάσεις κατέχουν καὶ τὰ λα-
χανικά, καθόσον ἀποτελοῦν τὴν βᾶσιν τῆς διατροφῆς τοῦ
ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ.

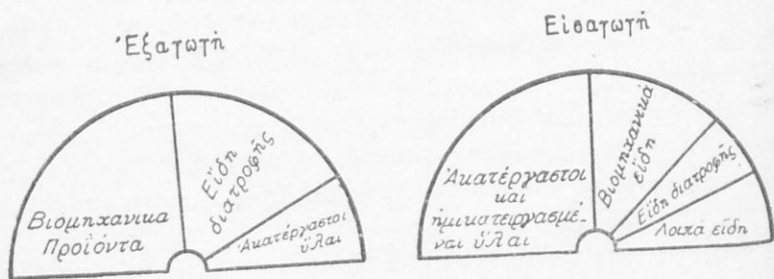
Αἱ βιομηχανικαὶ καλλιέργειαι εἶναι κυρίως ἀνεπτυγμέναι
εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Πάδου (ζαχαροῦχα τεύτλα, κάνναβις,
καπνός, μορέαι).

Ἡ Βόρειος Ἰταλία, χάρις εἰς τὰς ἀφθονώτερας τῆς βρο-
χᾶς καὶ εἰς τὰ ἀρδευτικά της ἔργα, ἔχει ἀφθονώτερα φυσικὰ
καὶ τεχνικὰ λειβάδια, εἰς τὰ ὅποια τρέφονται πολλὰ μεγάλα
ζῷα. Εἰς τὴν κυρίως Χερσόνησον καὶ εἰς τὰς νήσους τρέφονται
ἰδίως αἰγοπρόβατα κατὰ τρόπον νομαδικόν, διότι τὰ λειβάδια
εἶναι πτωχότερα, καθόσον αἱ βροχαὶ εἶναι ὀλιγώτεραι (ὅπως
καὶ εἰς τὴν χώραν μας).

Βιομηχανία. Ἡ ἔλλειψις ἄνθρακος καὶ μεταλλευμάτων
δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὴν Ἰταλικὴν βιομηχανίαν νὰ λάβῃ μεγάλην
ἀνάπτυξιν, ὅπως συμβαίνει εἰς ἄλλας χώρας τῆς Εὐρώπης.
Ἡ Ἰταλία εἶναι πλουσία εἰς μάρμαρα (περίφημα εἶναι τὰ μάρ-
μαρα τῆς Καρράρας) καὶ θεῖον (εἰς τὴν Σικελίαν). Παρὰ τὴν
πτωχείαν εἰς μεταλλεύματα, μεγάλαι προσπάθειαι κατεβλή-
θησαν καὶ καταβάλλονται διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας.
Ἡ σπουδαιότερα κινητήριος δύναμις εἶναι ὁ λευκὸς ἄνθραξ.
Ὡς ἐκ τούτου ἡ Βόρειος Ἰταλία, ἡ ὅποια εἶναι πλουσιωτέρα
εἰς λευκὸν ἄνθρακα, ἔχει καὶ τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ
κέντρα. Μεταξὺ τῶν βιομηχανιῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχει
ἡ βιομηχανία τῶν ὑφασμάτων (μεταξωτῶν, βαμβακερῶν καὶ
μαλλίνων), καθόσον αὕτη ὡς κινητήριον δύναμιν χρησιμοποιεῖ
τὸν λευκὸν ἄνθρακα. Τὸ σπουδαιότερον κέντρον εἶναι τὸ Μι-
λάνον. Ἀκολουθοῦν ἡ μεταλλουργία, καθόσον αὕτη ἔχει ἀπό-
λυτον ἀνάγκην ἄνθρακος (σπουδαιότερα κέντρα εἶναι τὸ Του-

ρῖνον, τὸ Μιλᾶνον, ἡ Γένουα καὶ τὸ Λιβόρνον), ἡ βιομηχανία χημικῶν προϊόντων (κυρίως λιπασμάτων χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην γεωργίαν) καὶ εἰδῶν διατροφῆς (ἀλεύρων, ζυμαρικῶν, κονσερβῶν, οἴνοπνευματωδῶν ποτῶν, τυροῦ, βουτύρου κτλ.).

Συγκοινωνία. Τὸ ὁδικὸν δίκτυον τῆς Ἰταλίας δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένον εἰς ὅλας τὰς περιοχάς. Μικροτέραν ἀνάπτυξιν παρουσιάζει εἰς τὴν ὄρεινὴν περιοχὴν τῆς κυρίως Χερσονήσου καὶ τῶν Νήσων. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὰς σιδηροδρομικὰς γραμμάς, τῶν ὁποίων τὸ ὀλικὸν μῆκος ἀνέρχεται εἰς 22.000 χμ. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς πλωτὰς ὁδοὺς, αὗται ἀνέρχονται εἰς 2.500 χμ. καὶ εὐρίσκονται κυρίως εἰς τὴν Βόρειον Ἰτα-

Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Ἰταλίας.

λίαν. Ἡ περιοχὴ αὕτη, χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην τῆς βιομηχανίαν, ἔχει τὴν πυκνότεραν συγκοινωνίαν ἀπὸ ὅλας τὰς περιοχὰς τῆς Ἰταλίας. Εἰς τοῦτο συνετέλεσεν ἡ μορφή τοῦ ἐδάφους τῆς (πεδιάς) καὶ ἡ καλὴ γεωγραφικὴ τῆς θέσις, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον εἰς τὸ ὁποῖον συναντοῦν τὴν Ἰταλίαν ἀπὸ τῶν Ἄλπεων κατερχόμενα ὁδοί. Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν ὀφείλεται καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν λιμένων Γενούης καὶ Τεργέστης. Μετὰ τῆς Ἑλλάδος συνδέεται ἀτμοπλοικῶς (Πειραιεὺς—Πρίντεζι), σιδηροδρομικῶς (Ἀθῆναι—Θεσσαλονίκη—Βελιγράδιον—Μιλᾶνον) καὶ ἀεροπορικῶς (Ἑλληνικὸν—Ρώμη).

Ἐμπόριον. Αἱ ἐξαγωγαὶ τῆς Ἰταλίας περιλαμβάνουσι κυρίως δύο κατηγορίας ἐμπορευμάτων: βιομηχανικὰ προϊόντα τῆς Βορείου Ἰταλίας (ὕφασματα, μηχαναὶ, αὐτοκίνητα) καὶ

γεωργικά προϊόντα τῆς κυρίως Χερσονήσου καὶ τῶν Νήσων (ἐσπεριδοειδῆ, ἔλαιον, οἶνος, σταφυλαί, διάφοροι ὀπῶραι, λαχανικά).

Αἱ εἰσαγωγαὶ ἀποτελοῦνται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ πρώ-
τας ὕλας, ἀπαραιτήτους διὰ τὴν βιομηχανίαν τῆς (βάμβακα,
ἔριον, μέταξαν, σίδηρον, ἄνθρακα, πετρέλαιον κ. ἄ.), καθόσον
ἡ Ἰταλία εἶναι πτωχὴ εἰς πρώτας ὕλας. Μέχρι πρό τινων ἐτῶν
ἡ Ἰταλία εἰσήγε καὶ μεγάλην ποσότητα σιτηρῶν, σήμερον ὅμως,
χάρις εἰς τὰ ἐκτελεσθέντα μεγάλα ἀποξηραντικά καὶ ἀρδευ-
τικά ἔργα καὶ εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν μεθόδων καλλιέργειας, τὰ
γεωργικά τῆς προϊόντα εἶναι σχεδὸν ἀρκετὰ διὰ τὴν διατρο-
φὴν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ Ἰταλία ἐξάγει
ὕφασματα καὶ νήματα, θεῖον, μηχανάς, φαρμακευτικά προϊόν-
τα, ζάχαριν κτλ. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει καπνόν, ἔλαιον,
μεταλλεύματα, δασικά προϊόντα (κολοφώνιον, τερεβινθέ-
λαιον κτλ.).

III. Η ΠΥΡΗΝΑΪΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Εισαγωγή.— Η Πυρηναιική Χερσόνησος κατέχει την ΝΔ. γωνίαν της Εύρώπης. Αὕτη ὁμοιάζει μὲ τὴν Ἴταλικὴν Χερσόνησον, διότι χωρίζεται σαφῶς ἀπὸ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην διὰ τῆς μεγάλης ὄροσειρᾶς τῶν Πυρηναίων, ἐκ τῶν ὁποίων ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα. Διαφέρει ὅμως ἀπὸ τὰς ἄλλας χερσονήσους τῆς Μεσογείου, διότι ἔχει μεγαλυτέραν ἔκτασιν (590.000 τ. χμ.) καὶ ὄγκῳδες σχήμα.

Τὸ ἔδαφος τῆς Πυρηναιικῆς Χερσονήσου ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰ διαμερίσματα, καθόσον διασχίζεται ἀπὸ πολλὰς ὄροσειράς, αἱ ὁποῖαι διευθύνονται πρὸς ὄλας τὰς διευθύνσεις. Ἡ διαμόρφωσις αὕτη τοῦ ἔδαφους τῆς μᾶς ἐξηγεῖ τὰ ἐξῆς σπουδαῖα ἱστορικὰ τῆς γεγονότα. Πρῶτον, ὅτι ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα ἡ Πυρηναιική Χερσόνησος ἦτο διηρημένη εἰς πολλὰ κρατίδια ἀνεξάρτητα μεταξὺ τῶν. Καὶ σήμερον ἀκόμη ἡ πολιτική τῆς ἐνότης δὲν εἶναι πλήρης, διότι ἡ Πορτογαλία εἶναι Κράτος ἀνεξάρτητον τῆς Ἰσπανίας. Δεύτερον, ὅτι ὅλοι οἱ ξένοι κατακτηταί, οἱ ὁποῖοι ἐπεχείρησαν νὰ τὴν ὑποτάξουν, συνήνευθησαν πολὺ μεγάλας δυσκολίας (Ρωμαῖοι, Βάνδαλοι, Βησιγόθοι, Ἀραβες, Ναπολέον). Τοῦτο ἀπεδείχθη καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας μὲ τὸν μακρὸν αὐτῆς ἐμφύλιον πόλεμον.

Ὅρια.— Ἡ Πυρηναιική Χερσόνησος ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Γαλλίας, πρὸς Α. καὶ τὰ ΝΑ. βρέχεται ὑπὸ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, πρὸς τὰ ΝΔ. καὶ ΒΔ. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ. Ἀπὸ τὴν Γαλλίαν χωρίζεται διὰ τῆς ὄροσειρᾶς τῶν Πυρηναίων καὶ ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ. Χάρις εἰς τὴν γεωγραφικὴν τῆς θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν συναντῶνται αἱ δύο σπουδαιότεραι θαλάσσιαι συγκοινωνίαι τῆς Εὐρώπης (ἡ συγκοινωνία τῆς Μεσογείου μετὰ τῆς συγκοι-

ωνίας τοῦ Ἀτλαντικοῦ) αἱ χῶραι τῆς (Ἰσπανία, Πορτογαλία) ἦσαν κατὰ τὸ παρελθὸν αἱ πρῶται ἀποικιακαὶ δυνάμεις τοῦ Κόσμου. Ἐκ τοῦ ἀπεράντου ἀποικιακοῦ των Κράτους ἐλάχιστον τμῆμα παραμένει σήμερον ὑπὸ τὴν κατοχὴν των.

Μορφή τοῦ ἐδάφους.—Τὸ ἔδαφος τῆς Πυρηναικῆς Χερσονήσου ἀποτελεῖται :

α') Ἀπὸ ἓν μέγα ὄροπέδιον, τὸ ὁποῖον κατέχει σχεδὸν ὁλόκληρον τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Χερσονήσου. Τὸ ἐκτεταμένον αὐτὸ ὄροπέδιον, τὸ ὁποῖον οἱ Ἰσπανοὶ ὀνομάζουν «Μεζέτα» (δηλ. Τράπεζα), διασχίζεται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἀπὸ χαμηλὰς ὄροσειράς, αἱ ὁποῖαι τὸ χωρίζουν εἰς διαμερίσματα ἓν εἶδει λεκάνης : ὄροπέδια τῆς Παλαιᾶς Καστίλλης, τῆς Νέας Καστίλλης, λεκάνη τοῦ Ἐβρου. Ὑψηλότερον εἶναι τὸ ὄροπέδιον τῆς Παλαιᾶς Καστίλλης καὶ χαμηλότερον τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Ἐβρου χωρίζεται ἀπὸ τὴν θάλασσαν μὲ μίαν λεπτὴν ὄροσειρὰν (ὄρ. Καταλωνίας), τὴν ὁποῖαν εὐκόλως διέσχισαν τὰ ρέοντα ὕδατα. Συνεπῶς ἡ περιοχὴ αὕτη ὑπέστη μεγαλύτεραν διάβρωσιν, ἔν μέρει τῶν ὕλικῶν τῆς παρεσύρθη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν εὐρίσκεται εἰς χαμηλότερον ἐπίπεδον.

β') Ἀπὸ δύο μεγάλας ὄροσειράς, αἱ ὁποῖαι ἐπεκτείνονται εἰς τὰς δύο πλευράς τοῦ ὄροπεδίου : Τὰ Πυρηναιῖα πρὸς Β. (ὕψηλότερα κορυφὴ 3.400 μ.) καὶ ἡ Μπετικὴ Κορδιλλιέρα πρὸς Ν., ἡ ὁποία ἔχει καὶ τὴν ὑψηλότεραν κορυφὴν τῆς Χερσονήσου (3.480 μ.). Προέκτασις τῆς Μπετικῆς Κορδιλλιέρας εἶναι αἱ νησοὶ Βαλεαρίδες.

γ') Ἀπὸ παραλίους προσχωσιγενεῖς πεδιάδας, σπουδαιότεραι τῶν ὁποίων εἶναι : τῆς Βαλέντσιαις καὶ τῆς Μουρκίας εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ἀνδαλουσίας καὶ τοῦ Τάγου εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ.

Ἡ μορφή αὕτη τῆς Πυρηναικῆς-Χερσονήσου ὀφείλεται εἰς τὴν γεωλογικὴν τῆς ἱστορίαν. Ἀρχικῶς εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὄροπεδίου ὑπῆρχε μία ὄρεινὴ περιοχὴ, ἡ ὁποία μετεβλήθη εἰς ὄροπέδιον ἀπὸ τὴν μακροχρόνιον διάβρωσιν. Κατόπιν ἐσχηματίσθησαν αἱ ὄροσειραὶ τῶν Πυρηναιῶν καὶ τῆς Μπετικῆς Κορδιλλιέρας, αἱ ὁποῖαι, ὡς νεώτεραι, εἶναι καὶ ὑψηλότεραι, διότι

υπέστησαν ὀλιγωτέραν διάβρωσιν. Κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν νεωτέρων αὐτῶν ὄροσειρῶν μερικαὶ περιοχαὶ τοῦ ὄροπεδίου υπέστησαν ἀνύψωσιν, ἄλλαι δὲ περιοχαὶ παρὰ τὰ παράλια υπέστησαν καθίζησιν. Αἱ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι υπέστησαν ἀνύψωσιν, χωρίζουν τὸ ὄροπέδιον εἰς διαμερίσματα (**Κανταβρική ὄρη, Σελτιβερικὰ ὄρη, Σιέρα Ἐστρέλλα, Γρέντος, Γκουανταράμα, ὄροσειραὶ τῆς Καταλανίας**). Αἱ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι υπέστησαν καθίζησιν, κατελήφθησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Μὲ τὸν καιρὸν ὅμως τὰ ἀβαθέστερα τμήματα τῶν περιοχῶν αὐτῶν μετεβλήθησαν εἰς πεδιάδας ἀπὸ τὰς προσχώσεις τῶν ρεόντων ὑδάτων. Οὕτως ἐσχηματίσθησαν αἱ παρὰ τὰ παράλια πεδιάδες (ὅπως καὶ εἰς ἄλλας χερσονήσους τῆς Μεσογείου).

Ἵδρογραφία.—Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ρεόντων ὑδάτων τῆς Χερσονήσου χύνεται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὀκεανόν, διότι ἡ γενικὴ κλίσις τοῦ ἐδάφους τῆς εἶναι ἐξ Α. πρὸς Δ. Ἐκ τῶν ποταμῶν τῆς σπουδαιότερος εἶναι ὁ Ἔβρος, ὁ ὁποῖος χύνεται εἰς τὴν Μεσόγειον, ὁ Γκουαδαλκιβίρ, ὁ Γκουαντιάνα, ὁ Τάγος καὶ ὁ Ντοῦρος, οἱ ὁποῖοι χύνονται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὀκεανόν. Ἐκτὸς τοῦ Γκουαδαλκιβίρ, ὁ ὁποῖος εἶναι πλωτὸς μέχρι τῆς Σεβίλλης, οἱ ποταμοὶ τῆς Πυρηναικῆς Χερσονήσου δὲν εἶναι πλωτοί, διότι αἱ βροχαὶ καὶ αἱ χιόνες δὲν εἶναι ἄφθονοι. Ἐκτὸς αὐτῶν τὸ ρεῦμα τῶν διακόπτεται ἀπὸ καταρράκτας, διότι διασχίζουν περιοχὰς μὲ διαφορετικὸν ὕψος (ὄροπέδιον εἰς τὸ ἐσωτερικόν, πεδιάδες μικραὶ εἰς τὰ παράλια).

Κλίμα.—Τὸ κλίμα τῆς Πυρηναικῆς Χερσονήσου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν μορφήν τοῦ ἐδάφους τῆς καὶ ἀπὸ τὴν γεωγραφικὴν τῆς θέσιν.

Τὰ ὄροπέδια τοῦ ἐσωτερικοῦ, ἐπειδὴ περιβάλλονται ἀπὸ ὄρη καὶ συνεπῶς δὲν εἶναι ἐκτεθειμένα εἰς τοὺς θαλασσίους ἀνέμους ἔχουν κλίμα ἡπειρωτικὸν (χειμῶν πολὺ ψυχρὸς, θέρος πολὺ θερμὸν, ἐνδιάμεσοι ἐποχαὶ βραχεῖαι) καὶ δέχονται ὀλίγας βροχὰς.

Τὰ ἀνατολικὰ καὶ νότια παράλια ἔχουν κλίμα μεσογειακόν (χειμῶν ἥπιος, θέρος θερμὸν, βροχαὶ κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον).

Τὰ βορειοδυτικὰ παράλια, ἐπειδὴ εἶναι ἐκτεθειμένα εἰς

τοὺς συχνοὺς βορειοδυτικοὺς ἀνέμους, οἱ ὅποιοι ἔρχονται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὑκεανόν, ἔχουν κλίμα ὡκεάνειον (χειμῶν ἥπιος, θέρος δροσερόν, βροχαὶ ἄφθονοι καὶ καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους).

Βλάστησις καὶ προϊόντα.—Ἀνάλογος μὲ τὸ κλίμα εἶναι ἡ βλάστησις καὶ τὰ προϊόντα. Ἡ περιοχή τοῦ ὄροπεδίου, ὅπου τὸ κλίμα εἶναι ἠπειρωτικόν καὶ αἱ βροχαὶ ὀλίγαι, εἶναι χώρα

στεπνώδης. Ὡς ἐκ τούτου αἱ κυριώτεραι ἀσχολαὶ τῶν κατοίκων εἶναι: ἡ κτηνοτροφία τῶν προβάτων κατὰ τρόπον νομαδικόν, ἡ καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν καὶ ἰδίως τοῦ σίτου καὶ κατὰ μῆκος τῶν κοιλάδων, ὅπου εἶναι δυνατὴ ἡ ἄρδευσις, ἡ καλλιέργεια τῶν ὄπωροφόρων δένδρων καὶ τῶν λαχανικῶν.

Εἰς τὴν περιοχὴν τῶν νοτιοανατολικῶν παραλίων, ὅπου τὸ κλίμα εἶναι μεσογειακόν, καλλιεργοῦνται κυρίως μεσογειακαὶ καλλιέργειαι (ἐλαῖαι, ἄμπελοι, ἔσπεριδοειδῆ, διάφορα ὄπωρο-

φόρα δένδρα, λαχανικά, σίτος, ἀραβόσιτος, ὄρυζα κτλ.). Μεγάλη ποικιλία καλλιεργειῶν παρατηρεῖται εἰς τὰς πεδιάδας, χάρις εἰς τὰ ἀρδευτικά ἔργα, τὰ ὅποια ἐπιτρέπουν δύο ἕως τέσσαρας ἐσοδεῖας κατ' ἔτος ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἐδάφους.

Αἱ περιοχαὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τῶν παραλίων τοῦ μεσογειακοῦ κλίματος εἶναι πτωχαὶ εἰς δάση, διότι εἶναι πτωχαὶ εἰς βροχάς. Μεταξὺ τῶν δασικῶν εἰδῶν σπουδαίαν θέσιν εἰς τὰ νότια ἰδίως παράλια κατέχει ἡ φελλοφόρος δρυς.

Αἱ βορειοδυτικαὶ περιοχαὶ, χάρις εἰς τὰς ἀφθονωτέρας καὶ κανονικωτέρας τῶν βροχάς, εἶναι πλούσιαι εἰς δάση καὶ εἰς λειβάδια. Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν, λόγῳ τῆς μεγάλης ὑγρασίας, δὲν ὑπάρχει ἡ ἐλαία οὔτε ἡ ἄμπελος, ὁ δὲ σίτος ἔχει ἀντικατασταθῆ ἀπὸ τὸν ἀραβόσιτον. Χάρις εἰς τὰ ἀφθονα λειβάδια τρέφονται μεγάλα ζῶα καὶ ὄχι πρόβατα, διότι τὰ μεγάλα ζῶα (ἀγελάδες, βόες) παρέχουν μεγαλύτερον εἰσόδημα.

Πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ κατάστασις.—Ἡ Πυρηναικὴ Χερσόνησος περιλαμβάνει δύο Κράτη: τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὴν Πορτογαλίαν.

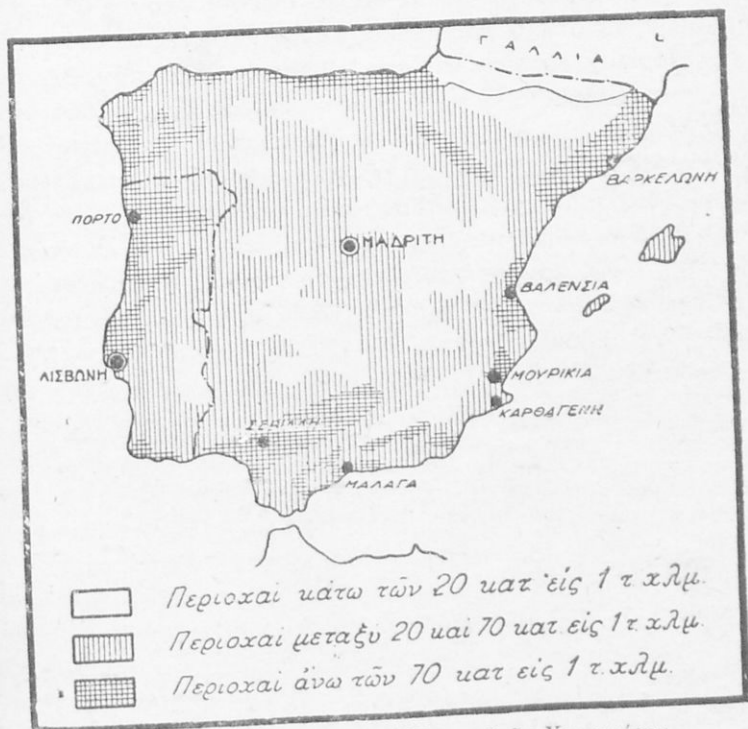
Α'. ΙΣΠΑΝΙΑ

Ἡ Ἰσπανία κατέχει τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Πυρηναικῆς Χερσονήσου. (Ἐκτασίς 500.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 24.000.000 κάτ.). Ὡς ἐκ τούτου ἀπαντῶνται εἰς αὐτὴν ὅλαι αἱ κατηγορίαι τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ κλίματος, τὰς ὁποίας ἀνεφέραμεν.

Οἰκονομικὴ ζωὴ.—Γεωργία. Αἱ πλουσιώτεροι περιοχαὶ τῆς Ἰσπανίας ἀπὸ γεωργικῆς ἀπόψεως εἶναι αἱ παράλια πεδιάδες. Αὗται χάρις εἰς τὸ εὐφθονον προσχωσιγενὲς ἔδαφος τῶν καὶ εἰς τὰ ἀρδευτικά τῶν ἔργα, ἔχουν μεταβληθῆ εἰς πραγματικούς κήπους. Διὰ τοῦτο εἶναι καὶ αἱ πυκνότερον κατοικημένοι περιοχαὶ τῆς Ἰσπανίας. Ἡ πυκνότης ὀλοκλήρου τῆς Ἰσπανίας ἀνέρχεται εἰς 48 κάτ. εἰς 1 τ. χμ. Εἰς τὴν γεωργίαν τῆς Ἰσπανίας πρωτεύουσιν θέσιν κατέχουν αἱ μεσογειακαὶ καλλιέργειαι (δημητριακοὶ καρποί, ἄμπελοι, ἐλαῖαι, ὀπωροφόρα

δένδρα, λαχανικά). Είς τὰ νότια παράλια, χάρις εἰς τὸ γλυκὺ κλίμα των, καλλιεργοῦνται καὶ φυτὰ θερμῶν χωρῶν (βανάναι, φοίνικες).

Βιομηχανία. Χάρις εἰς τὴν ὑπαρξίν σπουδαίου ὀρυκτοῦ πλούτου, ἡ ἰσπανικὴ βιομηχανία παρουσιάζει ἀρκετὴν ἀνάπτυξιν. Εἰς τὴν Νότιον Ἰσπανίαν καὶ εἰς τὰς ὑπῤωρείας τῆς

Χάρτης τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Πυρηναικῆς Χερσονήσου.

Σιέρα Μορένα ὑπάρχουν βιομηχαναὶ ἐκμεταλλεύσεως ὑδραργύρου, μόλυβδου, χαλκοῦ. Εἰς τὴν Βόρειον Ἰσπανίαν καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Κανταβρικῶν ὄρεων ὑπάρχουν βιομηχαναὶ ἐκμεταλλεύσεως ἀνθρακος καὶ σιδήρου. Εἰς τὴν βιομηχανίαν τοῦ σιδήρου ὀφείλει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἡ πόλις τοῦ Μπιλμπάο. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν μεταλλευμάτων τῆς Ἰσπανίας ἐξάγε-

ται εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀκατέργαστον, διότι δὲν ὑπάρχει ἀρκετὴ ποσότης ἀνθρακος διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν του.

Ἐκτὸς τῶν βιομηχανιῶν αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς τὰς μεταλλευτικὰς περιοχάς, ὑπάρχουν καὶ βιομηχανίαι, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν ἀνάγκην ἀνθράκων διὰ τὴν ἀνάπτυξίν των. Αὗται εἶναι αἱ βιομηχανίαι ὑφασμάτων, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Βαρκελώνης χάρις εἰς τὰ ἀφθονα ρέοντα ὕδατα τῶν Πυρηνάϊων, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουν ὡς κινητήριος δύναμις (ὅπως εἰς τὴν Βόρειον Ἰταλίαν, εἰς τὴν Ἑδεσσαν, Νάουσαν, Βέροϊαν).

Συγκοινωνία. Λόγω τῆς μεγάλης ἐκτάσεως, τὴν ὁποίαν κατέχουν αἱ ὄρειναι καὶ στεπεπώδεις περιοχαί, ἡ συγκοινωνία δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη. Γενικῶς ἡ συγκοινωνία εἶναι πυκνότερα εἰς τὰς παραθαλασσίους πεδιάδας, ὅπου τὰ προϊόντα εἶναι ἀφθονώτερα καὶ ὁ πληθυσμὸς πυκνότερος. Τούναντίον τὸ ἐσωτερικόν, τὸ ὁποῖον εἶναι πτωχόν εἰς προϊόντα καὶ ἀραιῶς κατωφλημένον, ἔχει ἀραιὰν συγκοινωνίαν. Τὸ ὅλικόν μῆκος τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἀνέρχεται εἰς 15.600 χιλιόμετρα.

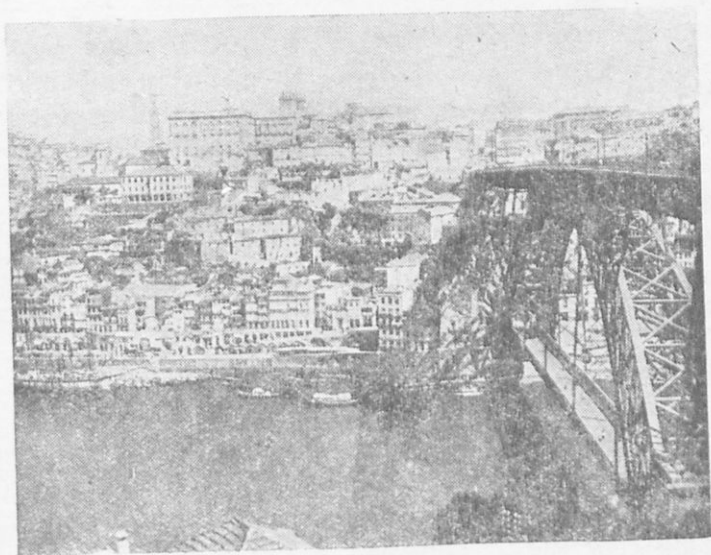
Πόλεις.—Ὅπως εἰς τὴν Ἰταλίαν, οὕτω καὶ εἰς τὴν Ἰσπανίαν ἔχομεν δύο κατηγορίας πόλεων. Πρῶτον τὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι ὀφείλουν τὴν ἀνάπτυξίν των εἰς τὴν θαλασσίαν συγκοινωνίαν καὶ εἰς τὰ πλούσια προϊόντα (γεωργικὰ ἢ ὀρυκτὰ) τῆς περιφερείας των. Δεύτερον τὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι ὀφείλουν τὴν ἀνάπτυξίν των εἰς τὴν ἱστορίαν των καὶ τὸν πολιτικόν των ρόλον. Εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν ἀνήκουν αἱ περισσότεραι πόλεις: Αὗται εἶναι εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου: ἡ Βαρκελώνη (πλέον τοῦ 1 ἑκατ. κ.), ὁ πρῶτος λιμὴν καὶ τὸ σπουδαιότερον οἰκονομικὸν κέντρον τῆς Ἰσπανίας, ἡ Βαλέντοια (350.000 κ.), ἡ Μουρκία (165.000 κ.) καὶ ἡ Μαλάγα (200.000 κ.). Εἰς τὴν Νότιον Ἰσπανίαν (εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ἀνδαλουσίας) ἡ Σεβίλλη (240.000 κ.), εἰς τὴν Βόρειον Ἰσπανίαν τὸ Μπιλμπάο (175.000 κ.) καὶ ὁ Ἅγιος Σεβαστιανός. Εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν εἶναι ἡ Μαδρίτη (1.000.000 κ.), ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἰσπανίας καὶ συνεπῶς τὸ σπουδαιότερον διοικητικὸν καὶ πνευματικόν τῆς κέντρον. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐκτίσθη καὶ εἰς τὸ κέντρον τῆς Χερσονήσου.

Σ υ μ π ε ρ α σ μ α. Ἡ Ἰσπανία εἶναι κυρίως χώρα γεωργική.

ὅπως καὶ ἄλλαι χώραι τῆς Μεσογείου, καθὼς ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν της ἐμπόριον. Εἰς τὰς ἐξαγωγὰς της τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν τὰ γεωργικὰ προϊόντα καὶ ἰδίως αἱ μεσογειακαὶ καλλιέργειαι (οἶνος, ἔλαιον, ὀπώραι, φελλός). Τὴν δευτέραν θέσιν κατέχουν τὰ ἀκατέργαστα ὀρυκτὰ καὶ ἰδίως ὁ σίδηρος. Τὰ ἐξαγόμενα βιομηχανικὰ προϊόντα εἶναι ἀσήμαντα.

Β'. ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Ἡ Πορτογαλία κατέχει τὸ πλεῖστον μέρος τῶν δυτικῶν ἀκτῶν τῆς Πυρηναικῆς Χερσονήσου. (Ἔκτασις 90.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 6.800.000 κ.). Αὕτη εἶναι κράτος κατ' ἐξοχὴν γεωρ-

Πόρτο. Λιμὴν τῆς Πορτογαλίας.

γικόν, λόγῳ τοῦ ὅτι τὸ ἔδαφός της εἶναι πτωχὸν εἰς ὀρυκτὰ. Τὰ σπουδαιότερα προϊόντα ἐξαγωγῆς τῆς Πορτογαλίας εἶναι ὁ οἶνος καὶ ὁ φελλός. Ὁ οἶνος καλλιεργεῖται κυρίως εἰς τὴν Βόρειον Πορτογαλίαν. Ὀνομαστὸς εἶναι ὁ οἶνος «Πορτό», ὁ ὁποῖος

ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦ λιμένος, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξάγεται. Ὁ φελ-
λὸς παράγεται ἀπὸ τὴν φελλοφόρον δρυῖν, ἡ ὁποία καλλιεργεῖ-
ται εἰς τὰς νοτίους περιοχάς. Ἡ Πορτογαλία κατέχει τὴν πρῶ-
την θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν φελλοῦ. Χάρις εἰς τὴν
μεγάλην ἔκτασιν τῶν ἀκτῶν τῆς πολὺ ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ
ἀλιεία. Ἀλιεύονται κυρίως τόνοι καὶ σαρδέλλαι.

Ὁ πληθυσμὸς δὲν εἶναι ἐξ ἴσου διανεμημένος. Περισσότε-
ρον κατφικημένη εἶναι ἡ Βόρειος Πορτογαλία, ὅπου καλλιερ-
γεῖται ἡ ἄμπελος, καθόσον αὕτη ἔχει ἀνάγκην πολλῶν ἐργα-
τικῶν χειρῶν. Αἱ νοτιώτεροι περιοχαί, ὅπου καλλιεργεῖται κυ-
ρίως ὁ σῖτος καὶ ἡ φελλοφόρος δρυς, εἶναι ἀραιότερον κατφ-
κημένοι (ὅ,τι συμβαίνει καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον). Ἡ Πορτο-
γαλία ἔχει μεγαλυτέραν πυκνότητα ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν (75
κάτ. εἰς 1 τ. χμ.), διότι αἱ καλλιεργήσιμοι περιοχαί τῆς παρου-
σιάζουν μεγαλυτέραν σχετικῶς ἔκτασιν. Σπουδαιότεροι πό-
λεις τῆς Πορτογαλίας εἶναι ἡ πρωτεύουσα Λισσαβὼν
600.000 κ.). Αὕτη ὀφείλει τὴν ἀνάπτυξίν τῆς εἰς τὴν γεωγρα-
φικὴν τῆς θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον
διασταυροῦνται θαλάσσιαι ὁδοὶ διεθνοῦς σημασίας (ἐκ τῆς
Δυτικῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν Δυτικὴν καὶ Νότιον Ἀφρικὴν, πρὸς
τὴν Νότιον Ἀμερικὴν καὶ πρὸς τὴν διώρυγα τοῦ Σουέζ).
Πλέον τῶν 100.000 ταξιδιωτῶν διέρχονται κατ' ἔτος ἐκ τοῦ
λιμένος τῆς.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Αἱ χώραι τῆς Μεσογειακῆς Εὐρώπης, τὰς ὁποίας ἀνωτέρω
περιεγράψαμεν, ἔχουν πολλὰ κοινὰ χαρακτηριστικά. Τὰ σπου-
δαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: ἡ μορφή τοῦ ἐδάφους, τὸ κλίμα, ἡ
βλάστησις καὶ ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ.

Μορφή τοῦ ἐδάφους.— Τὸ ἔδαφος τῶν χωρῶν τῆς Μεσο-
γειακῆς Εὐρώπης ἀποτελεῖται ἀπὸ ὑψηλὰς ὄροσειράς καὶ ἀπὸ
μικρὰς ἀπομεμονωμένας πεδιάδας. Αὗται, ὡς εἶδομεν, εἶναι
ἀποτέλεσμα τῶν πολλῶν καθιζήσεων, αἱ ὁποῖαι ἔλαβον χώραν

εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν τῆς Εὐρώπης. Αἱ ἄκται εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βραχώδεις, διότι αἱ πεδιναὶ περιοχαὶ εἶναι ὀλίγαι καὶ μικραὶ. Συχνὰ αἱ ὄροσειραὶ, αἱ ὁποῖαι καταλήγουν εἰς αὐτάς, σχηματίζουν ἐν ὑψηλὸν τεῖχος, τὸ ὁποῖον ἐμποδίζει τὴν συγκοινωνίαν μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ. Εἰς τὰ πεδινὰ παράλια, ὅπου ἐκβάλλουν ποταμοί, σχηματίζεται ἐκ τῆς ἀποθέσεως τῶν μεταφερομένων ὑλικῶν Δέλτα (Ἐβρου, Ἀξιοῦ, Πάδου). Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἔλλειψιν παλιρροιῶν (δηλαδὴ τῆς ἀνόδου καὶ τῆς καθόδου τοῦ ὕδατος τῆς θαλάσσης). Αὗται, ὅταν ὑπάρχουν, μεταφέρουν τὰς προσχώσεις τῶν ποταμῶν (χώματα καὶ ἄλλα ὑλικά) πολὺ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν των καὶ συνεπῶς ἐμποδίζουν τὸν σχηματισμὸν Δέλτα. Ἡ ὑπαρξίς πολλῶν ἀπομεμονωμένων πεδιάδων καὶ ἡ ἔλλειψις παλιρροιῶν εὐνοοῦν τὸν σχηματισμὸν ἑλῶν εἰς τὰς χαμηλοτέρας περιοχάς. Διὰ τοῦτο εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς Μεσογειακῆς Εὐρώπης, αἱ πεδιάδες, αἱ ὁποῖαι στεροῦνται ἀποξηραντικῶν ἔργων, εἶναι ἐστίαί ἐλονοσίας καὶ ἀποφεύγονται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον (π.χ. ἡ Θράκη). Τοῦναντίον αἱ πεδιάδες, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐφωδιασμένοι με ἔργα ἀποξηραντικὰ καὶ ἀρδευτικὰ, εἶναι τὰ κατ' ἐξοχὴν κέντρα πληθυσμοῦ (πεδιάδες Πάδου, Νεαπόλεως, Ἀνδαλουσίας κ. ἄ.).

Κλίμα καὶ βλάστησις.— Ἐκεῖνο ὁμως, τὸ ὁποῖον κυρίως χαρακτηρίζει τὰς χώρας τῆς Μεσογειακῆς Εὐρώπης, εἶναι τὸ κλίμα. Οὐρανὸς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διαυγής, θερινὴ περίοδος ξηρὰ καὶ θερμὴ, χειμερινὴ περίοδος βροχερὰ καὶ ἡπία (διακοπτόμενη ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀπὸ ἀπότομα ψύχη). Τὸ κλίμα αὐτὸ συντελεῖ ὥστε οἱ ποταμοὶ νὰ εἶναι χειμαρρῶδεις, ἡ δὲ βλάστησις πτωχὴ. Τὰ φυτὰ διὰ νὰ προφυλαχθοῦν ἀπὸ τὴν μεγάλην ξηρασίαν, ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον, ἔχουν μικρὰ φύλλα καλυπτόμενα ἀπὸ μίαν κηρώδη ἐπίδερμιδα, διὰ νὰ ἐλαττοῦται ἡ ἐξάτμισις, καὶ μεγάλας ρίζας, διὰ νὰ δύνανται νὰ ἀναζητοῦν τὴν ὑγρασίαν βαθέως ἐντὸς τοῦ ἐδάφους. Ἐπειδὴ αἱ βροχαὶ εἶναι ὀλίγαι, συνήθως τὰ φυτὰ εἶναι μικρὰ, δηλαδὴ θάμνοι. Ἡ θαμνώδης αὕτη βλάστησις, ἡ ὁποία λέγεται **μακκία**, κατέχει τὰς μεγαλυτέρας ἐκτάσεις εἰς τὰς χώρας τῆς Μεσογείου.

Οἰκονομικὴ ζωὴ.— Αἱ χώραι τῆς Μεσογειακῆς Εὐρώπης

εἶναι κυρίως γεωργικά. Ἡ βιομηχανία παρουσιάζει μικρὰν ἀνάπτυξιν λόγῳ τῆς ἐλλείψεως ἄνθρακος καὶ πετρελαίου, δηλ. καυσίμων ὑλῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μεγάλης βιομηχανίας. Ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους καὶ τὸ κλίμα συνετέλεσαν, ὥστε νὰ ἀναπτυχθοῦν εἰς τὰς χώρας αὐτὰς δύο εἶδη ἀγροτικῆς ζωῆς κατ' ἐξοχὴν χαρακτηριστικά:

α) Ἡ νομαδικὴ ζωὴ. Ὁ τεμαχισμὸς τοῦ ἐδάφους των, ἔνεκα τοῦ ὁποίου παραπλεύρως τῶν πεδινῶν περιοχῶν ὑπάρχουν καὶ ὄρεινά, καὶ ἡ ξηρασία κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον ἀναγκάζουν τοὺς κτηνοτρόφους τῶν αἰγοπροβάτων ν' ἀλλάσσουν περιοδικῶς διαμονήν. Τὸν χειμῶνα παραμένουν εἰς τὰς πεδινὰς περιοχάς, ὅπου ἡ θερμοκρασία εἶναι ἡπία καὶ ἡ βλάστησις ἄφθονος λόγῳ τῶν χειμερινῶν βροχῶν. Τὸ θέρος, λόγῳ τῆς ὑπερβολικῆς ξηρασίας, αἱ πεδινὰι περιοχαὶ εἶναι τελείως ξηραί. Διὰ τοῦτο οἱ κτηνοτρόφοι ἀνέρχονται εἰς τὰς ὄρεινὰς, ὅπου χάρις εἰς τὸ ὕψος των, τὸ κλίμα εἶναι δροσερόν καὶ τὸ ἔδαφος καλύπτεται ἀπὸ χλόην. Ὅθεν ἡ νομαδικὴ ζωὴ τῶν κτηνοτρόφων εἶναι γενικὸς κανὼν εἰς τὰς χώρας τῆς Μεσογείου.

β) Ἡ καλλιέργεια τῶν ὀπωροφόρων δένδρων. Ἡ ἀκανόνιστος διανομὴ τῶν βροχῶν συνετέλεσεν, ὥστε εἰς τὰς χώρας τῆς Μεσογείου νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ καλλιέργεια τῶν ὀπωροφόρων δένδρων, καθόσον ταῦτα ἀντέχουν περισσότερον ἀπὸ τὰ δημητριακὰ εἰς τὴν ξηρασίαν χάρις εἰς τὰς μεγάλας ρίζας των (ἐλαία, ἄμπελος, ἐσπεριδοειδῆ, διάφορα ὀπωροφόρα δένδρα). Τὸ κατ' ἐξοχὴν φυτὸν τοῦ μεσογειακοῦ κλίματος εἶναι ἡ ἐλαία, ἡ ὁποία καλλιεργεῖται, ὅπου ὁ χειμῶν εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἡπιος (παράλια, νῆσοι).

Ἐρωτήσεις.

1) Ποία χώρα τῆς Μεσογείου δέχεται τὰς περισσότερας βροχὰς καὶ διὰ ποῖον λόγον; 2) Ποία χώρα τῆς Μεσογείου παράγει τὴν μεγαλυτέραν ποσότητα ἐλαίου καὶ διὰ ποῖον λόγον; 3) Ποία εἶναι ἡ περισσότερον κατοικημένη χώρα τῆς Μεσογείου καὶ διατί; 4) Μὲ ποίαν χώραν τῆς Μεσογείου ἡ Ἑλλὰς ἔχει τὰς μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις καὶ διὰ ποῖον λόγον; 5) Πῶς δυνάμεθα νὰ μεταβῶμεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς Ρώμην καὶ Μαδρίτην;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Α'. ΓΑΛΛΙΑ

Εἰσαγωγή.— Ἡ Γαλλία κατέχει προνομιοῦχον θέσιν εἰς τὴν Εὐρώπην. α') Διότι ἔχει κλίμα εὐκρατον (οὔτε πολὺ θερμὸν οὔτε πολὺ ψυχρόν), καθόσον κεῖται εἰς ἴσην ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ Βορείου Πόλου καὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ἀνέμους τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ. β') Διότι κατέχει τὸν στενωτέρον ἀπὸ τοὺς ἰσθμοὺς τῆς Εὐρώπης καὶ βρέχεται ἀπὸ τέσσαρας θαλάσσης. Ἡ θέσις τῆς αὐτῆ συνετέλεσεν, ὥστε νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ πολλοὺς καὶ διαφόρους λαοὺς καὶ συνεπῶς νὰ λάβῃ μεγάλην ἀνάπτυξιν. γ') Διότι τὸ σχῆμα καὶ ἡ διάμορφωσις τοῦ ἐδάφους τῆς παρουσιάζουν ἀρμονικὴν διάταξιν· οὐδὲν τμῆμα τῆς χώρας κατέχει ἀπόκεντρον θέσιν, ἢ δὲ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν διαφόρων περιοχῶν εἶναι πολὺ εὐκόλος. Χάρις λοιπὸν εἰς τὰ πλεονεκτήματα αὐτὰ ἡ Γαλλία ἀπὸ πολὺ ἔνωρις ἐχρησίμευσεν ὡς ἐνδιάμεσος σταθμὸς μεταξὺ τῶν χωρῶν τῆς Μεσογειακῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Βορείου Εὐρώπης, μεταξὺ τοῦ Ἑλληνολατινικοῦ κόσμου καὶ τῶν Γερμανικῶν λαῶν.

Ὅρια.— Ἡ Γαλλία ὀρίζεται πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ἰταλίας, τῆς Ἑλβετίας καὶ τῆς Γερμανίας, πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Λουξεμβούργου, τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Βορείου Θαλάσσης καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Θαλάσσης τῆς Μάγχης καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ. Ὡς φυσικὰ ὄρια ἔχει τὰ Πυρηναῖα, τὰ ὁποῖα τὴν χωρίζουν ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν, τὰς Ἄλπεις καὶ τὰ ὄρη τοῦ Γιούρα, τὰ ὁποῖα τὴν χωρίζουν ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἑλβετίαν. Πρὸς Β. καὶ ΒΑ. δὲν ἔχει σαφῆ φυσικὰ ὄρια καὶ διὰ τοῦτο τὰ σύνορά τῆς

εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν ὑπέστησαν πολλὰς μεταβολὰς κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἱστορίας τῆς.

Μορφή τοῦ ἐδάφους. — Ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἄλλας χώρας τῆς Μεσογείου, τὸ ἔδαφος τῆς Γαλλίας παρουσιάζει ἀπλουστέραν μορφήν. Περιλαμβάνει :

α') Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μίαν ὀγκώδη ὄρεινὴν περιοχὴν, τὰ **Κεντρικὰ Ὄρη** (1.880 μ.), τὰ ὁποῖα, λόγῳ τῆς θέσεώς των καὶ τῆς ἐκτάσεως τὴν ὁποίαν κατέχουν 80.000 τ. χμ.), εἶναι ἕν εἶδος ὑδραγωγείου τῆς Γαλλίας. Ἀπὸ αὐτὰ τροφοδοτοῦνται ὅλοι σχεδὸν οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ τῆς.

β') Εἰς τὴν περιφέρειαν τὰ ὄρη : **Ἄλπεις** (ὕψηλότερα κορυφὴ **Λευκὸν Ὄρος** 4.807 μ., τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Εὐρώπης), τὰ ὄρη τοῦ **Γιούρα** (1.720 μ.), **Βῶζ** (1.425 μ.), **Ἄρντένα** (700 μ.), τὰ ὄρη τῆς **Βρετάνης** (400 μ.) καὶ τὰ **Πυρηναιῖα** (3.400 μ.).

Τὰ ὄρη τῆς Γαλλίας διαφέρουν μεταξύ των ὡς πρὸς τὴν σύστασιν τῶν πετρωμάτων των καὶ τὴν μορφήν τοῦ ἐδάφους των. Ἐκ τούτων τὰ Κεντρικὰ Ὄρη, τὰ Βῶζ, ἢ Ἄρντένα καὶ τὰ ὄρη τῆς Βρετάνης ἀποτελοῦνται ἀπὸ κρυσταλλικὰ πετρώματα καὶ ἡ μορφή των εἶναι ὀγκώδης. Δὲν ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξύ τοῦ βάθους τῶν κοιλάδων των καὶ τῶν κορυφῶν των, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπεστρογγυλωμέναι καὶ δὲν ἀκολουθοῦν οὐδεμίαν σειρὰν. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν μακροχρόνιον διάβρωσιν, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν καὶ τῆς ὁποίας σκοπὸς εἶναι ἡ ἰσοπέδωσις τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ ἐδάφους. Τούναντίον αἱ Ἄλπεις, τὰ Πυρηναιῖα καὶ τὰ ὄρη τοῦ Γιούρα παρουσιάζουν μεγάλας ἀνωμαλίας. Αἱ κοιλάδες των εἶναι πολὺ βαθεῖαι καὶ αἱ κορυφαὶ πολὺ αἰχμηραὶ (ἰδίως εἰς τὰς Ἄλπεις). Αὗται εἶναι παρατεταγμέναι εἰς παραλλήλους γραμμάς καὶ ἀποτελοῦν οὕτως ὄροσειράς. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι τὰ ὄρη αὐτὰ δὲ ὑπέστησαν μακροχρόνιον διάβρωσιν ὅπως τὰ ἄλλα, δηλ. εἶναι νεώτερα ὄρη, τὰ δὲ πετρώματά των συνήθως δὲν εἶναι κρυσταλλικὰ (π.χ. ἀββεστολιθικά, ψαμμιτικά, κ.ἄ.).

γ') **Τρεῖς εὐρείας πεδιάδας**, αἱ ὁποῖαι ἐκτείνονται μεταξύ τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν. Αὗται εἶναι : ἡ **λεκάνη τοῦ Ρῶν**, μεταξύ Ἄλπεων καὶ τῶν ὄρεων τοῦ Γιούρα πρὸς Α. καὶ Κεντρικῶν Ὄρεων πρὸς Δ., ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς τοπικὴν καθίζησιν

τοῦ ἐδάφους, ἡ **πεδιάς τῆς Ἀκιταίν**, μεταξύ Κεντρικῶν Ὁρέων καὶ Πυρηναίων, καὶ τὸ **λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων**, πρὸς Β., μεταξύ τῶν Κεντρικῶν Ὁρέων, τῶν Βῶζ, τῆς Ἀρντένας καὶ τῶν ὑψωμάτων τῆς Βρετάνης. Τὸ λεκανοπέδιον αὐτὸ εἶναι ἡ μεγαλύτερα πεδινὴ περιοχὴ τῆς Γαλλίας. Ἐπειδὴ εἰς παλαιότεραν γεωλογικὴν ἐποχὴν αἱ πεδιάδες κατεείχοντο ὑπὸ τῆς θαλάσσης, τὸ ἔδαφός των καλύπτεται ἀπὸ παχὺ στρώμα προσχώσεων, τὰς ὁποίας ἔφερον τὰ ρέοντα ὕδατα ἀπὸ τὰς ὑψηλὰς περιοχάς. Διὰ τοῦτο εἶναι πολὺ εὐφοροί. Μεταξύ των αἱ πεδιάδες συγκοινωνοῦν διὰ στενῶν διόδων. Αὗται εἶναι: ἡ δίοδος τῆς Μπουργκῶνης μεταξύ τῆς λεκάνης τοῦ **Ρῶν** καὶ τῆς πεδιάδος τῶν Παρισίων, ἡ δίοδος Ποατοῦ μεταξύ τῆς πεδιάδος τῶν Παρισίων καὶ τῆς Ἀκιταίν, καὶ ἡ δίοδος τοῦ Λωραγκέ μεταξύ Ἀκιταίν καὶ τῆς λεκάνης τοῦ **Ρῶν**.

Κλίμα.—Τὸ κλίμα τῆς Γαλλίας δὲν εἶναι ὁμοιόμορφον. Τοῦτο ὀφείλεται κατ' ἀρχήν, εἰς τὸ ὅτι βρέχεται ἀπὸ δύο διαφορετικὰς θαλάσσης: τὴν Μεσόγειον καὶ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν. Αἱ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται παρὰ τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν, ἔχουν κλίμα μεσογειακόν. Αὗται ἀποτελοῦν μίαν λεπτὴν ζώνην περιλαμβανομένην μεταξύ τῶν Ἀνατολικῶν Πυρηναίων καὶ τῶν Νοτίων Κεντρικῶν Ὁρέων, τῶν Παραλίων Ἀλπεων καὶ τῆς Θαλάσσης. Μεσογειακὸν κλίμα ἔχει βεβαίως καὶ ἡ νῆσος Κορσική, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τὴν Γαλλίαν. Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Ρῶν ἡ γλυκύτης τοῦ χειμῶνος, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὸ μεσογειακὸν κλίμα, διακόπτεται ἀπὸ τὰ ἀπὸτομα φύχη, τὰ ὁποῖα ὀφείλονται εἰς ἓνα τοπικὸν ἄνεμον, τὸν **Μιστράλ**, ὁ ὁποῖος πνέει ἀπὸ τὰ χιονισμένα ὄρη τοῦ ἐσωτερικοῦ πρὸς τὸν κόλπον τοῦ Λέοντος (ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀξιοῦ μὲ τὸν Βαρδάρην). Αἱ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι προφυλάσσονται ἀπὸ τὸν ψυχρὸν αὐτὸν ἄνεμον, ἔχουν ἐξαιρετικῶς ἥπιον χειμῶνα. Αὗται εἶναι τὰ εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἀλπεων ἐκτεινόμενα παράλια, τὰ ὁποῖα, χάρις εἰς τὸν διαυγῆ καὶ κυανοῦν οὐρανόν των, ὠνομάσθησαν **Κυανῆ Ἀκτὴ**.

Ὀλόκληρος ἡ λοιπὴ Γαλλία εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ. Ἡ ἐπίδρασις αὕτη χαρακτηρίζεται πρῶτον ἐκ τοῦ ὅτι οὐδεμία ἐποχὴ τοῦ ἔτους εἶναι ἀπολύτως

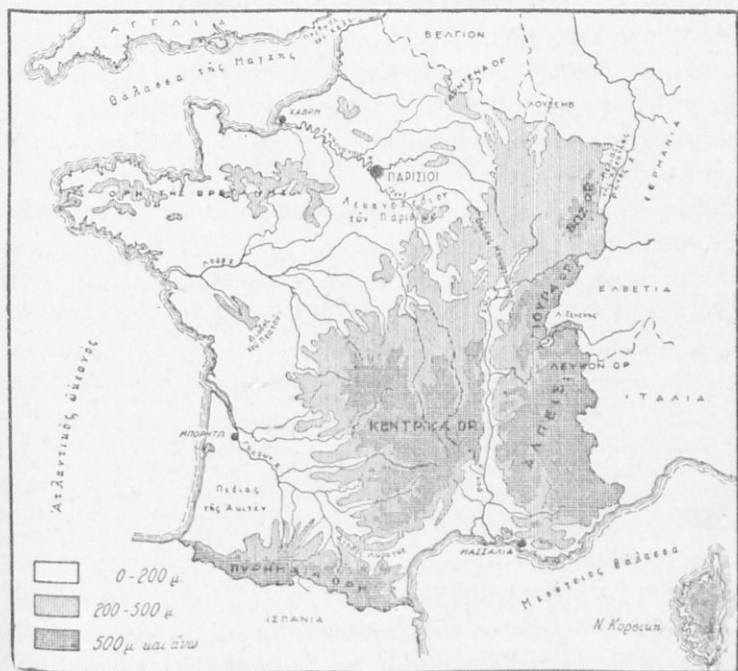
ξηρά, καὶ δεύτερον ἐκ τοῦ ὅτι ὁ οὐρανὸς εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νεφελώδης. Λόγῳ ὅμως τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς ἀποστάσεως τῶν διαφόρων περιοχῶν ἐκ τῆς θαλάσσης, ἢ ἐπίδρασις ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ δὲν εἶναι ὁμοιόμορφος. Τὰ παρὰ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν παράλια καὶ ἰδίως τὰ κείμενα πρὸς Β. τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Λοὰρ (χερσόνησος τῆς Βρετάνης, παράλια τῆς Μάγχης) ἔχουν κατ' ἐξοχὴν κλίμα ὡκεανῶν (χειμῶν ἥπιος, θέρος δροσερόν, βροχαὶ ἀφθονοὶ καὶ ὄχραγαδαῖαι καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους, ἰδίως κατὰ τὸ φθινοπώρον καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα, ἀτμόσφαιρα ὑγρὰ ἢ μεγάλη ὑγρασία τῆς ἀτμοσφαιρας, ἢ ὁποῖα ὀφείλεται εἰς τοὺς ἀφθόνους ὑδρατμούς, τοὺς ὁποίους φέρουν οἱ ἄνεμοι ἀπὸ τὸν ὠκεανόν, ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νὰ καλύπτεται ὁ οὐρανὸς συνήθως ἀπὸ νέφη ἢ ἀπὸ ὀμίχλην). Ὅσον ὅμως ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ τὰ παράλια, τόσον τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ὠκεανείου κλίματος μεταβάλλονται. Ὁ χειμῶν γίνεται ψυχρότερος, τὸ θέρος θερμότερον, αἱ ὀμίχλαι καὶ αἱ βροχαὶ ἀραιότεραι καὶ ραγδιαίτεραι. Οὕτω φθάνομεν βαθμιαίως εἰς τὸ ἠπειρωτικὸν κλίμα, τὸ ὁποῖον ἐπικρατεῖ εἰς τὰς ἀνατολικὰς περιοχὰς τοῦ λεκανοπεδίου τῶν Παρισίων, τὴν Ἀλσατίαν, τὴν πεδιάδα τοῦ Σῶν, παραποτάμου τοῦ Ρῶν, εἰς τὰς κοιλάδας τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν (Γιούρα, Βορείων Ἀλπεων, Κεντρικῶν Ὁρέων, Πυρηναίων). Αἱ ὄρειναι περιοχαὶ ἔχουν κλίμα ὄρεινόν (χειμῶν δριμύς, θέρος δροσερόν, ἐνδιάμεσοι ἐποχαὶ ἀνύπαρκτοι, χιῶν ἀφθονός· αἱ ἄνω τῶν 2.800 μ. περιοχαὶ καλύπτονται συνεχῶς ἀπὸ χιόνος). Αἱ βροχαὶ εἶναι περισσότεραι εἰς τὰς περιοχὰς αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς ὑγροὺς δυτικοὺς ἀνέμους· οἱ ὁποῖοι ἔρχονται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν καὶ εἰς τοὺς ΝΑ., οἱ ὁποῖοι ἔρχονται ἀπὸ τὴν Μεσόγειον.

Γεωγραφικαὶ περιοχαί.—Τὸ ἔδαφος τῆς Γαλλίας δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς τρεῖς περιοχὰς: α') τὴν ΝΑ. Γαλλίαν μετὰ τῆς Κορσικῆς, β') τὴν ΝΔ. Γαλλίαν καὶ γ') τὴν Βόρειον Γαλλίαν.

α') **Νοτιοανατολικὴ Γαλλία μετὰ τῆς Κορσικῆς.** Ἡ ΝΑ. Γαλλία περιλαμβάνει τὰ παράλια τῆς Μεσογείου, τὴν λεκάνην τοῦ ποταμοῦ Ρῶν, τὰς Γαλλικὰς Ἀλπεις καὶ τὰ Γαλλικὰ ὄρη

τοῦ Γιούρα. Σπουδαιότεραι περιοχαὶ εἶναι αἱ παρά τὰ παράλια μικραὶ πεδιάδες καὶ ἡ λεκάνη τοῦ ποταμοῦ Ρῶν, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὴν Ἑλβετίαν καὶ χύνεται εἰς τὴν Μεσόγειον, ὅπου σχηματίζει Δέλτα. Σπουδαιότερος παραπόταμός του εἶναι ὁ Σῶν. Καὶ οἱ δύο αὐτοὶ ποταμοὶ εἶναι πλωτοί. Τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικὸν τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι, ὅτι εὐρίσκεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Μεσογείου Θαλάσσης.

Φυσικὸς χάρτης τῆς Γαλλίας.

Διὰ τοῦτο εἰς τὰ παράλια καὶ τὴν Κορσικὴν, ὅπου τὸ κλίμα εἶναι κυρίως μεσογειακόν, τὰ δάση εἶναι ὀλίγα λόγῳ τῶν ὀλιγωτέρων βροχῶν καὶ τῆς μεγάλης ξηρασίας κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν κατέχεται ἀπὸ θάμνους, ὅπως καὶ εἰς ἄλλας χώρας τῆς Μεσογείου. Τὰ σπουδαιότερα δένδρα εἶναι: παράλιοι πευκαί, δρυς, κέδροι, εὐκάλυπτοι. Ἡ χλόη δὲν εἶναι διαρκῆς. Αὕτη φύεται μετὰ τὴν

βροχήν καὶ ἐξαφανίζεται κατὰ τὴν ξηρὰν ἐποχὴν. Αἱ καλλιέργειαι εἶναι αἱ ἴδιαι μὲ τὰς ἄλλας χώρας τῆς Μεσογείου, ὅπου ὑπάρχει κλίμα μεσογειακόν: δημητριακοὶ καρποί, ἄμπελοι, μορέαι διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ μεταξοσκώληκος, ἐλαῖαι, διάφορα ὀπωροφόρα δένδρα. Εἰς τὰς ἀρδευομένας ἐκτάσεις καλλιεργοῦνται λαχανικὰ καὶ ἄνη.

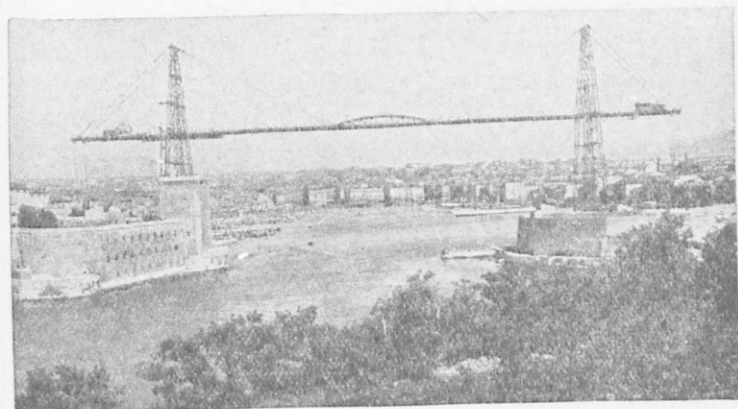
Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ρῶν, λόγῳ τοῦ τοπικοῦ ψυχροῦ ἀνέμου Μιστράλ, ἡ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου καὶ τῶν ὀπωροφόρων δένδρων ἐκτελεῖται εἰς τὰς πλαγιάς τῶν λόφων, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐστραμμέναι πρὸς νότον. Τούναντίον αἱ βόρειαι πλαγιάι καὶ αἱ χαμηλαὶ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τὸν ψυχρὸν αὐτὸν βόρειον ἄνεμον, διατίθενται διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν δημητριακῶν καὶ τῶν λειβαδιῶν, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι εὐαίσθητα εἰς τὸ ψῦχος. Ἡ κτηνοτροφία ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ μικρὰ ζῶα (πρόβρατα), καθόσον τὰ λειβάδια εἶναι πτωχὰ λόγῳ τῶν ἀραιῶν βροχῶν. Ὁ τρόπος τῆς κτηνοτροφίας εἶναι νομαδικός, διότι αἱ χαμηλαὶ περιοχαὶ κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον εἶναι ξηραί.

Εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Σῶν καὶ εἰς τὰς κοιλάδας τῶν ὀρέων τοῦ Γιούρα καὶ τῶν Βορείων Ἄλπεων οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι δὲν ἔχουν οὐδεμίαν ἐπίδρασιν καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ κλίμα τῶν περιοχῶν αὐτῶν εἶναι ἠπειρωτικόν. Διὰ τοῦτο αἱ καλλιέργειαι ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ δημητριακοὺς καρποὺς καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Εἰς τὰς νοτίους πλαγιάς τῶν λόφων, αἱ ὁποῖαι δέχονται περισσότερο χρονικὸν διάστημα τὰς ἡλιακάς ἀκτῖνας καὶ δὲν προσβάλλονται ἀπὸ παγετούς, ὅπως αἱ χαμηλαὶ περιοχαί, καλλιεργοῦνται ἡ ἄμπελος καὶ τὰ ὀπωροφόρα δένδρα. Ὀνομαστοὶ εἶναι οἱ οἶνοι τῆς Μπουργκῶνης παρὰ τὴν Ντιζῶν. Χάρις εἰς τὰς ἀφθονωτέρας βροχὰς καὶ εἰς τὴν κανονικὴν διανομὴν των κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους αἱ μεταξύ 800 καὶ 1800 μέτρων ὕψους περίπου ὄρειναι περιοχαὶ καλύπτονται ἀπὸ δάση, τὰ ὁποῖα διακόπτονται ἀπὸ ἐκτεταμένα λειβάδια (δρῦς καὶ καστανέαι εἰς τὰς χαμηλοτέρας περιοχὰς, ὄξυαι καὶ ἔλατα εἰς τὰς ὑψηλοτέρας). Αἱ μεταξύ 1800 καὶ 2800 μ. καλύπτονται ἀπὸ χλόην καὶ μικροὺς θάμνους, οἱ ὁποῖοι ἀντέχουν καλύτερον εἰς τὰ ὑπερβολικὰ ψύχη καὶ εἰς

τοὺς ἰσχυροὺς ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι ἐπικρατοῦν εἰς τὰς περιοχὰς αὐτάς. Αἱ ἄνω τῶν 2800 μ. περιοχαὶ καλύπτονται συνεχῶς ἀπὸ χιόνας.

Χάρις εἰς τὰ ἐκτεταμένα λειβάδια τῶν αἰ περιοχαὶ αὐταὶ τρέφουν κυρίως μεγάλα ζῶα.

Εἰς τὸ τμήμα αὐτὸ τῆς Γαλλίας, χάρις εἰς τὰ πλούσια καὶ ποικίλα προϊόντα του, εἰς τὴν θαυμασίαν γεωγραφικὴν του θέσιν, καθόσον κεῖται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Βόρειον καὶ Δυτικὴν Γαλλίαν μὲ τὰς χώρας τῆς Μεσογείου καὶ εἰς τὸν λευκὸν ἄνθρακα τῶν Ἄλπεων, ἔχουν ἀναπτυχθῆ σπουδαῖα ἔμπορικὰ καὶ βιομηχανικὰ κέντρα. Ταῦτα εἶναι: Εἰς τὰ δυτικὰ

Μασσαλία. Ἡ εἴσοδος τοῦ παλαιοῦ λιμένος.

παράλια τὸ Μονπελλιέ (90.000 κ.) καὶ ἡ Νίμ (85.000 κ.), σπουδαῖα ἔμπορικὰ κέντρα οἴνου, χάρις εἰς τὴν μεγάλην ἔκτασιν, τὴν ὁποίαν κατέχει ἡ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου εἰς τὴν περιοχὴν αὐτήν. Εἰς τὰ ἀνατολικά παράλια ἡ Τουλὼν (135.000 κ.), ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς Γαλλίας εἰς τὴν Μεσόγειον, ἡ Νίκαια (220.000 κ.), διεθνὲς κέντρον χειμερινῆς διαμονῆς χάρις εἰς τὸν ἐξαιρετικῶς ἥπιον χειμῶνα της. Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ρῶν καὶ παρὰ τὰς ἐκβολὰς του ἡ Μασσαλία (800.000 κ.), ὁ πρῶτος ἔμπορικὸς λιμὴν τῆς Γαλλίας καὶ ὁλοκλήρου τῆς Μεσογείου. Τὴν ἀνάπτυξιν της ὀφείλει εἰς τοὺς ἐξῆς λόγους: Πρῶτον διότι κεῖται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Βόρειον

Εὐρώπην μὲ τὴν Μεσόγειον, καὶ δεῦτερον εἰς τὴν τακτικὴν τῆς συγκοινωνίαν μετὰ τῶν Γαλλικῶν ἀποικιῶν τῆς Βορείου Ἀφρικῆς καὶ Ἀσίας. Χάρις εἰς τὰ ἄφθονα προϊόντα, τὰ ὁποῖα δέχεται ὁ λιμὴν τῆς ἀπὸ τὰς ἀποικίας, ἀνεπτύχθη ἡ βιομηχανία (ἀλευρόμυλοι, ἐλαιουργεῖα, σαπωνοποιεῖα).

Εἰς τὸ κέντρον τῆς λεκάνης τοῦ Ρῶν καὶ εἰς τὸ σημεῖον εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Σῶν συναντᾷ τὸν Ρῶν, κεῖται ἡ **Λυὼν** (600.000 κ.), ἡ τρίτη πόλις τῆς Γαλλίας μετὰ τοὺς Παρισίους καὶ τὴν Μασσαλίαν. Τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὀφείλει εἰς τὴν θέσιν τῆς καθόσον κεῖται εἰς τὸ σταυροδρόμιον τῶν ὁδῶν, αἱ ὁποῖαι διευθύνονται πρὸς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἑλβετίαν διὰ τῶν κοιλάδων τῶν Ἄλπεων, πρὸς τὴν Βόρειον Γαλίαν διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Σῶν, πρὸς τὴν Δυτικὴν Γαλίαν διὰ τῶν κοιλάδων τῶν ποταμῶν τῶν Κεντρικῶν Ὀρέων καὶ πρὸς τὴν Μεσόγειον διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ρῶν. Ἡ σπουδαιότερα βιομηχανία τῆς εἶναι ἡ μεταξουργία. Ἡ Λυὼν μετὰ τοῦ Μιλάνου εἶναι τὰ δύο σπουδαιότερα διεθνή κέντρα ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας τῆς μετὰ τῆς τάξης.

Εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Ἄλπεων σπουδαιότερα πόλις εἶναι ἡ **Γκρενὸμπλ** (90.000 κ.), ἡ ὁποία ὀφείλει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν προϊόντων τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν (βιομηχανία ξύλου, χάρτου, δερμάτων, γαντιῶν κτλ.). Πρὸς Β. καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὴν λεκάνην τοῦ Ρῶν καὶ τὸ λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων, εἶναι ἡ **Ντιζὼν** (90.000 κ.). Εἰς τὴν ὄρεινὴν Κορσικὴν σπουδαιότερα πόλις εἶναι τὸ **Ἀζάκτσιο** (45.000 κ.).

β') **Νοτιοδυτικὴ Γαλλία.** Ἡ περιοχὴ αὕτη ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν πεδιάδα τῆς Ἀκιταίν καὶ ἀπὸ τὰς ὄρεινὰς περιοχὰς τῶν Κεντρικῶν Ὀρέων καὶ τῶν Πυρηναιῶν. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τὴν διακρίνει ἀπὸ τὴν Μεσογειακὴν Γαλίαν εἶναι ὅτι δέχεται περισσότερας βροχὰς, διότι εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν. Σπουδαιότερα περιοχὴ εἶναι ἡ πεδιάς τῆς Ἀκιταίν, ἡ δευτέρα εἰς ἕκτασιν τῆς Γαλλίας μετὰ τὸ λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων. Τὰ εἰς τὴν πεδινὴν αὕτην περιοχὴν ρέοντα ὕδατα συλλέγονται παρὰ τοῦ ποταμοῦ **Γκαρῶν**, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὰ Πυρηναιῶν καὶ

χύνεται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν. Εἰς τὰς ἐκβολὰς του λόγῳ τῶν μεγάλων παλιρροιῶν, αἱ ὁποῖαι λαμβάνουν χώραν εἰς τὸν Ὠκεανόν, δὲν σχηματίζεται Δέλτα ὅπως εἰς τὴν Μεσόγειον, ἀλλὰ εἰς μέγας χωνοειδῆς κόλπος. Βορειότερον ἐκβάλλει ὁ ποταμὸς **Λοάρ**, ὁ μεγαλύτερος εἰς μήκος ποταμὸς τῆς Γαλλίας, ὅπου ἐπίσης σχηματίζεται χωνοειδῆς κόλπος. Ὁ ποταμὸς οὗτος πηγάζει ἀπὸ τὰ Κεντρικὰ Ὄρη.

Ὅλαι αἱ περιοχαὶ τῆς πεδιάδος δὲν εἶναι ἐξ ἴσου εὐφοροί. Τὰ παράλια τὰ κείμενα πρὸς Ν. τῶν ἐκβολῶν τοῦ Γκαρὼν καλύπτονται ἀπὸ ἓν παχὺ στρώμα ἄμμου, τὸ ὁποῖον μετέφεραν οἱ δυτικοὶ ἄνεμοι ἀπὸ τὴν ἐκτεταμένην ἀμμώδη παραλίαν. Διὰ

Νίκαια. Ἡ λεωφόρος τῶν Ἀγγλῶν.

τοῦτο εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν ὑπάρχουν ἐκτεταμένα τεχνητὰ δάση ἀπὸ πεύκα. Εἰς τὰ βόρεια παράλια, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἀμμώδη, καλλιεργοῦνται κυρίως λειβάδια διὰ τὴν κτηνοτροφίαν τῶν μεγάλων ζῴων λόγῳ τῆς μεγάλης ὑγρασίας, ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς πεδιάδος, χάρις εἰς τὰς προσχώσεις τοῦ Γκαρὼν καὶ τῶν παραποτάμων του, εἶναι πολὺ εὐφορον, χάρις δὲ εἰς τὴν ὀλιγωτέραν ὑγρασίαν του καλλιεργοῦνται ποικίλα προϊόντα: δημητριακοὶ καρποὶ (σῖτος, ἀραβόσιτος), ἄμπελοι, ὀπωροφόρα δένδρα, λαχανικά. Εἰς τὰς ὄρεινὰς περιοχάς, λόγῳ τῶν ἀφθονωτέρων βροχῶν, ὑπάρχουν δάση καὶ ἐκτεταμένα λειβάδια. Διὰ τοῦτο εἶναι κυρίως ἀνεπτυγμένη ἡ

κτηνοτροφία τῶν μεγάλων ζώων. Αἱ κυριώτεραι καλλιέργειαι εἶναι ἡ σίκαλις καὶ αἱ πατάται εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Κεντρικῶν Ὁρέων, καθόσον τὰ πετρώματά των εἶναι κρυσταλλικά. Εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Πυρηναίων εὐδοκιμεῖ περισσότερο ὁ σίτος καὶ ὁ ἀραβόσιτος, διότι τὰ πετρώματα εἶναι κυρίως ἀσβεστολιθικά.

Τὰ σπουδαιότερα οἰκονομικὰ κέντρα τῆς ΝΔ. Γαλλίας εἶναι: εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὰς χώρας τῆς Μεσογείου μετὰ τῆς πεδιάδος τῆς Ἀκιταίν, ἡ **Τουλούζη** (200.000 κ.). Ἡ πόλις αὕτη, χάρις εἰς τὰ πλούσια προϊόντα τῆς περιφέρειας τῆς, εἶναι σπουδαία ἀγροτικὴ ἀγορὰ καὶ κέντρον ἐπεξεργασίας τῶν ἐγχωρίων προϊόντων (ἀλευροβιομηχανία). Εἰς τὰ βόρεια παράλια καὶ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Λοὰρ εἶναι οἱ λιμένες **Σὲν-Ναζέρ** καὶ **Νάντη** (190.000 κ.), σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον (ναυπηγεῖα, κονσερβοποιεῖα ἰχθύων καὶ λαχανικῶν, σαπωνοποιεῖα κ.ἄ.). Εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Γκαρὼν κεῖται τὸ **Μπορντώ** (250.000 κ.), ἡ σπουδαιότερα πόλις τῆς Νοτιοδυτικῆς Γαλλίας καὶ εἷς ἐκ τῶν μεγαλύτερων λιμένων τῆς χάρις εἰς τὴν τακτικὴν του συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς. Χάρις εἰς τὴν μεγάλην καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου, εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν εἶναι ὁ πρῶτος λιμὴν ἐξαγωγῆς τῶν φημισμένων οἴνων Μπορντώ. Ἀνεπτυγμένη εἶναι καὶ ἡ βιομηχανία χάρις εἰς τὴν καλὴν του συγκοινωνίαν (βιομηχανία ἐλαίου ἀπὸ τὰ φιστίκια τὰ εἰσαγόμενα ἐκ τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς). Εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Κεντρικῶν Ὁρέων εἶναι αἱ πόλεις: **Σὲντ-Ἐτιέν** (200.000 κ.), σπουδαῖον κέντρον μεταλλουργίας καὶ ὑφαντουργίας χάρις εἰς τὴν ὑπαρξιν, εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν, γιανθρακωρυχείων καὶ **Κλερμόν Φεράν** (100.000 κ.), τὸ σπουδαιότερον κέντρον ἐπεξεργασίας τοῦ καουτσούκ εἰς ὀλόκληρον τὴν Γαλλίαν.

γ) **Βόρειος Γαλλία.** Ἡ Βόρειος Γαλλία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν χερσόνησον τῆς Βρετάνης, ἀπὸ τὸ λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων, τὰ ὄρη Βῶζ καὶ τὴν Ἀλσατιάν, ἡ ὁποία ἐκτείνεται μετὰξὺ τοῦ Βῶζ καὶ τοῦ Ρήνου ποταμοῦ. Ἐξ ὄλων αὐτῶν σπουδαιότερα εἶναι ἡ πεδιάς τῶν Παρισίων. Ἡ Βόρειος Γαλλία διακρίνεται ἀπὸ τὴν Νότιον, διότι ἡ θερμοκρασία εἶναι χαμηλότερα

καὶ ἡ ἐπίδρασις τῶν ἀνέμων, οἱ ὅποιοι ἔρχονται ἀπὸ τὸν Ὁκεανόν, εἶναι περισσότερον αἰσθητῆ. Ὡς ἐκ τούτου ἡ ὑγρασία εἶναι μεγαλυτέρα καὶ αἱ βροχαὶ περισσότεραι. Σπουδαιότερος ποταμὸς εἶναι ὁ **Σηκουάνας** (γαλλ. Σέν), ὁ ὁποῖος συλλέγει τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ὑδάτων τοῦ λεκανοπεδίου του. Ὁ ποταμὸς οὗτος, καίτοι δὲν πηγάζει ἀπὸ τὰς ὄρεινὰς περιοχὰς καὶ δὲν τροφοδοτεῖται ἀπὸ αἰώνιους χιόνας, ἔχει τὸ κανονικώτερον ρεῦμα ἀπὸ ὄλους τοὺς ποταμοὺς τῆς Γαλλίας (δηλ. δὲν παρουσιάζει μεγάλας διαφορὰς κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ

Λυόν. Γενικὴ ἄποψις.

ἔτους). Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν κανονικὴν διανομὴν τῶν βροχῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους. Ἐκ τῶν παραποτάμων τοῦ σπουδαιότεροι εἶναι ὁ Μάρνης καὶ ὁ Ὁάζ. Ὁ Σηκουάνας μετὰ τῶν σπουδαιότερων παραποτάμων του εἶναι πλωτὸς καὶ συνδέεται μὲ ὄλους τοὺς μεγάλους ποταμοὺς τῆς Γαλλίας διὰ τεχνητῶν διωρύγων. Τὰ ὕδατα τῆς Λωρραίνης, ἡ ὁποία κατέχει τὴν ἀνατολικωτέραν περιοχὴν τοῦ λεκανοπεδίου τῶν Παρισίων καὶ τῆς Ἀλσατίας, συλλέγει ὁ Ρῆνος ποταμὸς, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὰ ὄρια μεταξὺ Γαλλίας καὶ Γερμανίας. Ὁ ποταμὸς οὗτος, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὴν Ἑλβετίαν καὶ χύνεται εἰς τὴν

Βόρειον Θάλασσαν, εἶναι διεθνῆς ὁδὸς πρώτης τάξεως, καθόσον διασχίζει πλουσίας χώρας.

Ἡ Βόρειος Γαλλία, χάρις εἰς τὴν ἐκτεταμένην καὶ εὐφορον πεδινήν της περιοχὴν, εἶναι ἡ πλουσιωτέρα γεωργικὴ περιοχὴ τῆς Γαλλίας. Ἡ καλλιέργεια τοῦ ἐδάφους γίνεται μὲ μεγαλυτέραν ἐπιμέλειαν ἐν σχέσει μὲ τὰς ἄλλας περιοχάς. Τὰ παραγόμενα προϊόντα διαφέρουν ἀναλόγως τοῦ κλίματος. Εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Βρετάνης καὶ τὰ παράλια, λόγῳ τῆς μεγάλης ὑγρασίας τοῦ κλίματος, καλλιεργοῦνται κυρίως λειβάδια διὰ τὴν κτηνοτροφίαν μεγάλων ζώων καὶ λαχανικά. Ἡ μεγάλη ὑγρασία δὲν ἐπιτρέπει τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλλου, τὰ δὲ δροσερὰ θέρη δὲν ἐπιτρέπουν τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἀραβοσίτου, τοῦ ὁποίου τὸ βορειότερον ὄριον ἐν Εὐρώπῃ εὐρίσκεται εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Λοάρ. Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Βρετάνης μεγάλην ἀνάπτυξιν παρουσιάζει ἡ ἀλιεία. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καλλιεργοῦνται κυρίως σίτος, ζαχαροῦχα τεύτλα, λαχανικά καὶ ζωοτροφικὰ προϊόντα χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν τῶν μεγάλων κυρίως ζώων. Εἰς τὴν Καμπανίαν, τὴν Λωρραίνην καὶ τὴν Ἀλσατίαν, ὅπου τὰ θέρη εἶναι θερμότερα καὶ ἡ ὑγρασία ὀλιγωτέρα λόγῳ τῆς ἀποστάσεώς των ἐκ τῆς θαλάσσης, καλλιεργοῦνται, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω προϊόντων, ἡ ἀμπέλος καὶ διάφορα ὀπωροφόρα δένδρα. Ἡ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου καὶ τῶν ὀπωροφόρων δένδρων γίνεται εἰς τὰς ἀνατολικὰς πλαγιάς τῶν λόφων, καθόσον αὗται δὲν εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς ὑγροὺς δυτικούς καὶ ΝΔ. ἀνέμους καὶ δὲν προσβάλλονται ἀπὸ παγετούς. Ὀνομαστὸς εἶναι ὁ ἀφρώδεις καμπανίτης οἶνος

Ἡ Βόρειος Γαλλία χάρις εἰς τὰ ἄφθονα γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα της, εἰς τὴν καλὴν της συγκοινωνίαν καὶ εἰς τὸν μεγάλον ὀρυκτὸν της πλοῦτον (γιαυανθρακωρυχέα παρά τὰ σύνορα τοῦ Βελγίου, πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου εἰς τὴν Λωρραίνην), ἔχει τὰς περισσοτέρας πόλεις ἀπὸ ὅλας τὰς περιοχάς. Αὗται εἶναι εἰς τὰ παράλια: ἡ Μπρέστ, πολεμικὸς ναύσταθμος ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, ἡ Χάβρη (165.000 κ.), εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Σηκουάνα, ὁ δεύτερος λιμὴν τῆς Γαλλίας μετὰ τὴν Μασσαλίαν καὶ ὁ πρῶτος λιμὴν της ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, χάρις εἰς τὴν τακτικὴν της συγκοινωνίαν μετὰ τῆς

Βορείου Ἀμερικῆς. Παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Σηκουάνα καὶ εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον τελειώνει ἡ θαλασσία συγκοινωνία καὶ ἀρχίζει ἡ ποταμοπλοία, κεῖται ἡ **Ρουέν** (125.000 κ.), σπου-

Ἡ Ἀψὶς τοῦ Θριάμβου εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἐτουάλ τῶν Παρισίων.

δαῖον βιομηχανικὸν κέντρον βαμβακερῶν ἰδίως ὑφασμάτων. Εἰς τὰ βόρεια παράλια κεῖται ἡ **Δουγκέρκη**, τῆς ὁποίας ὁ λιμὴν ἐξυπηρετεῖ τὴν μεγάλην βιομηχανικὴν περιοχὴν τῆς Λίλ-Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

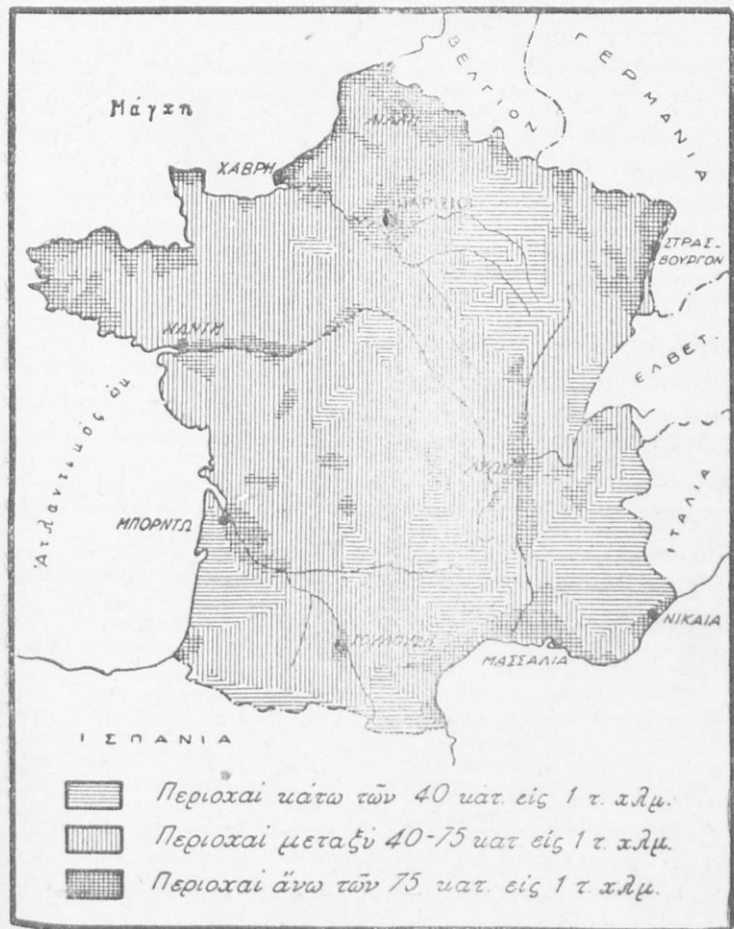
λης, καὶ τὸ **Καλαί**, λιμὴν τῶν ἐπιβατικῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα συνδέουν τὴν Γαλλίαν μετὰ τῆς Ἀγγλίας.

Παρὰ τὰ σύνορα τοῦ Βελγίου καὶ ἐπὶ τῆς σπουδαιοτέρας ἀνθρακοφόρου περιοχῆς τῆς Γαλλίας κεῖται ἡ **Λίλλη** (200.000 κ.), σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον μαλλίνων καὶ λινῶν ὑφασμάτων, χημικῶν προϊόντων καὶ μεταλλουργίας. Εἰς τὴν Λωρραίνην μετὰ τὰ πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου εἶναι τὸ **Νανσύ** (120.000 κ.), σπουδαῖον κέντρον μεταλλουργίας. Εἰς τὴν Ἀλσατίαν τὸ **Στρασβοῦργον** (190.000 κ.), σπουδαῖον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον ἐπὶ τοῦ Ρήνου ποταμοῦ, καὶ ἡ **Μυλουζή**.

Εἰς τὸ κέντρον τοῦ λεκανοπεδίου καὶ εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συναντοῦν τὸν Σηκουάναν οἱ σπουδαιότεροι τῶν παραποτάμων του, κεῖται ἡ πόλις τῶν **Παρισίων** (5.000.000 κ.), ἡ πρωτεύουσα τῆς Γαλλίας καὶ τὸ σπουδαιότερον διοικητικόν, πνευματικὸν καὶ οἰκονομικὸν τῆς κέντρον. Μετὰ τὰ ἀνώτερα σχολεῖα, τὰς βιβλιοθήκας, τὰ μουσεῖα τῆς τέχνης, τὰ θέατρα, τὰς μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομὰς καὶ τὰς ὠραίας λεωφόρους εἶναι ἡ ὠραιότερα πόλις τῆς Γαλλίας καὶ μία τῶν ὠραιότερων πόλεων τοῦ Κόσμου.

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωή. — α') Πληθυσμὸς. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διακρίνει τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τὰ μεγάλα Εὐρωπαϊκὰ Κράτη, εἶναι ὁ μικρὸς πληθυσμὸς τῆς παρὰ τὴν μεγάλην ἔκτασιν καὶ εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους τῆς (ἔκτασις 550.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 42.000.000, πυκνότης 76 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.). Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸν μικρὸν ἀριθμὸν τῶν γεννήσεων. Διὰ τοῦτο ὁ πληθυσμὸς τῆς αὐξάνει πολὺ βραδέως. Κατὰ τὸ 1800 ἡ Γαλλία ἦτο τὸ πλέον πυκνοκατοικημένον Κράτος τῆς Εὐρώπης (27 ἑκατομμ. καὶ ἀπετέλει τὰ 15 % τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἠπείρου. Σήμερον, ὅποτε ὁ πληθυσμὸς τῆς Εὐρώπης ἀνήλθεν ἀπὸ 180 εἰς 525 περίπου ἑκατομμ., ὁ γαλλικὸς πληθυσμὸς ἀποτελεῖ μόνον τὰ 8 % τοῦ ὅλικου πληθυσμοῦ τῆς Εὐρώπης. Ἡ βραδεῖα αὕτη αὔξησης τοῦ πληθυσμοῦ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν εἰσορῆν εἰς τὴν Γαλλίαν μεγάλου ἀριθμοῦ μεταναστῶν (Ἰταλῶν, Βέλγων, Ἰσπανῶν, Πολωνῶν, Τσεχοσλοβάκων, Ἑλλήνων κ. ἄ.). Ἡ Γαλλία εἶναι ἡ μόνη χώρα τῆς Εὐρώπης, ἡ ὁποία δέχεται μετανάστας εἰς τὸ ἔδαφός της.

Αἱ πυκνότερον κατοικημένοι περιοχαὶ τῆς Γαλλίας εἶναι αἱ πεδινὰ καὶ ἰδιαιτέρως ἐκεῖνα, εἰς τὰς ὁποίας ἔχει ἀναπτυχθῆ ἡ βιομηχανία (περιοχαὶ τῶν Παρισίων, τῆς Λίλλης, τῆς Λυών,

Χάρτης τῆς διανομῆς τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γαλλίας.

τῆς Μασσαλίας). Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ πληθυσμοῦ τὰ 35 % ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὰ 33 % εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὰ ὑπόλοιπα εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς ἄλλας ἐργασίας.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

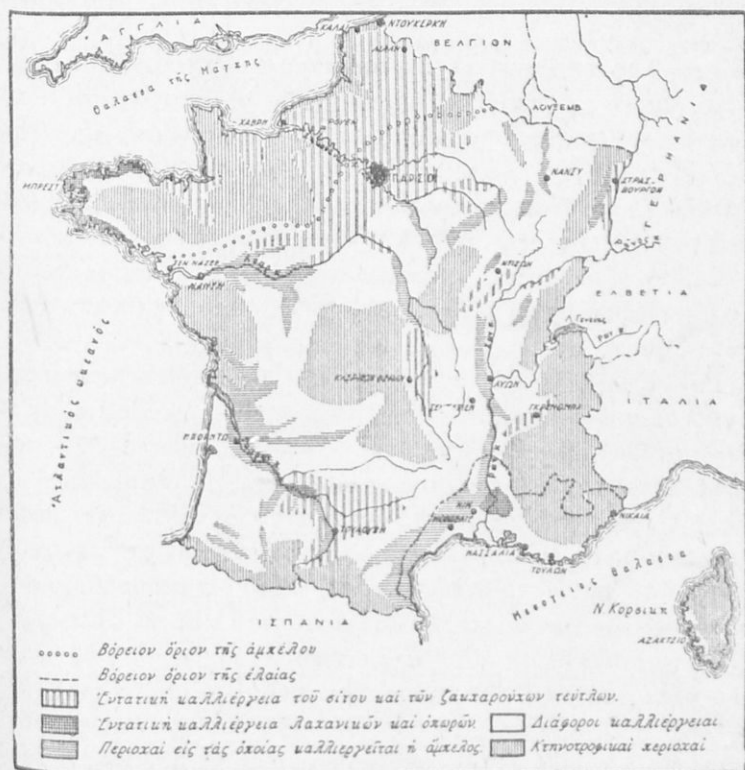
β') Οικονομική ζωή. Γεωργία καὶ κτηνοτροφία. Ἡ Γαλλία χάρις εἰς τὰς ἐκτεταμένας καὶ εὐφόρους πεδιάδας τῆς, ἔχει ἀνεπτυγμένην τὴν γεωργίαν. Ἡ παραγομένη ποσότης τῶν γεωργικῶν προϊόντων εἶναι σχεδὸν ἀρκετὴ διὰ τὴν διατροφήν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Μεταξὺ τῶν γεωργικῶν καλλιέργειων τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ὁ σίτος. Ἡ Γαλλία κατέχει τὴν πέμπτην θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν τοῦ σίτου. Τὴν μεγαλυτέραν ποσότητα παράγει ἡ Βόρειος Γαλλία χάρις εἰς τὴν μεγάλην εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους τῆς. Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν ἡ καλλιέργεια τοῦ σίτου ἔχει συνδυασθῆ μετὰ τὴν τῶν ζαχαρούχων τεύτλων, τὰ ὅποια ἐπίσης ἀπαιτοῦν πολὺ εὐφορον ἔδαφος.

Μετὰ τὸν σίτον ἔρχεται ἡ **ἄμπελος**, ἡ ὅποια καλλιεργεῖται περισσότερο εἰς τὴν Νότιον Γαλλίαν, ὅπου τὸ κλίμα εἶναι εὐνοϊκὸν διὰ τὴν ἀνάπτυξίν τῆς. Οἱ οἴνοι ὁμοῦ τῆς Βορείου Γαλλίας (Καμπανίας, Μπουργκῶνης) εἶναι πολὺ καλυτέρας ποιότητος ἀπὸ τοὺς οἴνους τῆς Νοτίου Γαλλίας, χάρις εἰς τὰς ἐξαιρετικὰς φροντίδας, τὰς ὁποίας καταβάλλουν οἱ ἀμπελοφυτοὶ εἰς τὴν καλλιέργειαν, τὴν ἐκλογὴν φυτωρίων καὶ τὴν συσκευασίαν τοῦ παραγομένου προϊόντος. Ἡ Γαλλία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν τοῦ οἴνου.

Τὴν τρίτην θέσιν κατέχουν τὰ **λαχανικὰ** καὶ τὰ **ὄπωροφόρα** δένδρα, τὰ ὅποια καλλιεργοῦνται περισσότερο εἰς τὴν Νότιον Γαλλίαν καὶ ἰδίως εἰς τὰς περιοχάς, τῶν ὁποίων τὸ κλίμα εἶναι μεσογειακόν.

Μεγάλην ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ κτηνοτροφία, ἡ ὅποια εἶναι ἀνεπτυγμένη εἰς ὅλας τὰς περιοχάς. Εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ εἰς τὰς πλαγιάς τῶν ὀρέων, ὅπου τὸ κλίμα εἶναι περισσότερο ὑγρὸν καὶ τὰ λειβάδια ἄφθονα, τρέφονται μεγάλα ζῶα (ἀγελάδες, βόες, ἵπποι)· εἰς τὰς παρά τὴν Μεσόγειον περιοχάς, ὅπου τὰ λειβάδια εἶναι πτωχότερα, λόγῳ τῶν ὀλιγωτέρων βροχῶν, τρέφονται κυρίως πρόβατα. Μεταξὺ τῶν τρεφομένων ζῴων τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν τὰ μεγάλα ζῶα χάρις εἰς τὰ πλούσια λειβάδια, τὰ ὅποια ὀφείλονται εἰς ἀρκετὰς βροχὰς καὶ εἰς τὴν κανονικὴν διανομὴν τῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους (ἐκτὸς τῆς Μεσογειακῆς ζώνης). **Βιομηχανία.** Ἡ Γαλλία ἔχει ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν.

χάρις εἰς τὰ ἄφθονα γεωργικά της προϊόντα καὶ εἰς τὸν μέγαν της ὀρυκτὸν πλοῦτον. Τὰ σπουδαιότερα ὀρυκτὰ εἶναι : ὁ **σίδηρος** εἰς τὴν περιοχὴν κυρίως τῆς Λωρραίνης (ἢ Γαλλία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν Εὐρώπην εἰς τὴν παραγωγὴν μεταλλευμάτων σιδήρου), ὁ **βωξίτης**, ὁ ὁποῖος χρησιμεύει εἰς

Ὀικονομικὸς χάρτης τῆς Γαλλίας.

τὴν παρασκευὴν τοῦ ἀλουμινίου (περιοχὴ τοῦ Βάρ παρὰ τὴν Τουλῶνα), ἢ **πότασσα** εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀλσατίας καὶ ὁ **ἄνθραξ**, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται κυρίως εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Λιλλης-Καλαί. Ἡ παραγομένη ὁμως ποσότης τοῦ ἄνθρακος δὲν εἶναι ἀρκετὴ διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δυσχεραίνει τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας. Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

της. Ἡ ἔλλειψις αὕτη τοῦ ἄνθρακος ἀναπληροῦται ἐν μέρει ἀπὸ τὸν ἄφθονον λευκὸν ἄνθρακα, τὸν ὁποῖον παρέχουν αἱ ὄρειναι τῆς περιοχῆς καὶ ἰδίως αἱ Ἰαλπεῖς.

Οἱ σπουδαιότεροι βιομηχανικοὶ κλάδοι εἶναι:

α') Αἰ βιομηχανίαι εἰδῶν διατροφῆς, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότεραι εἶναι τοῦ ἀλεύρου καὶ τῆς ζαχαρέως (Βόρειος Γαλλία).

β') Αἰ βιομηχανίαι ὑφασμάτων (περιοχὴ τῆς Λίλλης, μάλλινα κυρίως ὑφάσματα, περιοχὴ τῆς Ἀλσατίας καὶ Ρουέν, βαμβακερὰ ἰδίως ὑφάσματα καὶ περιοχὴ τῆς Λυών, μεταξωτά).

γ') Μεταλλουργικαὶ βιομηχανίαι, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἴτε εἰς τὴν περιοχὴν τῶν μεταλλείων τοῦ σιδήρου (Λωρραίνην) εἴτε εἰς τὴν περιοχὴν τῶν γαιανθρακωρυχείων (Λίλλην, Σέντ-Ἐτιέν), εἴτε τέλος πλησίον τῶν λιμένων, ὅπου εἶναι εὐκολοὶ ἢ μεταφορὰ τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ ἄνθρακος (Νάντην, Σέν-Ναζαίρ, Ρουέν).

δ') Βιομηχανίαι εἰδῶν πολυτελείας (κοσμήματα, εἴδη μόδας, ἐπιπλα κτλ.), τῶν ὁποίων τὸ σπουδαιότερον κέντρον εἶναι ἡ πόλις τῶν Παρισίων.

Συγκοινωνία. Τὰ πλούσια γεωργικὰ προϊόντα καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τῆς συγκοινωνίας. Τὰ κυριώτερα μέσα συγκοινωνίας ἐντὸς τῆς Γαλλίας καὶ μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἶναι: ὁ σιδηρόδρομος, οἱ ποταμοὶ καὶ ἡ θάλασσα. Τὸ αὐτοκίνητον καὶ τὸ ἀεροπλάνον κατέχουν μικρὰν θέσιν εἰς τὰς μεταφοράς.

Τὸ ὅλικόν μήκος τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἀνέρχεται εἰς 44.000 χμ., τῶν πλωτῶν ὁδῶν εἰς 5.300 χμ. καὶ τὸ ὁδικὸν δίκτυον εἰς 138.000 χμ. Τὸ κέντρον τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν εἶναι ἡ πόλις τῶν Παρισίων. Τὸ μεγαλύτερον δίκτυον τῶν πλωτῶν ὁδῶν εὐρίσκεται εἰς τὴν Βόρειον Γαλλίαν. Διὰ τὴν θάλασσαν συγκοινωνίαν σπουδαιότεροι λιμένες εἶναι εἰς τὴν Μεσόγειον ἡ Μασσαλία καὶ ἡ Νίκαια. Εἰς τὸν Ἀτλαντικόν Ὀκεανόν: ἡ Χάβρη, τὸ Μπορντώ, ἡ Νάντη, ὁ Σέν-Ναζαίρ, τὸ Χερβοργόν, ἡ Δουγκέρκη, τὸ Καλαί.

Τὰ σπουδαιότερα ἀλιευτικὰ κέντρα εἶναι: Βουλώνη, Διέππη, Φεκάμπ.

Ἐμπόριον. Ἡ Γαλλία χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην τῆς βιομηχανίαν εἰσάγει κυρίως πρώτας ὕλας, αἱ ὁποῖαι δὲν εὐρίσκονται ἐντὸς τοῦ ἐδάφους τῆς ἢ δὲν ἐπαρκοῦν: ἄνθρακα, πετρέλαιον, καουτσούκ, μεταλλεύματα, ἔριον, βάμβακα, ξυλείαν κ.ἄ. Ἀκολουθοῦν κατόπιν τὰ εἶδη διατροφῆς (λαχανικά, ὀπώραι, δημητριακοὶ καρποί, οἴνοπνευματώδη ποτά) καὶ τὰ βιομηχανικά προϊόντα εἰς πολὺ μικρὰν ποσότητα. Εἰς τὴν ἐξαγωγὴν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν τὰ βιομηχανικά εἶδη: ὑφάσματα,

Ἐξαγωγῆ

Εἰσαγωγῆ

Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Γαλλίας.

εἶδη πολυτελείας (κοσμήματα, ἐπιπλα, εἶδη νεωτερισμοῦ κτλ.), μηχαναί, αὐτοκίνητα. Ἀκολουθοῦν ὁ σίδηρος, ὁ οἶνος κ.ἄ.

Τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ἐμπορίου τῆς διεξάγει μετὰ τὰ γειτονικά τῆς Κράτη (Ἄγγλιαν, Βέλγιον, Γερμανίαν, Ἑλβετίαν, Ἰταλίαν), μετὰ τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ μετὰ τὰς ἀποικίας τῆς, καθόσον ἡ Γαλλία ἔχει τὸ μεγαλύτερον ἀποικιακὸν Κράτος μετὰ τὴν Ἄγγλιαν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξάγει κυρίως ἀλιευτικά προϊόντα, μηχανὰς διαφόρου εἶδους, ὑφάσματα, φαρμακευτικά προϊόντα, βιβλία κ.ἄ. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει κυρίως καπνόν, ἐλαίας καὶ ἔλαιον, οἶνον, σταφίδα, οὐκα, σμύριδα κτλ.

Β'. ΒΕΛΓΙΟΝ

Εἰσαγωγή.—Τὸ Βέλγιον, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ μικρότερον Κράτος τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης (30.400 τ. χμ.), εἶναι ἡ πυκνότερον κατοικημένη χώρα τῆς Εὐρώπης (8.100.000 κ., ἤτοι 286 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.). Ἡ μεγάλη αὕτη πυκνότης του ὀφείλεται εἰς τοὺς ἐξῆς λόγους: α') Εἰς τὸ ἀνεπτυγμένον του ἐμπόριον, καθόσον κεῖται μεταξύ τῶν πλουσιωτέρων χωρῶν τῆς Εὐρώπης (Γαλλίας, Γερμανίας, Ὀλλανδίας, Μεγάλης Βρετανίας) καὶ βρέχεται παρὰ τῆς Βορείου Θαλάσσης, ἡ ὁποία ἔχει πυκνοτάτην συγκοινωνίαν. β') Εἰς τὴν μεγάλην βιομηχανικὴν του ἀνάπτυξιν χάρις εἰς τὰ πλούσια ἀνθρακωρυχεῖα του. γ') Εἰς τὴν μεγάλην γεωργικὴν παραγωγὴν του χάρις εἰς τὰ πλούσια προσχλωσιγενῆ ἔδαφά του καὶ εἰς τὴν ἐργατικότητα τῶν κατοίκων του. δ') Διότι κατέχει μίαν μεγάλην καὶ πλουσίαν ἀποικίαν εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἀφρικὴν: τὸ **Κόγκο**.

Ὅρια.—Τὸ Βέλγιον ὀρίζεται ὑπὸ τῆς Γαλλίας, τοῦ Δουκάτου τοῦ Λουξεμβούργου, τῆς Γερμανίας, τῆς Ὀλλανδίας καὶ τῆς Βορείου Θαλάσσης.

Φυσικαὶ περιοχαί.—Τὸ ἔδαφος τοῦ Βελγίου, ἀναλόγως τοῦ ὕψους του, δυνάμεθα νὰ τὸ διαιρέσωμεν εἰς τρεῖς περιοχάς: τὸ Ἄνω Βέλγιον, τὸ Μέσον Βέλγιον καὶ τὸ Κάτω Βέλγιον.

α') Ἄνω Βέλγιον. Τὸ Ἄνω Βέλγιον ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν ὀρεινὴν περιοχὴν τῆς Ἀρντένας, ἡ ὁποία λόγῳ τῆς παρατεταμένης διαβρώσεως ἔχει μεταβληθῆ εἰς ὄροπέδιον ὕψους 400-700 μ. Τὸ ἔδαφος τῆς περιοχῆς αὐτῆς, ἐπειδὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ κρυσταλλικὰ πετρώματα, εἶναι πτωχόν, τὸ δὲ κλίμα λόγῳ τοῦ ὕψους τῆς, ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν. Διὰ τοῦτο ἡ ὑψηλὴ αὕτη χώρα καλύπτεται ἀπὸ δάση καὶ βοσκοτόπους καὶ εἶναι ἀραιῶς κατοικημένη. Αἱ μόναι ἀσχολίαι τῶν κατοίκων τῆς εἶναι ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν δασῶν καὶ ἡ κτηνοτροφία (μεγάλων ζῶων καὶ χοίρων).

Τὸ ὑψηλὸν ὅμως αὐτὸ ὄροπέδιον διασχίζεται ἀπὸ στενὰς κοιλάδας, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότερα εἶναι ἡ κοιλάς τῆς **Μαίζης**. Αἱ κοιλάδες τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι πυκνῶς κατοικη-

κημέναι, διότι τὸ ἔδαφός των εἶναι εὐφορον, καθόσον ἀποτελεῖται ἀπὸ προσχώσεις, τὸ δὲ κλίμα των ἠπιώτερον. Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄροπέδιου ἐκτείνεται μία σειρά ἀνθρακοφόρων στρωμάτων, ἡ ὁποία προεκτείνεται ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν Γαλλίαν (περιοχὴν Λίλλης-Καλαί), ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἡ περιοχὴ αὕτη, χάρις εἰς τὰ πλούσια ἀνθρακωρυχεῖα, ἔχει ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶναι πυκνῶς κατοικημένη. Τὸ σπουδαιότερον βιομηχανικὸν κέντρον εἶναι ἡ **Λιέγη** (165.000 κ., βιομηχανία ὄπλων, μηχανῶν, ὑάλου, χάρτου, ὑφασμάτων, χημικῶν προϊόντων).

β') Μέσον Βέλγιον. Πρὸς Β. τοῦ Ἄνω Βελγίου ἐκτείνεται τὸ Μέσον Βέλγιον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν πεδιάδα μέσου ὕψους 150-200 μ. Ἡ πεδιάς αὕτη εἶναι συνέχεια τῆς Βορείου Γαλλικῆς πεδιάδος καὶ διὰ τούτου τὸ ἔδαφός της εἶναι πολὺ εὐφορον, διότι καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις. Λόγω τοῦ χαμηλοτέρου τῆς ὕψους τὸ κλίμα της εἶναι ἠπιώτερον. Χάρις εἰς τὸ εὐφορον ἔδαφός της, εἰς τὸ ἠπιον κλίμα της καὶ εἰς τὴν ἐργατικότητα τῶν κατοίκων της ἡ περιοχὴ αὕτη εἶναι μία ἀπὸ τὰς πλουσιωτέρας γεωργικὰς περιοχὰς τοῦ κόσμου. Τὰ παραγόμενα προϊόντα εἶναι δημητριακοὶ καρποὶ (σῖτος, βρώμη, κριθή), **ζαχαροῦχα τεύτλα** καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν τῶν μεγάλων ζώων. Τὰ ἄφθονα προϊόντα καὶ ἡ καλὴ συγκοινωνία συνετέλεσαν, ὥστε ἡ περιοχὴ αὕτη νὰ εἶναι πολὺ πυκνῶς κατοικημένη (250-300 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.). Ἡ σπουδαιότερα πόλις εἶναι αἱ **Βρυξέλλαι** (900.000 κ.), ἡ πρωτεύουσα τοῦ Βελγίου (κέντρον γραμμῶν, καλῶν τεχνῶν καὶ βιομηχανικῶν εἰδῶν πολυτελείας).

γ') Κάτω Βέλγιον. Πρὸς Β. τοῦ Μέσου Βελγίου ἐκτείνεται τὸ Κάτω Βέλγιον, τοῦ ὁποίου τὸ ὕψος εἰς ὄλα σχεδὸν τὰ μέρη δὲν ὑπερβαίνει τὰ 20 μ. Εἰς τὰ παράλια κατέρχεται ὑπὸ τὸ ἐπίπεδον τῆς θαλάσσης (κατὰ τὴν στιγμὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ θάλασσα ἀνέρχεται λόγω τῶν παλιρροιῶν της). Τὸ χαμηλὸν αὐτὸ ἔδαφος προστατεύεται ἀπὸ τὴν εἰσορὴν τῆς θαλάσσης εἴτε διὰ φυσικῶν ἐμποδίων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦνται ἀπὸ σειράν ἀμμωδῶν λόφων, (οἱ ὁποῖοι λέγονται **θῖνες**), εἴτε διὰ μεγάλων τεχνικῶν ἔργων (προκουμαῖαι, ὅπως κατασκευάζονται εἰς τοὺς λι-

μένας). Το έδαφος αποτελείται από προσχώσεις και είναι εύφορον. Οί ποταμοί, λόγω της μικρής κλίσεως του έδάφους, ρέουν βραδέως, αί δέ κοιλάδες των μόλις διακρίνονται. Σπουδαιότερος όλων είναι ο Έσκά. Όλοι οί ποταμοί, χάρις εις τὸ ἄφθονον καί κανονικόν των ρεῦμα, είναι πλωτοί. Το κλίμα είναι ὠκεάνειον, πολὺ ἥπιον, ἀλλὰ πολὺ ὑγρὸν.

Εἰς τὸ Κάτω Βέλγιον, λόγω της μεγάλης ὑγρασίας, ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ, καλλιεργοῦνται κυρίως λειβάδια διὰ τὴν κτηνοτροφίαν τῶν μεγάλων ζώων. Σπουδαιότερα πόλεις εἶναι ἡ Γάνδη (220.000 κ.), κέντρον βιομηχανίας βαμβακερῶν ὑφασμάτων, καί ἡ Ἀμβέρσα (500.000 κ.), εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Έσκά, εἰς ἐκ τῶν σπουδαιότερων λιμένων τοῦ κόσμου, διότι δὲν ἐξυπηρετεῖ μόνον τὸ Βέλγιον, ἀλλὰ καί τὴν πλησίον πρὸς τὸ Βέλγιον περιοχὴν τῆς Γερμανίας.

Πληθυσμὸς καὶ οικονομικὴ ζωή.— α') Πληθυσμὸς. Το Βέλγιον κατοικεῖται ἀπὸ δύο φυλάς: Πρὸς τὰ ΝΑ. ἀπὸ τοὺς Βαλλῶνους, οἱ ὅποιοι ὀμιλοῦν τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, καί πρὸς τὰ ΒΔ. ἀπὸ τοὺς Φλαμανδούς, οἱ ὅποιοι εἶναι συγγενεῖς μετὸς Γερμανοῦς καί ὀμιλοῦν μίαν γερμανικὴν διάλεκτον. Ἡ πυκνότερον κατοικημένη περιοχή εἶναι τὸ Μέσον Βέλγιον, χάρις εἰς τὸ εὐφορώτερον ἔδαφός του καί τὴν ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν του. Ὁ πληθυσμὸς συναθροίζεται κυρίως εἰς πολλὰς μικρὰς πόλεις, διότι τὰ μέσα συγκοινωνίας εἶναι ἄφθονα καί αἱ μετακινήσεις ἀπὸ τοῦ ἑνὸς τόπου εἰς τὸν ἄλλον εἶναι εὐκοιοί.

β') Οἰκονομικὴ ζωή. Το Βέλγιον, χάρις εἰς τὰς εὐφόρους πεδιάδας του καί εἰς τὴν ἐργατικότητα τῶν κατοίκων του, ἔχει ἀνεπτυγμένην γεωργίαν. Παράγονται κυρίως: **δημητριακοὶ καρποὶ** (σίκαλις καί σῖτος διὰ τὴν παρασκευῆν ἄρτου, κριθὴ διὰ τὴν παρασκευὴν ζύθου καί βρώμη διὰ τὴν κτηνοτροφίαν), **ζαχαροῦχα τεῦτλα**, **ζυθόχορτον**, **καπνός**, **λίνογ**, **πατάτες**, **λαχανικά**, **ἄνθη**, **ὀπῶραι**. Χάρις εἰς τὴν μεγάλην ἔκτασιν τῶν λειβαδίων εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη καί ἡ κτηνοτροφία τῶν μεγάλων κυρίως ζώων. Ἡ γεωργία καί ἡ κτηνοτροφία παρὰ τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν των δὲν ἐπαρκοῦν διὰ τὴν διατροφήν τοῦ τόσοσιν πυκνοῦ πληθυσμοῦ.

Εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τοῦ Βελγίου τὴν πρώτην θέσιν

κατέχει ἡ βιομηχανία χάρις εἰς τὰ πλούσια ἀνθρακωρυχεῖα,

Φυσικὸς χάρτης τῶν Κάτω Χωρῶν.

τὰ ὅποια εὐρίσκονται εἰς τὸ ἔδαφός του. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ ἐξαγωγικόν του ἔμπόριον. Τὸ Βέλγιον εἰσάγει

εἶδη διατροφῆς διὰ τὸν πυκνὸν πληθυσμὸν τοῦ καὶ πρώτας ὕλας διὰ τὴν ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν τοῦ (δημητριακοὶ καρποί, ἀποικιακὰ εἶδη, βάμβαξ, ἔριον, λίνον, σίδηρος) καὶ ἐξάγει βιομηχανικὰ εἶδη, (μετάλλινα εἶδη, ὑφάσματα, ὑαλικά). Τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ἐμπορίου τοῦ γίνεται μὲ τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Ὁλλανδίαν, τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας, τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν μεγάλην τοῦ ἀποικίαν τὸ Κόγκο. Ὁ σπουδαιότερος λιμὴν ἐξαγωγῆς εἶναι ἡ Ἀμβέρσα. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξάγει μηχανὰς καὶ μετάλλινα εἶδη, ὑφάσματα, ὑαλικά, φαρμακευτικὰ προϊόντα, χρώματα κ.ἄ. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει καπνόν, οἶνον, σταφίδα, μάρμαρα κτλ. 7

Γ'. ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟΝ

Ἐκτασίς 2.585 τ. χμ. πληθυσμὸς 265.000, πυκνότης 102 κάτ. εἰς ἕκαστον τ. χμ.

Τὸ Λουξεμβούργον (ὅσον περίπου ἡ Ἀττικὴ) εἶναι δουκᾶτον ἀνεξάρτητον. Τὸ βόρειον τμήμα τοῦ ὁμοιάζει μὲ τὸ Ἄνω Βέλγιον καὶ εἶναι πτωχόν. Τὸ νότιον τμήμα τοῦ εἶναι ἀρκετὰ εὐφορον καὶ περιέχει πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου, τὰ ὅποια εἶναι συνέχεια τῆς Γαλλικῆς Λωρραίνης. Διὰ τοῦτο τὸ Λουξεμβούργον ἔχει ἀνεπτυγμένην τὴν μεταλλουργικὴν βιομηχανίαν. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ Λουξεμβούργον (45.000 κ.). Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1922 ἡ χώρα αὕτη εἶναι ἠνωμένη οἰκονομικῶς μὲ τὸ Βέλγιον, δηλ. δὲν ὑπάρχουν τελωνειακοὶ δασμοὶ μεταξύ των.

Δ'. ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Εἰσαγωγή.—Ὅπως τὸ Βέλγιον, οὕτω καὶ ἡ Ὁλλανδία εἶναι χώρα μικρά καὶ πολὺ πυκνῶς κατοικημένη. (Ἐκτασίς 34.180 τ. χμ., πληθυσμὸς 8.180.000 κάτ., πυκνότης 232 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.). Ὡς πρὸς τὴν ἀσχολίαν τῶν κατοίκων των αἱ δύο αὗται χώραι διαφέρουν μεταξύ των. Τὸ Βέλγιον, χάρις εἰς τὰ

πλούσια ἀνθρακωρυχεῖα του εἶναι χώρα κατ' ἑξοχὴν βιομηχανική, ἐνῶ ἡ Ὁλλανδία ἐπειδὴ εἶναι πτωχὴ εἰς ἀνθρακα, εἶναι χώρα γεωργικὴ καὶ κυρίως ἐμπορικὴ. Ἡ μεγάλη ἐμπορικὴ ἀνάπτυξις τῆς Ὁλλανδίας ὀφείλεται εἰς τὴν γεωργικὴν τῆς θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὰς ἐκβολὰς τῆς Μαίζης καὶ τοῦ Ρήνου, τοῦ σπουδαιότερου πλωτοῦ ποταμοῦ τοῦ κόσμου, καὶ βρέχεται ὑπὸ τῆς Βορείου Θαλάσσης. Χάρις εἰς τὴν θέσιν τῆς αὐτῆς ἡ Ὁλλανδία ἀπέκτησε μεγάλην ἀκμὴν κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα καὶ ἐδημιούργησε σπουδαῖον ἀποικιακὸν Κράτος, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπὸ τὰ πλουσιώτερα τοῦ κόσμου. Τὸ μέγα τῆς ἐμπορίου συνετέλεσεν, ὥστε ν' ἀποκτήσῃ μεγάλον πλοῦτον, ὁ ὁποῖος τῆς ἐπέτρεψε τὴν κατασκευὴν σπουδαίων παραγωγικῶν ἔργων. Χάρις εἰς τὰ ἔργα αὐτὰ ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ τῆς Ὁλλανδίας εἶναι πλούσια καὶ ποικίλη, καίτοι τὸ ἔδαφος τῆς δὲν εἶναι πολὺ εὐφορον εἰς τὴν φυσικὴν του κατάστασιν. Ἡ μεγάλη γεωργικὴ παραγωγὴ καὶ τὸ ἀνεπτυγμένον ἐμπόριον ἐπιτρέπουν νὰ ἔχη πυκνὸν πληθυσμόν.

Ὅρια.— Ἡ Ὁλλανδία ὀρίζεται πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Βελγίου, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Γερμανίας καὶ ἀπὸ τὰς ἄλλας πλευρὰς βρέχεται ὑπὸ τῆς Βορείου Θαλάσσης.

Φυσικαὶ περιοχαί.— Τὸ ἔδαφος τῆς Ὁλλανδίας ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν μεγάλην πεδιάδα, ἡ ὁποία εἶναι συνέχεια τοῦ Μέσου καὶ Κάτω Βελγίου. Ὅπως εἰς τὸ Βέλγιον, οὕτω καὶ εἰς τὴν Ὁλλανδίαν ἡ πεδιάς αὕτη κατέρχεται συνεχῶς ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ πρὸς τὰ παράλια. Ὡς ἐκ τούτου ἐν μέγα μέρος τῶν παραθαλασσίων περιοχῶν εὐρίσκεται ὑπὸ τὸ ἐπίπεδον τῆς θαλάσσης. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν αἱ δύο αὐταὶ χώραι, τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Ὁλλανδία, λέγονται **Κάτω Χῶραι**.

Τὸ ἔδαφος τῆς Ὁλλανδίας ἀναλόγως τοῦ ὕψους του δυνάμεθα νὰ τὸ διαιρέσωμεν εἰς δύο περιοχάς: α') τὴν Ἄνω Ὁλλανδίαν, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὴν ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης περιοχὴν καὶ β') τὴν Κάτω Ὁλλανδίαν, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὴν ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης περιοχὴν.

Τὸ κλίμα καὶ εἰς τὰς δύο αὐτάς περιοχὰς εἶναι ὠκεάνειον, ὅπως εἰς τὸ Μέσον καὶ τὸ Κάτω Βέλγιον. Ποτὲ δὲν κά-

μνει πολλή ζέστη ούτε πολύ ψύχος. 'Εκείνο όμως τὸ ὅποιον χαρακτηρίζει τὴν 'Ολλανδίαν, καθὼς καὶ τὸ Βέλγιον, εἶναι ἡ μεγάλη ὑγρασία. Εἰς τὴν 'Ολλανδίαν βρέχει 200 ἡμέρας περίπου τὸ ἔτος. Ἡ ποσότης ὅμως τῆς βροχῆς δὲν εἶναι μεγάλη: 600 - 650 χιλιοστόμετρα. (Καλάμα 90 ἡμέραι βροχεραὶ τὸ ἔτος, ποσότης βροχῆς 650 - 750 χιλιοστόμετρα). Εἰς τὰς χώρας αὐτὰς αἱ βροχαὶ εἶναι πολὺ λεπταὶ καὶ συνεχεῖς. Τὸ ὕδωρ τρέχει παντοῦ. Ὁ οὐρανὸς εἶναι σχεδὸν συννεφιασμένος καὶ ὁ καιρὸς ἀκαθόριστος. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τοὺς πολλοὺς ὑδρατμούς, τοὺς ὁποίους φέρουν οἱ ἄνεμοι, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Λόγῳ τῆς μεγάλης ὑγρασίας τὰ μέταλλα εὐκόλα σκουριάζουν καὶ διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοι ὑποχρεοῦνται νὰ τὰ διατηροῦν πάντοτε καθαρὰ. Αὐτὸ ἔξηγεῖ καὶ τὴν μεγάλην καθαριότητα, ἡ ὁποία παρατηρεῖται εἰς τὰς οἰκίας τῶν χωρῶν αὐτῶν.

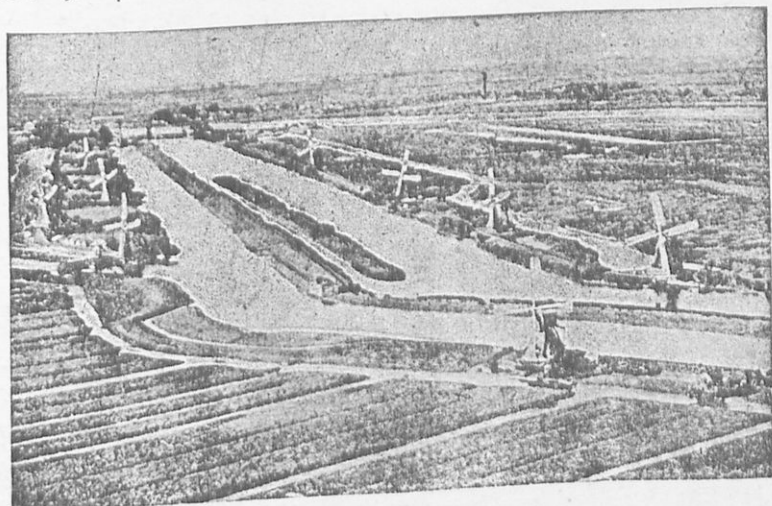
α) Ἄνω 'Ολλανδία. Ἡ ἄνω 'Ολλανδία ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν ἐκτεταμένην καὶ μονότονον πεδιάδα, ἡ ὁποία ὀφείλει τὸν σχηματισμὸν τῆς εἰς τὰς προσχώσεις τῶν ποταμῶν, οἱ ὁποῖοι τὴν διασχίζουν. Ἐκ τούτων σπουδαιότεροι εἶναι: Ὁ **Ρήνος** καὶ ἡ **Μαίζη**. Λόγῳ τῆς μικρᾶς τῶν κλίσεως τὰ ὕδατα τῶν ποταμῶν ρέουν βραδέως καὶ συχνὰ πλημμυρίζουν. Διὰ τοῦτο ἔχουν κατασκευασθῆ κατὰ μῆκος τῶν ὄχθων μεγάλα ἀντιπλημμυρικὰ ἔργα. Τὸ ἔδαφος τῆς πεδιάδος εἶναι ἀρκετὰ εὐφορον, ἐκτὸς τῶν ἀνατολικῶν περιοχῶν, ὅπου εἶναι ἀμμώδεις καὶ ἐλώδεις. Εἰς τὰς εὐφορωτέρας περιοχὰς καλλιεργοῦνται κύριως ὁ σίτος, εἰς δὲ τὰς ἀμμώδεις ἡ σίκαλις. Τὰς μεγαλυτέρας ὅμως ἐκτάσεις κατέχουν ἡ καλλιέργεια τῆς βρώμης καὶ τὰ λειβάδια διὰ τὴν κτηνοτροφίαν τῶν μεγάλων ζῶων. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης λαχανικὰ καὶ φυτὰ καλλωπιστικὰ ἕως τοῦ ἡπίου κλίματός των. Πρὸς Ν. καὶ εἰς τὰ σύνορα τῆς Γερμανίας καὶ τοῦ Βελγίου ὑπάρχουν καὶ ἀξιόλογα ἀνθρακωρυχεῖα. Σπουδαιότερα πόλις τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ἡ **Οὐτρέχτη** (165.000 κ.).

β) Κάτω 'Ολλανδία. Ἡ Κάτω 'Ολλανδία εἶναι ἔργον τοῦ ἀνθρώπου, διότι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τὴν ἔσωσε ἀπὸ τὰ ὕδατα καὶ συνεχῶς τὴν προστατεύει ἀπὸ αὐτά. Ἡ ἐργασία αὐτῆ τῆς διασώσεως τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς προστα-

σίας του ἀπὸ τὰ ὕδατα ἔγινε καὶ ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερον κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον :

Ἐν πρώτοις ἔπρεπε νὰ προστατεύσουν τὸ ἔδαφος ἀπὸ τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης, τὰ ὁποῖα κάθε ἕξ ὥρας περίπου ἀνέρχονται πρὸς τὴν ξηρὰν καὶ καλύπτουν μεγάλας ἐκτάσεις καὶ κατόπιν ἀποσύρονται μόνον τῶν. Τὰ μόνον φυσικὰ ἐμπόδια ἐναντίον τῆς εἰσροῆς τοῦ θαλασσίου ὕδατος εἶναι οἱ θῖνες, οἱ ὁποῖοι ἐκτείνονται κατὰ μῆκος τῆς παραλίας καὶ ἀποτελοῦν μίαν ζώνην πλάτους 4 - 5 χμ. Ἡ ζώνη ὅμως αὕτη δὲν εἶναι

Διώρυγες καὶ πόλντες εἰς τὴν Νότιον Ὀλλανδίαν.

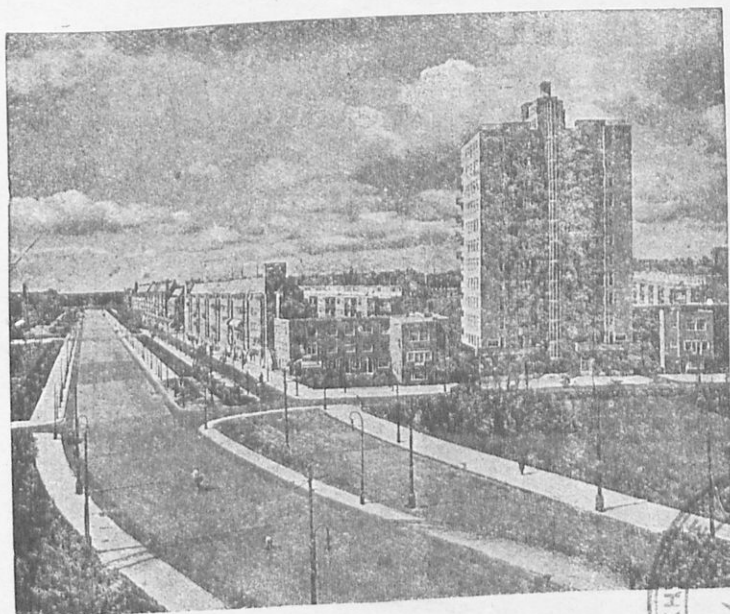
συνεχῆς καὶ ὡς ἐκ τούτου ἠναγκάσθησαν ὅπως εἰς τὰ διάκενα κατασκευάσουν ὑψηλὸν καὶ πλατὺ τείχος. Ἡ ἐργασία ὅμως αὕτη δὲν εἶναι ἀρκετή. Δι' αὐτῆς τὸ ἔδαφος προστατεύεται μόνον ἀπὸ τὰς πλημμύρας τῆς θαλάσσης καὶ μένει ἐκτεθειμένον εἰς τὰς πλημμύρας τῶν ρεόντων ὑδάτων καὶ τῆς βροχῆς, τὰ ὁποῖα, ὡς γνωστόν, συναθροίζονται εἰς τὰ χαμηλότερα μέρη. Διὰ νὰ τὸ προστατεύσουν ἀπὸ τὰς πλημμύρας αὐτάς, ἐχώρισαν τὸ ἔδαφος εἰς μεγάλα τμήματα, τὰ ὁποῖα τὰ περιέβαλαν μὲν ἐν τείχους. Εἰς τὰς πρὸς τὴν θάλασσαν πλευράς τοῦ τείχους ὑπάρχουν ἐξοδοί, αἱ ὁποῖαι φράσσονται διὰ θυρίδων. Αἱ περιοχαὶ

αὔται, αἱ ὁποῖαι περιφράσσονται διὰ τείχους καὶ δέχονται μόνον τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς, λέγονται πόλντερ. Ἐὰν τὸ ἐπίπεδον τοῦ πόλντερ εὐρίσκεται ὑψηλότερον τοῦ ἐπιπέδου τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν στιγμὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ ὕδατά της ἔχουν τελείως ἀποσυρθῆ ἀπὸ τὴν ξηράν, τότε ἀνοίγουν τὰς θύρας του καὶ τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον ἔχει συναθροισθῆ, ρέει πρὸς τὴν θάλασσαν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης ἀνέρχεται πρὸς τὴν ξηράν, κλείουν τὰς θυρίδας τοῦ πόλντερ καὶ ἡ ἐκροὴ παύει. Ἐὰν τὸ ὕψος τοῦ πόλντερ εἶναι χαμηλότερον ἀπὸ τὸ ἐπίπεδον τῆς θαλάσσης, τότε ἡ φυσικὴ ἐκροὴ εἶναι ἀδύνατος. Διὰ τοῦτο τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς, τὸ ὁποῖον συναθροίζεται ἐντὸς τοῦ πόλντερ, διοχετεύεται εἰς τὴν θάλασσαν τεχνητῶς διὰ μεγάλων ἀντλιῶν, αἱ ὁποῖαι κινοῦνται εἴτε διὰ τοῦ ἀέρος εἴτε δι' ἠλεκτρικοῦ ρεύματος. Σήμερον ἐργάζονται διὰ τὴν ἀποξήρανσιν τοῦ Κόλπου Ζουΐντερζέ. Συνεπῶς δὲν εἶναι ὑπερβολὴ αὐτό, τὸ ὁποῖον λέγεται, ὅτι ὁ «Ὀλλανδὸς κατεσκεύασε τὸ ἔδαφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ζῆ».

Ἡ Κάτω Ὀλλανδία ἔχει πολὺ εὐφορον ἔδαφος, διότι ἀποτελεῖται ἀπὸ προσχώσεις. Λόγω τῆς μεγάλης ὑγρασίας, ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ εἰς τὰ παράλια, καλλιεργοῦνται κυρίως λειβάδια διὰ τὴν κτηνοτροφίαν τῶν μεγάλων ζώων, ἡ ὁποία εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη. Χάρις εἰς τὸ εὐφορον ἔδαφος τῆς καὶ εἰς τὴν θαλασσίαν τῆς συγκοινωνίαν ἡ περιοχὴ αὐτὴ εἶναι πυκνότερον κατῳκημένη ἀπὸ τὴν Ἄνω Ὀλλανδίαν. Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι: **Ἄμστερνταμ** (750.000 κ.), ἡ μεγαλυτέρα πόλις τῆς Ὀλλανδίας καὶ σπουδαῖον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον. Κεῖται ἐπὶ τοῦ Κόλπου Ζουΐντερζέ. Μετὰ τῆς Βορείου Θαλάσσης συγκοινωνεῖ διὰ τεχνητῆς διώρυγος. Εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ρήνου κεῖται τὸ **Ρόττερνταμ** (580.000 κ.), μέγας διεθνῆς λιμὴν, καθόσον ἐξυπηρετεῖ ὅλας τὰς χώρας, τὰς ὁποίας διασχίζει ὁ ποταμὸς οὗτος. Εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Βορείου Θαλάσσης κεῖται ἡ πρωτεύουσα **Χάγη** (400.000 κ.), ἡ ἔδρα τοῦ Διεθνoῦς Δικαστηρίου.

← **Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωή.**— Οἱ Ὀλλανδοὶ εἶναι γερμανικῆς καταγωγῆς, ὁμιλοῦν ὁμως ἰδιαιτέραν γλῶσσαν, ἡ ὁποία εἶναι κλάδος τῆς γερμανικῆς. Τὰ 55% τοῦ πληθυσμοῦ

ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὰ ὑπόλοιπα 45% εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν, τὴν ἀλίειαν καὶ τὰς ἄλλας ἐργασίας. Ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι πολὺ μεγάλη (κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὴν Εὐρώπην μετὰ τὸ Βέλγιον). Ἡ διανομὴ ὅμως τοῦ πληθυσμοῦ δὲν εἶναι ὁμοιόμορφος. Περισσότερον κατ'ὤψιν εἶναι ἡ Κάτω Ὀλλαν-

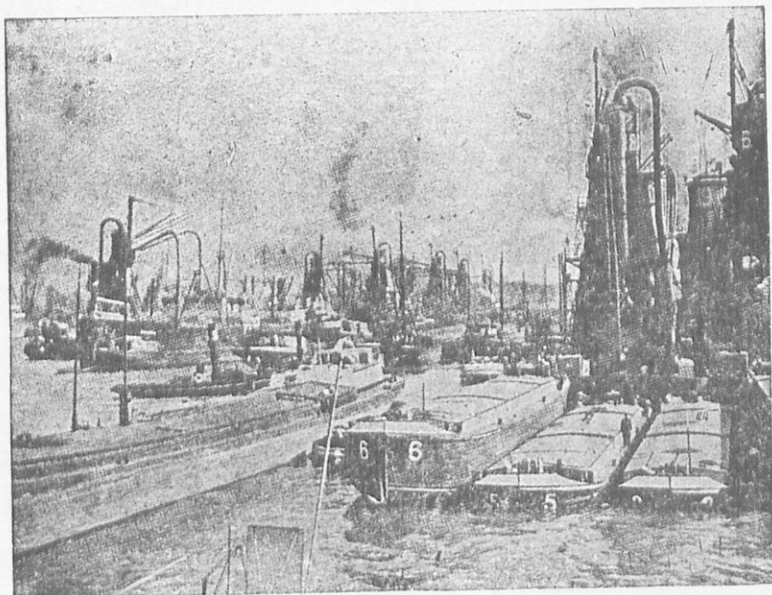
Ἐν τμήμα τοῦ Ἀμστερνταμ.

διά χάρις εἰς τὸ εὐφορώτερον ἔδαφός της καὶ εἰς τὴν καλύτε-
ραν της συγκοινωνίαν.

Εἰς τὴν γεωργικὴν ζωὴν τῆς Ὀλλανδίας τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ κτηνοτροφία τῶν μεγάλων ζώων, χάρις εἰς τὸ ὑγρὸν τῆς κλίμα, τὸ ὁποῖον εὐνοεῖ τὴν καλιέργειαν τῶν λειβαδίων. Ἀκολουθεῖ κατόπιν ἡ καλλιέργεια τῶν λαχανικῶν καὶ τῶν καλωπιστικῶν φυτῶν, χάρις εἰς τὸ ὑγρὸν καὶ ἥπιον κλίμα τῆς. Ἡ καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν εἶναι περιορισμένη, ἡ δὲ παραγωγή των δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν διατροφήν τοῦ πληθυσμοῦ.

Μεγάλην ανάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ βιομηχανία. Τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ βιομηχανία τῶν κτηνοτροφικῶν προϊόντων, χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν (γάλακτος, τυροῦ, βουτύρου). Ἀκολουθοῦν ἡ μεταλλουργία χάρις εἰς τὰ ἀνθρακωρυχεῖα της, ἡ βιομηχανία τῶν ἀποικιακῶν προϊόντων (κακάου, ὀρύζης, καουτσούκ, καπνοῦ) χάρις εἰς τὰς πλουσίας ἀποικίας της, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς τὴν Ἀσίαν, ἡ βιομηχανία τῶν ὑφασμάτων καὶ τὰ ναυπηγεῖα. Σπουδαῖον ρόλον

Ὁ λιμὴν τοῦ Ρότερνταμ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ρήνου ποταμοῦ.

παίζει διὰ τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Ὁλλανδίας καὶ ἡ ἀλιεία (ἰδίως τῆς ρέγγας), καθόσον ἔχει ἐκτεταμένες ἀκτὰς καὶ βρέχεται ἀπὸ τὴν Βόρειον Θάλασσαν, ἡ ὁποία ἔχει τοὺς περισσοτέρους ἰχθῆς ἀπὸ ὅλας τὰς θαλάσσας τοῦ κόσμου. Ἡ Ὁλλανδία ἔχει ἐπίσης ἀνεπτυγμένον καὶ τὸ ἐμπόριον χάρις εἰς τὰ ἄφθονα προϊόντα τοῦ ἐδάφους της καὶ τῶν ἀποικιῶν της καὶ εἰς τὴν καλὴν της γεωγραφικὴν θέσιν. Ἐξάγει κυρίως κτηνοτροφικὰ προϊόντα (γάλα συμπεπυκνωμένον, τυρόν, βούτυρον,

λιθῶς, χάρτην, ὑφάσματα βαμβακερά, χημικά προϊόντα, ἀποικιακά εἶδη κ. ἄ.). Εἰσάγει κυρίως δημητριακοὺς καρπούς, μέταλλα, βιομηχανικά προϊόντα.

Ἀγορά βουτύρου εἰς τὴν Ὁλλανδίαν.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξάγει κτηνοτροφικὰ καὶ ἀλιευτικὰ προϊόντα, χημικὰ προϊόντα, μετάλλινά εἶδη, ὑφάσματα, ἀποικιακά κ. ἄ. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει καπνόν, οἶνον, σταφίδα, τερεβινθέλαιον κ.ἄ.

Ε'. ΑΙ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΑΙ ΝΗΣΟΙ

Εἰσαγωγή.— Αἱ Βρεττανικαὶ νῆσοι, παρὰ τὴν μικρὰν σχετικῶς ἑκτασίαν των (314.000 τ.χμ.), εἶναι τὸ κέντρον μιᾶς τῶν σπουδαιωτέρων δυνάμεων τοῦ Κόσμου. Ἡ ἐξαιρετικὴ αὕτη ἀνάπτυξις των ὀφείλεται εἰς τὴν γεωγραφικὴν των θέσιν καὶ εἰς τὸν μέγαν πλοῦτον των εἰς ὄρυκτά. Χάρις εἰς τὴν γεωγραφικὴν των

θέσιν αἱ Βρετανικαὶ νῆσοι δὲν ὑπέστησαν μεγάλας ἐχθρικὰς ἐπιδρομὰς, ὅπως αἱ ἄλλαι χῶραι τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης. Ἡ προφύλαξις τῶν ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς ἐχθρικῶν λαῶν (δεδομένου ὅτι εἶναι νῆσοι) ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς κατοίκους τῶν νᾶ ἐπιδοθοῦν κυρίως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου τῶν καὶ τῆς βιομηχανίας τῶν. Εἰς τοῦτο ἐπίσης συνετέλεσε καὶ ὁ ἄφθονος ὀρυκτός τῶν πλοῦτος εἰς χρῆσιμα μεταλλεύματα (ἄνθραξ, σίδηρος). Ἡ Μεγάλῃ Βρετανία εἶναι ἡ πατρίς τῆς συγχρόνου βιομηχανίας. Ἡ μεγάλη ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορίου τῶν καὶ τῆς βιομηχανίας τῶν συνετέλεσαν ἐπίσης καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀπεράντου ἀποικιακοῦ Κράτους τῶν. Ἡ Μεγάλῃ Βρετανία εἶναι ἡ πρώτη ἀποικιακὴ Δύναμις τοῦ Κόσμου.

Θέσις.— Αἱ Βρετανικαὶ νῆσοι κεῖνται πρὸς ΒΔ. τῆς Εὐρώπης, ἀπὸ τὴν ὁποίαν χωρίζονται διὰ δύο στενῶν θαλασσῶν (τῆς Βορείου Θαλάσσης καὶ τῆς Μάγης) καὶ ἐνὸς πορθμοῦ, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται μεταξὺ αὐτῶν (πορθμὸς τοῦ Καλαί, πλάτους 31 χμ.). Ἐξ ὄλων τῶν νήσων σπουδαιότεραι εἶναι ἡ Μεγάλῃ Βρετανία καὶ ἡ Ἰρλανδία.

1. ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους.— Τὸ ἔδαφος τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας ἀποτελεῖται :

α') Εἰς τὰ ΒΔ. ἀπὸ τὰ παλαιὰ ὄρη, τὰ ὁποῖα λόγῳ τῆς μακροχρονίου διαβρώσεως, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν, εἶναι χαμηλὰ καὶ ὀγκώδη. Ταῦτα εἶναι εἰς τὴν βόρειον περιοχὴν τῆς νήσου, ἡ ὁποία λέγεται Σκωτία, τὰ **Γκράμπιαν**, ὅπου καὶ ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας (Μπὲν Νεῖβις 1343 μ., χαμηλότερα τῆς Πάρνηθος), καὶ τὰ **Σεβιότ**. Εἰς τὴν ὑπόλοιπον περιοχὴν τῆς νήσου, ἡ ὁποία λέγεται Ἄγγλια, τὰ **Πέννινα**, τὰ ὄρη τῆς **Οὐαλλίας** καὶ τῆς **Κορνουαλλίας**. Τὰ ὄρη ταῦτα δὲν ἀποτελοῦν συνεχῆ ὄροσειράν, διότι μεταξύ τῶν ἐκτείνονται χαμηλαὶ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι ὀφείλονται κυρίως εἰς τὰς τοπικὰς καθιζήσεις τοῦ ἐδάφους. Ἐκ τούτων σπουδαιότεραι εἶναι: Εἰς τὴν Σκωτίαν ἡ μεταξὺ τῶν ὄρων **Γκράμπιαν** καὶ **Σεβιότ**, ἡ

ὅποια πρὸς διάκρισιν λέγεται **Κάτω Χώρα**, εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἢ μεταξὺ τῶν Πεννίνων καὶ τῶν ὄρέων τῆς Οὐαλλίας.

β') Εἰς τὰ ΝΑ. ἀπὸ μίαν μεγάλην πεδινὴν περιοχὴν, τὸ **λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου**, τὸ ὅποιον εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων. Τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου καὶ αἱ χαμηλαὶ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι ἐκτείνονται μεταξὺ τῶν ὄρέων, καλύπτονται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις, διότι εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν κατείχοντο ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Εἰς τὴν ΒΔ. πλευρὰν τῆς νήσου, ὅπου καταλήγουν τὰ ὄρη, αἱ ἄκται εἶναι βραχῶδεις καὶ βαθέως διαμελισμέναι. Εἰς τὴν ΝΑ. πλευρὰν, ὅπου καταλήγει τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου, αἱ ἄκται εἶναι ὄμαλαι καὶ σχεδὸν εὐθύγραμμοι.

Κλίμα.—Τὸ κλίμα δὲν εἶναι ὁμοιόμορφον. Αἱ δυτικαὶ ὄρειναι περιοχαί, ἐπειδὴ εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς βροχεροὺς ἀνέμους, οἱ ὅποιοι ἔρχονται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν, ἔχουν κλίμα κατ' ἐξοχὴν ὠκεάνειον (μικραὶ μεταβολαὶ τῆς θερμοκρασίας, βροχαὶ καὶ ὀμίχλαι ἄφθονοι). Τὸ λεκανοπέδιον ὅμως τοῦ Λονδίνου, ἐπειδὴ προστατεύεται ἀπὸ τοὺς δυτικούς ἀνέμους ἀπὸ τὴν ὀρεινὴν περιοχὴν, δέχεται ὀλιγωτέρας βροχὰς καὶ ἔχει θερμότερα θέρη.

Τὸ κλίμα δὲν διαφέρει μόνον μεταξὺ τῶν δυτικῶν καὶ ἀνατολικῶν περιοχῶν, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν βορείων καὶ τῶν νοτίων περιοχῶν. Ἡ Βόρειος Σκωτία, ἐπειδὴ εἶναι πλησιέστερον πρὸς τὸν Βόρειον Πόλον, ἔχει κλίμα ψυχρὸν (τὰ θέρη εἶναι τόσον δροσερά, ὥστε ἡ καλλιέργεια τοῦ σίτου εἶναι ἀδύνατος). Ἡ Νότιος ὅμως Ἀγγλία ἔχει κλίμα ἥπιον (εἰς τὴν Κορνουάλην εὐδοκιμεῖ ἡ δάφνη καὶ ἡ ἀλόη).

Γεωγραφικαὶ περιοχαί.—Ἡ μορφή τοῦ ἐδάφους καὶ τὸ κλίμα μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ χωρίσωμεν τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν εἰς τρεῖς περιοχάς: τὴν Σκωτίαν, τὴν ΒΔ. Ἀγγλίαν καὶ τὴν ΝΑ. Ἀγγλίαν ἢ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου.

1)-**Σκωτία.** Ἡ περιοχὴ αὕτη διαφέρει ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν πρῶτον λόγῳ τοῦ μεγάλου διαμελισμοῦ τῶν ἀκτῶν τῆς καὶ δευτέρον, λόγῳ τῆς μικρᾶς ἐκτάσεως τοῦ καλλιερησιμίου ἐδάφους τῆς, ἢ ὅποια ὀφείλεται εἰς τὰ ἐκτεταμένα ὄρη τῆς καὶ εἰς τὸ πολὺ ψυχρὸν κλίμα τῆς. Ἡ πλουσιωτέρα περιοχὴ τῆς Σκω-

τίας είναι ή πεδιάς, ή όποία έκτείνεται μεταξύ τών δύο όρέων: Γκράμπιαν πρός Β. και Σεβιότ πρός Ν.

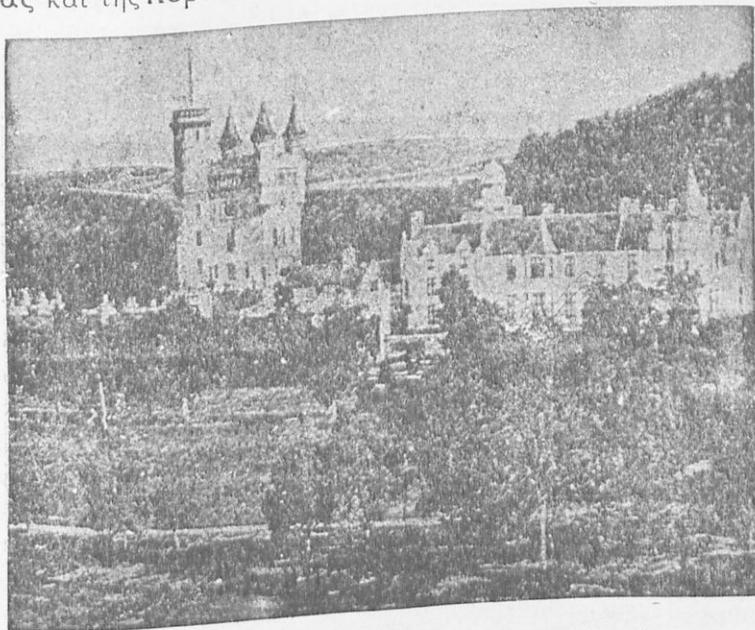
α') Ή όρεινή περιοχή. Ή περιοχή αύτη με τό υγρόν και ψυχρόν κλίμα και με τό πτωχόν έδαφός της δέν είναι κατάλληλος διά καλλιεργείας. Ή σπουδαιότερα άσχολία τών άραιών κατοίκων, οί όποιοι συγκεντρούνται εις τās κοιλάδας, είναι ή κτηνοτροφία χάρις εις τὰ πλούσια και διαρκή λειβάδια της, τὰ όποια βεβαίως όφείλονται εις τās άφθόνους βροχάς. Περισσότερους κατοίκους έχουν αί κοιλάδες του όρους Σεβιότ, χάρις εις τό ήπιώτερον σχετικώς κλίμα των. Τούναντίον ή όρεινή περιοχή τών Γκράμπιαν, λόγω του υπερβολικού ψύχους, τό όποιον έπικρατεί, είναι σχεδόν έρημος. Ή από του φθινοπώρου οί όρμητικοί δυτικοί άνεμοι και αί άφθονοι βροχαί και όμίχλαι καθιστοϋν άδύνατον τήν διαμονήν. Τά δάση και αί κατοικίαι δέν υπέρβαινουν τό ύψος τών 200 - 300 μ. Αί ύψηλότεραι περιοχαί κατέχονται από μικρούς θάμνους και χλόην, καθόσον ταϋτα άντέχουν καλύτερον από τὰ δένδρα εις τό πολύ ψύχος, τήν υγρασίαν και τούς όρμητικούς άνέμους. Οί κάτοικοι τών άκτών άσχολοϋνται κυρίως εις τήν άλιείαν. Τό σπουδαιότερον κέντρον της άλιείας είναι τό **Ήμπερδιν** (167.000 κ.) εις τās άκτάς της Βορείου Θαλάσσης, διότι αύτη είναι πλουσιωτέρα εις ίχθϋς.

β') Ή Κάτω Χώρα. Ή περιοχή αύτη, παρά τήν μικράν έκτασίαν της (τό δέκατον περίπου της όλης έκτάσεως της Σκωτίας), συγκεντρώνει τό πλείστον μέρος του πληθυσμου (3 εκατ. επί όλικου πληθυσμου 4 εκατ.). Τουτο όφείλεται εις τό εύφορον έδαφός της, εις τό ήπιον κλίμα της και εις τὰ πλούσια μεταλλεία της (άνθρακος, σιδήρου και πετρελαίου). Τό ήπιον και υγρόν κλίμα της εϋνοεί κυρίως τήν ανάπτυξιν της **κτηνοτροφίας** (πρόβατα, αγελάδες), τὰ δέ πλούσια μεταλλεία της τήν ανάπτυξιν της **βιομηχανίας** (μεταλλουργεία, ναυπηγεία, ύαλουργεία, χαρτοποιεία, ύφαντουργεία, χημικά έργοστάσια κτλ.). Αί σπουδαιότεραι πόλεις είναι ή **Γκλάσκου** (1.300.000 κ.) παρά τās έκβολάς του Κλάιντ ποταμου, τό σπουδαιότερον έμπορικόν και βιομηχανικόν κέντρον της Σκωτίας. Εις τās άκτάς της Βορείου Θαλάσσης είναι ή **Ντέντη** (175.000 κ.), κέντρον ύφαντουρ-

γίας καὶ τὸ Ἑδιμβούργον (440.000 κ.), τὸ διοικητικὸν καὶ πνευματικὸν κέντρον τῆς Σκωτίας.

2) Βορειοδυτικὴ Ἀγγλία. Ὅπως εἰς τὴν Σκωτίαν, οὕτω καὶ εἰς τὴν ΒΔ. Ἀγγλίαν διακρίνομεν δύο περιοχάς: τὰς ὄρεινὰς καὶ τὰς χαμηλὰς.

α') Ὅρειναι περιοχαί. Αἱ περιοχαὶ αὗται, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὴν ὄροσειρὰν τῶν Πεννίνων, τὰ ὄρη τῆς Οὐαλλίας καὶ τῆς Κορνουαλλίας, εἶναι ἀραιῶς κατφκημένοι. Τοῦτο

Ἡ βασιλικὴ ἔπαυλις Μπαλμόραλ Κάσλ εἰς τὴν Σκωτίαν.

ὀφείλεται εἰς τὸ πτωχὸν ἔδαφος τῶν, τὸ ὁποῖον εὐνοεῖ κυρίως τὴν κτηνοτροφίαν. Περισσότερον κατφκημένη εἶναι ἡ ὄρεινὴ περιοχὴ τῆς Κορνουαλλίας, χάρις εἰς τὸ ἠπειρωτικὸν κλίμα τῆς καὶ εἰς τὰ πλούσια μεταλλεῖα τῆς (χαλκοῦ καὶ κασιτέρου). Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν εὐρίσκεται καὶ ἡ σπουδαιότερα πόλις Πλύμουθ (200.000 κ.), ἡ ὁποία ὀφείλει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κυρίως εἰς τὴν θέσιν τῆς, καθόσον κεῖται ἐπὶ τῆς θαλασσίας ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην μὲ τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν.

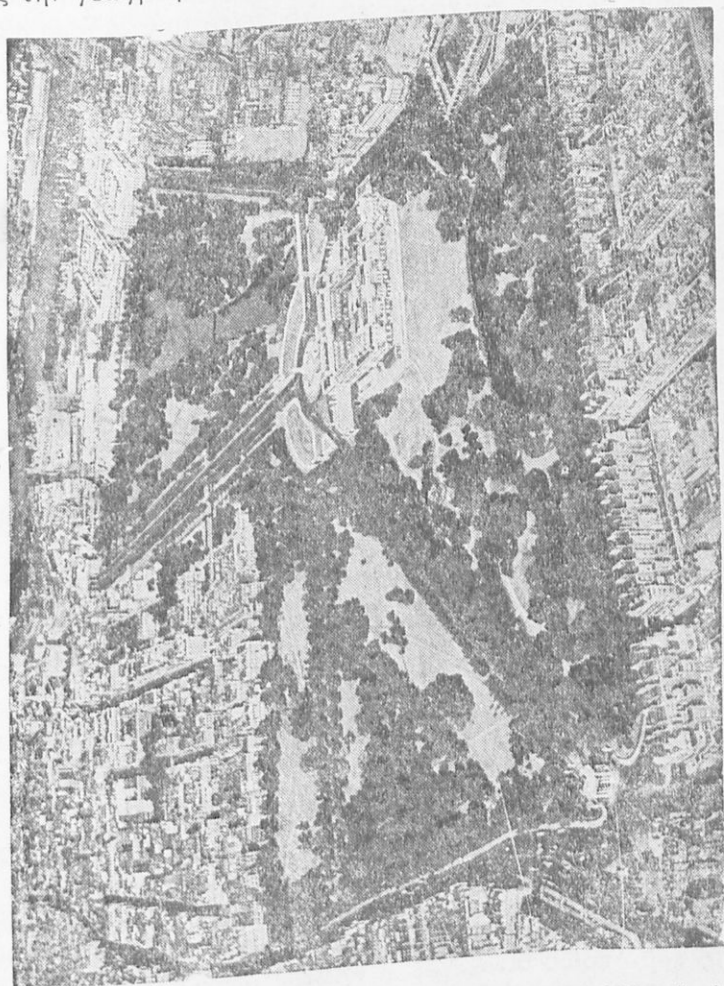
β') **Χαμηλαὶ περιοχαί.** Αἱ περιοχαὶ αὗται, χάρις εἰς τὸ εὐφορον ἔδαφός των, ἔχουν ἀνεπτυγμένην γεωργίαν καὶ ἰδίως κτηνοτροφίαν. Ἡ θέα ὁμως, τὴν ὁποίαν παρουσιάζουν, φανερώνει, ὅτι εἰς τὰς περιοχὰς αὐτὰς δὲν ὑπερισχύει ἡ γεωργικὴ ζωὴ, ἀλλ' ἡ βιομηχανικὴ, χάρις εἰς τὰ πλούσια ἀνθρακωρυχεῖα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν παλαιῶν αὐτῶν ὀρέων. Ἐπὶ ὁλόκληρὰ χιλιόμετρα δὲν βλέπει κανεὶς ἄλλο παρὰ ἐργοστάσια, καπνοδόχους καὶ σωροὺς σκωρίας. Τὰ δένδρα καὶ τὰ καθαρὰ νερὰ ἔχουν σχεδὸν ἐξαφανισθῆ. Ἡ περιοχὴ αὕτη τῶν ἀνθρακωρυχειῶν εἶναι ἡ πλέον βιομηχανικὴ καὶ ἡ πλέον κατωκνημένη περιοχὴ τῆς Μεγάλης Βρεταννίας (287 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.).

Τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ κέντρα εἶναι τὸ **Μπίρμιγχαμ** (1.300.000 κ.), τὸ **Μάνττσεστερ** (1.200.000 κ.), κέντρον τῆς βιομηχανίας τοῦ βάμβακος, τὸ **Σέφφιλντ** (500.000 κ.), τὸ **Λήντς** (500.000 κ.), καὶ τὸ **Μπράντφορντ** (300.000 κ.), κέντρα βιομηχανίας μαλλίνων ὑφασμάτων.

Οἱ σπουδαιότεροι λιμένες, διὰ τῶν ὁποίων εἰσάγουν τὰ τεράστια αὐτὰ βιομηχανικὰ κέντρα τὰς πρώτας ὕλας, αἱ ὁποῖαι δὲν ὑπάρχουν εἰς τὴν χώραν (βάμβαξ, ἔριον, σίδηρος) καὶ τὰ εἶδη διατροφῆς διὰ τὸν μέγαν αὐτὸν πληθυσμὸν των καὶ ἐξάγουν τὰ βιομηχανικὰ των προϊόντα, εἶναι: τὸ **Λίβερπουλ** (1.320.000 κ.), τὸ **Κάρντιφ** (250.000 κ.) καὶ τὸ **Νιούκασλ** (450.000 κ.). Τὰ δύο τελευταῖα, χάρις εἰς τὰ πλούσια ἀνθρακωρυχεῖα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται πλησίον των, εἶναι οἱ σπουδαιότεροι λιμένες ἐξαγωγῆς ἄνθρακος τῆς Μεγάλης Βρεταννίας. Τὸ Νιούκασλ ἐξάγει ἄνθρακα εἰς τὴν Βόρειον Εὐρώπην (Νορβηγίαν, Σουηδίαν, Δανίαν, Βαλτικὰς Χώρας) καὶ τὸ Κάρντιφ εἰς τὴν Νότιον Εὐρώπην, χώρας τῆς Μεσογείου, Ν. Ἀμερικὴν.

3) **Τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου.** Τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου, χάρις εἰς τὴν μεγάλην του ἔκτασιν, τὸ εὐφορον ἔδαφός του καὶ τὸ ὀλιγώτερον ὑγρὸν καὶ περισσότερον θερμὸν κλίμα του, εἶναι ἡ σπουδαιότερα γεωργικὴ περιοχὴ τῆς Μεγάλης Βρεταννίας. Καλλιεργοῦνται κυρίως σίτος καὶ ζαχαροῦχα τευτλα. Πρὸ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς μεγάλης βιομηχανίας τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου μὲ τὸ ἐκτεταμένον καὶ εὐφορον

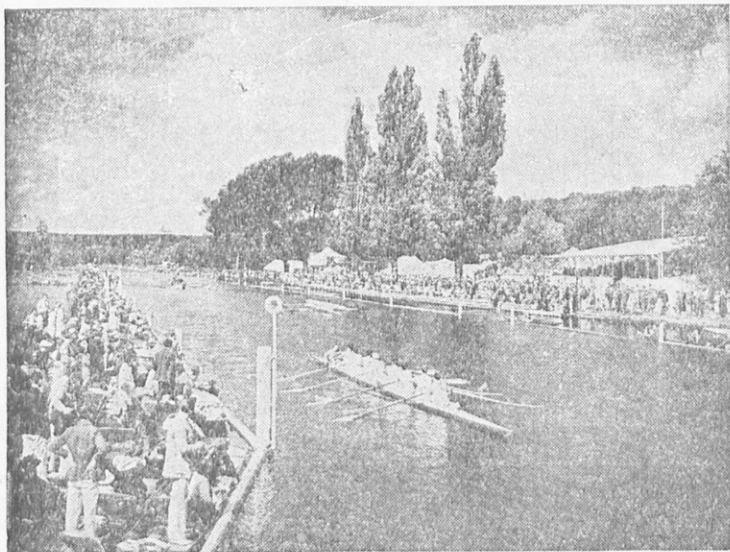
ἔδαφός του ἦτο ἡ σπουδαιότερα περιοχὴ τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας. Ἄλλὰ καὶ σήμερον ἡ σπουδαιότης του διατηρεῖται χάρις εἰς τὴν γεωγραφικὴν του θέσιν (κεῖται ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης)

Ἐν τμημα τοῦ Λονδίνου· εἰς τὸ μέσον τὰ ἀνάκτορα τοῦ Μπούκιγγαμ.
[Φωτογραφία ἀπὸ ἀεροπλάνου]

καὶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν, τὸ Λονδῖνον (8.200.000 κ.), ἐπὶ τοῦ Ταμέσεως ποταμοῦ, 82 χμ. μακρὰν τῆς θαλάσσης (εἰς τὸ σημεῖον εἰς τὸ ὁποῖον τελειώνει ἡ θαλασσία ἀτμοπλοῖα). Ἡ πόλις αὕτη, λόγῳ τοῦ μεγάλου πληθυσμοῦ καὶ τῆς θαλασσίας της

συγκοινωνίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλει ἀρχικῶς καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς, εἶναι εἷς τῶν σπουδαιότερων λιμένων τοῦ κόσμου. Εἶναι ἐπίσης μία μεγάλη ἀποθήκη ἀποικιακῶν προϊόντων (καουτσούκ, ἔριου, τεῖου κ.ἄ.) χάρις εἰς τὸ τεράστιον ἀποικιακὸν Κράτος, καὶ σπουδαῖον οἰκονομικὸν κέντρον τοῦ κόσμου χάρις εἰς τὸν μεγάλον πλοῦτον τῆς. Ὁ μέγας πληθυσμὸς καὶ ἡ καλὴ του συγκοινωνία συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας καὶ ἰδίως τῶν βιομηχανικῶν κλάδων, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν ἀνάγκην ἄνθρακος (ἔνδυμάτων, ἐπίπλων, ἠλεκτρικῶν εἰ-

Λεμβοδρομίας εἰς τὸν Τάμεσιν.

δων, τεχνητῆς μετάξης, εἰδῶν πολυτελείας, βιβλίων κτλ.). Ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν τὸ Λονδῖνον κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὸν κόσμον μετὰ τὴν Νέαν Ὑόρκην. Τὸ σπουδαιότερον πρό-
 ἄστειον εἶναι τὸ **Γκρήνουϊτς**, γνωστὸν διὰ τὸ ἄστεροσκοπεῖον του, διὰ τοῦ ὁποίου διέρχεται ὁ πρῶτος μεσημβρινὸς τῆς Γῆς. Πλησίον τοῦ Λονδίνου αἱ πόλεις **Ὁξφόρδη** καὶ **Καίμπριτζ** με πολὺ ὀνομαστὰ πανεπιστήμια.

Οἱ σπουδαιότεροι λιμένες ἐπὶ τῆς Μάγχης εἶναι τὸ **Ντόβερ**, ἀπέναντι τοῦ **Καλαί**, τὸ **Σαούθαμπτον** καὶ τὸ **Μπράϊτον**.

2. ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους.— Τὸ ἔδαφος τῆς Ἰρλανδίας περιλαμβάνει μίαν πεδιάδα εἰς τὸ κέντρον καὶ μίαν ὄρεινὴν περιοχὴν εἰς τὴν περιφέρειαν. Ἡ πεδιάς, ἡ ὁποία ἀνοίγεται μόνον πρὸς Α. πρὸς τὴν Ἰρλανδικὴν θάλασσαν, ὀφείλει τὴν ὑπαρξίν της εἰς τὰ μαλακὰ πετρώματα τῆς περιοχῆς της (ἀσβεστολιθικά), τὰ ὁποία εὐκολὰ ἢ διάβρωσις τῶν ρεόντων ὑδάτων παρέσyre πρὸς τὴν θάλασσαν. Τοῦναντίον αἱ ὄρειναι περιοχαί, αἱ ὁποιαὶ γενικῶς εἶναι χαμηλαί, ὀφείλουν τὴν ὑπαρξίν των εἰς τὰ σκληρότερα πετρώματά των (κυρίως γρανιτικά).

Κλίμα καὶ προϊόντα.— Τὸ κλίμα εἶναι κατ' ἐξοχὴν ὠκεανειὸν χάρις εἰς τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῶν δυτικῶν ἀνέμων. Ἐπὶ τῆς ΝΔ. ἀκτῆς ὁ χειμὼν εἶναι τόσον ἥπιος ὅσον καὶ εἰς τὴν Νεάπολιν τῆς Ἰταλίας. Ἡ χιῶν σπανίως διατηρεῖται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους περισσότερον τῆς μιᾶς ἡμέρας. Αἱ βροχαὶ εἶναι ἄφθονοι καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους. Θεωρεῖται ὡς καλὴ ἡ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν βρέχει μόνον δύο ἕως τρεῖς φορές. Ἡ ὑπερβολικὴ ὑγρασία καὶ οἱ ὄρμητικοὶ ἄνεμοι, οἱ ὁποῖοι ἐπικρατοῦν εἰς τὰς ὄρεινὰς περιοχὰς, δὲν εὐνοοῦν τὴν ἀνάπτυξιν τῶν δασῶν. Ἡ Ἰρλανδία εἶναι ἡ πτωχοτέρα εἰς δάση χώρα τῆς Εὐρώπης. Τὸ κλίμα ὁμως αὐτὸ εὐνοεῖ τὰ λειβάδια καὶ τὴν τύρφη, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀποσύνθεσιν τῶν ὑδροβίων φυτῶν. Ἡ τύρφη, ἡ ὁποία εἶναι ἡ λαϊκωτέρα καύσιμος ὕλη λόγῳ τῆς ἐλλείψεως δασῶν, κατέχει τὸ ἔβδομον τῆς ἐπιφανείας τῆς νήσου.

Λόγῳ τῆς ὑπερβολικῆς ὑγρασίας ἢ καλλιέργεια τοῦ σίτου εἶναι ἀδύνατος. Εὐδοκιμεῖ ὁμως ἡ καλλιέργεια τῆς πατάτας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν τῆς διατροφῆς τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ. Χάρις εἰς τὸ ὠκεάνειον κλίμα, τὸ ὁποῖον εὐνοεῖ τὰ λειβάδια, πολὺ ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ κτηνοτροφία, ἡ ὁποία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς νήσου. Τὸ ὑγρὸν κλίμα εὐνοεῖ ἐπίσης καὶ τὴν καλλιέργειαν τοῦ λίνου.

Πολιτικὴ κατάστασις καὶ κάτοικοι.— Πολιτικῶς ἡ Ἰρλανδία διαιρεῖται :

α') Εἰς τὸ Ἐλεύθερον Ἰρλανδικὸν Κράτος (3.000.000 κ., πρωτεύουσα τὸ Δουβλίνον 400.000 κ.), τὸ ὁποῖον ἐσχηματίσθη κατὰ τὸ ἔτος 1922 καὶ κατοικεῖται κυρίως ἀπὸ Καθολικοῦς.

Φυσικὸς χάρτης τῶν Βρετανικῶν νήσων.

Ἡ κυριώτερα ἀσχολία τῶν κατοίκων του εἶναι ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ γεωργία.

β') Εἰς τὸ Κράτος τοῦ Οὐλστερ, πρὸς τὰ ΒΑ. (1.250.000 κ., πρωτεύουσα Μπέλφαστ 415.000 κ.), τὸ ὁποῖον εἶναι ἀγγλική

ἀποικία εἰς ἱρλανδικὸν ἔδαφος καὶ κατοικεῖται κυρίως ἀπὸ Σκώ-
τους Διαμαρτυρομένους. Ἡ κυριώτερα ἀσχολία τῶν κατοίκων
εἶναι ἡ βιομηχανία τοῦ λίνου, τῆς ὁποίας κέντρον εἶναι ἡ πρω-
τεύουσα.

Οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς Μεγάλης Βρεταννίας.— Γεωργία
καὶ κτηνοτροφία. Ἀπὸ πολλοῦ ἡ γεωργία δὲν κατέχει σπου-
δαίαν θέσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Μεγάλης Βρεταννίας.

Ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς εἶναι
μόλις τὰ 20 % τοῦ ὅλικοῦ
πληθυσμοῦ (ἡ Ἑλλάς 68%).
Ἐκ τῶν γεωργικῶν καλλιε-
ργειῶν τὴν πρώτην θέσιν κα-
τέχουν τὰ λειβάδια διὰ τὴν
κτηνοτροφίαν. Οἱ δημητρια-
κοὶ καρποὶ, οἱ ὁποῖοι καλλιε-
ροῦνται κυρίως εἰς τὸ λεκα-
νοπέδιον τοῦ Λονδίνου, κατέ-
χουν πολὺ μικρὰν ἑκτασιν.
Ἡ στροφὴ αὕτη τῆς Μεγά-
λης Βρεταννίας πρὸς τὴν κτη-
νοτροφίαν ὀφείλεται εἰς λό-
γους φυσικοὺς καὶ εἰς λό-
γους οἰκονομικοὺς.

Χάρτης τῆς διανομῆς τῶν βροχῶν
εἰς τὰς Βρεταννικὰς νήσους.

α') Φυσικοὶ λόγοι.
Τὸ ὠκεάνειον κλίμα τῆς καὶ
τὰ ἀργιλικὰ κυρίως ἔδαφί τῆς,
τὰ ὁποῖα προέρχονται ἐκ τῆς
ἀποσυνθέσεως τῶν κρυσταλ-
λικῶν πετρωμάτων τῶν ὄρεινῶν τῆς περιοχῶν, εὐνοοῦν τὰ λει-
βάδια καὶ ὄχι τὴν καλλιέργειαν τοῦ σίτου.

β') Οἰκονομικοὶ λόγοι. Ὁ εἰσαγόμενος ἐκ τοῦ ἔξωτε-
ρικοῦ σίτος εἶναι εὐθηνότερος ἀπὸ τὸν σίτον, ὁ ὁποῖος παράγε-
ται εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Ἐνας ἄλλος ἀκόμη λόγος, ὁ ὁποῖος συνετέ-
λεσεν εἰς τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν τῆς κτηνοτροφίας, εἶναι ὅτι οἱ
Ἕλληες εἶναι λαὸς κατ' ἐξοχὴν κρεωφάγος. Διὰ τοῦτο ἡ κτη-
νοτροφία γίνεται μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν καὶ μὲ ὄλους τοὺς κα-

νόνας τής έπιστήμης. Οί "Αγγλοι κτηνοτρόφοι κατώρθωσαν νά δημιουργήσουν ειδικάς κατηγορίας ζώων διά τήν παραγωγήν κρέατος, γάλακτος ή έρίου. Παρ' όλην όμως τήν ανάπτυξιν τής ή κτηνοτροφία δέν έπαρκει διά τήν διατροφήν του πληθυσμου.

Άλιεία. Έξ όλων τών κλάδων, οί όποιοι παράγουν είδη διατροφής, μόνον ή άλιεία προμηθεύει μεγαλυτέραν ποσότητα από εκείνην, ή όποία άπαιτείται διά τήν έσωτερικήν κατανάλωσιν. Τοϋτο οφείλεται εις τας πλουσίας εις ιχθύς θαλάσσας, αί όποιαι περιβάλλουν τας Βρεταννικάς νήσους. Το σπουδαιότερον κέντρον άλιείας είναι ή **Βόρειος Θάλασσα**. Οί άλιευόμενοι ιχθύες είναι κυρίως ρέγγαι και βακαλάοι. Η Μεγάλη Βρεταννία έχει τούς μεγαλυτέρους άλιευτικούς λιμένας του κόσμου.

Βιομηχανία. Τήν πρώτην θέσιν εις τήν οικονομικήν ζωήν τής Μεγάλης Βρεταννίας κατέχει ή βιομηχανία. Τά 80% του πληθυσμου της διαμένουν εις τας πόλεις, εκ τών όποιων αί περισσότεραι εύρίσκονται εις τήν περιοχήν τών άνθρακωρυχείων. Ούδεμία άλλη χώρα έχει τόσας πολλάς πόλεις (58 έχουν άνω τών 100.000 κ.). Η τεραστία βιομηχανική ανάπτυξις τής Μεγάλης Βρεταννίας οφείλεται εις δύο λόγους: Πρωτον, εις τά άφθονα άνθρακωρυχεία (κατέχει τήν πρώτην θέσιν εις τήν παραγωγήν του άνθρακος εις τήν Εϋρώπην και τήν δευτέραν θέσιν εις όλον τον κόσμον μετά τας Ηνωμένας Πολιτείας τής Βορείου Άμερικής. Δεύτερον, εις τήν θαλασσίαν της συγκοινωνίαν, χάρις εις τήν όποιαν προμηθεύεται κατά τον πλέον εύθηνον τρόπον τας πρώτας ύλας, αί όποιαι δέν υπάρχουν εις τό έδαφος της και έξάγει τά βιομηχανικά της προϊόντα (ή θαλασσία συγκοινωνία είναι ή εύθηνότερα από όλα τά μέσα της συγκοινωνίας). Χάρις εις τήν ανεπτυγμένην της βιομηχανίαν ή Μεγάλη Βρεταννία έχει μεγάλον και πυκνόν πληθυσμόν (47.000.000 κατ., ήτοι 147 κάτ. εις 1 τ. χμ.). Αί σπουδαιότεραι βιομηχανίαί είναι :

α') Η βιομηχανία ύφασμάτων. Η βιομηχανία τών μαλλίνων και λινών ύφασμάτων είναι ή άρχαιότερα από όλας τας βιομηχανίας τής Μεγάλης Βρεταννίας, χάρις εις τήν ανεπτυγμένην κτηνοτροφίαν τών προβάτων της και εις τήν καλλιέργειαν του λίνου. Άπό τής έφευρέσεως όμως τής άτμομηχανής (1779)

ἡ βιομηχανία αὐτὴ ἔλαβε τόσῃν ἀνάπτυξιν, ὥστε σήμερον τὸ πλεῖστον μέρος τῶν πρώτων αὐτῶν ὑλῶν εἰσάγεται ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ. Τὰ σπουδαιότερα κέντρα τῆς βιομηχανίας τῶν μαλλίων ὑφασμάτων εἶναι: **Σέφφιλντ, Λήντς, Μπράντφορντ**. Νεώτερα κατὰ πολὺ εἶναι ἡ βιομηχανία τῶν βαμβακερῶν ὑφασμάτων, τῆς ὁποίας τὸ σπουδαιότερον κέντρον εἶναι τὸ **Μάντσεστερ**. Ἡ βιομηχανία αὐτὴ, χάρις εἰς τὸ τεράστιον ἀποικιακὸν

Βουστάσιον εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Κράτος τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας, κατέχει τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ ὅλων τῶν βιομηχανιῶν αὐτῆς.

β) Ἡ μεταλλουργία. Ἡ βιομηχανία αὐτὴ ὀφείλει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς εἰς τὰ πλούσια ἀνθρακωρυχεῖα. (Διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν ἑνὸς τόννου μεταλλεύματος σιδήρου ἀπαιτοῦνται δύο τόννοι ἄνθρακος· συνεπῶς συμφέρει ἡ μεταφορὰ τοῦ σιδηρομεταλλεύματος εἰς τὴν περιοχὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάρχει ὁ ἄνθραξ, καὶ ὄχι ἡ μεταφορὰ τοῦ ἄνθρακος εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ σιδήρου). Τὰ σπουδαιότερα κέντρα εὐρίσκονται εἰς τὴν ΒΔ. περιοχὴν τῆς νήσου, ὅπου ὑπάρχουν τὰ ἀνθρακωρυχεῖα

καί τὰ μεταλλεία τοῦ σιδήρου: **Μπίρμιγχαμ**, **Σέφφιλντ** (ὄπλα, ὕλικά σιδηροδρόμου, μηχαναί παντός εἴδους), **Νιούκασλ**, **Γκλάσκου** (ναυπηγεῖα).

Συγκοινωνία. Ἡ τεραστία οικονομική ἀνάπτυξις τῆς Μεγάλης Βρεταννίας στηρίζεται εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην τῆς συγκοινωνίαν. Δεδομένου ὅτι εἶναι νῆσος, τὴν μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν παρουσιάζει ἡ θαλασσία συγκοινωνία. Ἡ Μεγάλη Βρεταννία εἶχε μέχρι τοῦ τελευταίου Παγκοσμίου πολέμου τὸν μεγαλύτερον ἐμπορικὸν καὶ πολεμικὸν στόλον τοῦ κόσμου· εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἡ συγκοινωνία ἐκτελεῖται διὰ πλωτῶν ὁδῶν (ποταμῶν καὶ διωρύγων), διὰ τοῦ σιδηροδρόμου (τὸ μῆκος τῶν σιδηρο-

Χάρτης τῆς Βρεταννικῆς Αὐτοκρατορίας.

δρομικῶν γραμμῶν ἀνέρχεται εἰς 33.000 χμ.) καὶ δι' ἀμαξιτῶν ὁδῶν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μεγάλην ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία.

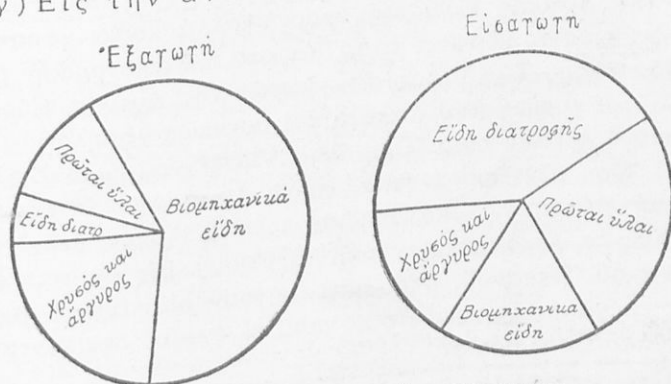
Ἐμπόριον. Ἡ Μεγάλη Βρεταννία εἶχεν ἐπίσης μέχρι τοῦ Παγκοσμίου πολέμου τὸ μεγαλύτερον ἐμπόριον ἀπὸ ὅλας τὰς χώρας τοῦ κόσμου. Τοῦτο ὀφείλεται:

α') Εἰς τὴν μεγάλην παραγωγὴν ἄνθρακος, ἡ ὁποία εἶναι ἀνωτέρα τῆς ἐσωτερικῆς καταναλώσεως. Ὁ ἄνθραξ ἀντιπροσωπεύει τὰ 80% τοῦ βάρους καὶ τὰ 11% τῆς ἀξίας τῶν ἐξαγομῆνων προϊόντων. Αἱ ἐξαγωγαὶ κατευθύνονται εἰς ὅλας τὰς πτωχὰς εἰς ἄνθρακα χώρας τῆς Εὐρώπης, τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ. Ὁ ἀγγλικὸς ἄνθραξ τροφοδοτεῖ

όλας τὰς βάσεις τῶν θαλασσίων συγκοινωνιῶν (Γιβραλτάρ, Σουέζ, Ἄντεν, Κολόμπο, Σιγκαπούρη).

β') Εἰς τὴν μικρὰν παραγωγὴν τῶν γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων, τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν διατροφήν τοῦ πληθυσμοῦ της. Ὁ παραγόμενος σίτος ἐπαρκεῖ μόνον διὰ τρεῖς μῆνας καὶ τὸ κρέας μόνον δι' ἕξ μῆνας. Ἡ Μεγάλη Βρεταννία εἶναι ἡ πρώτη χώρα εἰσαγωγῆς σίτου εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἐκτὸς τοῦ σίτου καὶ τοῦ κρέατος εἰσάγονται διὰ τὴν διατροφήν τοῦ πληθυσμοῦ της βούτυρον, τυρός, πουλερικά, ὀπώραι, οἶνος κ.ἄ.

γ') Εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν της, ἡ

Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Μεγάλης Βρεταννίας.

ὁποῖα ἔχει ἀνάγκη μεγάλης ποσότητος πρώτων ὑλῶν. Ἐκ τούτων σπουδαιότεραι εἶναι: ὁ βάμβαξ, ὁ σίδηρος, τὸ ἔριον, ἡ γιούτα (διὰ τὴν κατασκευὴν σάκκων καὶ εὐθηνῶν ταπήτων), ἡ μέταξα, τὸ καουτσούκ, τὸ πετρέλαιον.

δ') Εἰς τὸ ἀπέραντον ἀποικιακόν της Κράτος, τὸ ὁποῖον προμηθεύει τὰς πρώτας ὕλας διὰ τὴν βιομηχανίαν της καὶ ἀγοράζει τὰ βιομηχανικά προϊόντα.

Ἐκ τῶν ἐξαγομένων προϊόντων τὴν πρώτην θέσιν ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν κατέχουν τὰ βαμβακερά ὑφάσματα. Ἀκολουθοῦν τὰ μεταλλουργικά προϊόντα (μηχαναὶ παντὸς εἶδους, ὄπλα, πλοῖα, αὐτοκίνητα, ἀεροπλάνα κτλ.) καὶ τὰ μάλλινα ὑφάσματα. Τὸ

ἐμπόριόν της ἐκτελεῖται μὲ ὅλας τὰς χώρας τοῦ κόσμου, περισσότερο ὅμως μὲ τὰς ἀποικίας της.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξάγει κυρίως ὑφάσματα καὶ νήματα, μετάλλινά εἶδη καὶ μηχανάς, ἄνθρακα, χημικά καὶ φαρμακευτικά προϊόντα, ἀλιευτικά προϊόντα κ. ἄ. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει σταφίδα, καπνόν, ἔλαιον, οἶνον, σῦκα ξηρά, χαρούπια, μαστίχην, κολοφώνιον, λευκόλιθον, σμύριδα κτλ.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Ὅπως αἱ χῶραι τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, οὕτω καὶ αἱ χῶραι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἔχουν πολλὰ κοινὰ χαρακτηριστικά ὡς πρὸς τὸ ἔδαφος, τὸ κλίμα καὶ τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν.

Ἔδαφος.— Τὸ ἔδαφος τῶν χωρῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ παλαιὰ καὶ συνεπῶς χαμηλὰ καὶ κρυσταλλικά ὄρη (Κεντρικὰ Ὄρη, Βῶζ, Ἀρντέννα, Ὄρη τῆς Βρετάννης, Ὄρη τῶν Βρεταννικῶν Νήσων) καὶ ἀπὸ ἐκτεταμένης πεδιάδας (Ἀκιταίν, λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων, πεδιάς τῶν Κάτω Χωρῶν, λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου). Εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, ὅπου καταλήγουν οἱ ποταμοί, σχηματίζονται μεγάλοι χωνοειδεῖς κόλποι, οἱ ὅποιοι ὀφείλονται εἰς τὰς μεγάλας παλιρροίας.

Κλίμα καὶ βλάστησις.— Αἱ χῶραι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἐπειδὴ εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς ἀνέμους, οἱ ὅποιοι πνέουν ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικόν, ἔχουν κλίμα κυρίως ὠκεάνειον. Εἰς τὸ περισσότερο ὑγρὸν κλίμα τῶν ὀφείλονται καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τοπία τῶν, τὰ ὅποια εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ τοπία τῶν χωρῶν τῆς Μεσογείου. Εἰς τὰ πολὺ εὐφορα ἐδάφη εὐδοκιμοῦν πλούσιαι καλλιέργειαι (σίτος, ζαχαροῦχα τευτλα), εἰς δὲ τὰ πτωχότερα ἐδάφη ὑπάρχουν λειβάδια καὶ μικρὰ δάση. Οὕτω τὸ τοπίον τῶν χωρῶν αὐτῶν, χάρις εἰς τὰς ἀρκετὰς βροχὰς τῶν καὶ εἰς τὴν κανονικὴν διανομὴν τῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους, εἶναι πάντοτε πράσινον.

Οἰκονομικὴ Ζωή.— Αἱ ἐκτεταμέναι καὶ εὐφοροὶ πεδιάδες συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας, τὸ δὲ ὠκεάνειον

κλίμα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κτηνοτροφίας τῶν μεγάλων ζώων. Συνεπῶς δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν τύχην, ὅτι αἱ χῶραι τῆς Μεσογείου τρέφουν κυρίως πρόβατα κατὰ τρόπον νομαδικὸν καὶ αἱ χῶραι τοῦ Ἀτλαντικοῦ τρέφουν κυρίως μεγάλα ζῶα κατὰ τρόπον ἐπιστημονικόν. Ἡ κτηνοτροφία τῶν μεγάλων ζώων ἀπαιτεῖ πλούσια καὶ διαρκῆ λειβάδια, τὰ ὁποῖα μόνον εἰς τὸ ὑγρὸν κλίμα εὐδοκιμοῦν.

Χάρις ἐπίσης εἰς τὰ πλούσια ἀνθρακωρυχεῖα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται εἰς τὸ ἔδαφός των, ἔχουν πολὺ ἀνεπτυγμένην καὶ τὴν βιομηχανίαν, ἣ ὁποῖα κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν των ζωὴν.

Ἐρωτήσεις.

1) Ποία εἶναι ἡ πλουσιωτέρα γεωργικὴ χώρα τῆς Ἀντικῆς Εὐρώπης καὶ διὰ ποῖον λόγον; 2) Ποία εἶναι ἡ βιομηχανικωτέρα χώρα τῆς Ἀντικῆς Εὐρώπης καὶ διὰ ποῖον λόγον; 3) Ποῖοι εἶναι οἱ σπουδαιότεροι λιμένες τῆς Ἀντικῆς Εὐρώπης καὶ ποῦ ὀφείλεται ἡ ἀνάπτυξις των; 4) Μὲ ποίαν χώραν τῆς Ἀντικῆς Εὐρώπης ἢ Ἑλλάς ἔχει τὰς μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις καὶ διὰ ποῖον λόγον; 5) Πῶς δυνάμεθα νὰ μεταβῶμεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς Παρισίους καὶ Λονδῖνον;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Α'. Γερμανία

Εἰσαγωγή.—Ἡ Γερμανία, ἡ ὁποία σήμερον εἶναι ἡ μεγαλύτερα χώρα τῆς Εὐρώπης εἰς ἕκτασιν καὶ πληθυσμὸν μετὰ τὴν Ρωσίαν (552.000 τ. χμ., 80.000.000 κ.), μέχρι τοῦ ἔτους 1871 ἦτο διηρημένη εἰς πολλὰ μικρὰ Κράτη. Ὁ τεμαχισμὸς τῆς Γερμανίας ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα εἰς πολλὰ ἀνεξάρτητα Κράτη ὀφείλεται εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἐδάφους τῆς, τὸ ὁποῖον εὐνοεῖ τὸν χωρισμὸν αὐτόν, καθόσον περιλαμβάνει ὅλας τὰς ζώνας καὶ ὄλους τοὺς τύπους τῶν τοπίων τῆς Δυτικῆς καὶ Κεντρικῆς Εὐρώπης. Πρὸς Ν. ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓν τμήμα τῆς ζώνης τῶν Ἄλπεων. Εἰς τὸ κέντρον ἀπὸ πολλὰ παλαιὰ καὶ συνεπῶς χαμηλὰ ὄρη, τὰ ὁποῖα εἶναι συνέχεια τῶν παλαιῶν ὀρέων τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης (Κεντρικῶν Ὀρέων, Βῶζ, Ἀρντένης). Πρὸς Β. κατέχει ἓν τμήμα τῆς μεγάλης πεδιάδος τῆς Βορείου Εὐρώπης. Παρὰ τὴν βραδεῖαν ἔνωσιν τοῦ τῆς Γερμανικὸν Ἔθνος κατέχει ἐξέχουσαν θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ χάρις εἰς τὴν γεωγραφικὴν θέσιν τῆς χώρας του. Αὕτη κεῖται μεταξὺ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἡ ὁποία βρέχεται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν, καὶ τῆς Ἀνατολικῆς, ἡ ὁποία ὀδηγεῖ πρὸς τὴν Ἀσίαν. Διὰ τῶν κοιλάδων τῶν Ἄλπεων ἐπικοινωνεῖ μετὰ τῆς Μεσογειακῆς Εὐρώπης, διὰ δὲ τῆς Βορείου Γερμανικῆς πεδιάδος ἀνοίγεται πρὸς τὴν Βόρειον καὶ Βαλτικὴν Θάλασσαν. Χάρις λοιπὸν εἰς τὴν εὐκολὸν ἐπικοινωνίαν του πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις καὶ εἰς τὴν ἐργατικότητα τῶν

κατοίκων του, τὸ γερμανικὸν Ἔθνος ἔλαβε μεγάλην ἀνάπτυξιν.

᾽Ορια.—Ἡ Γερμανία, ἡ ὁποία ἀπὸ τὸν Μάρτιον τοῦ 1938 μέχρι τῆς λήξεως τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου ἀπετέλει ἓν Κράτος μετὰ τῆς Αὐστρίας,¹ ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Δανίας καὶ βρέχεται ὑπὸ τῆς Βαλτικῆς καὶ τῆς Βορείου Θαλάσσης, πρὸς Δ. ὑπὸ τῶν Κάτω Χωρῶν καὶ τῆς Γαλλίας, πρὸς Ν. ὀρίζετο ὑπὸ τῆς Ἑλβετίας, τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γιουγκοσλαύτας καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Οὐγγαρίας, τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ τῆς Πολωνίας. Ὡς φυσικὰ ὄρια ἔχει πρὸς Ν. τὰς ᾽Αλπεὶς καὶ πρὸς Β. ἔχει τὴν Βόρειον καὶ Βαλτικὴν Θάλασσαν. Πρὸς Α. καὶ πρὸς Δ. δὲν εἶχε σαφῆ φυσικὰ ὄρια. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ σύνορά της εἰς τὰς περιοχὰς αὐτὰς δὲν ἦσαν πάντοτε σταθερὰ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἱστορίας της.

Γεωγραφικαὶ περιοχαί.—Παρὰ τὴν μεγάλην ποικιλίαν, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει τὸ ἔδαφος τῆς Γερμανίας, δυνάμεθα νὰ τὴν διαιρέσωμεν εἰς τέσσαρας μεγάλας περιοχὰς:

α') Τὴν Νότιον Γερμανίαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ ὕψηλὰ ὄρη καὶ ὄροπέδια.

β') Τὴν Μέσην Γερμανίαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ χαμηλὰ καὶ μεμονωμένα ὄρη.

γ') Τὴν Βόρειον Γερμανίαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν ἐκτεταμένην πεδιάδα καὶ

δ') Τὴν Κοιλιάδα τοῦ Ρήνου ποταμοῦ, ἡ ὁποία εἶναι ἡ σπουδαιότερα βιομηχανικὴ περιοχὴ τῆς Γερμανίας.

1) Νότιος Γερμανία. Ἡ Νότιος Γερμανία περιλαμβάνει:

α') Τὰς Γερμανικὰς ᾽Αλπεὶς (ὕψηλότερα κορυφὴ 3.800 μ. εἰς τὰς ᾽Ανατολικὰς ᾽Αλπεὶς). β') Τὸν Μέλαναν Δρυμὸν (ἀπέναντι τῶν Βοσγιῶν. γ') Τὰ ὄροπέδια τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Σουαβοφραγκονίας, τὰ ὁποῖα ἐκτείνονται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Κεντρικῶν ᾽Αλπεων καὶ χωρίζονται διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Δουνάβεως καὶ δ') Τὴν κοιλάδα τοῦ ᾽Ανω Δουνάβεως.

¹Ἐξ ὄλων τῶν πεδινῶν περιοχῶν εὐφορύτερον ἔδαφος ἔχουν

(¹) Ἡ Αὐστρία πρὸ τῆς συγχωνεύσεώς της μετὰ τῆς Γερμανίας εἶχεν ἕκτασιν 84.000 τετρ. χμ. καὶ πληθυσμὸν 6.700.000 κατ. Μετὰ τὴν λήξιν τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου ἀπεφασίσθη, ὅπως ἀποτελέσει ἀνεξάρτητον κράτος. Ἡ σχετικὴ συνθήκη δὲν ὑπεγράφη ἀκόμη.

αί κοιλάδες τῶν ποταμῶν (Δουνάβεως μετὰ τῶν παραποτάμων του Νέκαρ καὶ Μάιν, παραποτάμων τοῦ Ρήνου). Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰς εὐφόρους προσχώσεις των, τὰς ὁποίας ἔφερον τὰ ρέοντα ὕδατα καὶ ὁ ἄνεμος ἀπὸ τὰς ὑψηλὰς περιοχάς. Τὸ ὀλιγότερον εὐφορον ἔδαφος ἔχει τὸ ὄροπέδιον τῆς Βαυαρίας, διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καλύπτεται ἀπὸ λίμνας καὶ χονδρὰ χαλίκια. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τοὺς ἐξῆς λόγους: Εἰς παλαιότεραν γεωλογικὴν ἐποχὴν τὸ κλίμα τῆς Εὐρώπης ἦτο πολὺ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν ὡς ἐκ τούτου αἱ χιόνες ἦσαν ἄφθονοι καὶ ἐκάλυπτον συνεχῶς τὴν Βόρειον Εὐρώπην καὶ ὄλα τὰ ὑψηλὰ ὄρη. Οὕτως ἐσχηματίσθησαν παγετῶνες, οἱ ὁποῖοι κατήρχοντο πρὸς τὰς χαμηλοτέρας περιοχάς, παρασύροντες χῶματα, χαλίκια καὶ λίθους (ὅπως συμβαίνει καὶ σήμερον εἰς τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τῶν Ἄλπεων). Τὸ ὄροπέδιον τῆς Βαυαρίας, τὸ ὁποῖον κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἄλπεων, ἐδέχετο τὰ ὑλικά, τὰ ὁποῖα παρέσυρον οἱ παγετῶνες ἐκ τῶν ὑψηλῶν περιοχῶν καὶ τὰ ὁποῖα ἀπετίθεντο κατὰ σωροὺς. Ὄταν τὸ κλίμα ἔγινε θερμότερον, οἱ παγετῶνες διελύθησαν καὶ ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου παρέμειναν οἱ σωροὶ τῶν μεταφερθέντων ὑλικῶν, τοὺς ὁποίους τὰ ρέοντα ὕδατα ἤρχισαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ἰσοπεδῶνουν. Κατὰ τὴν ἰσοπέδωσιν τὰ λεπτὰ χῶματα μετεφέρθησαν παρὰ τῶν ρεόντων ὑδάτων καὶ τῶν ἀνέμων εἰς τὰς χαμηλοτέρας περιοχάς καὶ ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου παρέμειναν τὰ χονδρὰ χαλίκια καὶ οἱ λίθοι. Μεταξὺ τῶν σωρῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ἰσοπεδώθησαν, ἢ μεταξὺ τῶν κοιλωμάτων, τὰ ὁποῖα ἐσχηματίσθησαν ἀπὸ τοὺς παλαιούς παγετῶνας, τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς παραμένει στάσιμον καὶ σχηματίζει λίμνας. Ἰδού λοιπὸν οἱ λόγοι, διὰ τοὺς ὁποίους τὸ ὄροπέδιον καλύπτεται ἀπὸ λίμνας καὶ χονδρὰ χαλίκια καὶ συνεπῶς δὲν εἶναι πολὺ εὐφορον, ἐνῶ αἱ κοιλάδες καλύπτονται ἀπὸ λεπτὰς καὶ εὐφόρους προσχώσεις.

Τὸ κλίμα εἶναι ἡπειρωτικόν, διότι ἡ Νότιος Γερμανία, κεῖται μακρὰν τῆς θαλάσσης (χειμῶν δριμύς, θέρος θερμόν, χιῶν κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον, βροχαὶ ραγδαῖαι, αἱ ὁποῖαι πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς θερινῆς περιόδου).

Τὰ προϊόντα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν σύστασιν τοῦ ἐδάφους καὶ ἀπὸ τὸ κλίμα. Εἰς τὰς ὄρεινὰς περιοχάς, ὅπου τὰ θέρη εἶναι

δροσερά καὶ ἡ ὕγρασία μεγαλύτερα, εἶναι ἀνεπτυγμένη ἡ κτηνοτροφία κυρίως τῶν μεγάλων ζώων καὶ ἡ ὑλοτομία χάρις εἰς τὰ πολλὰ λειβάδια καὶ εἰς τὰ πλούσια δάση. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἐπίσης ἀνεπτυγμένη εἰς τὰ ὄροπέδια, διότι τὸ ἔδαφος τῶν εἶναι καταλληλότερον διὰ λειβάδια παρά διὰ καλλιεργείας, ἐπειδὴ δὲν εἶναι πολὺ εὐφορον. Εἰς τὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν, χάρις εἰς τὸ πολὺ εὐφορον ἔδαφος τῶν, εἶναι ἀνεπτυγμένη ἡ γεωργία. Καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποὶ καὶ ζαχαροῦχα τεύτλα εἰς τὰς χαμηλοτέρας περιοχάς, αἱ ὁποῖαι

Φυσικὸς χάρτης τῆς Γερμανίας.

εἶναι ἐκτεθειμένοι εἰς τοὺς παγετούς, καὶ ἄμπελοι καὶ ὄπωροφόρα δένδρα εἰς τὰς πλαγιάς τῶν λόφων. Μεγάλην ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ βιομηχανία χάρις εἰς τὸν λευκὸν ἄνθρακα

τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν καὶ εἰς τὰ πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου, τὰ ὅποια εὐρίσκονται εἰς τὰς Ἀνατολικὰς ἙΑλπεῖς (περιοχὴ τῆς Στυρίας).

Σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι: Εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ἙΑλπεων τὸ **Γκράτς** (150.000 κ.), κέντρον βιομηχανίας χάρτου, ὑφασμάτων καὶ μεταλλουργίας, χάρις εἰς τὰ πλούσια δάση καὶ τὰ μεταλλεῖα σιδήρου καὶ λιγνίτου, τὰ ὅποια εὐρίσκονται εἰς τὴν περιοχὴν του. Τὸ **Σάλτσμπουργκ** καὶ τὸ **Ἰνσμπρουκ**. Εἰς τὸ

Βιέννη. Κρατικὸν θέατρον. Εἰς τὸ βάθος δεξιὰ τὰ Ἐθνικὰ Μουσεῖα. ὄροπέδιον τῆς Βαυαρίας τὸ **Μόναχον** (700.000 κ.), μία τῶν μεγαλυτέρων πόλεων τῆς Γερμανίας καὶ σπουδαῖον κέντρον γραμμάτων καὶ καλῶν τεχνῶν. Εἶναι ἔτισης σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον μετὰ διαφόρους βιομηχανίας (φημιζεται ἡ μύρα τοῦ Μονάχου). Τὴν ἀνάπτυξιν του ὀφείλει εἰς τὴν γεωγραφικὴν του θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον διασταυροῦνται αἱ ὁδοὶ τῆς ΝΔ. Γερμανίας πρὸς τὴν Ἰταλίαν, πρὸς τὴν Γαλλίαν καὶ πρὸς τὴν Βιέννην.

Εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ ὄροπέδιου τῆς Σουαβοφραγκονίας κεῖνται: ἡ **Νυρεμβέργη** (400.000 κάτ.) καὶ ἡ **Στουτγκάρδη**.

(375.000 κάτ.), σπουδαία βιομηχανικά κέντρα διαφόρων βιομηχανιών (ηλεκτρικά είδη, δερμάτινα είδη, χάρτης, αυτοκίνητα, διάφορα παιχνίδια κ.ά.).

Είς τὴν κοιλάδα τοῦ Δουνάβεως κεῖται ἡ Βιέννη (2 ἑκατομμ. κάτ.), πρωτεύουσα τῆς Αὐστρίας. Εἶναι μίᾳ τῶν ὠραιότερων πόλεων τῆς Εὐρώπης καὶ σπουδαῖον κέντρον γραμμάτων, ἐπιστημῶν, ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας. Τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὀφείλει εἰς τὴν γεωγραφικὴν θέσιν, καθόσον κεῖται ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι σπουδαία διεθνῆς ὁδὸς καὶ εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον διασταυροῦνται αἱ ὁδοί: πρὸς τὴν ΝΑ. Εὐρώπην διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Κάτω Δουνάβεως, πρὸς τὴν Τσεχοσλοβακίαν, τὴν Πολωνίαν καὶ τὴν Ρωσίαν διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Μοραῦα καὶ πρὸς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἄνω Δουνάβεως καὶ τῶν παραποτάμων του.

2) Μέση Γερμανία. Ἡ Μέση Γερμανία, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ παλαιὰ χαμηλὰ καὶ μεμονωμένα ὄρη, εἶναι τὸ πλεον γραφικὸν τμήμα τῆς Γερμανίας. Τὰ ὄρη ταῦτα εἶναι τὰ ἐξῆς ἐκ Δ. πρὸς Α: Τὰ **Παραρρήνια Ὀρη**, τὰ ὁποῖα εἶναι συνέχεια τῆς Ἀρντένης, τὰ **Ὀρη τῆς Ἔσσης** (Φόγκελσμπεργκ), ὁ **Θουρίγγιος Δρυμός**, τὸ **Χάρτς**, τὸ ὑψηλότερον ὄρων (1.140 μ.), **Βοημικὸς Δρυμός**, τὰ **Ὀρη τῶν Μετάλλων** καὶ τὰ **Σουδήτια Ὀρη**. Τὰ ὄρη ταῦτα εἰς παλαιότεραν γεωλογικὴν ἐποχὴν ἀπετέλουν μίαν συνεχῆ ὄροσειράν, τῆς ὁποίας ὁ τεμαχισμὸς ὀφείλεται εἰς τοπικὰς καθιζήσεις τοῦ ἐδάφους. Ἀποτέλεσμα τῶν καθιζήσεων εἶναι ὁ σχηματισμὸς ρηγμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξῆλθον ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς γῆς λυωμένα ὑλικά. Δηλαδὴ ἐσχηματίσθησαν ἠφαιστεια, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ἠφαιστειογενῆ πετρώματα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται εἰς διάφορα μέρη τῆς περιοχῆς αὐτῆς. Ἐν ἐκ τῶν παλαιῶν αὐτῶν ἠφαιστειῶν, εἶναι καὶ τὸ Φόγκελσμπεργκ. Αἱ παρά τοὺς πρόποδας τῶν χαμηλῶν αὐτῶν ὄρων ἐκτεινόμεναι κοιλάδες καὶ ὄροπέδια εἶναι πολὺ εὐφοροί, διότι καλύπτονται ἀπὸ προσχώσεις, αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν ἠφαιστειογενῶν πετρωμάτων, τὰ ὁποῖα περιέχουν τὰ εὐφορώτερα συστατικά.

Διὰ διώρυγος συνδέεται ἐπίσης καὶ ἡ Βόρειος Θάλασσα μετὰ τῆς Βαλτικῆς.

Τὸ κλίμα εἰς τὰ παράλια τῆς Βορείου Θαλάσσης εἶναι ὠκεάνειον, ὅσον ὅμως προχωροῦμεν πρὸς Α. τὸ κλίμα γίνεται ἠπειρωτικόν.

Ἡ Βόρειος Γερμανικὴ πεδιάς, ἐπεὶ εἶναι ἀμμώδης, εἶναι πτωχὴ εἰς γεωργικὰ προϊόντα καὶ εἰς ὀρυκτά. Τὰ σπουδαιότερα γεωργικὰ προϊόντα εἶναι τὰ γεώμηλα καὶ ἡ σίκαλις, τὰ ὅποια εὐδοκιμοῦν εἰς ἀμμώδη ἐδάφη. Εἰς τὰ παράλια, χάρις εἰς τὴν ἄφθονον ὑγρασίαν, ὑπάρχουν πολλὰ λειβάδια, ὅπου τρέφονται πολλὰ ζῷα.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ἀραιός, διότι εἶναι πτωχὴ εἰς γεωργικὰ προϊόντα καὶ εἰς ὀρυκτά. Ἐν τούτοις εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν εὐρίσκεται ἡ πρωτεύουσα τῆς Γερμανίας, τὸ **Βερολῖνον** (4.500.000 κ.) ἐπὶ τοῦ Σπρέα ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι παραπόταμος τοῦ Ἑλβα. Τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ὀφείλει κατὰ πρῶτον μὲν λόγον εἰς τὴν ὄχυράν του θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ μέσον τῶν ἐλωδῶν ἐκτάσεων τοῦ Σπρέα, αἱ ὁποῖαι εἶναι τὰ μόνα φυσικὰ ἐμπόδια ἐπὶ τῆς ἐκτεταμένης καὶ μονοτόνου Βορείου Γερμανικῆς πεδιάδος, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον εἰς τὴν καλὴν του συγκοινωνίαν, διότι εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ διασταυροῦνται τέσσαρες μεγάλαι πλωταὶ ὁδοὶ καὶ ἑννέα σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ, αἱ ὁποῖαι διευθύνονται πρὸς ὅλας τὰς περιοχὰς τῆς Γερμανίας. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ὀφείλεται ἐπίσης εἰς τὸ ὅτι εἶναι πρωτεύουσα μιᾶς μεγάλης καὶ πλουσίας χώρας. Διὰ τοῦτο τὸ Βερολῖνον, ὅπως καὶ ὅλαι αἱ πρωτεύουσαι τῶν μεγάλων κρατῶν, εἶναι κέντρον γραμμάτων καὶ καλῶν τεχνῶν (πανεπιστήμια, θεάτρα, μουσεῖα), τῶν μεγάλων τραπεζῶν καὶ τῶν μεγάλων βιομηχανικῶν ὀργανισμῶν.

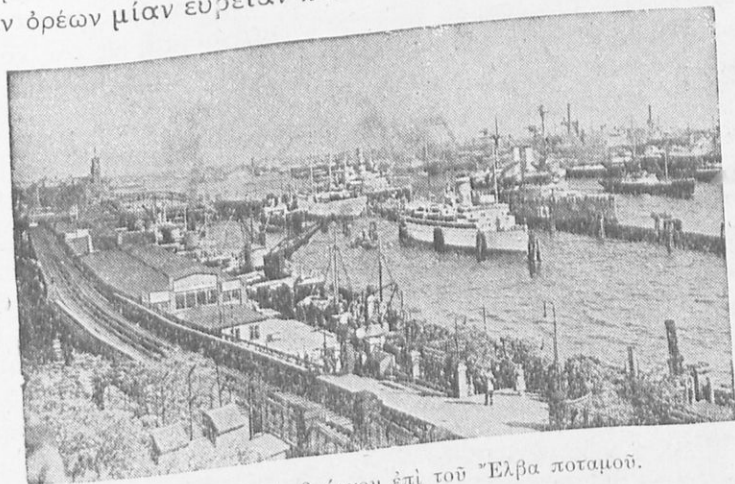
Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Βαλτικῆς Θαλάσσης, εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Πρωσσίαν κεῖται ἡ **Καινιξβέργη** (300.000 κ.), εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ὄδερ τὸ **Στεττῖνον** (270.000 κ.) καὶ δυτικώτερον τὸ **Κιέλον** (200.000 κ.), ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς Γερμανίας.

Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Βορείου Θαλάσσης τὸ **Ἀμβούργον** (1.500.000 κ.) ἐπὶ τοῦ χωνοειδοῦς κόλπου τοῦ Ἑλβα ποταμοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν 75 χμ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Εἶναι ὁ πρῶτος

λιμὴν τῆς Γερμανίας καὶ εἰς τῶν σπουδαιότερων τοῦ κόσμου. Χάρις εἰς τὴν καλὴν του συγκοινωνίαν εἶναι σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον (βιομηχανίαι ζαχάρεως, οἴνου, ξυλείας, εἰδῶν διατροφῆς κ. ἄ.). Εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Βέζερ ποταμοῦ εἶναι ἡ **Βρέμη** (300.000 κ.), 65 χμ. μακρὰν τῆς θαλάσσης, λιμὴν εἰσαγωγῆς κυρίως βάμβακος.

4) **Κοιλὰς τοῦ Ρήνου ποταμοῦ.** Ἡ κοιλὰς τοῦ Ρήνου ποταμοῦ ἐντὸς τοῦ γερμανικοῦ ἐδάφους περιλαμβάνει τρία τμήματα : α') Ἀπὸ τὰ ἐλβετικά σύνορα μέχρι τῶν Παραρρηνίων ὀρέων μίαν **εὐρείαν πεδιάδα**, ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς τοπι-

Ἡ λιμὴν τοῦ Ἀμβούργου ἐπὶ τοῦ Ἑλβα ποταμοῦ.

κὴν καθίζησιν τοῦ ἐδάφους. Ἐκ τῆς καθίζησεως αὐτῆς ἐχωρίσθη ὁ Μέλας Δρυμὸς ἀπὸ τὰ Βόσγια ὄρη, μετὰ τῶν ὁποίων ἦτο ἠνωμένος. β') **Μίαν στενὴν καὶ ὀφιοειδῆ κοιλιάδα** μήκους 100 χμ. περίπου, ἡ ὁποία διασχίζει τὰ Παραρρηνια ὄρη καὶ ὀφείλεται εἰς τὴν διάβρωσιν τοῦ ἐδάφους. Ἀπὸ τῆς ἐξόδου του ἐκ τῶν Παραρρηνίων ὀρέων μίαν **εὐρείαν προσχωσιγενῆ πεδιάδα**, τῆς ὁποίας τὸ πλάτος συνεχῶς αὐξάνει μέχρι τῶν ἐκβολῶν του.

Τὸ ἔδαφος τῆς κοιλιάδος εἶναι πολὺ εὐφορον, διότι καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις, τὰς ὁποίας ἔφερον τὰ ρέοντα ὕδατα καὶ οἱ ἄνεμοι.

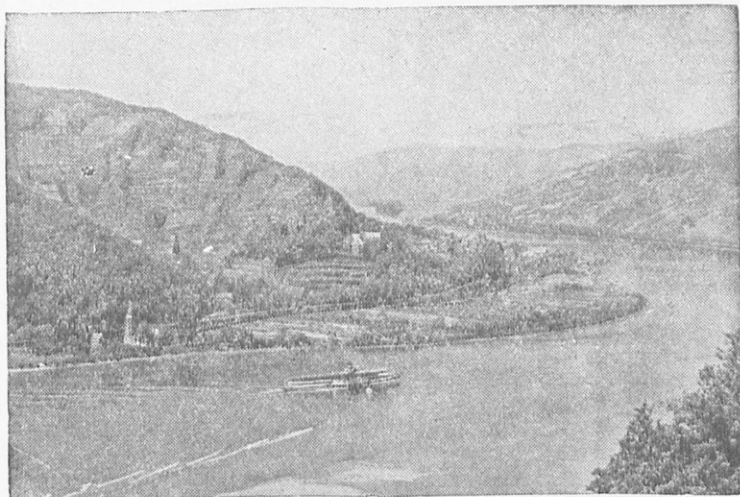
Τὸ κλίμα τῆς ἄνω κοιλάδος εἶναι ἠπειρωτικόν, διότι οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι δὲν δύνανται νὰ ἐπιδράσουν. Ὁ χειμῶν ὅμως δὲν εἶναι δριμύς, ὅπως εἰς τὰ ὄροπέδια τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Σουαβοφραγκονίας, διότι αἱ ὑψηλαὶ περιοχαὶ προφυλάσσουν τὴν κοιλάδα ἀπὸ τοὺς ψυχροὺς βορείους καὶ βορειοανατολικοὺς ἀνέμους. Τὸ κλίμα τῆς κάτω κοιλάδος εἶναι σχετικῶς ἥπιον, χάρις εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς Βορείου Θαλάσσης. Χάρις εἰς τὸ πολὺ εὐφορον καὶ εἰς τὸ ἥπιον σχετικῶς κλίμα τῆς, ἡ κοιλάς τοῦ Ρήνου ποταμοῦ ἔχει πολὺ ἀνεπτυγμένην γεωργίαν καὶ παράγει ποικίλα προϊόντα: δημητριακοὺς καρπούς, ζαχαροῦχα τεύτλα. Ἄμπελοι καὶ ὄπωροφόρα δένδρα καλλιεργοῦνται εἰς τὰς νοτιοανατολικὰς πλαγιάς τῶν λόφων, ὅπου οἱ παγετοὶ εἶναι σπάνιοι καὶ ἡ ὑγρασία σχετικῶς μικρά.

Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ρήνου ποταμοῦ ἡ βιομηχανία κατέχει πρωτεύουσαν θέσιν διὰ δύο λόγους: α') Διότι εἰς τὴν κάτω κοιλάδα τοῦ Ρήνου ποταμοῦ καὶ ἰδίως εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ παραποτάμου τοῦ Ροῦρ εὐρίσκονται πλούσια ἀνθρακωρυχεῖα. β') Διότι αἱ βιομηχαναὶ τῆς περιοχῆς αὐτῆς προμηθεύονται τὰς πρώτας ὕλας καὶ ἐξάγουν τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα διὰ τοῦ Ρήνου. Ὁ Ρήνος ποταμὸς εἶναι ἡ σπουδαιότερα πλωτὴ ὁδὸς ὄχι μόνον τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ ὀλοκλήρου τοῦ Κόσμου. Χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην τῆς βιομηχανίαν, ἡ περιοχὴ αὕτη καὶ ἰδίως ἡ κάτω κοιλάς, ὅπου εὐρίσκονται τὰ ἀνθρακωρυχεῖα, ἔχει πυκνότετον πληθυσμόν, αἱ δὲ πόλεις διαδέχονται ἡ μία τὴν ἄλλην. Μόνον εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ροῦρ ὑπάρχουν 20 βιομηχανικαὶ πόλεις, ἐκ τῶν ὁποίων 12 ἔχουν πληθυσμόν ἄνω τῶν 100 χιλιάδων κατοίκων.

Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις τῆς ἄνω κοιλάδος εἶναι τὸ **Μάνχάιμ** (250.000 κ.), τὸ σπουδαιότερον βιομηχανικὸν κέντρον χημικῶν προϊόντων τῆς Γερμανίας, ἡ **Φραγκφούρτη** (550.000 κ.), βιομηχανικὸν κέντρον ἐπεξεργασίας δερμάτων, σιδηροδρομικοῦ ὕλικου, κοσμημάτων. Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις τῆς κάτω κοιλάδος εἶναι: **Κολωνία** (730.000 κ.), κέντρον μεγάλης βιομηχανίας (χάλυψ, μηχαναὶ παντὸς εἶδους, ὑαλικά, καουτσούκ) καὶ τελευταῖος σταθμὸς τῶν πλοίων τῆς θαλάσσης, τὸ **Ἄαχεν** (**Αἰξλά-Σαπέλ** 150.000 κάτ.), μὲ βιομηχανίαν ὑαλικῶν, μηχανῶν

καὶ εἰδῶν κεραμευτικῆς, τὸ Κρέφελντ (160.000 κ.), μὲ βιομηχανίαν βαμβακερῶν καὶ μεταξωτῶν ὑφασμάτων, τὸ Ντούϊσμπουργκ (450.000 κ.) καὶ τὸ Ἔσσεν (650.000 κ.), κέντρα βαρεῖας βιομηχανίας (εἰς τὸ Ἔσσεν εὐρίσκονται καὶ τὰ περίφημα πολεμικὰ ἐργοστάσια Κρούπ), τὸ Ντύσσελντορφ (480.000 κ.), κέντρον μεταλλουργίας καὶ χημικῶν προϊόντων.

Συμπέρασμα. Ἀπὸ τὴν μελέτην τῶν φυσικῶν περιοχῶν τῆς Γερμανίας ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐνιαῖον κέντρον, ἀλλὰ ἐναλλαγὴ περιοχῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλαι

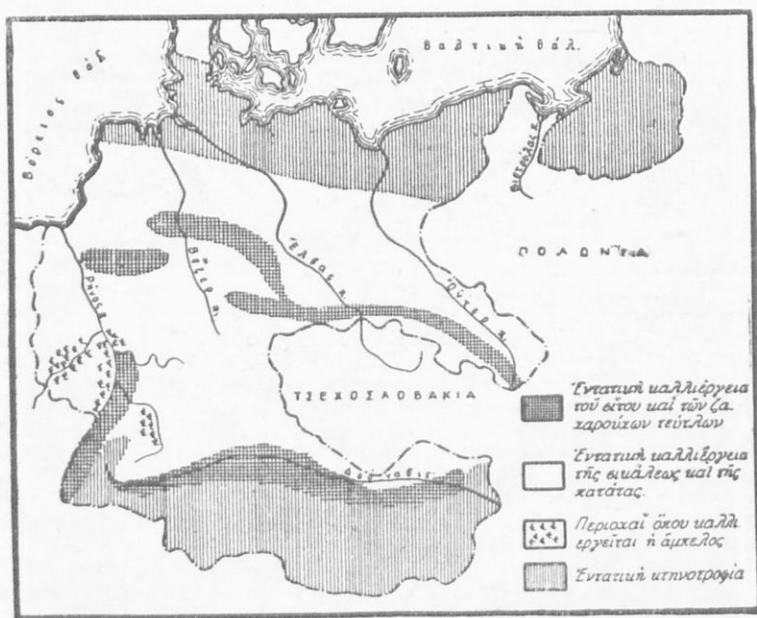
Ὁ Ρήνος εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Παραρρηνίων Ὁρέων.

μὲν εἶναι πτωχαί, ἄλλαι δὲ πολὺ πλούσιαι. Ὁ μόνος δεσμὸς μεταξὺ τῶν εἶναι αἱ ὁδοὶ τῆς συγκοινωνίας (ποταμοί, διώρυγες, σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, ἀμαξίται ὁδοί). Εἰς τοῦτο ὀφείλεται καὶ ἡ ἐξαιρετικὴ ἀνάπτυξις τῶν πόλεων, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς τὴν διασταύρωσιν τῶν μέσων συγκοινωνίας (Βερολῖνον, Βιέννη, Μόναχον, Λειψία, Φραγκφούρτη).

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωὴ.— Πληθυσμὸς. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Γερμανίας εἶναι ἀνίσως διανεμημένος εἰς τὰς διάφορους περιοχάς. Αἱ περισσότερον κατωκνημένοι περιοχαί εἶναι

ταναλώσεως. Τρέφονται κυρίως μεγάλα ζώα, χάρις εις τὰ ἐκτεταμένα λειβάδια τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν, τῶν ὄροπεδίων καὶ τῶν παραλίων. Τρέφονται ἐπίσης πολλοὶ χοῖροι, ἰδίως εἰς τὴν Βόρειον Γερμανικὴν πεδιάδα, χάρις εἰς τὴν μεγάλην καλλιέργειαν τῶν γεωμήλων.

Βιομηχανία. Ἡ Γερμανία εἶναι κράτος κατ' ἐξοχὴν βιομη-

Οικονομικὸς χάρτης τῆς Γερμανίας (γεωργικὴ παραγωγή).

χανικόν. Ἡ μεγάλη ἀνάπτυξις τῆς γερμανικῆς βιομηχανίας ὀφείλεται εἰς τοὺς ἑξῆς λόγους :

α) Εἰς τὰ πλούσια ἀνθρακωρυχεῖα. Ἡ Γερμανία κατέχει τὴν τρίτην θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν τοῦ ἀνθρακος μετὰ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας καὶ τὴν Ἀγγλίαν.

β) Εἰς τὸν μέγαν τῆς πληθυσμὸν, ὁ ὅποιος προμηθεύει ἀφθόνους καὶ ἐπιδεξίας ἐργατικὰς χεῖρας.

γ) Εἰς τὸ θαυμάσιον δίκτυον τῶν πλωτῶν

ό δ ὧ ν, αἱ ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν βαρέων προϊόντων.

Αἱ σπουδαιότεραι βιομηχαναὶ εἶναι : Ἡ μεταλλουργία (μηχαναὶ διάφοροι, πολεμικὰ εἶδη, σιδηροδρομικὸν ὑλικὸν κτλ.). Τὰ σπουδαιότερα κέντρα εἶναι ἡ κοιλάς τοῦ Ρούρ, ἡ Σιλεσία, τὸ Βερολῖνον καὶ τὸ Ἀμβούργον (ναυπηγεῖα). Ἡ βιομηχανία ἠλεκτρι-

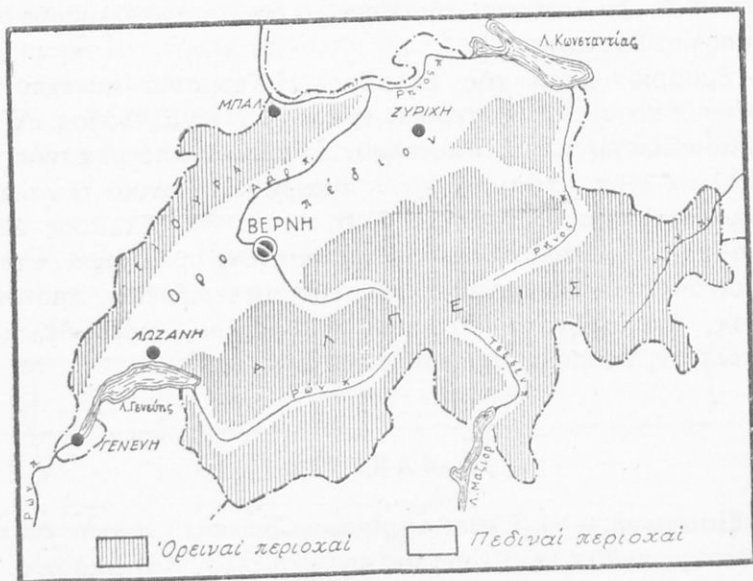

Οἰκονομικὸς χάρτης τῆς Γερμανίας (βιομηχανικαὶ περιοχαί).

κῶν εἰδῶν (Βερολῖνον, Ρούρ, Νυρεμβέργη). Ἡ χημικὴ βιομηχανία (χρώματα, λιπάσματα, ἐκρηκτικὰ ὕλαι, φαρμακευτικὰ εἶδη) μὲ κέντρα τὴν κοιλάδα τοῦ Ρούρ, τὸ Ἀμβούργον καὶ τὴν Σαξωνίαν. Ἡ ὕφαντουργία, τῆς ὁποίας τὰ σπουδαιότερα κέντρα εὐρίσκονται εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ρήνου, εἰς τὴν Σαξωνίαν καὶ τὴν Βρέμνη, τὸν λιμένα εἰσαγωγῆς βάμβακος. Τέλος ἡ βιομηχανία εἰδῶν διατροφῆς (ἀλεύρου, ζύθου, ζαχαρώς, οἶνοπνεύματος).

φυσικὰς περιοχάς: τὰς Ἑλβετικὰς ἄλπεις, τὸν Ἑλβετικὸν Γιοῦραν καὶ τὸ Ἑλβετικὸν Ὀροπέδιον.

Ἑλβετικαὶ ἄλπεις. Αἱ Ἑλβετικαὶ ἄλπεις εἶναι τμήμα τῶν Κεντρικῶν ἄλπεων, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦνται ἀπὸ τρεῖς παραλλήλους ζώνας. Ἐκ τῶν τριῶν ζωνῶν ὑψηλότερα εἶναι ἡ μεσαία (3.000—4.000 μ.). Ἡ ζώνη αὕτη ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ κρυσταλλικὰ πετρώματα καὶ ὀνομάζεται **Ὑψηλαὶ ἄλπεις**. Αἱ δύο ἄλλαι, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται πρὸς Β. καὶ πρὸς

Φυσικὸς χάρτης τῆς Ἑλβετίας.

Ν. τῶν Ὑψηλῶν ἄλπεων, ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ ἀσβεστολιθικὰ πετρώματα, εἶναι χαμηλότεραι καὶ ὀνομάζονται **Προάλπεις**. Τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικά, ὄχι μόνον τῶν Ἑλβετικῶν ἄλπεων, ἀλλὰ ὁλοκλήρου τῆς ὄροσειρᾶς τῶν ἄλπεων, εἶναι τὰ ἑξῆς:

Αἱ κορυφαὶ σχηματίζουν γραμμὰς παραλλήλους χωρισμένες διὰ κοιλάδων, αἱ ὁποῖαι ἀκολουθοῦν τὴν ἴδιαν διεύθυνσιν. Αἱ κορυφαὶ εἶναι πολὺ ὑψηλαὶ καὶ ἀπότομοι, αἱ δὲ κοιλάδες πολὺ βαθεῖαι. Λόγω τῆς μεταβολῆς τοῦ κλίματος ἐκ τῶν

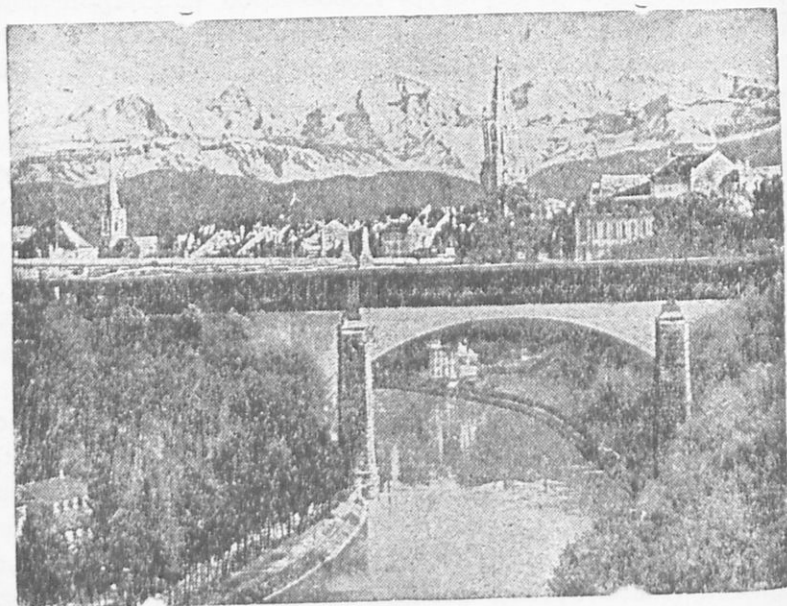
χαμηλοτέρων περιοχῶν πρὸς τὰς ὑψηλότερας, ἢ βλάστησις εἶναι κλιμακωτή. Μέχρις 800—900 μέτρων ὑπάρχουν αἱ καλλιέργειαι, αἱ ὁποῖαι γίνονται καὶ εἰς τὰς γειτονικὰς πεδιάδας (λειβάδια, δημητριακοὶ καρποί, μικρὰ δάση δρυῶν καὶ καστανεῶν). Μέχρι 1.200 μ. φύονται τὰ φυλλοβόλα δένδρα (δρύες εἰς τὰς χαμηλότερας περιοχάς, ὄξυαι εἰς τὰς ὑψηλότερας). Ἄνω τῶν 1.200 μ. καὶ μέχρι 1.800—2.000 μ. περίπου φύονται τὰ κωνοφόρα δένδρα (ἔλατα, ὄρειναι πεῦκαι). Εἰς ὕψος ἄνω τῶν 2.000 μ. ὁ χειμῶν εἶναι πολὺ δριμύς καὶ διαρκεῖ ἔννεα μῆνας τὸ ἔτος, τὸ θέρος εἶναι πολὺ δροσερόν, οἱ δὲ ἄνεμοι πολὺ ὀρμητικοί. Διὰ τοῦτο εἰς τὰς ὑψηλὰς αὐτὰς περιοχάς δὲν ὑπάρχουν δάση, ἀλλὰ μικροὶ θάμνοι καὶ ἰδίως χλόη, ἐπειδὴ αὕτη ἀντέχει εἰς τὰς κλιματικὰς αὐτὰς συνθήκας. Εἰς τὸ ὕψος ἄνω τῶν 2.600—3.000 μ. ἡ χιών διατηρεῖται καθ' ὅλον τὸ ἔτος καὶ συνεπῶς ἡ ζωὴ εἶναι ἀδύνατος.

Ἐκ τῶν αἰωνίων αὐτῶν χιόνων σχηματίζονται παγετῶνες, ἀπὸ τοὺς ὁποίους γεννῶνται ποταμοὶ χειμαρρῶδεις. Οἱ σπουδαιότεροι ποταμοὶ εἶναι ὁ Ρῆνος, ὁ Ροδανὸς (Ρόν), ὁ Ἄαρ, ὁ Ἴνν καὶ ὁ Τεσσέν. Λόγῳ τῆς μεγάλης διαβρώσεως, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ἡ ὄροσειρὰ τῶν Ἄλπεων ἀπὸ τὰ ρέοντα ὕδατα καὶ ἰδίως ἀπὸ τοὺς παγετῶνας εἰς παλαιότεραν γεωλογικὴν ἐποχὴν, διασχίζεται ἀπὸ βαθείας κοιλάδας πρὸς ὄλας τὰς διευθύνσεις. Τὰ κοιλάματα τῶν κοιλάδων κατέχονται ἀπὸ λίμνας ἐπιμήκεις (Κωνσταντίας, Ζυρίχης, Γενεύης)· χάρις εἰς τὰς κοιλάδας αὐτὰς ἡ κυκλοφορία εἶναι πολὺ εὐκόλος καὶ ἀπὸ Δ. πρὸς Α. καὶ ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Αἱ Ἄλπεις εἶναι τὸ πλέον γνωστὸν καὶ τὸ πλέον προσιτὸν ἀπὸ ὅλα τὰ μεγάλα ὄρη τῆς Γῆς. Οἱ σπουδαιότεροι ἀσχέτες τῶν Ἐλβετικῶν Ἄλπεων, διὰ τῶν ὁποίων διέρχονται αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, εἶναι τοῦ Σεμπλὸν καὶ τοῦ Σέν - Γκοτάρ. Διὰ τοῦ πρώτου διέρχεται ἡ μεγάλη σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, ἡ ὁποία συνδέει τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν με τοὺς Παρισίους (διὰ τοῦτο ἡ γραμμὴ αὕτη λέγεται «Simplon Orient Express»), διὰ τοῦ δευτέρου δὲ ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Γερμανίαν με τὴν Ἰταλίαν.

Ἡ περιοχὴ τῶν Ἄλπεων χάρις εἰς τὰ ἐκτεταμένα λειβάδια τῆς εὐνοεῖ κυρίως τὴν κτηνοτροφίαν. Ἐπειδὴ τὰ λειβάδια

τῶν ὑψηλῶν περιοχῶν κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον καλύπτονται ἀπὸ χιόνος, οἱ κάτοικοι ἀναγκάζονται τὴν μὲν χειμερινὴν περίοδον νὰ διέρχωνται εἰς τὰς χαμηλὰς περιοχὰς τῶν κοιλάδων, ὅπου εἶναι αἱ καλλιέργειαι, τὸ δὲ θέρος εἰς τὰς ὑψηλὰς περιοχὰς. Διὰ τοῦτο ἔχουν καὶ διπλᾶς κατοικίας, μίαν χειμερινὴν εἰς τὰς χαμηλὰς περιοχὰς καὶ μίαν θερινὴν εἰς τὰς ὑψηλὰς.

Βέρνη. Εἰς τὸ βάθος αἱ Ἄλπεις.

Ὁ πληθυσμὸς εἶναι ἀραιὸς καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ὑπάρχουν μεγάλαι πόλεις.

Ἑλβετικὸς Γιούρας. Ὁ Ἑλβετικὸς Γιούρας εὐρίσκεται εἰς τὰ σύνορα τῆς Γαλλίας. Εἶναι μία ὄροσειρὰ μικροτέρα καὶ χαμηλοτέρα τῶν Ἄλπεων (1.700 μ.). Διακόπτεται ἀπὸ χαμηλοὺς ἀπέκκαστους καὶ διασχίζεται ἀπὸ εὐφόρους κοιλάδας. Ὅπως αἱ Ἄλπεις, οὕτω καὶ ἡ περιοχή τοῦ Γιούρα εἶναι κατάλληλος διὰ τὴν κτηνοτροφίαν. Χάρις δὲ καὶ εἰς τὸν λευκὸν ἄνθρακα ἔχει πολὺ ἀναπτυχθῆ ἡ βιομηχανία τῶν κτηνοτροφικῶν προϊόντων (συμπετυκνωμένου γάλακτος, τυροῦ, βουτύρου). Πολὺ

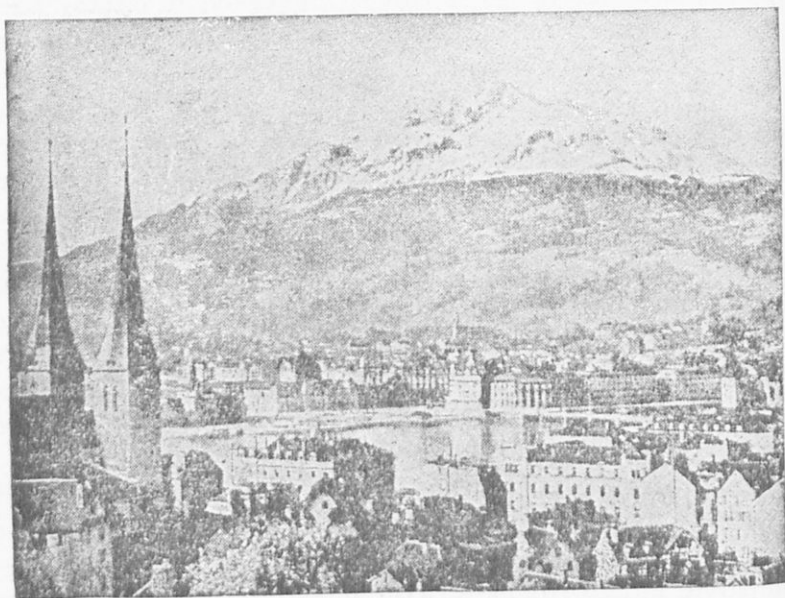
ἀνεπτυγμένη εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ βιομηχανία τῶν ὠρολογίων. Σπουδαιότερα πόλεις εἶναι ἡ Βασιλεία (195.000 κ.), εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ρήνου ποταμοῦ, ἔδρα τῆς Διεθνοῦς Τραπεζῆς καὶ σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον (μηχαναί, χημικὰ προϊόντα, μεταξωτὰ ὑφάσματα). Χάρις εἰς τὸν Ρήνον ποταμὸν εἶναι ὁ μόνος λιμὴν τῆς Ἑλβετίας, ἀπὸ τὸν ὁποῖον αὕτη προμηθεύεται τὰ εἶδη διατροφῆς τῆς καὶ τὰς πρώτας ὕλας διὰ τὴν βιομηχανίαν τῆς.

Ἑλβετικὸν Ὀροπέδιον. Μεταξὺ τῶν Ἄλπεων καὶ τοῦ Γιούρα ἐκτείνεται τὸ Ἑλβετικὸν Ὀροπέδιον, τὸ ὁποῖον παρὰ τὴν μικρὰν ἔκτασιν (μῆκος 250 χμ. ἀπὸ τὴν λίμνην τῆς Γενεύης μέχρι τῆς λίμνης τῆς Κωνσταντίας καὶ πλάτος 60 χμ.) συγκεντρώνει τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλβετίας καὶ ὕλας σχεδὸν τὰς πόλεις. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ πολὺ εὐφορον ἔδαφος, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ προσχώσεις, τὰς ὁποίας τὰ ρέοντα ὕδατα ἔφερον ἐκ τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν, καὶ εἰς τὸ κλίμα του, τὸ ὁποῖον εἶναι περισσότερον θερμὸν καὶ συνεπῶς καταλληλότερον διὰ καλλιέργειας. Ἡ γεωργία θεραπεύεται μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν. Ὑπάρχουν λειβάδια καὶ καλλιεργοῦνται δημητριακοὶ καρποὶ εἰς τὰς χαμηλὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς παγετοὺς καὶ ἄμπελοι καὶ ὄπωροφόρα δένδρα εἰς τὰς ΝΑ. πλαγιάς τῶν λόφων. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι περισσότερον ἀνεπτυγμένη ἀπὸ τὰς ὄρεινὰς περιοχάς.

Χάρις εἰς τὴν εὐκόλον συγκοινωνίαν καὶ εἰς τὸν λευκὸν ἄνθρακα, τὸν ὁποῖον προμηθεύουν οἱ ποταμοί, οἱ κατερχόμενοι ἀπὸ τὰς Ἄλπεις καὶ τὸν Γιούραν, εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον. Τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ καὶ ἐμπορικὰ κέντρα εἶναι: ἡ Γενεὺη (150.000 κ.), παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην· ὑπῆρξεν ἡ ἔδρα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν καὶ εἶναι σπουδαῖον κέντρον ὠρολογιοποιίας καὶ κοσμημάτων. Ἡ Λωζάννη (95.000 κ.), ἡ Βέρνη (150.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς Ἑλβετίας, κέντρον ὠρολογιοποιίας καὶ κυρίως εἰδῶν σοκολάτας, συμπεπυκνωμένου γάλακτος καὶ τυροῦ, ἡ Ζυρίχη (325.000 κ.), ἡ πρώτη πόλις τῆς Ἑλβετίας καὶ σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον (μηχαναί, ὑφάσματα μεταξωτά), ἡ Λουκέρνη κ. ἄ.

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωή.—Πληθυσμός. Ἡ Ἑλβετία ἔχει 41.300 τ. χμ. ἔκτασιν καὶ 4.000.000 κατ. Ὁ πληθυσμὸς

τῆς Ἑλβετίας παρουσιάζει διαφορὰς ὡς πρὸς τὴν καταγωγὴν, τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν θρησκείαν. Τὸ πλεῖστον μέρος αὐτοῦ (71%) εἶναι γερμανικῆς καταγωγῆς καὶ ὁμιλεῖ τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν. Τὸ τμήμα αὐτὸ κατοικεῖ τὴν Βόρειον, τὴν ΒΑ. καὶ Κεντρικὴν Ἑλβετίαν. Τὰ 21% εἶναι γαλλικῆς καταγωγῆς, ὁμιλοῦν τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν καὶ κατοικοῦν τὴν Δυτικὴν Ἑλβετίαν. Τὰ 6% εἶναι ἰταλικῆς καταγωγῆς, ὁμιλοῦν τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν καὶ κατοικοῦν τὴν κοιλάδα τοῦ Τεσσέν. Ὡς

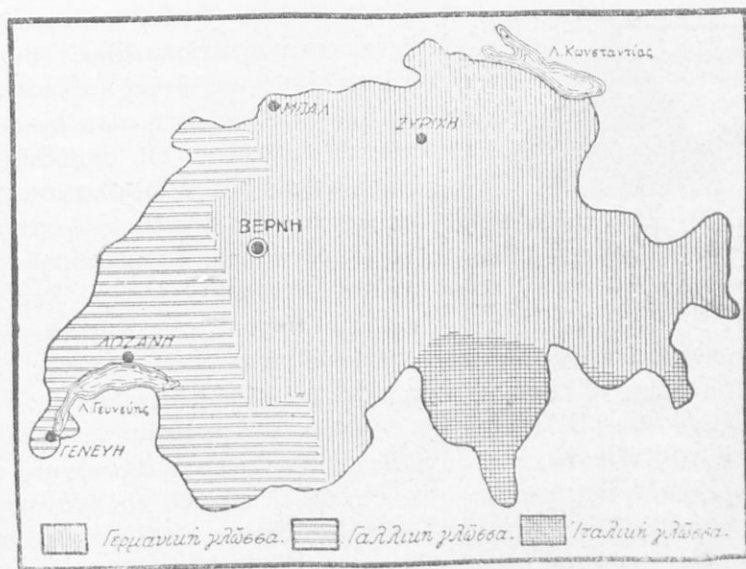

Λουζέρνη. Εἰς τὸ βάθος τὸ ὄρος Πιλᾶτος (2.100 μ.).

πρὸς τὴν θρησκείαν ὑπερισχύουν οἱ Διαμαρτυρόμενοι. Ὁ ἑλβετικὸς πληθυσμὸς δὲν εἶναι ἐξ ἴσου διανεμημένος. Ἡ ἀραιότερον κατ'ὠκνημένη περιοχή εἶναι ἡ περιοχή τῶν Ἄλπεων (32 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.), ἀκολουθεῖ ἡ περιοχή τοῦ Γιούρα (120 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.) καὶ ἡ τοῦ Ὀροπεδίου, ἡ ὁποία εἶναι ἡ πυκνότερον κατ'ὠκνημένη περιοχή τῆς Ἑλβετίας (πλέον τῶν 150 κ. εἰς 1 τ. χμ.).

Γεωργία καὶ κτηνοτροφία. Ἡ Ἑλβετία, ὅπως εἶδομεν κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν φυσικῶν περιοχῶν, μικρὰν ἔκτασιν τοῦ

καλλιεργησίμου εδάφους της διαθέτει διά τας καλλιεργείας. Αὗται εὐρίσκονται κυρίως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ὀροπεδίου καὶ ἀποτελοῦνται ἀπὸ δημητριακοὺς καρποῦς, γεώμηλα, οἶνον καὶ κυρίως ὀπώρας (μῆλα, ἀπίδια, κεράσια). Ἐξ ὅλων τῶν καλλιεργειῶν εἰδῶν διατροφῆς μόνον αἱ ὀπῶραι πλεονάζουν καὶ συνεπῶς ἐξάγονται εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Αἱ καλλιέργειαι τῶν δημητριακῶν καὶ τῶν γεωμῆλων ἐπαρκοῦν μόνον τρεῖς μῆνας περίπου διὰ τὴν διατροφήν τοῦ πληθυσμοῦ. Εἰς τὴν ἀγροτικὴν ζωὴν

Χάρτης τῶν γλωσσῶν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλβετίας.

τῆς Ἑλβετίας ἡ **κτηνοτροφία** ὑπερισχύει χάρις εἰς τὰ ἐκτεταμένα λειβάδια της, τὰ ὁποῖα κατέχουν τὸ ἡμισυ περίπου τῆς ἐκτάσεώς της. Εἶναι ἡ μοναδικὴ σχεδὸν ἀσχολία τῶν κατοίκων τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν. Τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν κτηνοτροφίαν τῆς Ἑλβετίας κατέχουν τὰ ὄρη τοῦ Γιούρα καὶ τὸ Ὀροπέδιον χάρις εἰς τὴν μεγάλην ἔκτασιν, τὴν ὁποίαν κατέχουν αἱ κτηνοτροφικαὶ καλλιέργειαι. Τὰ κυριώτερα κτηνοτροφικὰ προϊόντα εἶναι τὸ γάλα καὶ ὁ τυρὸς.

Βιομηχανία. Ἡ Ἑλβετία χάρις εἰς τὸν λευκὸν ἄνθρακα τῶν ὄρεινῶν τῆς περιοχῶν καὶ εἰς τὸν ἐπίδεξιον καὶ ἄρκετον πληθυσμὸν τῆς ἔχει ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν. Δὲν ἔχει ὅμως βαρεῖαν βιομηχανίαν (γραμμᾶς σιδηροδρόμων, γεωργικὰς μηχανὰς καὶ ἄλλα βαρῆα προϊόντα), ὅπως ἡ Γερμανία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία καὶ τὸ Βέλγιον, διότι δὲν ἔχει οὔτε ἄνθρακα, οὔτε μεταλλεύματα. Ἡ βιομηχανία τῆς περιορίζεται εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν ὑλῶν ἡμικατεργασμένων. Εἶναι βιομηχανία εἰδῶν ἀκριβείας καὶ πολυτελείας, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία ἐγκείται εἰς τὴν ἐργασίαν. Οἱ σπουδαιότεροι κλάδοι εἶναι ἡ ὥρολογοποιία

Διάγραμμα ἐμφαίνον τὴν διανομὴν τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλβετίας.

με κέντρον τὴν Γενεύην, ἡ **μηχανουργία** καὶ ἡ **ὕφαντουργία** με σπουδαιότερα κέντρα τὴν Ζυρίχην καὶ τὴν Βασιλείαν. Εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην τῆς βιομηχανίαν ὀφείλεται καὶ ὁ πυκνὸς τῆς πληθυσμὸς παρὰ τὸ ὄρεινὸν ἔδαφός τῆς (57 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.).

Συγκοινωνία. Παρὰ τὴν ὄρεινὴν τῆς ἔκτασιν, ἡ Ἑλβετία ἔχει πολὺ ἀνεπτυγμένην συγκοινωνίαν. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν γεωγραφικὴν τῆς θέσιν καὶ εἰς τὴν ἐργατικότητα καὶ ἰκανότητα τῶν κατοίκων τῆς. Διὰ τῆς Ἑλβετίας διέρχονται διεθνεῖς ὁδοί, αἱ ὁποῖαι συνδέουσιν τὴν Γαλλίαν με τὴν ΝΑ. Εὐρώπην καὶ τὴν Γερμανίαν με τὴν Ἰταλίαν. Χάρις εἰς τὰ γραφικὰ τοπία τῆς, εἰς τὴν καλὴν τῆς συγκοινωνίαν καὶ εἰς τὰ πολλὰ καὶ πολυτελῆ ξενοδοχεῖα τῆς ἔχει μεγάλην περιηγητικὴν κίνησιν. Οὕτως οἱ Ἑλβετοὶ κατῶρθωσαν διὰ τῆς ἐργασίας των νὰ ἐπωφεληθοῦν ὅλων τῶν πλεονεκτημάτων, τὰ ὁποῖα προσφέρει ἡ θέσις καὶ ἡ φύσις τῆς χώρας των.

Ἐμπόριον. Ἡ Ἑλβετία, χώρα κτηνοτροφικὴ καὶ βιομηχανικὴ, ἐξάγει κτηνοτροφικὰ προϊόντα (συμπεπυκνωμένον γάλα, τυρὸν) καὶ βιομηχανικὰ εἶδη (ὥρολόγια, μηχανὰς, ὑφάσματα) καὶ εἰσάγει εἶδη διατροφῆς διὰ τὸν πληθυσμὸν τῆς καὶ πρώτας

ύλας διὰ τὴν βιομηχανίαν τῆς (σίδηρον, ἄνθρακα, βάμβακα, μέταξαν κτλ.). Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξάγει κυρίως μηχανάς, ὥρολόγια, ὑφάσματα, χημικὰ προϊόντα, κτηνοτροφικὰ εἶδη κ. ἄ. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει καπνόν, σταφίδα, σῦκα ξηρά, σταφυλάς, προϊόντα ἐλαίας κ. ἄ.

Γ'. ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ

Ἡ Τσεχοσλοβακία εἶναι νέον κράτος, καθ' ὅσον ἔγινε μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον διὰ τοὺς Σλαύους, οἱ ὅποιοι κατὰ μέγα μέρος κατοικοῦν τὴν περιοχὴν αὐτὴν (Τσέχους καὶ Σλοβάκους). Ἡ φροντίς νὰ συγκεντρώσουν ἀφ' ἑνὸς ὄλους τοὺς Σλαύους τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἰς ἓν κράτος καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ δώσουν εἰς τὸ νέον αὐτὸ κράτος μίαν διέξοδον πρὸς τὸν Δούναβιν ποταμόν, συνετέλεσεν, ὥστε ἡ Τσεχοσλοβακία νὰ ἔχη σχῆμα ἐπίμηκες καὶ σύνορα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τεχνητά.

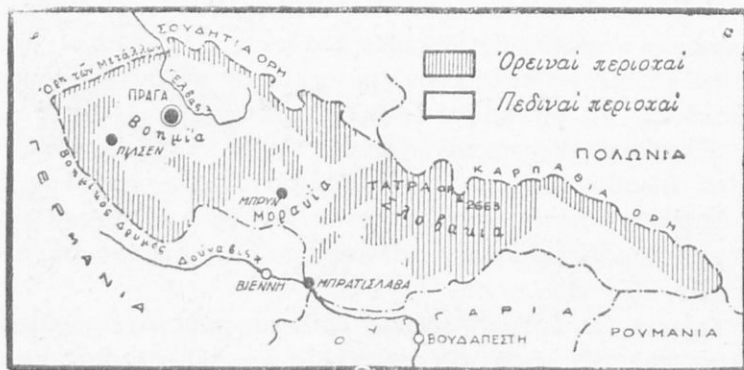
Ὅρια.—Ἡ Τσεχοσλοβακία ὀρίζεται πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Γερμανίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, τῆς Οὐγγαρίας καὶ τῆς Ρουμανίας καὶ πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Πολωνίας καὶ τῆς Γερμανίας. Ἡ Τσεχοσλοβακία κατέχει σπουδαίαν γεωγραφικὴν θέσιν, διότι κεῖται ἐπὶ μεγάλων διεθνῶν ὁδῶν: τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Βιέννην μετὰ τῆς Πολωνίας καὶ Πετρούπολεως διὰ τῆς κοιλάδος τῆς Μοραβίας.

Γεωγραφικαὶ περιοχαί.—Τὸ ἔδαφος τῆς Τσεχοσλοβακίας ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς γεωγραφικὰς περιοχάς: τὴν Βοημίαν, τὴν Μοραβίαν καὶ τὴν Σλοβακίαν, ἡ ὁποία περιλαμβάνει κυρίως τὰ Δυτικὰ Καρπάθια.

Βοημία. Ἡ Βοημία, ἡ ὁποία εἶναι ἡ κυριωτέρα περιοχὴ τῆς Τσεχοσλοβακίας, εἶναι μία λεκάνη. Ἡ περιφέρεια τῆς λεκάνης αὐτῆς ἀποτελεῖται ἀπὸ παλαιὰ κρυσταλλικὰ ὄρη: τὸν Βοημικὸν Δρυμόν πρὸς τὰ ΝΔ., τὰ ὄρη τῶν Μετάλλων πρὸς τὰ ΒΔ., τὰ Σουδήτια ὄρη πρὸς τὰ ΝΑ. καὶ τὰς λοφοσειράς τῆς

Μοραβίας πρὸς Α. Τὸ ἐσωτερικὸν ὀφείλεται εἰς καθίζησιν τοῦ ἔδαφους καὶ καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις.

Τὰ ρέοντα ὕδατα, λόγῳ τῆς λεκανοειδοῦς μορφῆς τοῦ ἔδαφους, συλλέγονται παρὰ τοῦ ποταμοῦ "Ελβα, ὁ ὁποῖος διὰ βαθείας καὶ γραφικῆς κοιλάδος, κειμένης μεταξὺ τῶν ὀρέων τῶν Μετάλλων καὶ τῶν Σουδητιῶν, διευθύνεται πρὸς Β. πρὸς τὴν Βόρειον Θάλασσαν. Τὸ κλίμα εἶναι ἠπειρωτικόν, διότι ἡ περιοχὴ αὕτη κεῖται μακρὰν τῆς θαλάσσης. Ἡ Βοημία ἔχει ἀνεπτυγμένην γεωργίαν, διότι τὸ ἔδαφός της εἶναι πολὺ εὐφορον. Τὰ παραγόμενα προϊόντα, λόγῳ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίμα-

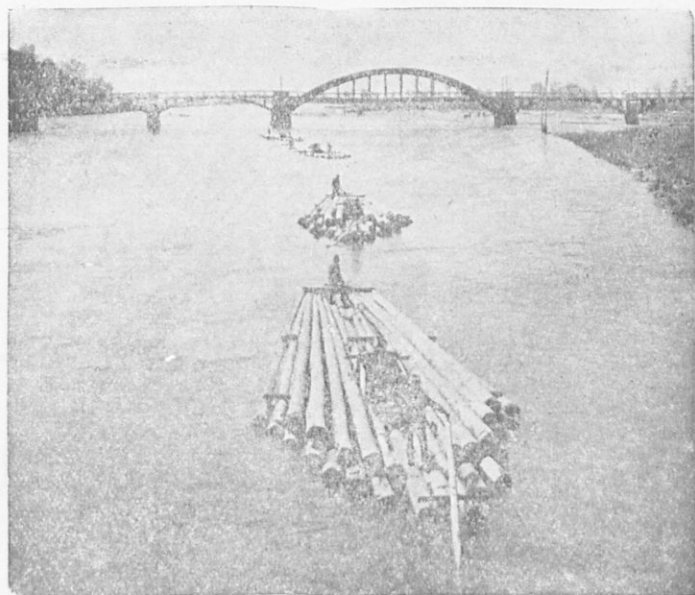

Χάρτης τῶν φυσικῶν περιοχῶν τῆς Τσεχοσλοβακίας.

τος, εἶναι κυρίως δημητριακοὶ καρποί, ζαχαροῦχα τεύτλα, γέωμηλα, ζυθόχορτον, λαχανικά. Εἰς τὰς ΝΑ. πλαγιάς τῶν λόφων καλλιεργοῦνται ἄμπελοι καὶ ὄπωροφόρα δένδρα. Ἀνεπτυγμένη εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ κτηνοτροφία (μεγάλα ζῶα, χοῖροι) χάρις εἰς τὴν καλλιέργειαν πολλῶν κτηνοτροφικῶν προϊόντων. Ἐπὶ τῶν ὀρέων ὑπάρχουν ἐκτεταμένα δάση. Ἡ Βοημία εἶναι ἐπίσης πλουσία εἰς ὄρυκτά (ἄνθρακα, σίδηρον, χρυσόν, ἄργυρον, οὐράνιον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξάγεται τὸ ράδιον), εἰς τὰ ὁποῖα ὀφείλεται ἡ ἀνεπτυγμένη βιομηχανία της. Ἡ Τσεχοσλοβακία εἶναι μεταξὺ τῶν σπουδαιοτέρων χωρῶν παραγωγῆς ραδίου. Τὸ πλούσιον ἔδαφος καὶ ἡ μεγάλη βιομηχανικὴ ἀνάπτυξις συνετέλεσαν, ὥστε ἡ περιοχὴ αὕτη νὰ εἶναι ἡ πλουσιωτέρα καὶ ἡ πυκνότερον κατοικημένη περιοχὴ τῆς Τσεχοσλοβακίας.

Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι: ἡ Πράγα (850.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ σπουδαῖον ἔμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον, χάρις εἰς τὰ πλησίον κείμενα ἀνθρακωρυχεῖα καὶ τὸν μεγάλον πληθυσμὸν τῆς (μηχανουργεῖα, ὑποδηματοποιεῖα, ἐνδύματα, εἶδη διατροφῆς). Δευτέρα πόλις εἶναι τὸ Πίλσεν (115.000 κ.), σπουδαῖον ἐπίσης κέντρον βιομηχανίας

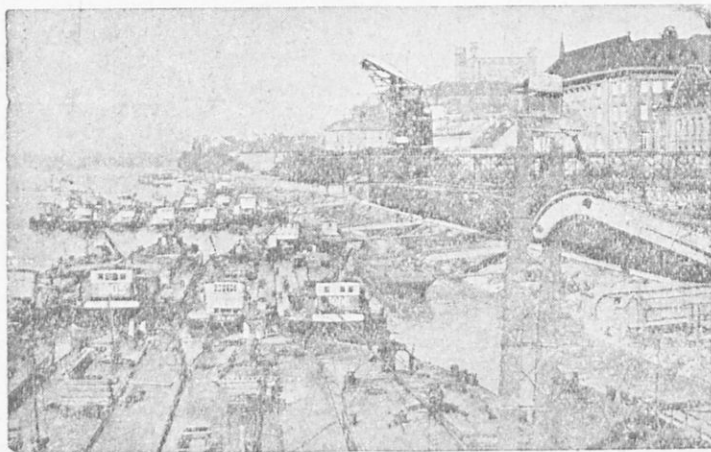
Μεταφορὰ ξυλείας διὰ τοῦ ρεύματος τοῦ ποταμοῦ
εἰς τὴν Σλοβακίαν.

(μηχανουργεῖα, ἐργοστάσια Σκόντα, ζυθοποιεῖα, χαρτοποιεῖα κ. ἄ.).

Μοραβία. Ἡ Μοραβία εἶναι μία ἀνοικτὴ κοιλάς, ἡ ὁποία κεῖται μεταξὺ Βοημίας καὶ Καρπαθίων καὶ διασχίζεται ἀπὸ τὸν ποταμὸν Μοράβαν, παραπόταμον τοῦ Δουνάβεως. Τὸ ἔδαφός της, ἐπειδὴ καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις, εἶναι πολὺ εὐφορὸν. Κατὰ τὸ κλίμα καὶ τὰ προϊόντα ἡ Μοραβία ὁμοιάζει μὲ τὴν Βοημίαν. Ἡ σπουδαιότης τῆς Μοραβίας δὲν ὀφείλεται τόσον εἰς τὸ ἔδαφός της, ὅσον εἰς τὴν γεωγρα-

φικήν της θέσιν, καθ' ὅσον συνδέει τὴν κοιλάδα τοῦ Δουνάβευος (Αὐστρίαν) μὲ τὰς κοιλάδας τοῦ "Οδερ καὶ τοῦ Βιστούλα (Ἀνατολικὴν Γερμανίαν, Πολωνίαν) διὰ τῶν θυρῶν τῆς Μοραβίας.

Χάρις εἰς τὸ εὐφορον ἔδαφός της, εἰς τὴν καλὴν γεωγραφικὴν της θέσιν καὶ εἰς τὰ πλούσια μεταλλεῖα της (ἄνθραξ, σίδηρος) ἡ Μοραβία ἔχει πικνὸν πληθυσμὸν. Σπουδαιοτέρα πόλις εἶναι ἡ Μπρὺν (260.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς Μοραβίας καὶ

Ἅ ποταμὸς Δούναβις παρὰ τὴν Μπρατισλάβαν.

σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον (μάλλινα ὑφάσματα, γεωργικαὶ μηχαναί).

Σλοβακία. Ἡ Σλοβακία, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ τὰ δυτικὰ Καρπάθια, εἶναι ἡ πλέον ὄρεινὴ περιοχὴ τῆς Τσεχοσλοβακίας. Ἡ ὑψηλότερα κορυφή, ἡ ὁποία ὑπερβαίνει τὰ 2600 μ., εὐρίσκεται εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ὑψηλῆς **Τάτρας.**

Ἡ Σλοβακία, ἐπειδὴ εἶναι χώρα ὄρεινὴ, εἶναι περισσότερον κατάλληλος διὰ τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν ὑλοτομίαν. Αἱ καλλιέργειαι εἶναι ὀλίγαι καὶ εὐρίσκονται κυρίως εἰς τὰς κοιλάδας. Καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποί. Εἰς τὴν νοτιανὴν περιοχὴν τῆς Τάτρας ὑπάρχουν καὶ μεταλλεῖα σιδήρου, ἀργύρου καὶ χρυσοῦ. Ἡ Σλοβακία λόγῳ τῆς μεγάλης ἐκ-

τάσεως, τὴν ὁποίαν κατέχουν τὰ ὄρη, εἶναι ἀραιῶς κατῳκη-
μένη. Σπουδαιότερα πόλεις εἶναι ἡ Μπρατισλάβα (Πρεσβούρ-
γον, 125.000 κ.), λιμὴν ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως καὶ κέντρον βιομη-
χανικόν, διότι ἔχει καλὴν συγκοινωνίαν.

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωή.— Ἡ Τσεχοσλοβακία
ἔχει 140.000 τ. χμ. ἕκτασιν καὶ 11 περίπου ἑκατομμύρια κατοί-
κους. Ὁ πληθυσμὸς τῆς παρουσιάζει μεγάλην ἀνομοιογένειαν.

Γυναῖκες τῆς Σλοβακίας μετὰ τὴν ἐθνικὴν ἐνδυμασίαν.

Οἱ Τσέχοι καὶ οἱ Σλοβάκοι ἀποτελοῦν τὰ 65% τοῦ ὅλικοῦ
πληθυσμοῦ. Ὁ ὑπόλοιπος πληθυσμὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ ξένας
ἐθνικότητας (Γερμανοὺς, Οὐγγρούς, Ρουθίνους, Πολωνοὺς,
Ρουμάνους). Ἡ μεγάλη αὕτη ἀνομοιότης τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι
καὶ τὸ ἀσθενέστερον σημεῖον τῆς Τσεχοσλοβακίας.

Ἡ οἰκονομικὴ καὶ πνευματικὴ ἀνάπτυξις τῶν κατοίκων τῆς
Τσεχοσλοβακίας δὲν εἶναι ὁμοίομορφος. Ἡ πλέον ἐξειλιγμένη
περιοχὴ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως εἶναι ἡ Βοημία, ἀκολουθεῖ ἡ Μο-
ραβία καὶ τελευταία εἶναι ἡ Σλοβακία.

Ἡ γεωργικὴ παραγωγή εἶναι περίπου ἀρκετὴ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας. Καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποὶ (σίκαλις, σῖτος, κριθή, βρώμη, ἀραβόσιτος), γεώμηλα, ζαχαροῦχα τεύτλα, ζυθόχορτον, λίνον, κάνναβις. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης ἄμπελοι κυρίως εἰς τὴν Σλοβακίαν καὶ ὄπωροφόρα δένδρα εἰς τὴν Βοημίαν.

Ἀνεπτυγμένη εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ κτηνοτροφία. Εἰς τὴν Βοημίαν τρέφονται κυρίως μεγάλα ζῶα κατὰ τρόπον ἐπιστημο-

Ἡ συγκοινωνία εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ὀρέων τῶν Μετάλλων.

νικόν· εἰς τὴν Σλοβακίαν τρέφονται κυρίως πρόβατα κατὰ τρόπον νομαδικόν.

Σπουδαῖος εἶναι καὶ ὁ δασικὸς καὶ ὀρυκτὸς πλοῦτος τῆς χώρας, ὁ ὁποῖος συνετέλεσεν εἰς τὴν βιομηχανικὴν τῆς ἀνάπτυξιν.

Ἡ βιομηχανία ἔχει περιορισθῆ εἰς τὴν Βοημίαν καὶ τὴν Μοραβίαν, ὅπου εὐρίσκονται καὶ τὰ ἀνθρακωρυχεῖα καὶ ὁ πυκνὸς πληθυσμὸς. Σπουδαιότεραι βιομηχανίαι εἶναι ἡ μεταλλουργία, ἡ φημισμένη ὑαλουργία, αἱ βιομηχανίαι εἰδῶν διατροφῆς (ζαχάρως, μύρας, οἶνοπνεύματος) καὶ ἡ ὕφαν·

τουργία. Οὕτως ἡ Τσεχοσλοβακία, χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν τῆς, ἔχει πυκνὸν πληθυσμὸν (105 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.) καὶ συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν ἀνθηροτέρων κρατῶν τῆς Εὐρώπης. Τὸ ἐμπόριόν τῆς ἐξυπηρετεῖται διὰ διεθνῶν πλωτῶν ὁδῶν (Δουνάβεως καὶ Ἔλβα) καὶ δι' ἑνὸς σιδηροδρομικοῦ δικτύου 16.900 χμ., τὸ ὁποῖον εἶναι πυκνότερον εἰς τὴν Βοημίαν καὶ Μοραβίαν. Ἐξάγει κυρίως βιομηχανικὰ προϊόντα (ύφασματα, μηχανὰς διαφόρους, ὑαλικά, εἶδη πορσελάνης, ὑποδήματα), ζάχαριν, μύραν, ὀπώρας. Εἰσάγει πρώτας ὕλας διὰ τὴν βιομηχανίαν τῆς (βάμβακα, ἔριον, μεταλλεύματα), εἶδη διατροφῆς διὰ τὸν πληθυσμὸν τῆς (δημητριακοὺς, λαχανικὰ) καὶ διάφορα βιομηχανικὰ εἶδη.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξάγει κυρίως ζάχαριν, ὑφάσματα, εἶδη χάρτου, μηχανὰς καὶ μέταλλα εἶδη, ὑαλικά εἶδη κ. ἄ. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει καπνόν, σταφίδα, σῦκα ξηρά, σταφυλάς, ἑρματά κ. ἄ.

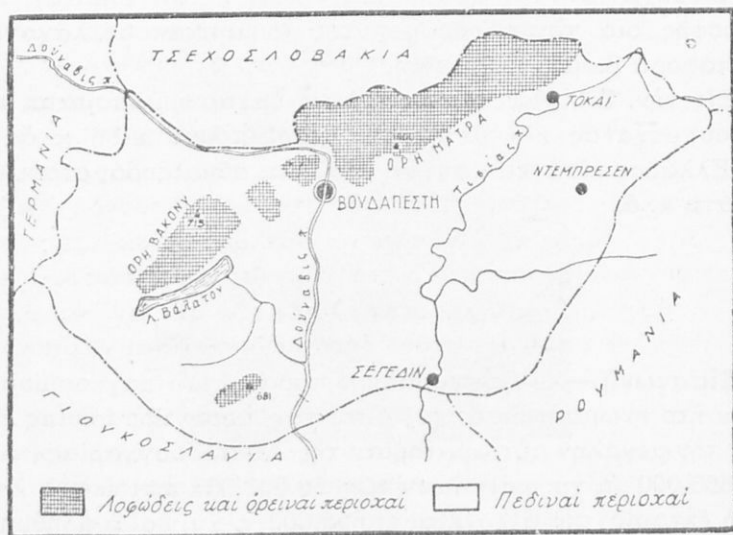
Δ'. ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Εἰσαγωγή.—Ἡ Ούγγαρία πρὸ τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου ἦτο ἠνωμένη μετὰ τῆς Αὐστρίας, μετὰ τῆς ὁποίας ἀπετέλει τὴν μεγάλην αὐτοκρατορίαν τῆς Αὐστροουγγαρίας (πλέον τῶν 650.000 τ. χμ. καὶ πλέον τῶν 50.000.000 κατοίκων). Σήμερον ἡ ἔκτασις τῆς ἀνέρχεται εἰς 93.000 τ. χμ. καὶ ὁ πληθυσμὸς τῆς εἰς 8.700.000 κατ.

Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διακρίνει τὴν Ούγγαρίαν ἀπὸ ὅλας τὰς λοιπὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, εἶναι ὅτι τὸ ἔδαφός τῆς εἶναι κατ' ἐξοχὴν πεδινὸν καὶ ὅτι ἔχει ὡς μόνην φυσικὴν διέξοδον τὸν ποταμὸν Δούναβιν.

Ὅρια.—Ἡ Ούγγαρία ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Τσεχοσλοβακίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Γιουγκοσλαυίας καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ρουμανίας. Ἡ Ούγγαρία κατέχει σπουδαίαν γεωγραφικὴν θέσιν, καθόσον κεῖται ἐπὶ τῶν μεγάλων διεθνῶν ὁδῶν, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὴν Κεντρικὴν καὶ Δυτικὴν Εὐρώπην μετὰ τῆς ΝΑ. Εὐρώπης.

Μορφή τοῦ ἐδάφους.—Ἡ Οὐγγαρία κατέχει σήμερον τὸ κέντρον τοῦ Πανονικοῦ λεκανοπεδίου, τὸ ὁποῖον ὀφείλεται εἰς καθίζησιν τοῦ ἐδάφους. Εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ἢ χαμηλὴ αὕτη περιοχὴ εἶχε μεταβληθῆ εἰς μίαν μεγάλην λίμνην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν σήμερον δὲν σφύζονται παρὰ ἐλάχιστα ὑπολείμματα εἰς τὰ βαθύτερα σημεῖα (λίμνη Βάλατον). Ἐπειδὴ τὰ ὕδατα τῆς παλαιᾶς αὐτῆς λίμνης διωχτετέθησαν εἰς τὴν θάλασσαν διὰ τῆς κοιλάδος τῶν Σιδηρῶν Πυλῶν, τὸ ἔδαφος τῶν ἀνατολικῶν περιοχῶν εἶναι τελείως ὀριζόντιον, καθόσον κατείχето ὑπὸ τῶν

Φυσικὸς χάρτης τῆς Οὐγγαρίας.

ὑδάτων ἐπὶ μακρότερον χρονικὸν διάστημα. Αἱ δυτικώτεραι περιοχαί δὲν εἶναι τόσοσ μονότονοι, ὅσον αἱ ἀνατολικαί, διότι μετεβλήθησαν εἰς ξηρὰν ἐνωρίτερον καὶ συνεπῶς ὑπέστησαν τὴν διάβρωσιν τῶν ρεόντων ὑδάτων μικρότερον χρονικὸν διάστημα.

Τὸ ἔδαφος τοῦ λεκανοπεδίου εἶναι πολὺ εὐφορον, διότι καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις, τὰς ὁποίας ἔφερον τὰ ρέοντα ὕδατα ἀπὸ τὰς πέριξ ὕψηλās περιοχάς. Περισσότερον εὐφοροὶ εἶναι αἱ προσχώσεις, τὰς ὁποίας ἔφερον οἱ ἄνεμοι ἀπὸ τὰς βορειοτέρας περιοχάς τῆς Εὐρώπης, αἱ ὁποῖαι εἰς παλαιότεραν

έποχὴν κατείχοντο ὑπὸ παγετώνων. Τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου μεταφερθέντα ὑλικά εἶναι περισσότερον εὐφορα: α') Διότι ἀποτελοῦνται ἀπὸ λεπτὸν χῶμα, τὸ ὁποῖον περιέχει πολλὰς θρεπτικὰς οὐσίας. β') Διότι διαπερῶνται εὐκόλως ὑπὸ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ἀέρος. γ') Διότι διατηροῦν ἀρκετὴν ὑγρασίαν ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς μεγάλης ξηρασίας.

Τὰ ρέοντα ὕδατα τῆς οὐγγρικῆς πεδιάδος, λόγῳ τῆς λεκανοειδοῦς μορφῆς τῆς, συλλέγονται παρὰ τοῦ **Δουνάβевς** ποταμοῦ, τοῦ ὁποῖου σπουδαιότερος παραπόταμος εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν εἶναι ὁ **Τισίας**.

Τὸ κλίμα εἶναι ἡπειρωτικόν, καθόσον κεῖται μακρὰν τῆς θαλάσσης καὶ περιβάλλεται ὑπὸ ὕψηλῶν ὄρεων. Αἱ διαφοραὶ τῆς θερμοκρασίας μεταξὺ χειμῶνος καὶ θέρους εἶναι πολὺ μεγάλαι. Εἰς τὴν Βουδαπέστην ἡ θερμοκρασία τοῦ Ἰανουαρίου κατέρχεται εἰς 2° περίπου ὑπὸ τὸ μηδέν, τοῦ δὲ Ἰουλίου εἰς 22° περίπου ὑπὲρ τὸ μηδέν. Αἱ βροχαὶ δὲν εἶναι ἄφθονοι, ἐπειδὴ οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι δὲν δύνανται νὰ εἰσέλθουν ἐλευθέρως. Αἱ περισσότεραι βροχαὶ πίπτουν κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον, ὅπως εἰς ὅλα τὰ ἡπειρωτικὰ κλίματα. Λόγῳ τῶν ὀλίγων καὶ ἀκανονιστῶν βροχῶν τὸ Πανονικὸν λεκανοπέδιον εἶναι χώρα στεπῶδης. Τὰ δένδρα εἶναι πολὺ σπάνια.

Ἡ οὐγγρική πεδιάς, χάρις εἰς τὸ εὐφορον ἔδαφός τῆς, εἶναι χώρα κατ' ἐξοχὴν γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ. Λόγῳ τοῦ ἡπειρωτικοῦ κλίματος εὐδοκιμοῦν κυρίως δημητριακοὶ καρποί. Καλλιέργουονται ἐπίσης ζαχαροῦχα τεύτλα, εἰς τοὺς ἀγρούς, ὅπου καλλιεργεῖται σίτος, γεώμηλα καὶ ἄμπελοι, καὶ ὀπωροφόρα δένδρα εἰς τὰς λοφώδεις περιοχάς. Ὄνομαστοὶ εἶναι οἱ οἶνοι τῆς περιοχῆς Τοκάϊ.

Εἰς τὰς παραποταμίους ἐκτάσεις, αἱ ὁποῖαι συνήθως ὑπόκεινται εἰς πλημμύρας, ὑπερισχύει ἡ κτηνοτροφία (βόες, ἵπποι, πρόβατα).

Αἱ πόλεις τῆς οὐγγρικῆς πεδιάδος εἶναι μεγάλα χωρία, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουν ὡς ἀγοραὶ γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων.

Αἱ σπουδαιότεραι ἐκ τούτων εἶναι ἡ **Σεγεδίν** (135.000 κ.), ἀγορὰ δημητριακῶν καρπῶν, καὶ ἡ **Ντεμπρεσέν** (117.000 κ.),

ἀγορά κτηνοτροφικῶν προϊόντων. Μία μόνον εἶναι ἡ πραγματική πόλις, ἡ πρωτεύουσα **Βουδαπέστη** (1.420.000 κ.), ἡ ὁποία κεῖται ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως καὶ μεταξὺ τῆς μονοτόνου ἀνατολικῆς πεδιάδος καὶ τῆς λοφώδους δυτικῆς περιοχῆς. Τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὀφείλει εἰς τὴν γεωγραφικὴν τῆς θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον διασταυροῦνται αἱ ὁδοὶ πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς πεδιάδος καὶ ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι σπουδαία διεθνῆς ὁδός. Διὰ τῆς Βουδαπέστης διέρχονται ἐπίσης καὶ σπουδαῖαι διεθνεῖς ὁδοί, αἱ ὁποῖαι συνδέου

Ούγγροι με τὰς ἐθνικὰς τῶν ἐνδυμασίας.

τὴν ΝΑ. Εὐρώπην με τὴν Κεντρικὴν καὶ Βόρειον Εὐρώπην. Χάρη εἰς τὴν καλὴν τῆς θέσιν καὶ εἰς τὰ πλούσια προϊόντα τῆς ἡ οὐγγρικῆς πεδιάδος εἶναι τὸ σπουδαιότερον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον τῆς Οὐγγαρίας (ἀλευρόμυλοι, ζυθοποιεῖα, καπνοβιομηχανία, μηχανουργεῖα).

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωή.—Ὁ πληθυσμὸς τῆς Οὐγγαρίας ἀποτελεῖται κατὰ τὰ 90% ἀπὸ Οὐγγρους (Μαγυάρους), οἱ ὁποῖοι ἤλθον ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ εἶναι μογγολικῆς καταγωγῆς. Παρὰ τὴν πολὺπλοκον ἱστορίαν τῶν διατηροῦν
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

τὴν γλῶσσαν τῶν καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς φυλῆς τῶν.

Ὁ ὑπόλοιπος πληθυσμὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ Γερμανοὺς, Σλαῦους καὶ Ἰσραηλίτας. Πολλοὶ ὅμως Οὐγγροὶ διαμένουν ἔκτος τοῦ οὐγγρικοῦ Κράτους.

Ἡ σπουδαιότερα ἀσχολία τῶν κατοίκων τῆς Οὐγγαρίας εἶναι ἡ γεωργία, χάρις εἰς τὴν ἐκτεταμένην καὶ εὐφορον πεδιάδα τῶν. Τὰ σπουδαιότερα προϊόντα εἶναι ὁ σῖτος καὶ ὁ ἄραβόσιτος. Ἀκολουθεῖ ἡ σίκαλις, ἡ κριθή καὶ ἡ βρώμη. Σημαντικὴν ἀνάπτυξιν παρουσιάζουν αἱ βιομηχανικαὶ καλλιέργειαι (ζαχαροῦχα τεύτλα, κάνναβις, λίνον, καπνός), αἱ ἄμπελοι καὶ τὰ ὄπωροφόρα δένδρα. Χάρις εἰς τὰ ἐκτεταμένα λειβάδια καὶ τὰς ζωτροφικὰς καλλιέργειας μεγάλην ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ κτηνοτροφία (ιδίως τῶν ἵππων καὶ τῶν χοίρων).

Ἡ βιομηχανία, λόγῳ τῆς ἐλλείψεως ἄνθρακος καὶ μεταλλευμάτων, εἶναι περιορισμένη καὶ συνίσταται κυρίως εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἔγχωριων

προϊόντων (βιομηχανία ἀλεύρου, ζαχάρως, μύρας, καπνοῦ). Τὸ σπουδαιότερον βιομηχανικὸν κέντρον εἶναι ἡ πρωτεύουσα, ὅπου ὑπάρχουν καὶ μερικὰ μηχανουργεῖα καὶ ὑφαντουργεῖα. Λόγῳ τῆς μὴ ἀνεπτυγμένης βιομηχανίας δὲν ἔχει πυκνὸν πληθυσμὸν, ὅπως ἡ Τσεχοσλοβακία (93 κάτ. εἰς 1 τ.χμ.).

Ἡ Οὐγγαρία, χώρα γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ, ἐξάγει γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ εἰσάγει βιομηχανικὰ εἶδη. Τὸ ἐξωτερικὸν τῆς ἐμπόριον ἐξυπηρετεῖται ἀπὸ τὸν Δούναβιν ποταμὸν καὶ τὰς σιδηροδρομικὰς γραμμάς. Τὰς μεγαλύτερας ἐμπορικὰς σχέσεις ἔχει μὲ τὰ βιομηχανικὰ κράτη τῆς

Παιδιὰ βοηθοῦντα κατὰ τὸν θερισμὸν εἰς τὴν Οὐγγαρίαν.

Κεντρικής Εὐρώπης (Γερμανίαν, Τσεχοσλοβακίαν), τὰ ὅποια εἰσάγουν γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ ἐξάγουν βιομηχανικὰ εἶδη.

Ε. ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Εἰσαγωγή.—Ἡ Ρουμανία χρονολογεῖται ὡς Κράτος ἀπὸ τὸ ἔτος 1878, ὅποτε ἠνώθησαν αἱ δύο παραδουνάβιοι ἡγεμονίαι, ἡ Βλαχία καὶ ἡ Μολδαυία. Μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον τοῦ

Φυσικὸς χάρτης τῆς Ρουμανίας.

1913 προσηρτήθη ἡ Δοβρουτσά*, ἡ ὅποια πρότερον κατείχετο ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας, μετὰ δὲ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον (1914—1918) παρεχωρήθησαν εἰς αὐτὴν ἡ πέραν τῶν Καρπαθίων

* Κατὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον ἡ περιοχή τῆς Δοβρουτσᾶς ἐπανῆλθεν ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς Βουλγαρίας.

Τρανσυλβανία, ἡ ὁποία κατείχεται ὑπὸ τῆς διαλυθείσης Αὐστροουγγαρίας, καὶ ἡ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Προύθου καὶ Δνειστέρου Βεσσαραβία *, ἡ ὁποία κατείχεται ὑπὸ τῆς Ρωσίας. Οὕτως ἡ Ρουμανία εἶναι Κράτος ἐντελῶς νέον, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιφάνεια καὶ ὁ πληθυσμὸς σχεδὸν ἐδιπλασιάσθησαν μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον (ἕκτασις 295.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 18.000.000 κάτοικοι).

Ὅρια.— Ἡ Ρουμανία ὀρίζεται πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Γιουγκοσλαυτίας καὶ Οὐγγαρίας, πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Τσεχοσλοβακίας, Πολωνίας καὶ Ρωσίας καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Μαύρης Θαλάσσης. Ἡ Ρουμανία κατέχει σπουδαίαν θέσιν εἰς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην, καθ' ὅσον δεσπάζει τῆς κοιλάδος τοῦ Κάτω Δουνάβεως, ὁ ὁποῖος παίζει σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῶν χωρῶν αὐτῶν.

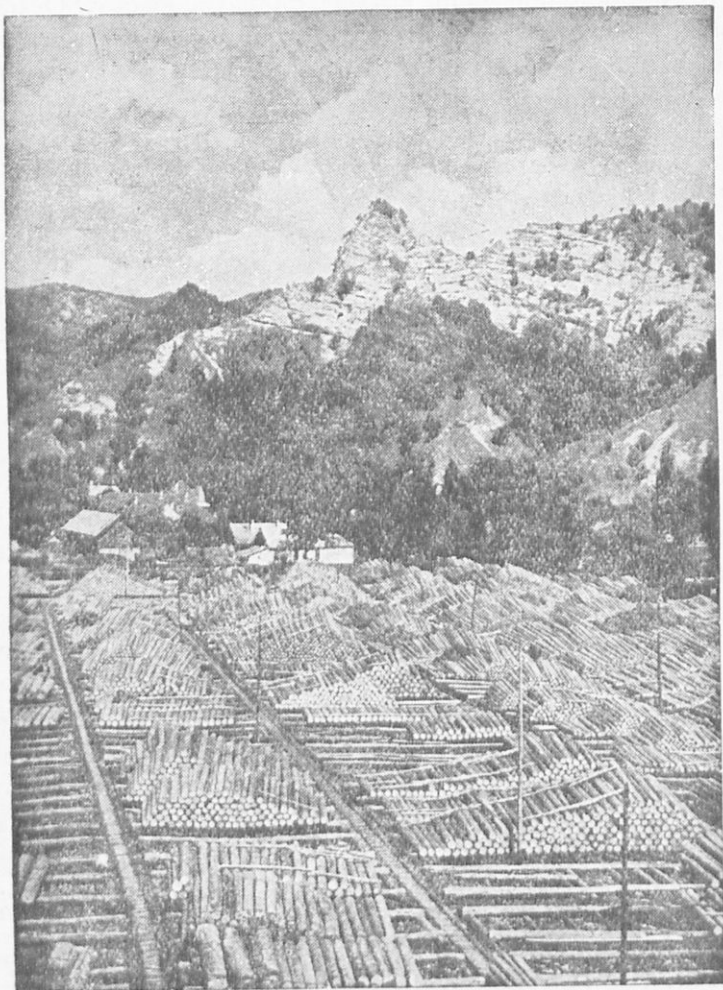
Γεωγραφικαὶ περιοχαί.— Ἡ Ρουμανία ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο διαφόρους περιοχάς ὡς πρὸς τὴν μορφήν τοῦ ἐδάφους, τὸ κλίμα καὶ τὰ προΐόντα. Ἡ μία περιοχὴ περιλαμβάνει τὰ Καρπάθια καὶ τὸ λεκανοπέδιον τῆς Τρανσυλβανίας καὶ ἡ ἄλλη τὴν λοφώδη καὶ τὴν πεδινὴν χώραν, ἡ ὁποία ἐκτείνεται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Καρπαθίων.

α') Ἡ περιοχὴ τῶν Καρπαθίων. Ἡ ὀρεινὴ αὐτὴ περιοχὴ τῶν Καρπαθίων, ἡ ὁποία κατέχει πλέον τοῦ ἡμίσεος τῆς ὀλικῆς ἐκτάσεως τῆς χώρας, εἶναι ἡ σπονδυλικὴ στήλη τῆς Ρουμανίας. Αἱ σπουδαιότεραι περιοχαί εἶναι: αἱ **Τρανσυλβανικαὶ Ἄλπεις** ἢ **Νότια Καρπάθια** (2.500 μ.), τὰ πλέον ὑψηλά καὶ τὰ πλέον ὀγκώδη, τὰ **Μολδαυικὰ Καρπάθια**, τὰ ὁποῖα εἶναι ὀλιγώτερον ὑψηλά (δὲν ὑπερβαίνουν τὰ 2.000 μ.), τὰ **Καρπάθια τῆς Μπουκοβίνας** πρὸς τὰ ΒΔ., τὰ ὁποῖα εἶναι ὑψηλότερα τῶν Μολδαυικῶν (2.050 μ.) καὶ πρὸς Δ. τὸ ὀγκῶδες ὄρος **Μπιὸρ** (1.850 μ.).

Μεταξὺ τῶν ὑψηλῶν αὐτῶν περιοχῶν ἐκτείνεται τὸ **Λεκανοπέδιον τῆς Τρανσυλβανίας**, τὸ ὁποῖον ὀφείλεται εἰς τοπικὴν καθίζησιν τοῦ ἐδάφους. Διὰ τοῦτο τὸ ἔδαφός του καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις καὶ εἶναι ἡ σπουδαιότερα περιοχὴ

* Μετὰ τὸν δεῦτερον παγκόσμιον πόλεμον ἡ Βεσσαραβία ἀποτελεῖ τμήμα τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας καὶ ἡ Τρανσυλβανία τῆς Οὐγγαρίας.

ἀπὸ ὅλην τὴν ὄρεινὴν Ρουμανίαν. Χάρις δὲ εἰς τοὺς πολλοὺς καὶ χαμηλοὺς ἀύχενας τῆς ὄροσειρᾶς τῶν Καρπαθίων ἡ συγκοι-

Ἐργοστάσιον ξυλείας εἰς τὰ Ρουμανικὰ Καρπάθια
(περιοχὴ τῆς Μπουκοβίνας).

νωνία τοῦ λεκανοπεδίου μετὰ τῶν περίεξ πεδιάδων εἶναι εὐκολός.
Τὰ ρέοντα ὕδατα τοῦ λεκανοπεδίου συλλέγονται εἰς τὸν

Δούναβιν παρά τῶν παραποτάμων του Σάμος, Καΐρες καὶ Μάρος, οἱ ὁποῖοι σχηματίζουν βαθείας κοιλάδας.

Τὸ κλίμα εἶναι γενικῶς δριμύ ἢ πειρωτικὸν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ λεκανοπεδίου, καθόσον κεῖται μακρὰν τῆς θαλάσσης καὶ περιβάλλεται ἀπὸ ὑψηλὰ ὄρη. Ἀπὸ τὸν Δεκέμβριον ἕως τὸν Μάρτιον ἡ θερμοκρασία εἶναι σχεδὸν παντοῦ κατώτερα τοῦ μηδενός. Περισσότερας βροχὰς δέχεται ἡ ὄρεινὴ περιοχὴ, διότι εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς βροχεροὺς ἀνέμους. Διὰ τοῦτο ἔχει πλουσιωτέραν βλάστησιν. Μέχρι τοῦ ὕψους τῶν 600 μ. ὑπάρχουν αἱ καλλιέργειαι καὶ τὰ χωρία ὑπεράνω τῆς ζώνης αὐτῆς ἀρχίζουν τὰ δάση, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦνται ἀπὸ δρυὸς καὶ ὀξύας εἰς τὰ κατώτερα μέρη καὶ ἀπὸ ἔλατα εἰς τὰ ὑψηλότερα. Ἡ ζώνη αὕτη τῶν δασῶν δὲν εἶναι συνεχῆς, καθόσον διακόπτεται ἀπὸ βοσκοτόπους, οἱ ὁποῖοι καλύπτουν καὶ τὰς ὑψηλότερας περιοχάς, ὅπου τὸ πολὺ ψύχος καὶ οἱ ὄρμητικοὶ ἀνεμοὶ δὲν εὐνοοῦν τὰ δάση.

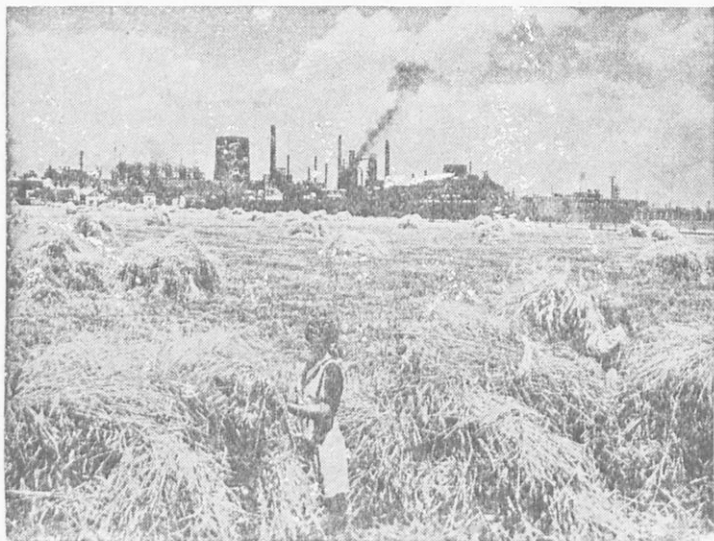
Τὰ σπουδαιότερα προϊόντα τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ἡ **κτηνοτροφία** (πρόβατα, βόες, ἵπποι), χάρις εἰς τοὺς ἐκτεταμένους βοσκοτόπους καὶ ἡ **ξυλεία**, χάρις εἰς τὰ πλούσια δάση τῆς. Ἡ γεωργία κατέχει δευτέραν θέσιν καὶ εἶναι περισσότερο ἀνεπτυγμένη εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ λεκανοπεδίου καὶ εἰς τὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν, ὅπου τὸ ἔδαφος εἶναι εὐφορον. Λόγω τοῦ ἡπειρωτικοῦ κλίματος καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποὶ (σίτος, ἀραβόσιτος), γεώμηλα, ὄσπρια, λαχανικά, ζαχαροῦχα τεῦτλα καὶ εἰς τὰς μεσημβρινὰς πλαγιάς τῶν λόφων ἄμπελοι.

Σπουδαιότερα πόλις εἶναι ἡ **Κλουζ** (100.000 κ.), τὸ δεύτερον πνευματικὸν κέντρον τῆς Ρουμανίας. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ὀφείλεται εἰς τὴν θέσιν τῆς, καθόσον κεῖται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὸ Βουκουρέστιον μὲ τὴν Βουδαπέστην καὶ τὴν κεντρικὴν Εὐρώπην. Εἰς τὰ προάστεια ἀνεπτύχθησαν ἀξιολόγοι βιομηχαναίαι, αἱ ὁποῖαι ἐπεξεργάζονται ἐγχώρια προϊόντα (ἀλευρόμυλοι, βυρσοδεψεῖα, πριονιστήρια, ἐπιπλοποιεῖα).

β') Ἡ **λοφώδης περιοχὴ**. Ἡ λοφώδης περιοχὴ ἐκτείνεται εἰς τοὺς ΝΑ. πρόποδας τῶν Καρπαθίων καὶ διασχίζεται ἀπὸ τοὺς ποταμούς, οἱ ὁποῖοι κατέρχονται πρὸς τὸν Δούναβιν. Ἐκ

τούτων σπουδαιότεροι εἶναι ὁ Ζίου, ὁ Ὀλτου, ὁ Ἰαλομίστας, ὁ Σερέτης καὶ ὁ Προῦθος. Ἐπειδὴ ἡ περιοχή αὕτη εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν κατεῖχετο ὑπὸ τῆς θαλάσσης, τὸ ἔδαφός της εἶναι εὐφορον, καθόσον ἀποτελεῖται ἀπὸ προσχώσεις τῶν ρεόντων ὑδάτων. Τὸ κλίμα εἶναι ἠπειρωτικόν. Ὁ χειμὼν δὲν εἶναι πολὺ δριμύς, ὅπως εἰς τὰς πεδιάδας, διότι αἱ ἀνωμαλῖαι τῆς τὴν προφυλάσσουν ἀπὸ τοὺς ψυχροὺς ΒΑ. ἀνέμους. Αἱ βροχαὶ εἶναι ἄφθονοι χάρις εἰς τὸ σχετικὸν ὕψος της. Τὸ εὐφορον ἔδαφος, τὸ ἥπιον σχετικῶς κλίμα καὶ αἱ ἄφθονοι βροχαὶ συντελοῦν, ὥστε ἡ λοφώδης αὕτη περιοχή νὰ ἔχη ποικίλας καλλιεργεῖας καὶ

Ὁ θερισμὸς εἰς τὴν Ρουμανίαν.

πυκνὸν πληθυσμὸν. Εἶναι ἡ πυκνότερον κατοικημένη περιοχή τῆς Ρουμανίας. Καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποί, ζαχαροῦχα τεύτλα, ὀπωροφόρα δένδρα (ἰδίως δαμασκηναί), ἄμπελοι. Εἰς τὴν περιοχήν αὐτὴν καὶ παρὰ τὸ Πλοέστι εὐρίσκονται καὶ αἱ πλούσιαι πηγαὶ τοῦ πετρελαίου.

Αἱ πόλεις δὲν εἶναι πολλαί, διότι ὁ πληθυσμὸς εἶναι κυρίως ἀγροτικὸς καὶ ὡς ἐκ τούτου διαμένει εἰς χωρία. Ἐκ τούτων σπουδαιότεραι εἶναι τὸ Πλοέστι (80,000 κ.), ἡ πόλις τοῦ πετρε-

λαίου, καὶ ἡ **Κράϊοβα** (65.000 κ.), ἡ ἀγροτικὴ ἀγορὰ μεταξὺ τῆς πεδιάδος καὶ τῆς λοφώδους χώρας.

γ') Αἱ μεγάλαι πεδιάδες. Αἱ ρουμανικαὶ πεδιάδες διαιροῦνται: εἰς τὴν **Βλαχίαν** πρὸς Ν., εἰς τὴν **Μολδαυίαν** καὶ **Βεσσαραβίαν** πρὸς τὰ ΒΑ., εἰς τὸ **Δέλτα τοῦ Δουνάβεως** καὶ εἰς τὴν **Δοβρουτσᾶν** πρὸς τὰ ΝΑ. Ἡ Δοβρουτσᾶ εἶναι ἡ μόνη περιοχὴ τῆς Ρουμανίας, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον. Τὸ ἔδαφος τῆς πεδιάδος εἶναι πολὺ εὐφορον, διότι καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις. Ὀλιγώτερον εὐφορος εἶναι ἡ περιοχὴ τῆς Δοβρουτσᾶς, διότι αὕτη εἶναι παλαιὰ ξηρά, ἡ ὁποία ἰσοπεδώθη ἀπὸ τὴν διάβρωσιν τῶν ὑδάτων.

Τὸ κλίμα εἶναι δριμύ ἠπειρωτικόν, διότι ἡ πεδινὴ αὕτη περιοχὴ εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ΒΑ. ἀνέμους, οἱ ὅποιοι οὐδὲν ἐμπόδιον εὐρίσκουν κατὰ τὴν διαδρομὴν τῶν ἀπὸ τὴν Σιβηρίαν εἰς τὸν ΑἼμον.

Οἱ ἄνεμοι οὗτοι κατὰ τὸν χειμῶνα εἶναι πολὺ ψυχροὶ καὶ προκαλοῦν ἀπότομον πτώσιν τῆς θερμοκρασίας (ἐντὸς τοῦ εἰκοσιτετραώρου ἢ θερμοκρασία δύναται νὰ κατέλθῃ 10-15 βαθμούς): κατὰ τὸ θέρος εἶναι πολὺ θερμοί, διότι ἔρχονται ἀπὸ τὴν ξηράν. Δὲν εἶναι σπάνιον ἐπὶ δύο ὀλοκλήρους μῆνας κατὰ τὸν χειμῶνα ἢ θερμοκρασία νὰ μὴ εἶναι ἀνωτέρα τοῦ μηδενὸς καὶ ἐπὶ τρεῖς μῆνας κατὰ τὸ θέρος νὰ μὴ εἶναι κατωτέρα τῶν 20 βαθμῶν. Αἱ βροχαὶ εἶναι περισσότεραι κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον. Ὀλιγώτερον βροχεροὶ μῆνες εἶναι ὁ Αὐγουστος, ὁ Σεπτέμβριος καὶ ὁ Ὀκτώβριος. Ἡ πεδινὴ περιοχὴ τῆς Ρουμανίας, λόγῳ τοῦ εὐφόρου ἐδάφους τῆς καὶ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίματός τῆς, εἶναι **χώρα τῶν δημητριακῶν**. Ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ ἐκτεταμένα λειβάδια, ὅπου τρέφονται κυρίως πρόβατα, τὰ ὁποῖα κατέρχονται κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον ἀπὸ τὰς ὄρεινὰς περιοχάς.

Πόλεις.— Τὰς πόλεις τῶν Ρουμανικῶν πεδιάδων δυνάμεθα νὰ τὰς διαιρέσωμεν εἰς δύο κατηγορίας: α') εἰς τὰς **πόλεις-ἀγοράς**, αἱ ὁποῖαι κεῖνται μεταξὺ τῆς πεδινῆς καὶ τῆς ὑψηλῆς περιοχῆς ἢ εἰς κεντρικὰς θέσεις· β') εἰς τὰς **πόλεις-λιμένας**, αἱ ὁποῖαι κεῖνται ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μαύρης Θαλάσσης.

α') Πόλεις - αγοραί. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Βλαχίας εἶναι τὸ Βουκουρέστιον (630.000 κ.), τὸ ὁποῖον ἔγινε πρωτεύουσα τῆς Ρουμανίας χάρις εἰς τὴν καλὴν του γεωγραφικὴν θέσιν. Κεῖται ἀφ' ἑνὸς μεταξὺ Καρπαθίων καὶ Δουνάβεως (ἀπέχει 80 χμ. ἀπὸ τὰ Καρπάθια καὶ 40 ἀπὸ τὸν Δούναβιν), ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συναντῶνται αἱ δύο σπουδαιότεραι περιοχαὶ τῆς Ρουμανίας, ἡ Βλαχία καὶ ἡ Μολδαυία. Εἶναι τὸ διοικητικόν, πνευματικόν καὶ οἰκονομικόν κέντρον τῆς Ρουμανίας. Ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς ἰδρύσεώς του προσείλκυσε πολ-

Ἡ ἀλιεῖα εἰς τὸν Δούναβιν.

λοὺς Ἕλληνας, διότι αἱ ἐμπορικαὶ σχέσεις τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν παραδουναβίων χωρῶν εἶναι πολὺ παλαιαί. Ὄταν ἡ Ρουμανία ἦτο ἡγεμονία, ἡ ἐμπορικὴ κίνησις τοῦ Βουκουρεστίου εὐρίσκετο εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, ἡ δὲ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἦτο ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ Κράτους καὶ τῶν **διανοουμένων**. Εἰς τὸ Βουκουρέστιον ὑπῆρχεν ἀνθηρὰ ἑλληνικὴ παροικία, ἡ ὁποία ἠρίθμει 6.000 περίπου μέλη. Ὑπῆρχεν ἐπίσης καὶ πλήρες γυμνάσιον, τὸ ὁποῖον ἐστεγάζετο εἰς μεγαλοπρεπέστατον κτίριον. Ὅπως καὶ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Ρουμανίας.

οὕτω καὶ εἰς τὸ Βουκουρέστιον οἱ Ἕλληνες ἦσαν σπουδαῖος παράγων προόδου.

Εἰς τὴν Βλαχίαν καὶ πλησίον τοῦ ποταμοῦ Ὀλτου κεῖται τὸ **Δραγατσάνιον** (7.000 κ.), ὅπου κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1821 κατόπιν ἡρώϊκοῦ ἀγῶνος κατεστάλη ἡ ὑπὸ τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην ἐπαναστατικὴ κίνησις τῶν Παραδουναβίων ἡγεμονίων καὶ ἔπεσε μαχόμενος ὁ Ἱερὸς Λόχος.

Εἰς τὴν Μολδαυίαν κεῖται τὸ **Ἰάσιον** (100.000 κ.), τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε σπουδαῖον κέντρον ἑλληνικῆς παιδείας, κατέχει δὲ ἰδιαιτέραν θέσιν εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν, καθόσον ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐθνικῆς μας ἀνεξαρτησίας. Σήμερον τὸ ἡμισυ περίπου τοῦ πληθυσμοῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ Ἰσραηλίτας, εἰς τὰς χεῖρας τῶν ὁποίων εὐρίσκεται ἡ ἐμπορικὴ του κίνησις.

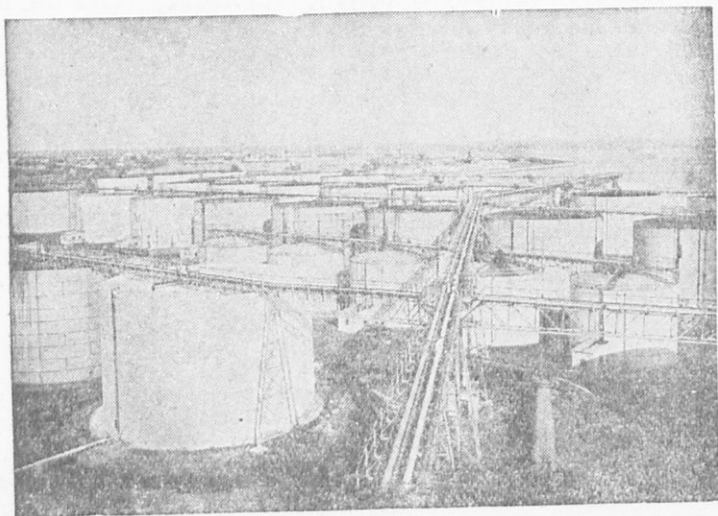
Εἰς τὴν Βεσσαραβίαν κεῖται τὸ **Κισνόβιον** (118.000 κ.), δευτέρα πόλις τῆς Ρουμανίας ἀπὸ ἀπόψεως πληθυσμοῦ, εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Βανάτ ἢ **Ἀράδη** (80.000 κ.) καὶ εἰς τὴν πεδινην Μπουκοβίαν ἢ **Τσερναούτσι** (115.000 κ.).

Εἰς ὅλας τὰς πόλεις - ἀγορὰς τῶν Ρουμανικῶν πεδιάδων ὑπερισχύει ἡ ἐμπορικὴ κίνησις. Ἡ βιομηχανία εἶναι μικρὰ καὶ περιορίζεται κυρίως εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἐγχωρίων προϊόντων (ἀλευρόμυλοι, ζυθοποιεῖα, ἐπιπλοποιεῖα κ. ἄ.).

β') **Πόλεις - λιμένες.** Κατὰ μῆκος τοῦ Δουνάβεως ἀπὸ τὸ Τούρνου - Σεβερίνον μέχρι τοῦ Δέλτα πολλαὶ πόλεις διαδέχονται ἢ μία τὴν ἄλλην, αἱ ὁποῖαι χρησιμεύουν ὡς σταθμοὶ τῆς συνεχῶς αὐξανομένης ναυτιλιακῆς κινήσεως ἐπὶ τοῦ σπουδαιοτέρου ποταμοῦ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Ἐκάστη ἐξ αὐτῶν συνδέεται διὰ μιᾶς σιδηροδρομικῆς διακλαδώσεως μετὰ τῆς κυρίας σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἡ ὁποία διασχίζει ἐκ Δ. πρὸς Α. τὴν μεγάλην πεδιάδα τῆς Βλαχίας.

Ἐκ τούτων σπουδαιοτέραν ἀνάπτυξιν παρουσιάζουν ἡ **Βραῖλα** (70.000 κ.) εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Βλαχίας καὶ τὸ **Γαλάζιον** (100.000 κ.) εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Μολδαυίας. Ἡ Βραῖλα εἶναι ὡραία πόλις καὶ σπουδαῖος λιμὴν ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, διότι λόγφ τοῦ μεγάλου βάθους τοῦ ποταμοῦ (12 - 15 μ.) δύναται νὰ πλεύσουν μεγάλα πλοῖα. Ἐξάγονται κυρίως δημητριακοὶ

καρποί. Τὸ Γαλάζιον παρουσιάζει μεγαλύτεραν ἀνάπτυξιν, διότι ἐξηγηρετεῖ μεγαλύτεραν ἔκτασιν (ὀλόκληρον τὴν Μολδαυίαν, τὴν Βεσσαραβίαν καὶ τμῆμα τῆς Τρανσυλβανίας). Ἐκ τοῦ λιμένος του ἐξάγονται δημητριακοὶ καρποὶ καὶ μεγάλα ποσότητες πετρελαίου καὶ ξυλείας, ἡ ὁποία μεταφέρεται μέχρι τῶν ἀποθηκῶν τοῦ λιμένος διὰ τοῦ ρεύματος τοῦ Σερέτη. Τὸ Γαλάζιον εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ σπουδαιότερα ἀγορὰ τῶν ἀλιευομένων ἰχθύων εἰς τὸ Δέλτα καὶ τὰς λιμνοθαλάσσας τοῦ Δουνάβεως.

Αἱ δεξαμεναὶ τοῦ πετρελαίου εἰς τὸν λιμένα τῆς Κωνσταντίας.

Ἀξιόλογον ἐπίσης ἀνάπτυξιν παρουσιάζουν καὶ αἱ πόλεις **Γιούργεβον** (35.000 κ.) καὶ **Σουλινᾶς**. Ἡ πρώτη, διότι εἶναι ἐπίνειον τοῦ Βουκουρεστίου ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως καὶ ἀποθήκη τοῦ διὰ τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην προοριζομένου πετρελαίου. Τὸ πολύτιμον αὐτὸ προϊόν μεταφέρεται ἀπὸ τὴν περιοχὴν τοῦ Πιλοέστι εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς εἴτε σιδηροδρομικῶς δι' εἰδικῶν βαγονίων εἴτε δι' ὑπογείου ὄχουτοῦ. Ἡ δευτέρα, διότι εὕρισκεται εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δουνάβεως, ὅπου τὰ μεγάλα πλοῖα συμπληρώνουν τὸ φορτίον των, τὸ ὁποῖον ἤρχισαν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Βρατίας καὶ τοῦ Γαλαζίου.

Εἰς τὴν Δοβρουτσᾶν κεῖται ἡ **Κωνσταντζα** (60.000 κ.), εἰς τῶν σπουδαιότερων λιμένων τῆς Μαύρης Θαλάσσης. Τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὀφείλει εἰς τὴν σιδηροδρομικὴν τῆς συγκοινωνίαν μετὰ Βουκουρέστιον καὶ εἰς τὸν ὑπόγειον ὄχθητον, ὁ ὁποῖος μεταφέρει τὸ πετρέλαιον ἀπὸ τὸ Πλοέστι κατ' εὐθείαν εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς.

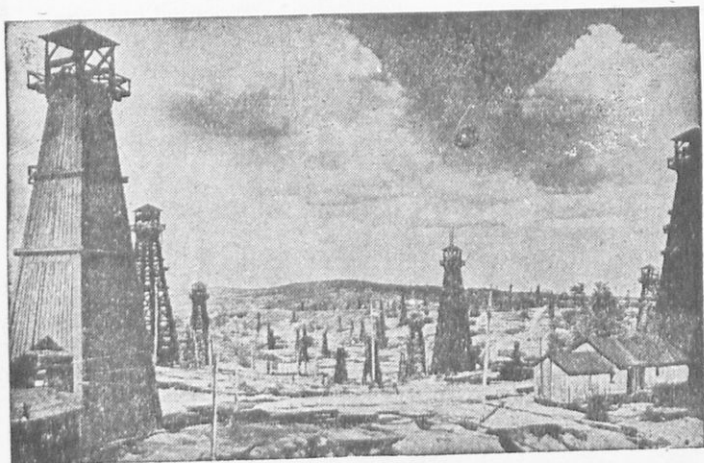

Οἰκονομικὸς χάρτης τῆς Ρουμανίας.

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωή.—1) Πληθυσμὸς. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ρουμανίας ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰς ἐθνικότητας, μετὰ τῶν ὁποίων ὑπερισχύουν οἱ Ρουμᾶνοι. Οὗτοι εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Δακῶν καὶ Ρωμαίων ἀποίκων, οἱ ὁποῖοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν, ὅταν ἡ χώρα αὕτη, ἡ

όποια πρότερον ὠνομάζετο Δακία, ὑπετάγη εἰς τοὺς Ρωμαίους. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ γλῶσσα των εἶναι λατινικῆς καταγωγῆς. Αἱ ξένοι ἔθνικότητες ἀντιπροσωπεύουν τὰ 30% τοῦ ὅλικου πληθυσμοῦ. Περισσότεροι εἶναι οἱ Οὐγγροὶ (εἰς τὴν Τρανσυλβανίαν καὶ τὰς δυτικὰς πεδιάδας), ἀκολουθοῦν οἱ Σλαῦοι, οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Ἰσραηλῖται.

Ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ δὲν εἶναι ὁμοιόμορφος. Εἰς τὴν λοφώδη περιοχὴν ἡ πυκνότης ἀνέρχεται εἰς 100 κατ. εἰς ἔ-

Πηγαὶ πετρελαίου εἰς τὴν περιοχὴν Πλοέστι.

καστον τ. χμ., εἰς τὰς πεδιάδας εἰς 40 καὶ εἰς τὰς ὄρεινὰς περιοχὰς εἰς 30 - 35.

2) Οἰκονομικὴ ζωὴ. Ἡ Ρουμανία εἶναι Κράτος κατ' ἐξοχὴν γεωργικόν. Τὰ ἐξαγόμενα ἀγροτικά καὶ ἀκατέργαστα προϊόντα ἀντιπροσωπεύουν τὰ 90% τῆς ἐξαγωγῆς τῆς.

Γεωργία. Τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Ρουμανίας κατέχει ἡ γεωργία χάρις εἰς τὰς ἐκτεταμένας καὶ εὐφόρους πεδιάδας τῆς. Λόγῳ τοῦ ἡπειρωτικοῦ κλίματος καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποί. Ὁ σίτος καὶ ὁ ἀραβόσιτος κατέχουν τὸ πλεῖστον μέρος τῆς καλλιεργουμένης ἐκτάσεως. Ὁ σίτος καλλιεργεῖται κυρίως εἰς τὰς πεδιάδας, ὅπου αἱ βροχαὶ εἶναι ὀλιγώτεραι καὶ ὁ ἀραβόσιτος εἰς τὴν λοφώδη

χώραν, όπου αί βροχαί εἶναι περισσότεραι. Ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν τοῦ ἀραβοσίτου κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὴν Εὐρώπην μετὰ τὴν Γιουγκοσλαυίαν. Ἡ Ρουμανία εἶναι **χώρα τῶν σιτηρῶν.**

Καλλιεργοῦνται ἐπίσης ζωοτροφικὰ προϊόντα λόγῳ τῆς ἀνεπτυγμένης κτηνοτροφίας, γεώμηλα, λαχανικά, ἰδίως περίε τῶν μεγάλων πόλεων, βιομηχανικά προϊόντα (ζαχαροῦχα τεύτλα, καπνὸς κ.ἄ.) καὶ εἰς τὴν λοφώδη περιοχὴν ἄμπελοι καὶ ὄπωροφόρα δένδρα (ἰδίως δαμασκηναί, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἀνέρχεται εἰς ὀλόκληρον τὴν χώραν εἰς 60 ἑκατομμύρια περίπου).

Μετὰ τὴν γεωργίαν ἀκολουθεῖ ἡ κτηνοτροφία χάρις εἰς τοὺς ἐκτεταμένους βοσκοτόπους τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν, ὅπου τρέφονται κυρίως πρόβατα κατὰ τρόπον νομαδικόν.

Ἡ Ρουμανία ἔχει καὶ μέγαν φυσικὸν πλοῦτον χάρις εἰς τὰ ἐκτεταμένα δάση της καὶ εἰς τὰ ἄφθονα ὄρυκτά της, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν πρώτην θέσιν κατέχει τὸ πετρέλαιον, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Καρπαθίων (περιοχὴ Πλοέστι). Ἡ Ρουμανία κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὴν Εὐρώπην μετὰ τὴν Ρωσίαν εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ πετρελαίου.

Παρὰ τὸν ἄφθονον φυσικὸν καὶ γεωργικὸν τῆς πλοῦτον ἡ Ρουμανία δὲν ἔχει ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν λόγῳ κυρίως ἐλλείψεως κεφαλαίων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας. Εἰς τοῦτο ὀφείλεται καὶ ἡ σχετικῶς μικρὰ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ της (61 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.). Αἱ σπουδαιότεραι βιομηχανίαι της ἐπεξεργάζονται τὰ γεωργικὰ καὶ δασικὰ προϊόντα (ἀλευρόμυλοι, πριονιστήρια, βυρσοδεφεῖα). Ἡ μεταλλουργία καὶ ἡ ὑφαντουργία δὲν ἐπαρκοῦν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς καταναλώσεως.

Τὸ ἐμπόριον τῆς Ρουμανίας ἐξυπηρετεῖται ἀπὸ τὸν Δού-

Διάγραμμα ἐμφαίνον τὰ σπουδαιότερα προϊόντα τῆς Ρουμανίας.

βιν, τοὺς λιμένες τῆς Μαύρης Θαλάσσης καὶ τὰς σιδηροδρομικὰς γραμμὰς. Χάρις εἰς τὴν ἄφθονον γεωργικὴν τῆς παραγωγὴν, τὰς πλουσίας πηγὰς τοῦ πετρελαίου καὶ τὰ ἐκτεταμένα δάση τῆς ἢ Ρουμανία **ἐξάγει**: πετρέλαιον καὶ προϊόντα πετρελαίου, δημητριακοὺς καρπούς, ξυλείαν καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. **Εἰσάγει**: κυρίως βιομηχανικὰ εἶδη (ύφάσματα, μηχανὰς παντὸς εἴδους, φαρμακευτικὰ προϊόντα, εἶδη πολυτελείας κ. ἄ.). Εἰς τὸ ἐξωτερικόν τῆς ἐμπόριον τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ Γερμανία, πρῶτον, διότι ἡ χώρα αὕτη εἰσάγει γεωργικὰ προϊόντα καὶ ἐξάγει βιομηχανικὰ εἶδη, καὶ δεύτερον, διότι ἡ μεταφορὰ τῶν βαρέων αὐτῶν προϊόντων εἶναι εὐκόλος χάρις εἰς τὸν Δούναβιν ποταμόν.

Ἡ Ἑλλάς εἰσάγει ἐκ τῆς Ρουμανίας εἶδη διατροφῆς (σῖτον, ἀραβόσιτον, κριθήν, ὄσπρια, μόσχους, τυρόν, βούτυρον), πετρέλαιον, βενζίνη, ξυλείαν. Ἐξάγει εἰς τὴν Ρουμανίαν ἐσπεριδοειδῆ, σῦκα ξηρά, καπνὸν καὶ σιγαρέττα, ἔλαιας, νέφτι, σάπωνας, νήματα βαμβακερὰ καὶ ἄλλα.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Αἱ χώραι τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης δὲν παρουσιάζουν πολλὰ κοινὰ χαρακτηριστικά, ὅπως συμβαίνει εἰς τὰς χώρας τῆς Δυτικῆς καὶ Μεσογειακῆς Εὐρώπης. Τὸ σπουδαιότερον κοινὸν χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι τὰ σύνορα τῶν χωρῶν αὐτῶν (ἐκτὸς τῆς Ἑλβετίας) ὑπέστησαν μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον μεγάλας μεταβολὰς. Ἡ παλαιὰ αὐτοκρατορία τῆς Αὐστρουγγαρίας διελύθη. Ἐκ τῶν τμημάτων τῆς διαλυθείσης αὐτοκρατορίας ἐσχηματίσθησαν ἡ Αὐστρία, ἡ Οὐγγαρία, ἡ Τσεχοσλοβακία καὶ ἐδιπλασιάσθη σχεδὸν ἡ Ρουμανία. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διακρίνει τὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, εἶναι ὅτι αἱ δυτικώτεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι κυρίως βιομηχανικαὶ (Γερμανία, Τσεχοσλοβακία, Ἑλβετία), χάρις εἰς τὰ πλούσια μεταλλεῖα τῶν καὶ τὸν ἄνθρακα (ἡ Ἑλβετία ὀφείλει τὴν βιομηχανικὴν τῆς

ἀνάπτυξιν εἰς τὸν λευκὸν τῆς ἄνθρακα καὶ εἰς τὴν γεωγραφικὴν τῆς θέσιν). Αἱ ἀνατολικώτεραι (Οὐγγαρία, Ρουμανία) εἶναι χῶραι κυρίως γεωργικαί, λόγῳ τοῦ ὅτι εἶναι πτωχαὶ εἰς ἄνθρακα καὶ εἰς κεφάλαια. Ὡς ἐκ τούτου αἱ πρῶται ὁμοιάζουν μὲ τὰς χῶρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, αἱ δὲ δεύτεραι μὲ τὰς χῶρας τῆς Μεσογειακῆς Εὐρώπης.

Μεταξὺ τῶν βιομηχανικῶν καὶ ἀγροτικῶν χωρῶν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης τὸ ἐμπόριον εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένον: α') διότι αἱ βιομηχανικαὶ χῶραι, λόγῳ τῆς ἀνεπτυγμένης βιομηχανίας των καὶ τοῦ μεγάλου πληθυσμοῦ των, εἰσάγουν πρῶτας ὕλας καὶ εἶδη διατροφῆς καὶ ἐξάγουν βιομηχανικὰ προϊόντα, αἱ δὲ ἀγροτικαὶ λόγῳ τῆς μὴ ἀνεπτυγμένης βιομηχανίας των, ἐξάγουν ἀκατεργάστους ὕλας καὶ εἶδη διατροφῆς καὶ εἰσάγουν βιομηχανικὰ εἶδη· β') διότι συνδέονται μὲ τὸν Δούναβιν ποταμόν, ὁ ὁποῖος ἐπιτρέπει τὴν μεταφορὰν τῶν βαρέων προϊόντων εἰς πολὺ εὐθηνὰς τιμὰς (αἱ ὑδάτινοι ὁδοὶ εἶναι εὐθηνότεραι ἀπὸ ὅλα τὰ μέσα συγκοινωνίας).

*Ερωτήσεις.

- 1) Κατὰ τί διαφέρουν αἱ χῶραι τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης ἀπὸ τὰς χῶρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης;
- 2) Ποῖος εἶναι ὁ ἐλληνικὸς λιμὴν, ὁ ὁποῖος ἐξυπηρετεῖ τὰς χῶρας τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ διὰ ποῖον λόγον;
- 3) Μὲ ποίαν χῶραν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης ἡ Ἑλλὰς ἔχει τὰς μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις καὶ διὰ ποῖον λόγον;
- 4) Ποία χῶρα τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης ἔχει περισσότερον ἀναπτύξει τὸν τουρισμόν καὶ διὰ ποῖον λόγον;
- 5) Πόσας ὁδοὺς δυνάμεθα νὰ χρησιμοποιήσωμεν διὰ νὰ μεταβῶμεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς τὸ Βερολίνον;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Α'. ΠΟΛΩΝΙΑ

Εισαγωγή.—Ἡ Πολωνία εἶναι τὸ μεγαλύτερον Κράτος ἀπὸ τὰ συσταθέντα μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον (ἕκτασις 390.000 τ.χμ., πληθυσμὸς 32.000.000 κάτ.). Πρὸ τοῦ πολέμου ἦτο διαμοιρασμένη μεταξὺ Ρωσίας, Γερμανίας καὶ Αὐστροουγγαρίας. Τὸ νέον Πολωνικὸν Κράτος δὲν παρουσιάζει ἐνότητα οὔτε ὡς πρὸς τὴν μορφήν τοῦ ἐδάφους τοῦ οὔτε ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν του. Τὸ ἔδαφος του κατέχει μίαν ἐνδιάμεσον θέσιν μεταξὺ τῆς Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ ἡ διέξοδός του πρὸς τὴν θάλασσαν εἶναι τεχνητή. Ὁ πληθυσμὸς του περιλαμβάνει πολλὰς ἐθνικότητας (Ρώσους, Γερμανοὺς, Λιθουανοὺς, Ἰσραηλίτας).

Ὅρια.—Ἡ Πολωνία, ἡ ὁποία ἐκτείνεται ἀπὸ τὰ Καρπάθια μέχρι τῆς Βαλτικῆς Θαλάσσης, ὀρίζεται ὑπὸ τῆς Ρουμανίας, Ρωσίας, Γερμανίας καὶ Τσεχοσλοβακίας.

Φυσικαὶ περιοχαί.—Εἰς τὴν Πολωνίαν δυνάμεθα γὰ διακρίνωμεν τρεῖς φυσικὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι διαφέρουν μεταξὺ τῶν κατὰ τὴν ἕκτασιν καὶ τὴν ποιότητα τοῦ ἐδάφους τῶν: α') τὴν περιοχὴν τῶν Καρπαθίων, β') τὴν περιοχὴν, τὴν ἐκτεινόμενῃν εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Καρπαθίων καὶ γ') τὴν μεγάλην πεδιάδα τῆς Βορείου Πολωνίας.

Ἡ περιοχὴ τῶν Καρπαθίων. Ἡ ὄρεινὴ περιοχὴ τῶν βορείων Καρπαθίων διαμοιράζεται μεταξὺ Πολωνίας, καὶ Τσεχο-

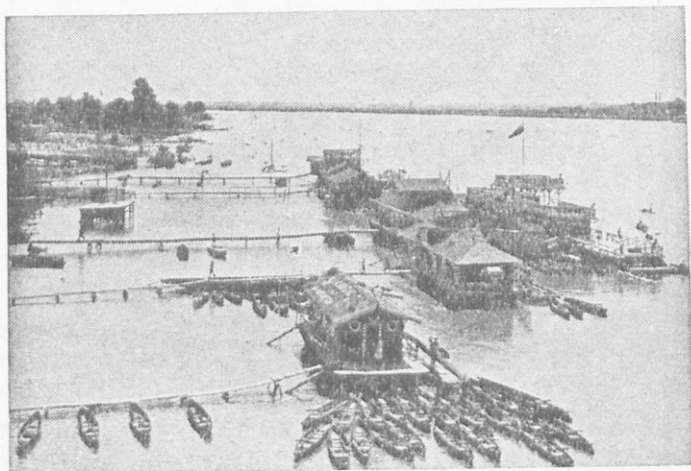
σλοβακίας. Ὅπως εἰς τὴν Τσεχοσλοβακίαν, οὕτω καὶ εἰς τὴν Πολωνίαν, ἡ ὄρεινὴ αὕτη χώρα καλύπτεται ἀπὸ δάση καὶ βοσκοτόπους. Διὰ τοῦτο αἱ σπουδαιότεραι ἀσχολίαι τῶν κατοίκων εἶναι ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ ὑλοτομία. Ἡ γεωργία

Φυσικὸς χάρτης τῆς Πολωνίας.

περιορίζεται εἰς τὰς κοιλάδας, ὅπου τὸ ἔδαφος εἶναι εὐφορον. Καλλιεργοῦνται κυρίως σίκαλις, βρώμη, γεώμηλα. Ἡ ὄρεινὴ αὕτη περιοχὴ λόγῳ τῶν πτωχῶν τῆς προϊόντων εἶναι ἀφαιρῶς κατὰ κτηνὴν.

Ἡ παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν Καρπαθίων περιοχὴ. Εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Καρπαθίων ἐκτείνεται μίᾳ περιοχὴ πλάτους 200 περίπου χλμ., ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐκτεταμένα ὄροπέδια. Τὸ ἔδαφος τῶν ὄροπεδίων εἶναι πολὺ εὐφορον, διότι καλύπτεται ἀπὸ προσχώσεις, τὰς ὁποίας ἔφερον τὰ ρέοντα ὕδατα ἀπὸ τὰς ὑψηλὰς περιοχὰς καὶ οἱ ἄνεμοι ἀπὸ τὰς βορείους πεδιάδας. Ἡ περιοχὴ αὕτη εἶναι ἐπίσης πλουσία εἰς ὄρυκτά (ἄνθρακα, πετρέλαιον, ψευδάργυρον, μόλυβδον, σίδηρον). Χάρις εἰς τὸ εὐφορον ἔδαφός της καὶ εἰς τὰ ἄφθονα ὄρυκτά της ἔχει

Ὁ ποταμὸς Βιστούλας κατὰ τὸ θέρος πλησίον τῆς Βαρσοβίας.

ἀνεπτυγμένην τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν. Ἡ ἀνατολικὴ περιοχὴ εἶναι κυρίως γεωργικὴ καὶ ἡ δυτικὴ, ὅπου ὑπάρχουν τὰ ἀνθρακωρυχεῖα, βιομηχανικὴ. Ἐπειδὴ τὸ κλίμα εἶναι ἁπειρώτικόν, καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποί, γεώμηλα καὶ ζαχαροῦχα τεύτλα. Χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην γεωργίαν καὶ βιομηχανίαν ὁ πληθυσμὸς εἶναι πολὺ πυκνός. Εἶναι ἡ πυκνότερον κατῳκημένη περιοχὴ τῆς Πολωνίας. Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι: **Κρακοβία** (220.000 κ.), σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον (μεταλλουργεῖα, ὑφαντουργεῖα, χημικὰ ἔργοστά-

σια, ὑποδηματοποιεῖα), Λόδς (600.000 κ.), τὸ σπουδαιότερον κέντρον ὑφαντουργίας καὶ Λβόβ (300.000 κ.), κέντρον ἐμπορίου.

Ἡ βόρειος πεδιάς τῆς Πολωνίας. Πρὸς Β. τῆς περιοχῆς τῆς κατεχομένης ἀπὸ τὰ εὐφορα ὀροπέδια μέχρι τῆς Βαλτικῆς Θαλάσσης ἐκτείνεται ἡ μεγάλη πεδιάς τῆς Πολωνίας, ἡ ὁποία εἶναι συνέχεια τῆς βορείου γερμανικῆς πεδιάδος. Τὸ ἔδαφός της, ἐπειδὴ εἰς παλαιότεραν γεωλογικὴν ἐποχὴν κατεῖχτο ἀπὸ παγετῶνας, εἶναι ἀμμώδες καὶ συνήθως ἐλώδες, ὅπως

Ὁ ποταμὸς Βιστούλας κατὰ τὸν χειμῶνα παρὰ τὴν Βαρσοβίαν.

καὶ τῆς βορείου γερμανικῆς πεδιάδος. Ὡς ἐκ τούτου ἡ περιοχή αὕτη δὲν εἶναι εὐφορος. Τὸ κλίμα εἶναι ἠπειρωτικόν. Τὰ παραγόμενα προϊόντα λόγῳ τοῦ ἀμμώδους ἐδάφους καὶ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίματος εἶναι κυρίως γεώμηλα καὶ σίκαλις. Τρέφονται ἐπίσης καὶ πολλὰ μεγάλα ζῷα, χάρις εἰς τὰ πολλὰ λειβάδια καὶ χοῖροι χάρις εἰς τὴν μεγάλην καλλιέργειαν τῶν γεωμήλων. Μεταξὺ τῶν δυτικῶν καὶ τῶν ἀνατολικῶν περιοχῶν παρατηρεῖται μεγάλη διαφορά εἰς τὸν τρόπον τῆς καλλιέργειας. Αἱ δυτικαὶ περιοχαί, ἐπειδὴ ἄλλοτε κατεῖχοντο ὑπὸ τῆς Γερ-

μανίας, παρουσιάζουν μεγαλύτεραν γεωργικὴν ἀνάπτυξιν ἀπὸ τὰς ἀνατολικὰς, αἱ ὁποῖαι κατεῖχοντο ὑπὸ τῆς Ρωσίας.

Ἡ πεδιάς τῆς Πολωνίας, ὅπως καὶ τῆς Βορείου Γερμανίας, εἶναι ἀραιῶς κατῳκημένη, διότι τὸ ἔδαφος εἶναι πτωχόν. Σπουδαιότερα πόλεις εἶναι ἡ Βαρσοβία (1.175.000 κ.), ἡ πρωτεύουσα τῆς Πολωνίας ἐπὶ τοῦ Βιστούλα ποταμοῦ, τὸ σπουδαιότερον διοικητικὸν καὶ πνευματικὸν κέντρον μὲ ἀξιόλογον βιομηχανικὴν κίνησιν (μεταλλουργεῖα, ὑφαντουργεῖα).

Πολωνοὶ ἄλιεῖς εἰς τὴν Βαλτικὴν Θάλασσαν.

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωή.—Ὁ πληθυσμὸς τῆς Πολωνίας δὲν εἶναι ὁμοιογενής. Ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰς ἐθνικότητας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπερισχύουν οἱ Πολωνοί, οἱ ὁποῖοι εἶναι Σλαῦοι. Οὗτοι διαφέρουν ἀπὸ τοὺς ὁμοφύλουξ των Ρώσους, καθόσον εἶναι καθολικοὶ τὸ θρήσκευμα. Ἀπὸ τὰς ἄλλας ἐθνικότητας σπουδαιότεραι εἶναι: οἱ Οὐκρανοὶ (6.000.000 κ.), οἱ Λευκορῶσοι (1.000.000 κ.), οἱ Λιθουανοὶ (1.000.000 κ.), οἱ Γερμανοὶ (1.500.000 κ.) καὶ οἱ Ἰσραηλῖται (3.000.000 κ.).

Ἡ Πολωνία παρὰ τὴν ἀνεπτυγμένην τῆς βιομηχανίαν εἶναι Κράτος γεωργικόν. Τὰ 2/3 τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἀσχολοῦνται εἰς

την γεωργίαν. Εἰς τοῦτο ὀφείλεται καὶ ἡ σχετικῶς μικρὰ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ της (82 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.). Τὰ σπουδαιότερα γεωργικὰ προϊόντα εἶναι ἡ **σίκαλις**, τὰ **γεώμηλα** (εἰς τὴν ἀμμόδη βόρειον πεδιάδα), ὁ **σίτος**, τὰ **ζαχαροῦχα τεύτλα** (κυρίως εἰς τὰ εὐφορα προσχωσιγενῆ ὀροπέδια) καὶ τὸ **λίνον** (εἰς τὴν ΒΑ. Πολωνίαν). Ἀνεπτυγμένη εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ κτηνοτροφία (ἰδίως τῶν μεγάλων ζῴων καὶ τῶν χοίρων).

Ἡ Πολωνία, κειμένη μεταξὺ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ρωσίας, κατέχει, ὡς ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω, μίαν ἐνδιάμεσον θέσιν μεταξὺ τῆς Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Ἡ καλὴ αὐτῆ γεωγραφικὴ θέσις καὶ τὰ πλούσια γεωργικὰ καὶ ὀρυκτὰ της προϊόντα τῆς ἐπιτρέπουν μεγάλην οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν. Τὸ ἐξωτερικόν της ἐμπόριον ἐξυπηρετεῖται κυρίως διὰ δύο λιμένων: τοῦ **Δάντσιχ** (400.000 κ. κυρίως Γερμανοί), ὁ ὁποῖος ἀπετέλει ἕν μικρὸν ἀνεξάρτητον κράτος ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ τοῦ πολωνικοῦ λιμένος **Γδύνια** (40.000 κ.), ὁ ὁποῖος ἐδημιουργήθη παρὰ τῶν Πολωνῶν μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τὸ Δάντσιχ.

Αἱ ἐξαγωγαὶ συνίστανται κυρίως εἰς ἄνθρακα, ψευδάργυρον, ξυλείαν, πετρέλαιον, δημητριακοὺς καρποὺς καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

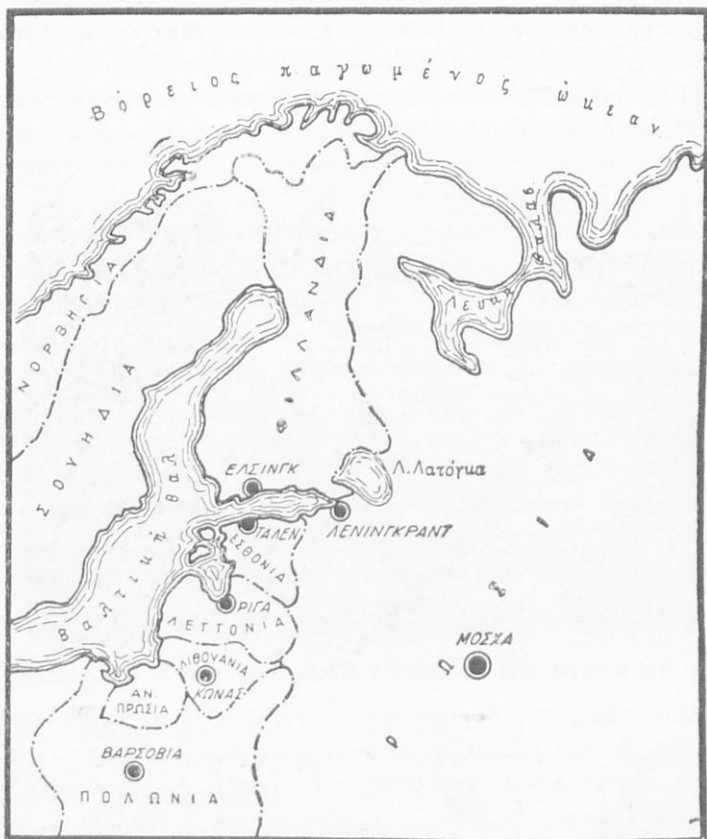
Αἱ εἰσαγωγαὶ περιλαμβάνουν κυρίως βάμβακα, ἔριον, μηχανὰς διαφόρους, αὐτοκίνητα κλπ.

Β'. ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΒΑΛΤΙΚΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ ΚΑΙ Η ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

Μετὰ τὴν ρωσικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1917 αἱ παρὰ τὴν Βαλτικὴν Θάλασσαν χῶραι, αἱ ὁποῖαι πρότερον κατεῖχοντο ὑπὸ τῆς Ρωσίας, ἀπετέλεσαν ἀνεξάρτητα Κράτη⁽¹⁾. Αὗται εἶναι: ἡ **Λιθουανία** (ἔκτασις 52.800 τ. χμ., πληθυσμὸς 2.400.000 κ., πυκνότης 38), ἡ **Λεττονία** (ἔκτασις 65.800 τ. χμ., πληθυσμὸς 1.900.000 κ., πυκνότης 29), ἡ **Ἑσθονία** (ἔκτασις 47.560 τ. χμ., πληθυσμὸς 1.100.000 κ., πυκνότης 24), ἡ **Φινλανδία** (ἔκτασις 340.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 3.700.000 κ., πυκνότης 11).

1. Μετὰ τὸν Β' Παγκόσμιον πόλεμον ἡ Λιθουανία ἡ Λεττονία καὶ ἡ Ἑσθονία δὲν ἀποτελοῦν ἀνεξάρτητα κράτη καθ' ὅσον κατελήφθη ὑπὸ τῆς Ρωσίας.

Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διακρίνει τὰς χώρας αὐτάς, εἶναι ἡ διαφορική καταγωγή τοῦ πληθυσμοῦ των. Οἱ κάτοικοι τῶν δύο πρώτων κρατῶν ἀνήκουν εἰς ἓνα κλάδον τῆς σλαυϊκῆς φυλῆς. Οἱ κάτοικοι τῶν δύο τελευταίων εἶναι ἀσιατικῆς καταγωγῆς

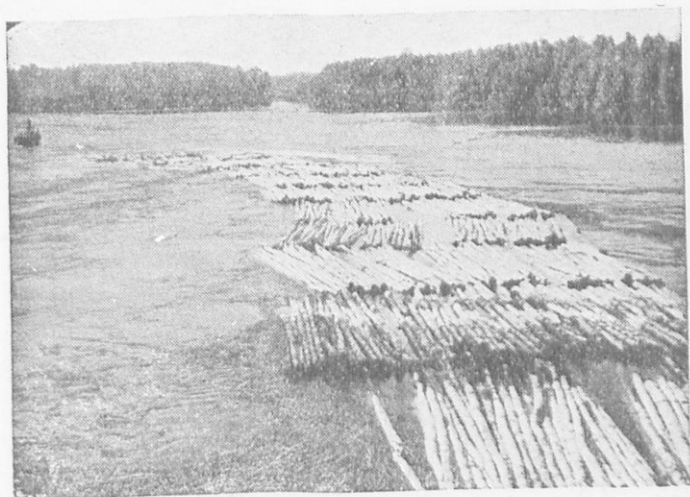

Πολιτικὸς χάρτης τῶν χωρῶν τῆς Βαλτικῆς καὶ τῆς Φινλανδίας.

καὶ ὀνομάζονται Φίννοι. Οὗτοι εἶναι συγγενεῖς τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Οὐγγρων. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς κατέκουν πρὸ πέντε περίπου χιλιάδων ἐτῶν πρὸ Χριστοῦ τὰς παρά τὸν μέσον Βόλγαν περιοχάς. Ἀργότερον οἱ λαοὶ αὐτοὶ διεσκορπίσθησαν.

Οί Βούλγαροι μετηνάστευσαν πρὸς τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον, οί Οὐγγροὶ πρὸς τὸ Πανοικὸν λεκανοπέδιον καὶ οί Φινλανδοὶ μετὰ τῶν Ἑσθονῶν πρὸς τὴν Βαλτικὴν Θάλασσαν.

Τὸ ἔδαφος τῶν χωρῶν αὐτῶν, ἐπειδὴ εἰς παλαιότεραν γεωλογικὴν ἐποχὴν κατεῖχετο ἀπὸ παγετῶνας, ἀποτελεῖται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀπὸ κοιλῶματα καὶ ἀπὸ μικρὰ ὑψώματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἀκολουθοῦν οὐδεμίαν διεύθυνσιν. Τὰ κοιλῶματα ὀφείλονται εἰς τὴν διάβρωσιν, τὴν ὁποῖαν ἀσκοῦν οἱ παγετῶνες ἐπὶ τοῦ ἔδάφους· τὰ μικρὰ ὑψώματα προέρχονται ἀπὸ τὴν συσσώρευσιν

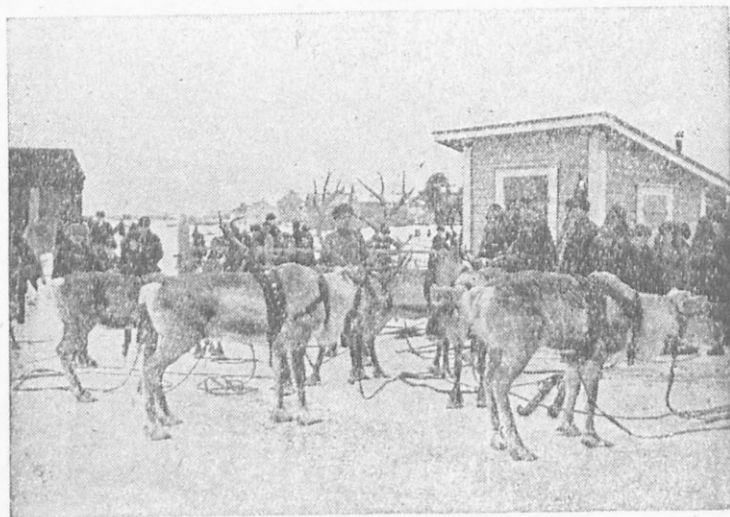
Μεταφορὰ τῆς ξυλείας εἰς τὴν Φινλανδίαν.

τῶν μεταφερομένων ὑπὸ τῶν παγετῶνων ὑλικῶν (χωμάτων, χαλικίων, λίθων) εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἔλειωναν. Οὕτω τὸ ἔδαφος παρουσιάζει μίαν μορφήν χαώδη. Τὰ ὕδατα τῆς βροχῆς, ἐπειδὴ δὲν δύνανται νὰ ρεῦσουν εὐκόλως πρὸς τὴν θάλασσαν, παραμένουν στάσιμα εἰς τὰ κοιλῶματα καὶ σχηματίζουν λίμνας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀφθονώτεροι εἰς τὴν Φινλανδίαν, καθόσον αὕτη, ἐπειδὴ κεῖται βορειότερον, ὑπέστη περισσότερον τὴν ἐπίδρασιν τῶν παγετῶνων. Μεταξύ των αἱ λίμναι συγκοινωνοῦν συνήθως διὰ μικρῶν ποταμῶν. Εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν

παγετώνων ὀφείλεται ἐπίσης καὶ τὸ ἀργιλῶδες καὶ ἀμμῶδες κυρίως ἔδαφος τῶν. Τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τῶν χωρῶν, αἱ ὁποῖαι ἄλλοτε κατεῖχοντο ἀπὸ παγετώνας, εἶναι ἡ ὑπαρξίς πολλῶν λιμνῶν καὶ ἀμμώδη ἐδάφη.

Καίτοι αἱ χῶραι αὗται εὐρίσκονται πλησίον τῆς θαλάσσης, ἔχουν κλίμα ἠπειρωτικόν, διότι ἐπικρατοῦν οἱ βόρειοι καὶ Β.Α. ἄνεμοι, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται ἀπὸ τὴν ξηρὰν.

Τὸ πτωχὸν ἔδαφος τῶν δὲν εἶναι κατάλληλον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας. Εἰς τὰ ἀργιλώδη ἐδάφη ὑπάρχουν λειβά-

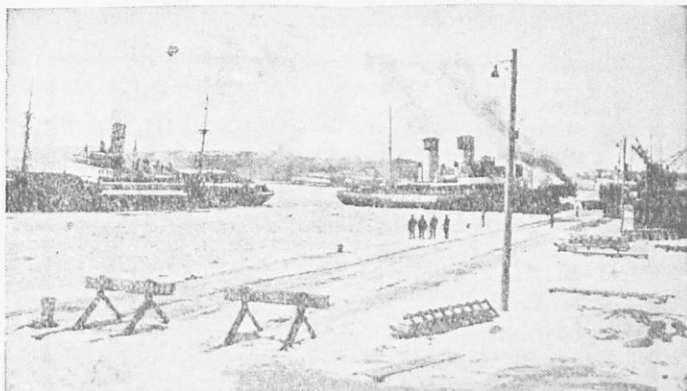
Τάρανδοι εἰς τὴν Βόρειον Φινλανδίαν.

δια, ὅπου τρέφονται μεγάλα ζῆα· εἰς τὰ ἀμμώδη ὑπάρχουν δάση ἀπὸ κωνοφόρα δένδρα. Αἱ σπουδαιότεραι καλλιέργειαι εἶναι ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι εὐδοκιμοῦν εἰς τὰ πτωχὰ ἐδάφη (σίκαλις, γεώμηλα). Χάρις εἰς τὸ ὑγρὸν τῶν σχετικῶς κλίμα καλλιιεργεῖται κυρίως τὸ λίνον.

Ὡς ἐκ τούτου, οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν αὐτῶν ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν δασῶν. Τὰ ἐξαγόμενα προϊόντα εἶναι βούτυρον, γάλα, ξυλεῖα καὶ λίνον, τὰ δὲ εἰσαγόμενα εἶναι κυρίως βιομηχανικὰ εἶδη.

Τὰς μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις ἔχουν μὲ τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν.

Ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν κτηνοτρο-

Παγοθραυστικά πλοῖα εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἐλσίνκι
ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς Θαλάσσης.

φίαν καὶ τὴν ὑλοτομίαν, δὲν ὑπάρχουν πολλαὶ μεγάλαι πόλεις. Αἱ σπουδαιότεραι εἶναι αἱ πρωτεύουσαί των.

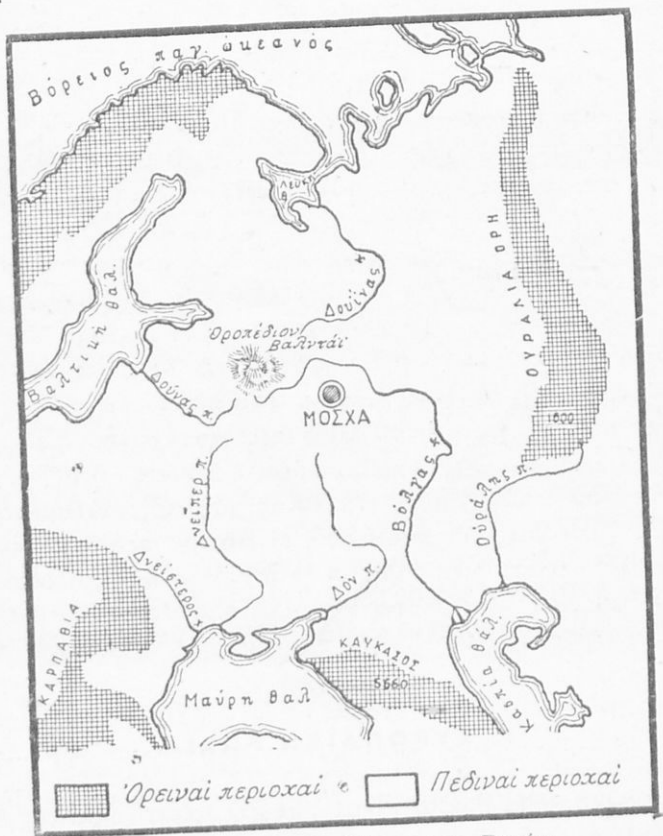
Εἰς τὴν Λιθουανίαν εἶναι ἡ **Κάουνας** (97.000 κ.), εἰς τὴν Λεττονίαν ἡ **Ρίγα** (380.000 κ.), εἰς τὴν Ἑσθονίαν ἡ **Ταλὲν** (13.000 κ.) καὶ εἰς τὴν Φινλανδίαν ἡ **Ἐλσίνκι** (230.000 κ.).

Γ. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΡΩΣΙΑ

Εἰσαγωγή.—Ἡ Ρωσία εἶναι ἡ μεγαλυτέρα χώρα τῆς Εὐρώπης εἰς ἕκτασιν καὶ πληθυσμόν. (Ἐκτασις Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας 4.650.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 137.000.000 κάτ. Ἐκτασις ὀλοκλήρου τῆς Ρωσίας 21.000.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 170.000.000 κάτ.). Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διακρίνει κυρίως τὴν Ρωσίαν ἀπὸ τὰς λοιπὰς χώρας τῆς Εὐρώπης, εἶναι: Πρῶτον, ὅτι αἱ γεωγραφικαὶ τῆς περιοχαὶ κατέχουν τεραστίας ἐκτάσεις. Ἡ ἴδια θέα, τὸ ἴδιον τοπίον, τὸ ἴδιον κλίμα συναντῶνται εἰς πολὺ μεγάλας ἐκτά-

σεις, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι ἐντελῶς ἄγνωστον εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην. Δεύτερον, ὅτι ὄλαι αἱ εὐρωπαϊκαὶ καλλιέργειαι ἀπαντῶνται εἰς τὸ ἔδαφός της χάρις εἰς τὴν μεγάλην ἔκτασιν της ἀπὸ Β. πρὸς Ν.

Ὅρια.— Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ρωσία ἐκτείνεται μεταξύ τῶν Καρ-

Φυσικὸς χάρτης τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας.

παθίων πρὸς Δ., τῶν Οὐραλίων ὄρέων πρὸς Α., τῆς Μαύρης Θαλάσσης πρὸς Ν. καὶ τοῦ Βορείου Παγωμένου Ὀκεανοῦ πρὸς Β. Παρὰ τὴν μεγάλην της ἔκτασιν (τὸ ἡμῶν σχεδὸν τῆς Εὐρώπης) κατέχει μειονεκτικὴν θέσιν, καθόσον κεῖται μακρὰν τῶν μεγάλων θαλασσίων ὁδῶν τῆς Εὐρώπης (Ἀτλαντικοῦ

᾽Ωκεανοῦ, Μεσογείου Θαλάσσης), αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν ἀνάπτυξιν μιᾶς μεγάλης χώρας.

Μορφή τοῦ ἐδάφους.— Τὸ ἔδαφος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας περιλαμβάνει τὸ πλεῖστον μέρος τῆς μεγάλης Εὐρωπαϊκῆς πεδιάδος, ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπὸ τὰ Πυρρηναῖα ὄρη καὶ καταλήγει εἰς τὰ Οὐράλια. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ρωσίας ἡ ἀπερραντος αὕτη πεδιάς περιβάλλεται ἀπὸ τὰ ἐξῆς ὄρη: Τὰ **Καρπάθια**, τὰ ὄρη τῆς **Κριμαίας** (1.500-1.700 μ.), τὸν **Καύκασον** (ὄρος ᾽Ελμπρουζ 5.630 μ.), ὁ ὁποῖος ἀνήκει εἰς τὴν ᾽Ασίαν μᾶλλον παρὰ εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὰ **Οὐράλια** (ἡ ὑψηλοτέρα κορυφή 1.600 μ.), τὰ ὁποῖα κεῖνται ἐπίσης εἰς τὰ σύνορα τῆς ᾽Ασίας καὶ τῆς Εὐρώπης. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει τὴν ρωσικὴν πεδιάδα, εἶναι ἡ μεγάλη μονοτονία της. Οὐδὲν σημεῖον τῆς ἀπεράντου αὐτῆς ἐκτάσεως ὑπερβαίνει τὰ 450 μ. Ἡ μονοτονία ὅμως αὕτη δὲν εἶναι ὁμοιόμορφος. Τὸ τμήμα τῆς πεδιάδος, τὸ ὁποῖον κεῖται πρὸς Β, τῆς Μόσχας, ἐπειδὴ ἄλλοτε κατεῖχτο ὑπὸ παγετῶνων, ἀποτελεῖται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀπὸ μικρὰς κοιλότητος, αἱ ὁποῖαι κατέχονται ἀπὸ λίμνας καὶ ἀπὸ μικρὰ ὑψώματα καὶ ἀμμώδεις ἐκτάσεις (ὅ,τι συμβαίνει καὶ εἰς τὴν Φινλανδίαν, τὰς Βαλτικὰς χώρας, τὴν Βόρειον πολωνικὴν καὶ γερμανικὴν πεδιάδα). Ἡ Νότιος πεδιάς, ἐπειδὴ καλύπτεται ἀπὸ προσχώσεις τῶν ρεόντων ὑδάτων καὶ ἀπὸ πολὺ λεπτὸν χῶμα, τὸ ὁποῖον ἔφερον οἱ ἄνεμοι ἀπὸ τὴν Βόρειον πεδιάδα, εἶναι περισσότερον μονότονος καὶ τὸ ἔδαφός της εἶναι πολὺ εὐφορον.

Ποταμοί.— Ἡ ρωσικὴ πεδιάς, λόγῳ τῆς μεγάλης ἐκτάσεώς της, ἔχει καὶ μεγάλους ποταμούς, οἱ περισσότεροι τῶν ὁποίων πηγάζουν ἀπὸ τὸ ὄροπέδιον τοῦ Βαλντάϊ (πρὸς Ν. τῆς Πετροπόλεως). Οἱ σπουδαιότεροι εἶναι ὁ **Δουῖνας**, ὁ ὁποῖος χύνεται εἰς τὸν Παγωμένον ᾽Ωκεανόν, ὁ **Δούνας** εἰς τὴν Βαλτικὴν Θάλασσαν, ὁ **Δνεῖστερος** καὶ ὁ **Δνεῖπερ** εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν, ὁ **Δὸν** εἰς τὴν ᾽Αζοφικὴν Θάλασσαν, ὁ **Βόλγας** (ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Εὐρώπης εἰς μῆκος, 3.350 χμ.) καὶ ὁ **Οὐράλης** εἰς τὴν Κασπίαν Θάλασσαν. Οἱ ποταμοὶ οὗτοι εἶναι πλωτοί, ἀλλὰ παρουσιάζουν τὰ ἐξῆς ἐλαττώματα: πρῶτον παύουν κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον καὶ δεύτερον ἐκβάλλουν

εις θαλάσας, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς τὸ ἐσωτερικόν ἢ εἶναι κλεισταί.

Κλίμα.— Τὸ κλίμα εἶναι ἡπειρωτικὸν μὲ μεγάλας διαφορὰς τῆς θερμοκρασίας μεταξὺ χειμῶνος καὶ θέρους, διότι ἡ μεγάλη αὕτη πεδιάς κεῖται μακρὰν τοῦ ὠκεανοῦ. Εἰς τὴν Μόσχαν ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ Ἰανουαρίου εἶναι 10° ὑπὸ τὸ μηδὲν καὶ τοῦ Ἰουλίου ὑπερβαίνει τοὺς 18° ὑπὲρ τὸ μηδέν.

- Ζώνη τῆς τούντρας.
- Ζώνη τῶν δασῶν.
- Ζώνη τῶν μαλλιοργειῶν.
- Ζώνη τῆς γαιᾶς στέππης.

Χάρτης τῶν ζωνῶν βλαστήσεως εἰς τὴν Ρωσίαν.

Ἡ διαφορὰ αὕτη τῆς θερμοκρασίας γίνεται μεγαλύτερα ὅσον προχωροῦμεν πρὸς Α., δηλαδὴ ὅσον ἀπομακρυνόμεθα τῆς θαλάσσης. Αἱ βροχαὶ εἶναι ὀλίγαι καὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον. Ὁ χειμὼν εἶναι δριμύς χωρὶς βροχᾶς καὶ σχεδὸν χωρὶς ἀνέμους. Ἡ χιών καλύπτει πανταχοῦ τὸ ἔδαφος μὲ ἓν στρώμα ὄχι πολὺ παχύ. Οἱ ποταμοὶ εἶναι ὄλοι παγωμένοι καθὼς καὶ αἱ λίμναι. Τὸ δριμύ αὐτὸ ψύχος τοῦ χειμῶνος εἶναι ὑποφερτόν, ἐφόσον δὲν φυσᾷ ἄνεμος. Γενικῶς ὁ χειμὼν εἶναι ἢ καλυτέρα ἐποχὴ διὰ τὰς συγκοινωνίας, διότι λόγῳ τοῦ μεγάλου ψύχους καὶ τῆς ξηρασίας τὸ ἔδαφος δὲν εἶναι λασπῶδες. Ἡ ἄνοιξις ἔρχεται ἀποτόμως καὶ διαρκεῖ ὀλίγον χρονικὸν διάστημα.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὕτην λειώνουν αἱ χιόνες, οἱ ποταμοὶ πλημμυρίζουν καὶ αἱ ὁδοὶ γίνονται λασπῶδεις καὶ σχεδὸν ἀδιάβατοι. Τὸ θέρος εἶναι θερμόν, βροχερόν (βροχαὶ ραγδαῖαι) καὶ κονιορτώδες. Τὸ φθινόπωρον εἶναι ὑγρὸν καὶ βραχύ, ὅπως καὶ ἡ ἄνοιξις. Αὐτὰ εἶναι τὰ γενικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ κλίματος, ὄχι μόνον τῆς ρωσικῆς πεδιάδος, ἀλλὰ καὶ ὁλοκλήρου τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Εἰς τὴν ρωσικὴν πεδιάδα, λόγῳ τῆς μεταβολῆς τῆς θερμο-

κρασίας ἀπὸ Β. πρὸς Ν. (ὅσον δηλαδὴ ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ τὸν Β. Πόλον), δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τέσσαρας κλιματικές ζώνας :

α') Μίαν ζώνην παρὰ τὰ παράλια τοῦ Βορείου Παγωμένου Ὑκεανοῦ, ὅπου δὲν ὑπάρχει θέρος.

β') Μίαν ζώνην μὲ μέτριον θέρος, ἡ ὁποία ἐκτείνεται πρὸς Ν. τῆς προηγουμένης.

γ') Μίαν ζώνην μὲ θέρος θερμὸν καὶ ἀρκετὰς βροχὰς, καθόσον εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς βροχεροὺς δυτικούς ἀνέμους καὶ

δ') Εἰς τὰ ΝΑ. μίαν ζώνην μὲ θέρος θερμὸν καὶ μὲ πολὺ ὀλίγας βροχὰς, διότι τὰ Καρπάθια ἐμποδίζουν τὴν ἐπίδρασιν τῶν βροχερῶν δυτικῶν ἀνέμων.

Βλάστησις.—Ὅπως εἰς ὅλας τὰς χώρας, οὕτω καὶ εἰς τὴν Ρωσίαν ἡ βλάστησις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ κλίμα. Ἡ διάταξις τοῦ κλίματος τῆς ρωσικῆς πεδιάδος κατὰ ζώνας μᾶς ἐπιτρέπει νὰ διακρίνωμεν τέσσαρας ζώνας βλαστήσεως (ὅσαι εἶναι καὶ αἱ ζῶναι τοῦ κλίματος) καὶ νὰ ἀντιληφθῶμεν καλύτερον τὴν ἐπίδρασιν τοῦ κλίματος ἐπὶ τῆς βλαστήσεως.

α') **Ἡ ζώνη τῆς τούντρας.** Εἰς τὰ παράλια τοῦ Βορείου Παγωμένου Ὑκεανοῦ τὸ ἔδαφος εἶναι παγωμένον ἐπὶ 8-9 μῆνας τὸ ἔτος. Κατὰ τὸ θέρος, τὸ ὅποιον διαρκεῖ πολὺ ὀλίγον, μόνον τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ ἔδαφους θερμαίνεται καὶ ξεπαγώνει. Τὸ ἐσωτερικὸν εἶναι συνεχῶς παγωμένον, διότι αἱ ἡλιακαὶ ἀκτίνες, ἐπειδὴ πίπτουν πλαγίως, δὲν ἔχουν ἀρκετὴν θερμαντικὴν δύναμιν. Ὡς ἐκ τούτου, φυτὰ μεγάλα μὲ ρίζας, αἱ ὁποῖαι νὰ εἰσχωροῦν βαθέως εἰς τὸ ἔδαφος τῆς περιοχῆς αὐτῆς, δὲν ὑπάρχουν. Μόνον μερικοὶ χαμηλοὶ θάμνοι ἀναφαίνονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Οἱ χαμηλότεροι τόποι καλύπτονται ἀπὸ στάσιμα ὕδατα, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἀπὸ τὴν τήξιν τῶν πάγων, οἱ δὲ ὕψηλότεροι ἀπὸ βρῦα. Ἡ ζώνη αὕτη ἀποτελεῖ τὰς λεγομένας τούντρας, δηλαδὴ ἀδένδρους ἐκτάσεις.

β') **Ἡ ζώνη τῶν δασῶν.** Προχωροῦντες πρὸς Ν. τῆς τούντρας μεταβαίνομεν βαθμιαίως εἰς τὴν ζώνην τῶν δασῶν, ἡ ὁποία ἐκτείνεται ἀπὸ τὰς ἀκτὰς τῆς Βαλτικῆς Θαλάσσης μέχρι τῶν Οὐραλίων ὄρέων (ἡ ἔκτασις τῆς εἶναι 14 περίπου φοράς μεγαλυτέρα τῆς Ἑλλάδος). Ἡ περιοχὴ αὕτη κατέχεται ἀπὸ

δάση, πρῶτον, διότι θερμαίνεται περισσότερο ἀπὸ τὴν ζώνην τῆς τούντρας καθόσον κεῖται νοτιώτερον καὶ δεύτερον, διότι τὸ ἔδαφός της, ἐπειδὴ ἄλλοτε κατείχετο ἀπὸ παγετώνας, εἶναι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀμμῶδες καὶ συνεπῶς κατάλληλον διὰ δάση μᾶλλον παρὰ διὰ καλλιέργειας. Τὰ δάση τῆς περιοχῆς αὐτῆς ἀποτελοῦνται πρὸς Β. ἀπὸ ρητινώδη ἀειθαλῆ (ἔλατα, ὄρεινὰς πεύκας) καὶ πρὸς Ν. ἀπὸ φυλλοβόλα (δρυς, σφενδάμνους, μελίαις κτλ.). Τὸ ἀπέραντον αὐτὸ δάσος δὲν εἶναι συνεχές, κα-

Ρωσίδες ἀλιεύουσαι παρὰ τὰς ἐξβολὰς τοῦ Βόλγα ποταμοῦ.

θόσον διακόπτεται ἀπὸ ἐλώδεις ἐκτάσεις καὶ κατῳκημένους τόπους. Οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς αὐτῆς ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν δασῶν.

γ') **Ἡ ζώνη τῶν στεπῶν.** Ἡ Νότιος Ρωσία, ἐπειδὴ ἔχει κλίμα ξηρότερον, δὲν εἶναι κατάλληλος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν μεγάλων δένδρων. Ἡ περιοχή αὕτη μετὰ τὴν βροχὴν καλύπτεται ἀπὸ χλόην, ἡ ὁποία ἐξαφανίζεται κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ξηρασίας. Αἱ τοιαῦται ἐκτάσεις λέγονται στεππαι. Ἡ ζώνη αὕτη

τῶν στεππῶν διαιρεῖται εἰς τὴν μαύρην στέππην ἢ Τσερνό-
ζιουμ καὶ εἰς τὴν φαιὰν στέππην.

1) Ἡ μαύρη στέππη κατέχει τὴν περιοχὴν, ἡ ὁποία δέχεται ἀρκετὰς βροχάς. Λέγεται μαύρη στέππη, διότι τὸ ἔδαφος τῆς εἶναι μαῦρον, καθόσον ἀποτελεῖται ἀπὸ χῶμα λεπτὸν καὶ ἀπὸ λείψανα τῆς ἀποξηρανθείσης χλόης. Ἡ ζώνη αὕτη, ἡ ὁποία ἐκτείνεται ἀπὸ τὰ Καρπάθια μέχρι τῶν Οὐραλίων, χάρις εἰς τὸ πολὺ εὐφορὸν ἔδαφος τῆς καὶ εἰς τὰς ἀρκετὰς βροχάς τῆς εἶναι ἢ πλουσιωτέρα γεωργικὴ περιοχὴ τῆς Ρωσίας. Καλλιεργοῦνται κυρίως σιτηρὰ καὶ ζαχαροῦχα τεύτλα.

2) Ἡ φαιὰ στέππη κατέχει τὴν περιοχὴν, ἡ ὁποία δέχεται πολὺ ὀλίγας βροχάς. Λέγεται φαιὰ, διότι τὸ ἔδαφος τῆς εἶναι φαιόν, καθόσον λόγῳ τῶν σπανίων βροχῶν δὲν ὑπάρχει ἀρκετὴ χλόη, ὥστε ἀποξηραίνομένη νὰ ἀναμιχθῇ μὲ τὸ χῶμα καὶ τὸ ἔδαφος νὰ γίνῃ μαῦρον. Ἡ ζώνη αὕτη τῶν φαιῶν στεππῶν ἐκτείνεται παρὰ τὴν Κασπίαν Θάλασσαν καὶ εἶναι κατάλληλος διὰ τὴν κτηνοτροφίαν (πρόβατα, ἵπποι).

Πληθυσμός.—Ὁ ρωσικὸς πληθυσμὸς ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ Σλαύους.

Ἡ διαφορὰ τοῦ κλίματος καὶ τῶν προϊόντων ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα, ὥστε ὁ πληθυσμὸς τῆς Ρωσίας νὰ μὴ εἶναι ἐξ ἴσου διανεμημένος εἰς ὅλας τὰς φυσικὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι τὴν ἀποτελοῦν.

Εἰς τὴν ζώνην τῆς τούντρας, ἡ ὁποία εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ἔτους παγωμένη, ὁ πληθυσμὸς εἶναι πολὺ ἀραιός. Οἱ κάτοικοί τῆς εἶναι Λάπωνες ἢ Σαμογέται, οἱ ὁποῖοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν τοῦ ταράνδου καὶ εἰς τὴν ἀλιείαν.

Εἰς τὴν ζώνην τῶν δασῶν, ὁ πληθυσμὸς εἶναι ἐπίσης ἀραιός. Πάντως ὁμως ἡ ζώνη αὕτη εἶναι πυκνότερον κατοικημένη ἀπὸ τὴν ζώνην τῆς τούντρας, ὁ δὲ πληθυσμὸς αὐξάνει ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Οἱ κάτοικοι τῆς ζώνης τῶν δασῶν εἶναι οἱ Μεγάλοι Ρῶσοι καὶ ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν δασῶν καὶ εἰς τὸ κυνήγιον.

Εἰς τὴν ζώνην τῆς μαύρης γῆς ὁ πληθυσμὸς εἶναι πολὺ πυκνὸς χάρις εἰς τὰς πολλὰς καὶ πλουσίας καλλιεργείας.

Ἡ περιοχή αὕτη κατοικεῖται ἀπὸ τοὺς Μικροὺς Ρώσους, οἱ ὅποιοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν.

Εἰς τὴν ζώνην τῶν φαιῶν στεππῶν ὁ πληθυσμὸς εἶναι πολὺ ἀραιὸς καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ νομάδας καὶ κτηνοτρόφους.

Πόλεις.—Εἰς τὴν Ρωσίαν, ἐπειδὴ τὸ ἐμπόριον διεξάγεται ἀπὸ τὸ Κράτος, δὲν ὑπάρχουν ἐμπορικὰ κέντρα, ἀλλὰ μόνον βιομηχανικά. Ταῦτα εὐρίσκονται πλησίον τῶν ἀνθρακοφόρων περιοχῶν καὶ εἰς τοὺς μεγάλους λιμένας ἐξαγωγῆς. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν εἶναι ἡ **Μόσχα** (3.000.000 κ.), ἡ πρωτεύουσα τῆς Ρωσίας καὶ τὸ **Κίεβον** (500.000 κ.). Εἰς τὰ παράλια τῆς Βαλτικῆς εἶναι τὸ **Λέλιγκραντ** (2.600.000 κ.), τὸ ὅποιον πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ὠνομάζετο **Πετρούπολις** καὶ ἦτο πρωτεύουσα τῆς Ρωσίας. Εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Βορείου Παγωμένου Ὠκεανοῦ εἶναι τὸ **Ἀρχαγγέλσκ** (200.000 κ.), εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Κασπίας Θαλάσσης τὸ **Ἀστραχάν** καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μαύρης Θαλάσσης ἡ **Ὀδησσὸς** καὶ τὸ **Ροστὸβ** (500.000 κ.).

Οἰκονομικὴ ζωή.—**Γεωργία.** Ἡ Ρωσία εἶναι κυρίως χώρα γεωργική. Τὰ 80% περίπου τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν. Τὰ περισσότερα γεωργικὰ προϊόντα εἶναι **δημητριακοὶ καρποί**. Ἐκ τούτων ὁ σίτος, ἐπειδὴ θέλει εὐφορα ἐδάφη, καλλιεργεῖται εἰς τὴν ζώνην τῆς μαύρης γῆς, ἡ σίκαλις καὶ ἡ βρώμη κυρίως εἰς τὴν περιοχὴν τῶν δασῶν, ὅπου τὸ ἔδαφος εἶναι πτωχόν. Ἐκ τῶν βιομηχανικῶν καλλιεργειῶν σπουδαιότεραι εἶναι τὰ ζαχαροῦχα τεύτλα (εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ σίτου), τὰ γεώμηλα (εἰς τὰς ἀμμώδεις κυρίως ἐκτάσεις), τὸ λίνον (παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Βαλτικῆς, ὅπου τὸ κλίμα εἶναι περισσότερον ὑγρόν). Χάρις εἰς τὰς ἀπεράντους στέππας τῆς, τρέφει καὶ πολλὰ μεγάλα καὶ μικρὰ ζῷα.

Ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον χαρακτηρίζει τὴν γεωργικὴν παραγωγὴν τῆς Ρωσίας, εἶναι ἡ μεγάλη διαφορὰ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος. Οὕτω κατὰ τὸ 1927 ἡ Ρωσία ἐξήγαγε 13.000.000 στατῆρας σίτου, κατὰ τὸ 1928 ἐξήγαγε 1.000.000 στατῆρας καὶ κατὰ τὸ 1929 μὴδέν. Ἡ μεγάλη αὕτη ἀστάθεια τῆς ρωσικῆς παραγωγῆς ὀφείλεται κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τὰς ἀκανόνιστους βροχὰς καὶ κατὰ δεῦτερον λόγον εἰς τὴν ἔλλειψιν ἀρδευτικῶν ἔργων, ἐπιστημονικῶν μεθόδων καλλιεργείας καὶ ἐμπορικῆς ὀργανώσεως.

Βιομηχανία. Ἡ Ρωσία ἔχει σπουδαῖον ὀρυκτὸν πλοῦτον (ἄνθρακα, σίδηρον, πετρέλαιον, μαγγάνιον, χαλκὸν κτλ.).

Τὰ σπουδαιότερα κέντρα ἐξαγωγῆς καὶ ἐπεξεργασίας ὀρυκτῶν εἶναι ἡ περιοχὴ τῶν Οὐραλίων, τῆς Μόσχας καὶ τῆς Κασπίας Θαλάσσης (πετρέλαιον). Αἱ σπουδαιότεραι βιομηχανίαι εἶναι τῆς ὑφαντουργίας, τῆς μεταλλουργίας, τῶν εἰδῶν διατροφῆς καὶ τοῦ ξύλου. Γενικῶς ἡ βιομηχανικὴ κίνησις εἶναι μετρία. Τοῦτο ὀφείλεται ἰδίως εἰς τὴν ἔλλειψιν μέσων συγκοινωνίας. Τὰ βιομηχανικὰ κέντρα χωρίζονται μεταξύ τῶν καὶ ἀπὸ τοὺς λιμένας ἐξαγωγῆς διὰ μεγάλων ἀποστάσεων, ὅπου τὰ μέσα συγκοινωνίας εἶναι τελείως ἀνεπαρκῆ. Εἰς τὴν μὴ ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν τῆς Ρωσίας ὀφείλεται καὶ ἡ μικρὰ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ τῆς (30 κατ. εἰς 1 τ. χμ.).

Συγκοινωνία. Εἰς τὴν Ρωσίαν ἡ συγκοινωνία ὑστερεῖ. Εἰς τοῦτο κυρίως ὀφείλεται καὶ ἡ μετρία οἰκονομικὴ τῆς ἀνάπτυξις παρὰ τὸν μέγαν φυσικὸν τῆς πλοῦτον. Ἡ διὰ θαλάσσης συγκοινωνία μὲ τὰς ξένας χώρας δὲν εἶναι πολὺ εὐκόλος, διότι αἱ σπουδαιότεραι παραγωγικαὶ περιοχαὶ εὐρίσκονται μακρὰν τῶν θαλασσῶν. Ἐξ ἄλλου, οἱ λιμένες τῆς Βαλτικῆς καὶ κυρίως τῆς Λευκῆς Θαλάσσης παγώνουν τὸν χειμῶνα ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Σπουδαίαν ὑπηρεσίαν προσφέρουν οἱ ποταμοὶ καὶ αἱ διώρυγες. Ἀλλὰ καὶ ἡ συγκοινωνία αὐτὴ διακόπτεται ἀπὸ τοὺς πάγους κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον.

Αἱ κατὰ ξηρὰν ὁδοὶ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς ἀθλίαν κατάστασιν, λασπῶδεις κατὰ τὴν ἀνοιξιν, πλήρεις σκόνης κατὰ τὸ θέρος. Εἰς καλυτέραν κατάστασιν εὐρίσκονται αὗται κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον, ὅταν εἶναι σκεπασμένοι μὲ χιόνια. Διὰ τοῦτο αἱ μεταφοραὶ διὰ ξηρᾶς γίνονται κατὰ προτίμησιν τὸν χειμῶνα.

Τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον ἔχει λάβει κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μεγάλην ἀνάπτυξιν, διότι ἡ κατασκευὴ τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν δὲν συναντᾷ μεγάλας δυσκολίας, χάρις εἰς τὴν ὁμαλότητα τοῦ ἐδάφους. Εἰς τὰς βορείους καὶ ἀνατολικὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι εἶναι καὶ ἀραιότερον κατοικημένα, εἶναι πολὺ ἀραιόν. Τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως τῆς χώρας δὲν εἶναι πυκνόν.

Ἐμπόριον.—Ἡ Ρωσία, χώρα γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ, ἐξάγει κυρίως εἶδη διατροφῆς, (σιτηρὰ, κτηνοτροφικὰ προϊόντα) καὶ πρώτας ὕλας (ξυλείαν, πετρέλαιον) καὶ εἰσάγει βιομηχανικὰ προϊόντα (μηχανὰς καὶ ἐπιστημονικὰ ἔργαλεῖα, τὰ

Ἐξαγωγὴ

Εἶδη διατροφῆς	Ἵλαι ἀνατέργαστοι	Βιομηχ. εἶδη
----------------	-------------------	--------------

Εἰσαγωγὴ

Εἶδη διατ.	Ἵλαι ἀνατεργαστοι καὶ ἡμιανατεργασμένοι	Βιομηχανικὰ εἶδη
------------	---	------------------

Διάγραμμα ἐμφαίνον τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Ρωσίας.

ὅποια ἢ βιομηχανία τῆς δὲν δύναται νὰ παρασκευάσῃ) καὶ εἶδη διατροφῆς, τὰ ὅποια δὲν εὐρίσκονται εἰς τὸ ἔδαφός τῆς (τσάϊ, καφέ, οἶνον κ. ἄ.).

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξάγει κυρίως δημητριακοὺς καρπούς, πετρέλαιον, δασικὰ εἶδη κ. ἄ. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει καπνὸν, σταφίδα, προϊόντα ἐλαίας κ. ἄ.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛ. ΕΥΡΩΠΗΣ

Αἱ χώραι τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης παρουσιάζουν πολλὰ κοινὰ χαρακτηριστικά, τὰ ὅποια τὰς διακρίνουν ἀπὸ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην.

α') Τὸ ἔδαφός τῶν ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ μίαν ἀπέραντον πεδιάδα, πρᾶγμα τὸ ὅποιον δὲν συμβαίνει εἰς τὰς ἄλλας περιοχὰς τῆς Εὐρώπης (Νότιον, Δυτικὴν, Κεντρικὴν, Βόρειον).

β') Κεῖνται πολὺ μακρὰν τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔχουν κλίμα ἠπειρωτικὸν μὲ ὀλίγας βροχὰς.

γ') Κεῖνται μακρὰν τῶν μεγάλων θαλασσιῶν ὁδῶν (Βορείου Θαλάσσης, Μάγχης, Μεσογείου) καὶ διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοί τῶν ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα ἔζησαν μακρὰν τῶν λαῶν τῆς

λοιπῆς Εὐρώπης. Ἡ ἀπομόνωσις αὕτη ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα, ὥστε οἱ λαοὶ τῶν χωρῶν αὐτῶν (ιδίως τῶν ἀνατολικωτέρων) νὰ εἶναι οἱ ὀλιγώτερον πολιτισμένοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης.

δ') Αἱ φυσικαὶ περιοχαὶ παρουσιάζουν τεραστίαι διαστάσεις (ιδίως εἰς τὴν Ρωσίαν), πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν συμβαίνει εἰς οὐδεμίαν ἄλλην χώραν τῆς Εὐρώπης.

ε') Αἱ χῶραι τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης κατοικοῦνται κυρίως ἀπὸ Σλαύους.

Ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως ἡ Ἀνατολικὴ Εὐρώπη εἶναι κυρίως γεωργικὴ, χάρις εἰς τὰς ἐκτετατάς πεδιάδας τῆς.

Ἑρωτήσεις.

- 1) Κατὰ τί διαφέρει ἡ Ἀνατολικὴ Εὐρώπη ἀπὸ τὴν Κεντρικὴν ;
- 2) Ποῖαι εἶναι αἱ σπουδαιότεραι περιοχαὶ τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ ποῦ ὀφείλεται ἡ σπουδαιότης των ;
- 3) Μὲ ποῖαν χώραν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης ἡ χώρα μας ἔχει τὰς μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις καὶ διὰ ποῖον λόγον ;
- 4) Πῶς δυνάμεθα νὰ μεταβῶμεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Φινλανδίας ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΒΟΡΕΙΟΣ ΕΥΡΩΠΗ

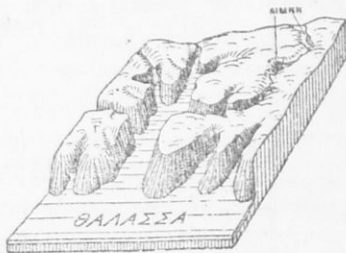
Εἰσαγωγή.— Ἡ Βόρειος Εὐρώπη ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο χερσονήσους: τὴν Σκανδιναυϊκὴν καὶ τὴν Δανικὴν. Τὰ σπουδαιότερα χαρακτηριστικὰ τῶν χωρῶν τῆς Βορείου Εὐρώπης εἶναι: α') ὅτι τὸ ἔδαφος τῶν ὑπέστη εἰς ὅλην του τὴν ἔκτασιν τὴν ἐπίδρασιν τῶν παγετῶνων, καθ' ὅσον εὐρίσκονται πλησιέστερον πρὸς τὸν Βόρειον Πόλον· β') ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῶν παρουσιάζει ὁμοιογένειαν χάρις εἰς τὴν γεωγραφικὴν τῶν θέσιν, καθ' ὅσον κεῖνται μακρὰν τῆς ὁδοῦ τῶν μεγάλων ἀνθρωπίνων μεταναστεύσεων, αἱ ὁποῖαι κατηθύνοντο ἐκ τῆς Ἀσίας πρὸς τὴν Εὐρώπην καὶ γ') ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν αὐτῶν, παρὰ τὸν μικρὸν ἀριθμὸν τῶν, κατέχουν ἐξέχουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν πολιτισμένων λαῶν, χάρις εἰς τὴν ἐργατικότητά των.

Α'. ΣΚΑΝΔΙΝΑΥΪΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Φυσικὴ γεωγραφία.— Ἔδαφος. Ἡ Σκανδιναυϊκὴ Χερσόνησος, ἡ ὁποία εἶναι ἡ μεγαλυτέρα χερσονήσος τῆς Εὐρώπης (773.000 τ. χμ.), ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο φυσικὰς περιοχὰς τελείως διαφόρους: α') ἀπὸ τὰς Σκανδιναυϊκὰς Ἄλπεις, αἱ ὁποῖαι ἐκτείνονται κατὰ μῆκος τῶν Δυτικῶν ἀκτῶν, καὶ β') ἀπὸ τὸ Βαλτικὸν ὄροπέδιον πρὸς Α.

Αἱ Σκανδιναυϊκαὶ Ἄλπεις εἶναι παλαιὰ ὄρη. Ὡς ἐκ τούτου ἀποτελοῦνται ἀπὸ κρυσταλλικὰ πετρώματα καὶ εἶναι χαμηλὰ

καὶ ὀγκώδη λόγῳ τῆς μακροχρονίου διαβρώσεως, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν (ὕψηλότερα κορυφὴ 2.550 μ.). Πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν ἡ ὄροσειρὰ αὕτη καταπίπτει ἀποτόμως καὶ διαμελίζεται βραδέως ἀπὸ στενοὺς καὶ βαθεῖς κόλπους, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζονται **φιόρδ** καὶ οἱ ὁποῖοι εἶναι τὰ χαρακτηριστικώτερα καὶ γραφικώτερα μέρη τῆς Σκανδιναυικῆς Χερσονήσου. Τὰ φιόρδ ἀρχικῶς ἦσαν κοιλάδες, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκοντο ὑπὲρ τὴν ἐπιφανειαὴν τῆς θαλάσσης καὶ ἐσχηματίσθησαν ἐκ τῆς διαβρώσεως τῶν ρεόντων ὑδάτων. Κατόπιν, ὅταν τὸ κλίμα τῆς Εὐρώπης ἔγινε πολὺ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν, ἡ περιοχὴ αὕτη ἐπειδὴ κεῖται πλησιέστερον πρὸς τὸν Β. Πόλον, ἐκαλύφθη ἀπὸ παγετώνας, τῶν ὁποίων τὸ πάχος εἰς τὰς κοιλάδας ἔφθανε τὰ 2.000 μ. Ἐκ τῆς διαβρώσεως τῶν παγετώνων αἱ κοιλάδες ἔγιναν πολὺ

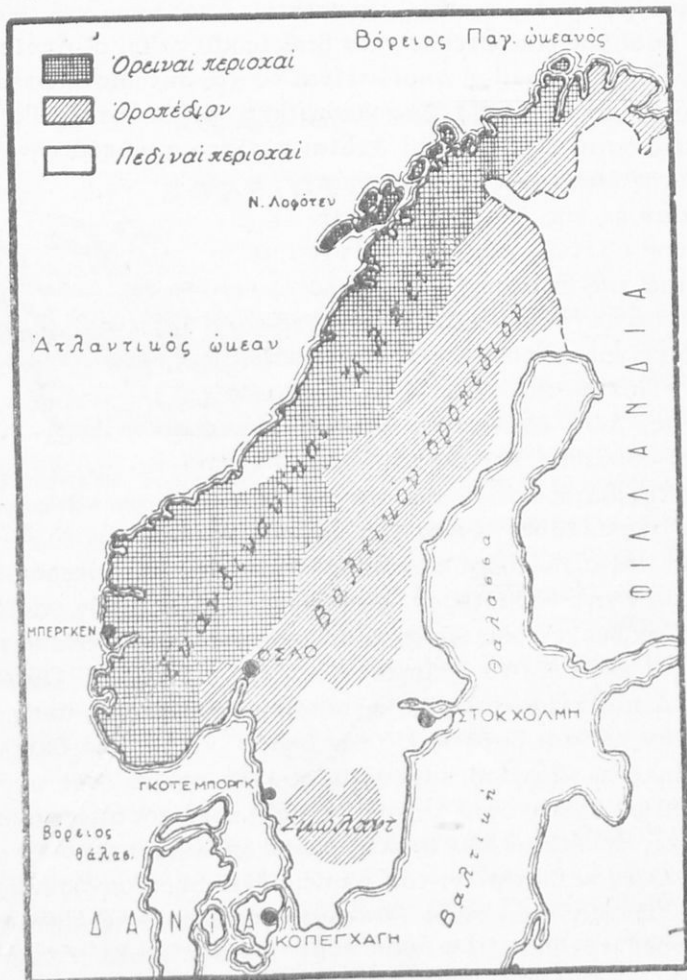

Διάγραμμα ἐμφαίνον τὴν ἀνάγλυφον μορφήν ἑνὸς φιόρδ.

βαθεῖται καὶ αἱ πλευραὶ τῶν πολὺ ἀπότομοι. Ἀργότερον, ὅταν τὸ κλίμα ἔγινε θερμότερον, οἱ πάγοι μετεβλήθησαν εἰς ὕδωρ, τὸ ὁποῖον διωχετεύθη εἰς τὴν θάλασσαν. Αὕτη συνεπῶς ἀνυψώθη καὶ ἐκάλυψε τὰ χαμηλότερα μέρη τῆς ξηρᾶς. Οὕτως, αἱ παρά τὰ παράλια κοιλάδες μετεβλήθησαν εἰς κόλπους, οἱ ὁποῖοι εἰσέρχονται βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἔχουν διακλαδώσεις. Δηλαδή τὰ φιόρδ παρουσιάζουν τὸ σχῆμα ἑνὸς μεγάλου ποταμοῦ μὲ ὄχθας ὕψηλās καὶ μὲ πολλοὺς παραποτάμους. Αἱ κοιλάδες, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐκαλύφθησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης λόγῳ τῶν πολλῶν κοιλοτήτων, τὰς ὁποῖας ἔχει δημιουργήσει ἡ διάβρωσις τῶν παγετώνων, καλύπτονται ἀπὸ πολλὰς λίμνας. Αὗται συνδέονται μεταξύ τῶν δι' ἑνὸς ποταμοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ ρεῦμα διακόπτεται ἀπὸ πολλοὺς καταρράκτας, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐπίσης ἀποτέλεσμα τῆς διαβρώσεως τῶν παγετώνων. Χάρις εἰς τοὺς ἀφθόνους καταρράκτας ἡ Σκανδιναυικὴ Χερσονήσος εἶναι πλουσία εἰς λευκὸν ἄνθρακα.

Τὸ **Βαλτικὸν ὄροπέδιον** εἶναι χαμηλότερον (δὲν ὑπερβαίνει τὰ 500 μ.) καὶ κατέρχεται ὁμαλῶς πρὸς Α. Ὅπως αἱ Σκαν-

δυναμικά "Άλπεις, ούτω και τὸ Βαλτικὸν ὄροπέδιον ἐκαλύφθη ἀπὸ παγετώνας, οἱ ὅποιοι ἔφθειραν τόσον τὴν περιοχὴν αὐτὴν.

Φυσικὸς χάρτης τῆς Σκανδιναυϊκῆς Χερσονήσου.

ὥστε τῆς ἔδωσαν μονότονον ὄψιν. Τὰ κυριώτερα γνωρίσματα τῆς διαβρώσεως τῶν παγετῶνων εἶναι αἱ λίμναι, αἱ ὅποια κατέχουν τὰς ἀβαθεῖς κοιλότητας, καὶ οἱ μικροὶ σωροὶ λίθων, οἱ

ὅποιοι ἀποτελοῦν τὰς μόνας ἀξιολόγους ἀνωμαλίας τοῦ ἐδάφους. Αἱ ἄκται εἶναι χαμηλαὶ καὶ τελείως ἐπίπεδοι λόγω τῆς διαβρώσεως, τὴν ὁποῖαν ὑπέστησαν.

Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν παγετῶνων ἡ Σκανδιναυικὴ Χερσονήσος ἀνυψοῦται πολὺ βραδέως (1 μ. κάθε 100 ἔτη). Ἐκ τῆς ἀνυψώσεως αὐτῆς, ἡ ὁποία συνεχίζεται καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἀκόμη, ἀρκετὴ ἔκτασις, ἡ ὁποία κατεῖχeto ὑπὸ τῆς θαλάσσης, μετεβλήθη εἰς ξηρὰν (ἰδίως εἰς τὰς ἀβαθεστέρας ΝΑ. ἄκτας) καὶ ἡ Σμῶλαντ, ἡ ὁποία ἄλλοτε ἦτο νῆσος, ἠνώθη μετὰ τῆς ξηρᾶς. Αἱ πεδινὰ ἑκτάσεις, αἱ ὁποῖαι κατεῖχοντο ὑπὸ τῆς θαλάσσης, καλύπτονται ἀπὸ λεπτὰς προσχώσεις τῶν ρεόντων ὕδατων (ἰδίως ἀργιλῶδεις, διότι προέρχονται ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν κρυσταλλικῶν πετρωμάτων τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν). Ὡς ἐκ τούτου εἶναι τὰ μόνα εὐφορα ἐδάφη τῆς Σκανδιναυικῆς Χερσονήσου, διότι τὰ ὑπόλοιπα ἢ εἶναι ὄρεινὰ ἢ καλύπτονται ἀπὸ προσχώσεις τῶν παγετῶνων (δηλαδὴ ἄμμον καὶ χονδρὰ χαλίκια).

Κλίμα καὶ βλάστησις.— Αἱ δυτικαὶ ἄκται τῆς Σκανδιναυικῆς Χερσονήσου, ἐπειδὴ εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς ἀνέμους, οἱ ὅποιοι πνέουν ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν, ἔχουν χειμῶνας σχετικῶς ἠπίους μέχρις ἀκόμη τοῦ Πολικοῦ κύκλου καὶ δέχονται ἀφθόνους βροχὰς (πλέον τῶν 3 μ.). Τὸ Βαλτικὸν ὄροπέδιον καὶ αἱ ἀνατολικὰ πλαγιαὶ τῶν Σκανδιναυικῶν Ἀλπεων, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς ἀνέμους τοῦ ὠκεανοῦ, ἔχουν κλίμα ἠπειρωτικόν καὶ δέχονται ὀλιγωτέρας βροχὰς.

Ἀνάλογος μὲ τὸ κλίμα εἶναι καὶ ἡ βλάστησις. Αἱ δυτικαὶ πλευραὶ τῶν Σκανδιναυικῶν Ἀλπεων, ἐπειδὴ εἶναι παρὰ πολὺ ὑγραὶ καὶ αἱ ὑψηλαὶ περιοχαὶ τῶν, ἐπειδὴ εἶναι παρὰ πολὺ ψυχραὶ, δὲν ἔχουν δάση. Αἱ περιοχαὶ αὗται καλύπτονται κυρίως ἀπὸ χλόης. Ἡ παρὰ τὸν Βόρειον Παγῶμένον Ὠκεανόν περιοχὴ ἀνήκει εἰς τὴν ζώνην τῆς τούντρας. Τὸ Βαλτικὸν ὄροπέδιον καὶ αἱ χαμηλότεραι ἀνατολικὰ πλαγιαὶ τῶν Σκανδιναυικῶν Ἀλπεων, ἐπειδὴ δὲν εἶναι πολὺ ὑγραὶ, καλύπτονται ἀπὸ πλούσια δάση κωνοφόρων δένδρων. Εἰς τοῦτο συντελεῖ ἐπίσης καὶ τὸ πτωχὸν ἔδαφός τῶν, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι κατάλληλον διὰ καλλιέργειας. Αὗται περιορίζονται κυρίως εἰς τὰς πεδιάδας, αἱ

ὅποια πρότερον κατείχοντο ὑπὸ τῆς θαλάσσης, διότι καλύπτονται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις (δηλαδή εἰς τὰς ΝΑ. ἀκτὰς).

Πολιτικὴ γεωγραφία.— Ἡ Σκανδιναυικὴ Χερσονήσος ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο Κράτη: ἀπὸ τὴν **Νορβηγίαν** καὶ ἀπὸ τὴν **Σουηδίαν**.

1. ΝΟΡΒΗΓΙΑ

Ἐκτασίς 323.800 τ. χμ., πληθυσμὸς 2.800.000 κάτ.

Ἡ Νορβηγία κατέχει τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς χερσονήσου καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο περιοχάς, αἱ ὅποια διαφέρουν μεταξὺ των καὶ ὡς πρὸς τὴν μορφήν τοῦ ἐδάφους των καὶ ὡς πρὸς τὰς ἀσχολίας τῶν κατοίκων των:

- α') Ἀπὸ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῶν Σκανδιναυικῶν Ἄλπεων.
- β') Ἀπὸ ἓν τμήμα τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῶν νοτιοδυτικῶν χαμηλῶν περιοχῶν.

Ἡ Δυτικὴ πλευρὰ τῶν Σκανδιναυικῶν Ἄλπεων δὲν εὐνοεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας, διότι αἱ πεδιναὶ περιοχαὶ εἶναι ἐλάχισται. Οἱ κάτοικοι τῶν περιοχῶν αὐτῶν ζοῦν ἐκ τῆς **ἀλιείας** καὶ τῆς **ναυτιλίας**. Ἡ ἀλιεία παρουσιάζει μεγάλην ἀνάπτυξιν χάρις εἰς τὰς πλουσίας εἰς ἰχθὺς θαλάσσης. Ἀλιεύονται κυρίως **ρέγγαι** καὶ **βακαλάοι** εἰς τὰς πλησίον θαλάσσης καὶ **φάλαινα** εἰς τὰς παρὰ τὸν Βόρειον Παγωμένον Ὠκεανὸν περιοχάς. Τὸ σπουδαιότερον κέντρον ἀλιείας εἶναι ἡ πόλις **Μπέργκεν** (100.000 κ.).

Μεγάλην ἐπίσης ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία, ἡ ὅποια δὲν ἐξυπηρετεῖ μόνον τὴν Νορβηγίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ διεθνὲς ἐμπόριον (ὅπως καὶ ἡ ἰδικὴ μας ναυτιλία).

Ἡ ΝΑ. ὅμως Νορβηγία χάρις εἰς τὰς εὐφόρους **πεδιάδας** τῆς, αἱ ὅποια εὐρίσκονται παρὰ τὸν κόλπον τοῦ **Ὄσλο** καὶ εἰς τὰ ἐκτεταμένα δάση τῶν ἀνατολικῶν πλευρῶν, εὐνοεῖ τὴν **γεωργίαν** καὶ τὴν **ὕλοτομίαν**. Καλλιεργοῦνται κυρίως **δημητριακοὶ καρποὶ** (βρώμη, σίκαλις), **γεώμηλα** καὶ ὑπάρχουν **λειβάδια** διὰ τὴν κτηνοτροφίαν, ἡ ὅποια εἶναι ἀνεπτυγμένη. Μεγάλην ἐπίσης ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ **βιομηχανία** χάρις εἰς

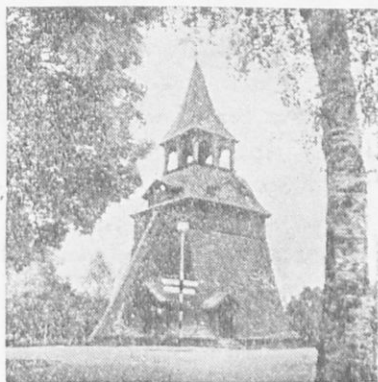
τὸν ἄφθονον **λευκὸν ἄνθρακα**, τὸν ὁποῖον προμηθεύουν οἱ πολλοὶ καταρράκται τῶν κοιλάδων. Σπουδαιότερον βιομηχανικὸν κέντρον εἶναι ἡ πρωτεύουσα **Ὁσλο** (350.000 κ.), ὅπου ὑπάρχουν μεταλλουργεῖα καὶ χημικὰ ἐργοστάσια. Γενικῶς ἡ Νορβηγία εἶναι χώρα ἀραιῶς κατοικημένη λόγῳ τῆς μεγάλης ἐκτάσεως, τὴν ὁποίαν κατέχουν αἱ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀκατάλληλοι διὰ καλλιέργειας (9 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.).

Ἡ χώρα μας μὲ τὴν Νορβηγίαν δὲν ἔχει μεγάλας ἐμπορικὰς σχέσεις. Εἰσάγομεν κυρίως εἶδη ἀλιευτικῆς, χάρτην καὶ χημικὰ προϊόντα καὶ ἐξάγομεν ἔλαιον, ἐλαίας, καπνὸν καὶ δασικὰ προϊόντα (τερεβινθέλαιον, κολοφώνιον).

2. ΣΟΥΗΔΙΑ

Ἔκτασις 450.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 6.200.000 κάτ.

Ἡ Σουηδία κατέχει σχεδὸν ὀλόκληρον τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς Σκανδιναυικῆς Χερσονήσου, ἡ ὁποία ἔχει τὰ περισσότερα δάση καὶ τὰς μεγαλυτέρας εὐφόρους πεδιάδας. Διὰ τοῦτο εἶναι πλουσιωτέρα καὶ συνεπῶς πυκνότερον κατοικημένη (15 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.) ἀπὸ τὴν Νορβηγίαν. Λόγῳ τοῦ μεγάλου τῆς μήκους διακρίνομεν τὰς ἐξῆς περιοχάς ἀπὸ Β. πρὸς Ν.: παγωμένας καὶ ἀγόνους ἐκτάσεις πρὸς Β., δάση εἰς τὸ κέντρον καὶ καλλιέργειας πρὸς Ν., ὅπου ὑπάρχει καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ. Καλλιεργοῦνται

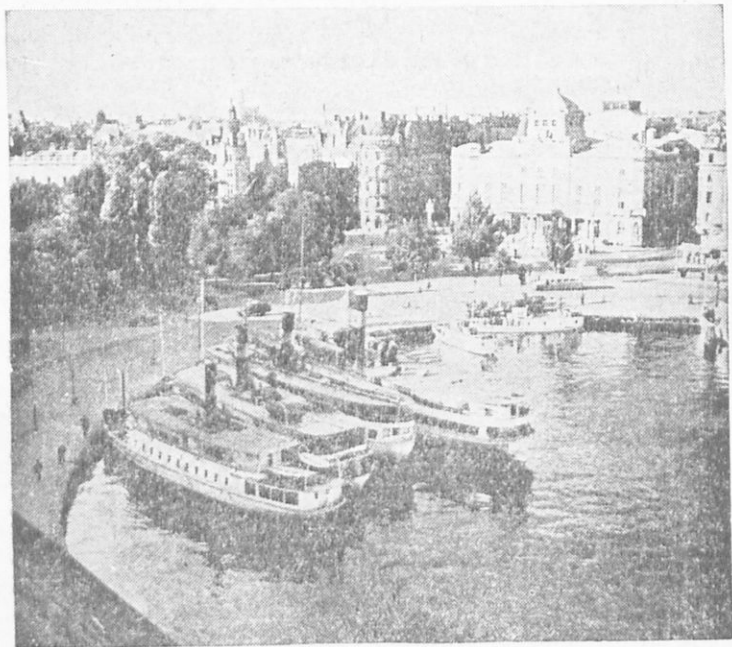

κυρίως δημητριακοὶ καρποί, ζα- Οἰζία εἰς τὴν Κεντρικὴν Σουηδίαν.
χαροῦχα τεύτλα καὶ ζωοτροφικὰ προϊόντα χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην τῆς κτηνοτροφίαν. Ἡ Σουηδία εἶναι ἐπίσης πλουσιωτέρα εἰς λευκὸν ἄνθρακα ἀπὸ τὴν Νορβηγίαν, χάρις εἰς τὸ μεγαλύτερον μῆκος τῶν κοιλάδων τῆς. Εἰς τὴν Σουηδίαν ὑπάρ-

χουν επίσης και πλούσια μεταλλεία σιδήρου, ιδίως εις τὴν Βόρειον Σουηδίαν, ὅπου ἡ χιὼν διατηρεῖται ἐπὶ 8 μῆνας τὸ ἔτος.

Αἱ σπουδαιότεραι ἀσχολίαι τῶν κατοίκων τῆς Σουηδίας εἶναι ἡ γεωργία, ἡ κτηνοτροφία, ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν δασῶν καὶ τῶν μεταλλείων τοῦ σιδήρου. Χάρις εἰς τὸν ἄφθονον λευκὸν ἄνθρακα ἀξιόλογον ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ βιομηχανία, μὲ σπουδαιότερον κέντρον τὴν πρωτεύουσαν **Στοκχόλμην**

Στοκχόλμη. Προζυμιά καὶ Κρατικὸν Θέατρον.

(520.000 κ.), ὅπου ὑπάρχουν κυρίως βιομηχανίαι ἠλεκτρικῶν ειδῶν, τηλεφῶνων, μηχανῶν κινηματογράφου κ. ἄ. Δευτέρα πόλις εἶναι ἡ **Γκότεμποργκ** (250.000 κ.), ὁ σπουδαιότερος λιμὴν τῆς Σουηδίας, καθόσον κεῖται ἐπὶ τῆς Βορείου Θαλάσσης, καὶ κέντρον ὕφαντουργίας.

Ἡ Σουηδία ἐξάγει κυρίως ξυλείαν, χάρτην, πολτὸν ἐκ ξύλου διὰ τὴν παρασκευὴν χάρτου, κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ

μεταλλεύματα σιδήρου. Εισάγει κυρίως ἄνθρακα, πετρέλαιον, καουτσούκ καὶ μερικά εἶδη διατροφῆς. Μὲ τὴν χώραν μας ἔχει

Γυναῖκες τῆς Σουηδίας μὲ τὴν ἐθνικὴν τῶν ἐνδυμασίαν.

μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις ἀπὸ τὴν Νορβηγίαν. Ἐξάγει κυρίως ξυλείαν, χάρτιν, σπέρτα, μηχανάς, ὅπλα καὶ εἰσάγει καπνόν.

Β'. ΔΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

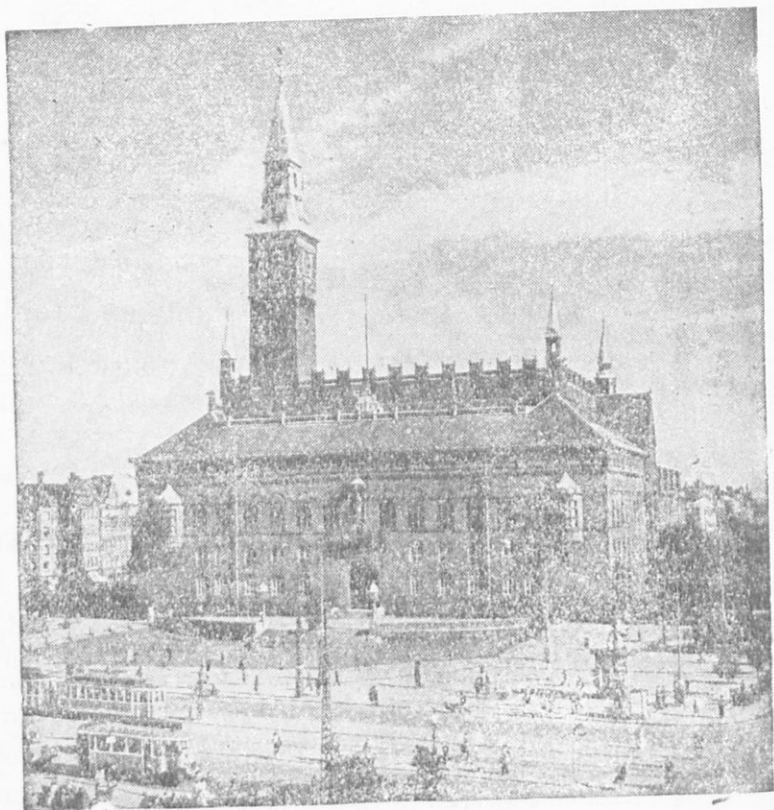
ΔΑΝΙΑ

Ἔκτασις 43.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 2.500.000 κάτ.

Ἡ Δανία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν χερσόνησον τῆς Γιουτλάνδης, ἢ ὁποία εὐρίσκεται πρὸς Β. τῆς Γερμανίας, καὶ ἀπὸ πολλὰς νήσους, αἱ ὁποῖαι κεῖνται πρὸς Α. τῆς Γιουτλάνδης.

Φυσικαὶ περιοχαί.— Τὸ ἔδαφος τῆς Δανίας εἰς παλαιότεραν γεωλογικὴν ἐποχὴν ἦτο ἠνωμένον μετὰ τῆς Σκανδιναυϊκῆς

Χερσονήσου, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐχωρίσθη διὰ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς Βαλτικῆς Θαλάσσης. Ὅπως ἡ Σκανδιναυικὴ Χερσόνησος καὶ ἡ Βόρειος Γερμανία, οὕτω καὶ ἡ Δανία κατὰ τὴν περίοδον τῶν παγετῶνων ἐκαλύφθη ἀπὸ παγετῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλεται ἡ μορφή καὶ ἡ σύστασις τοῦ ἐδάφους τῆς. Γενικῶς τὸ

Κοπεγχάγη. Τὸ Δημαρχεῖον.

ἔδαφος εἶναι ἐπίπεδον λόγῳ τῆς μεγάλης διαβρώσεως, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ἀπὸ τοὺς παγετῶνας. Αἱ μόναι ἀνωμαλίες συνίστανται εἰς σωροὺς λίθων, τοὺς ὁποίους ἔφερον οἱ παγετῶνες (ὕψηλότερα κορυφὴ 180 μ.). Ἀναλόγως τῆς συστάσεως τοῦ ἐδάφους τῆς καὶ τοῦ κλίματός τῆς δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν

τὴν Δανίαν εἰς δύο φυσικὰς περιοχάς, οἱ ὁποῖαι σαφῶς διακρίνονται μεταξύ των.

α') Εἰς τὴν **Δυτικὴν Δανίαν**, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς χερσονήσου τῆς Γιουτλάνδης. Τὸ ἔδαφος τῆς περιοχῆς αὐτῆς, ἐπειδὴ ἐσχηματίσθη ἀπὸ τὰ ὑλικά, τὰ ὁποῖα ἔφερον οἱ παγετῶνες, εἶναι ἀμμῶδες καὶ συνεπῶς πτωχὸν (ὅπως ἡ βόρειος Γερμανικὴ πεδιάς). Τὸ κλίμα εἶναι πολὺ ὑγρὸν καὶ ἀρκετὰ ἥπιον, διότι ἡ περιοχὴ αὕτη εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι πνέουν ἀπὸ τὸν ὠκεανόν.

β') Εἰς τὴν **Ἀνατολικὴν Δανίαν**, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τῆς Γιουτλάνδης καὶ τὰς νήσους. Ἡ περιοχὴ αὕτη, ἐπειδὴ καλύπτεται ἀπὸ λεπτὰς ἀργιλώδεις προσχώσεις, ἔχει εὐφορὸν ἔδαφος καὶ δέχεται ὀλιγωτέρας βροχάς, διότι δὲν εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ἀνέμους τοῦ ὠκεανοῦ. Ὡς ἐκ τούτου ἡ Ἀνατολικὴ Δανία εἶναι πλουσιωτέρα καὶ συνεπῶς περισσότερο κατῳκημένη.

Τὰ παραγόμενα προϊόντα εἶναι κυρίως δημητριακοὶ καρποί, γεώμηλα καὶ ζαχαροῦχα τεύτλα. Ἡ Δανία, λόγῳ τοῦ ὑγροῦ κλίματός της καὶ τοῦ ἀργιλώδους, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἔδαφους της, καλλιεργεῖ κυρίως λειβάδια καὶ ἔχει πολὺ ἀνεπτυγμένην τὴν κτηνοτροφίαν τῶν μεγάλων ζώων. Ἡ κτηνοτροφία θεραπεύεται κατὰ τρόπον ἐπιστημονικόν, χάρις εἰς τὸν ὁποῖον ἡ μικρὰ αὕτη χώρα κατορθώνει νὰ προμηθεύῃ τὸ τρίτον τοῦ βουτύρου, τὸ ὁποῖον πωλεῖται εἰς τὴν διεθνή ἀγοράν. Γενικῶς τὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα ἀποτελοῦν τὰ 80% τοῦ ἐξωτερικοῦ τῆς ἐμπορίου. Ἐπειδὴ αἱ γειτονικαὶ θάλασσαί εἶναι πλούσιαι εἰς ἰχθῦς, οἱ κάτοικοι τῆς Δανίας ἀσχολοῦνται πολὺ καὶ εἰς τὴν ἀλιείαν. Αἱ εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν κτήσεις της (νήσοι Φαιρόαι, Ἰσλανδία καὶ Γροιλανδία) εἶναι σπουδαῖα κέντρα ἀλιείας.

Πρωτεύουσα τῆς Δανίας εἶναι ἡ **Κοπεγχάγη** (700.000 κ.), ἡ ὁποία κεῖται εἰς τὴν νήσον Σαϊλλάνδην. Τὴν μεγάλην ἀνάπτυξίν της ὀφείλει εἰς τὴν γεωγραφικὴν της θέσιν. Κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, ὅπου ἡ θαλασσία ὁδός, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην μετὰ τὴν Σκανδιναυικὴν Χερσόνησον.

Ὡς συμπέρασμα δυνάμεθα νὰ εἰπῶμεν, ὅτι ἡ Δανία ὀφείλει τὴν ἀνάπτυξίν της α') εἰς τὴν **ἐντατικὴν τῆς κτηνοτροφίαν**,

ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς τὸ ὑγρὸν τῆς κλίμα, τὸ ἀργιλῶδες κυρίως ἔδαφος τῆς καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὴν ἐργατικότητα τῶν κατοίκων τῆς β') εἰς τὸ ἀνεπτυγμένον τῆς ἐμπορίου, τὸ ὁποῖον ὀφείλεται εἰς τὴν καλὴν τῆς γεωγραφικῆν θέσιν. Ἡ Δανία ὀνομάζεται «Θυρωρὸς τῆς Βαλτικῆς». Διὰ τοῦτο ἡ Δανία εἶναι πυκνότερον κατῳκημένη ἀπὸ τὰς ἄλλας χώρας τῆς Β. Εὐρώπης (83 κάτοικοι εἰς 1 τ. χμ.).

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΥΡΩΠΗΣ

Αἱ χῶραι τῆς Βορείου Εὐρώπης (Σκανδιναυικὴ Χερσόνησος, Δανικὴ Χερσόνησος) ἔχουν πολλὰ κοινὰ χαρακτηριστικά. Τὸ ἔδαφος τῶν χερσονήσων εἶναι ὑψηλότερον πρὸς τὴν δυτικὴν πλευρὰν καὶ χαμηλότερον πρὸς τὴν ἀνατολικήν. Ἡ ἐπίδρασις τῶν παγετῶνων εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας περιοχὰς τῆς Εὐρώπης, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰς πολλὰς λίμνας, τοὺς ἀφθόνους καταρράκτας καὶ τὰς ἐκτεταμένας ἀμμόδεις περιοχὰς των. Τὸ κλίμα εἶναι μᾶλλον ὠκεάνειον καὶ συνεπῶς ὑγρὸν. Οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν αὐτῶν εἶναι λαοὶ θαλασσινοὶ χάρις εἰς τὰς πλουσίας εἰς ἰχθὺς θαλάσσης των, αἱ ὁποῖαι συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀλιείας, καὶ εἰς τὴν καλὴν γεωγραφικὴν θέσιν τῆς χώρας των, ἡ ὁποία συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας. Οἱ λαοὶ τῆς Βορείου Εὐρώπης, χάρις εἰς τὴν ἐργατικότητά των καὶ τὴν ἀνωτέραν μόρφωσίν των, ἐφαρμόζουσι ἐπιστημονικὰς μεθόδους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν καὶ εἶναι οἱ περισσότερον πολιτισμένοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης.

Ἑρωτήσεις :

1) Διατί ἡ Σκανδιναυικὴ Χερσόνησος, καίτοι εἶναι ἡ μεγαλυτέρα χερσόνησος τῆς Εὐρώπης, ἔχει τοὺς ὀλιγοτέρους κατοίκους ; 2) Ποῖα εἶναι τὰ κυριώτερα προϊόντα τῶν χωρῶν τῆς Βορείου Εὐρώπης καὶ διὰ ποῖον λόγον ; 3) Με ποίαν χώραν τῆς Βορείου Εὐρώπης ἢ Ἑλλάς ἔχει τὰς μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις καὶ διατί ; 4) Πῶς δυνάμεθα νὰ μεταβῶμεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς Στοκχόλμην ;

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

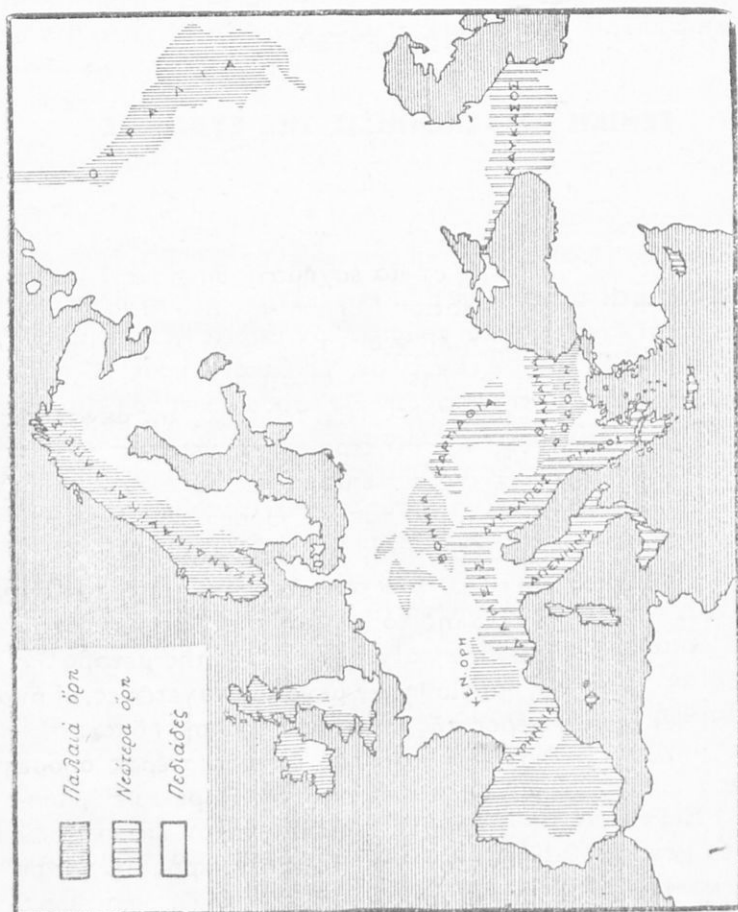
Ἔκτασις 11.400.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 525.000.000 κάτ.

Θέσις καὶ ὄρια.— Ἡ Εὐρώπη κεῖται εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον καὶ ἔχει ὡς ὄρια πρὸς Β. τὸν Βόρειον Παιγαμένον Ὠκεανόν, πρὸς Δ. τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν, πρὸς Ν. τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν, τὴν Μαύρην Θάλασσαν καὶ τὸν Καύκασον καὶ πρὸς Α. τὴν Κασπίαν Θάλασσαν καὶ τὰ Οὐράλια ὄρη. Πρὸς τὴν πλευρὰν τῆς Ἀσίας τὰ ὄρια τῆς Εὐρώπης εἶναι συμβατικά, διότι τὰ Οὐράλια ὄρη εἶναι χαμηλὰ καὶ δὲν δύνανται νὰ ἀποτελέσουν σαφῆ ὄρια. Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὴν μικρὰν ἔκτασιν τῆς (Ἀσία 4 φορές μεγαλυτέρα, Ἀμερικὴ ὁμοίως, Ἀφρικὴ 3 φορές), τὴν γεωγραφικὴν τῆς θέσιν καὶ τὰ ἀσαφῆ τῆς ἀνατολικὰ ὄρια, δυνάμεθα νὰ τὴν θεωρήσωμεν ὡς μίαν χερσόνησον τῆς Ἀσίας.

Μορφή τοῦ ἐδάφους.— Τὸ ἔδαφος τῆς Εὐρώπης παρουσιάζει μεγάλην ποικιλίαν, ἢ ὅποια ὀφείλεται εἰς τοὺς ἐξῆς λόγους :

α') Εἰς τὸν μεγάλον θαλάσσιον διαμελισμὸν τῆς. Ἡ Εὐρώπη εἶναι τὸ μέρος τοῦ Κόσμου, τὸ ὁποῖον ἔχει τὰς περισσοτέρας ἀκτὰς καὶ τὸν μεγαλύτερον διαμελισμὸν ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεώς τῆς. Ὡς πρὸς τὸ σημεῖον αὐτὸ παρουσιάζει δύο τμήματα, τὰ ὅποια διαφέρουν πολὺ μεταξύ των : τὸ **δυτικὸν τμήμα**, τὸ ὁποῖον εἶναι περισσότερο διαμελισμένον, καὶ τὸ **ἀνατολικόν**, τὸ ὁποῖον εἶναι εὐρὺ καὶ ὀγκῶδες καὶ τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τρόπον τινὰ τὴν μετάβασιν ἐκ τῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν ἀχανῆ Ἀσίαν.

β') Εἰς τὴν γεωλογικὴν τῆς κατασκευὴν. Μεγαλύτεραν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ποικιλίας τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐδάφους ἔχει ἡ γεωλογικὴ κατασκευὴ. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν μεγάλην ἀντίθεσιν, ἡ ὁποία παρατηρεῖται μεταξὺ τῶν τοπιῶν τῆς Βορείου

Εὐρώπης καὶ τῆς Νοτίου Εὐρώπης. Ἡ Βόρειος Εὐρώπη εἶναι χώρα μετρίων ὀρέων, ἐκτεταμένων πεδιάδων, ἀβαθῶν θαλασσῶν (Βαλτικὴ Θάλασσα, Βόρειος Θάλασσα, Μάγχη). Τὰ ὑψηλότερα ὄρη εὐρίσκονται πρὸς Β. (Σκανδιναυικαὶ Ἄλπεις 2.550 μ.

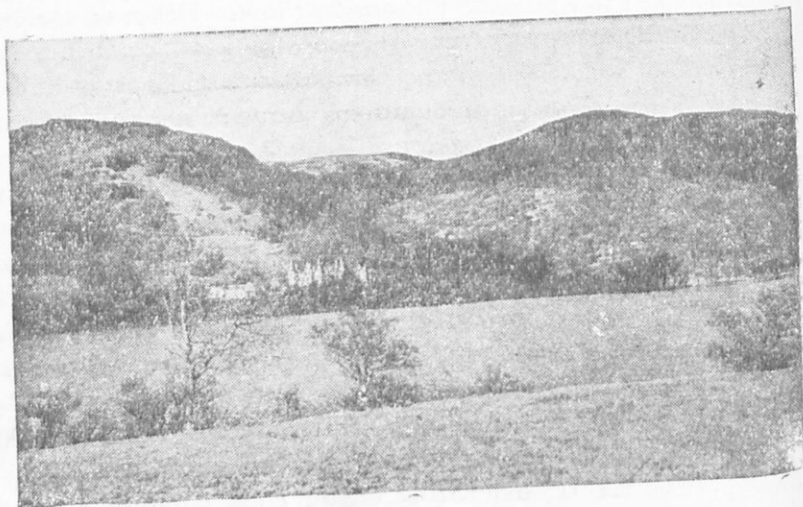
ὄρη Σκωτίας) καὶ πρὸς Ν. (ταῦτα ἐκτείνονται ἀπὸ τὰ Κεντρικὰ Γαλλικὰ ὄρη μέχρι τῆς Βοημίας καὶ Πολωνίας). Τὰ ὄρη τῆς Βορείου Εὐρώπης δὲν εἶναι μόνον χαμηλά, ἀλλὰ καὶ ὀγκώδη λόγω τῆς μακροχρονίου διαβρώσεως, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν. Ἡ παρατεταμένη αὕτη διάβρωσις συνετέλεσεν ἐπίσης εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ τὰς πεδιάδας μεγαλυτέρας καὶ τὰς θαλάσσας ἀβαθεστέρας ἐκ τῆς μεταφορᾶς τῶν ὑλικῶν εἰς τὰς θαλάσσας.

Ἡ Νότιος Εὐρώπη εἶναι ἡ χώρα τῶν ὑψηλῶν καὶ ἀποτόμων ὀρέων (Ἄλπεις 4.807 μ., Πυρηναιᾶ, Καρπάθια), τῶν μικρῶν πεδιάδων καὶ τῶν βαθειῶν θαλασσῶν (Ἰόνιον Πέλαγος 4.400 μ.).

Ἡ διαφορὰ αὕτη μεταξὺ τῆς Βορείου καὶ Νοτίου Εὐρώπης ἐξηγεῖται ἐκ τῆς διαφορετικῆς τῶν ἡλικίας. Ἡ Βόρειος Εὐρώπη εἶναι ἡ Παλαιὰ Εὐρώπη, ἡ ὁποία ἐσχηματίσθη εἰς πολὺ παλαιὰν γεωλογικὴν ἐποχὴν. Ἡ Νότιος Εὐρώπη εἶναι ἡ Νέα Εὐρώπη, ἡ ὁποία ἐσχηματίσθη εἰς πολὺ νεωτέραν γεωλογικὴν ἐποχὴν καὶ συνεπῶς ἡ διάβρωσις δὲν ἔχει τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον, ὅπως καταστήσῃ τὰ ὄρη χαμηλότερα, τὰς πεδιάδας τῆς μεγαλυτέρας καὶ τὰς θαλάσσας τῆς ἀβαθεστέρας. Ἡ νεωτέρα ἡλικία τῆς Νοτίου Εὐρώπης ἀποδεικνύεται ἐπίσης ἀπὸ τὰ ἐνεργὰ τῆς ἠφαίστεια, (Βεζούβιος, Αἷτνα, Στρομπόλι, Θήρα) καὶ ἀπὸ τοὺς συχνοὺς καὶ καταστρεπτικοὺς σεισμοὺς τῆς.

γ) Εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν παγετῶνων. Μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς Νοτίου Εὐρώπης τὸ κλίμα τῆς ἠπείρου μας μετεβλήθη. Ἐγινε πολὺ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν. Ἐκ τῆς μεταβολῆς αὐτῆς τοῦ κλίματος ἐσχηματίσθησαν μεγάλοι παγετῶνες, οἱ ὁποῖοι ἐκάλυψαν ἓν μέγα μέρος τῆς Βορείου Εὐρώπης (ὅπως σήμερον καλύπτεται ἡ Γροιλανδία) καὶ τὰς σπουδαιότερας ὀροσειρὰς τῆς Νοτίου Εὐρώπης. Οἱ παγετῶνες τῆς Βορείου Εὐρώπης, οἱ ὁποῖοι ἀπετέλουν ἓν συνεχές στρώμα, εἶχον ὡς κέντρον τὴν Σκανδιναυικὴν Χερσόνησον καὶ ἔφθανον πρὸς Ν. μέχρι τῆς Βοημίας καὶ πρὸς Δ. μέχρι τῶν Βρεταννικῶν νήσων διὰ μέσου τῆς Βορείου Θαλάσσης. Ἡ ἐνέργειά των δὲν εἶναι ὁμοίομορφος εἰς ὀλόκληρον τὴν ἐπιφάνειαν, τὴν ὁποίαν ἐκάλυπτον. Ἐπὶ τῶν ὀρέων ἐβάθυναν τὰς κοιλάδας καὶ ἔδωσαν εἰς αὐτὰς ἓν σχῆμα, ὅπως τὸ γράμμα U. Εἰς τὰς πεδιάδας ἀπέθετον τὰ ὑλικά, τὰ ὁποῖα μετέφερον ἀπὸ τὰ ὄρη. Οὕτως ἓν μέ-

γα μέρος τῆς Βορείου Εὐρώπης καλύπτεται ἀπὸ ἄμμον καὶ σωροὺς λίθων. Τὰ ὑλικά ταῦτα εἶναι ἀφθονώτερα εἰς τὰς πεδιάδας, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν παγετώνων (πεδιάς τῆς Βορείου Εὐρώπης). Ἀργότερον, ὅταν τὸ κλίμα ἔγινε θερμότερον καὶ ξηρότερον, ὁ ἄνεμος μετέφερε τὰ λεπτότερα ὑλικά, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀποθέσει οἱ ἔξαφανισθέντες παγετώνες, εἰς τὰς νοτιωτέρας πεδιάδας, αἱ ὁποῖαι ἐκτείνονται ἀπὸ τὴν Μάγχην, μέχρι τῆς Νοτίου Ρωσίας. Οὕτως ἐξηγεῖται ἡ μεγάλη εὐφορία τῶν πεδιάδων τῆς Βορείου Γαλλίας, τῆς Κεν-

Ὅρη τῆς Παλαιᾶς Εὐρώπης.

τρικῆς Γερμανίας, τῆς Οὐγγαρίας, τῆς Νοτίου Πολωνίας καὶ τῆς Νοτίου Ρωσίας καὶ τὸ πτωχὸν ἔδαφος τῆς Βορείου Γερμανικῆς πεδιάδος, τῆς δυτικῆς Γιουτλάνδης, τῶν Βαλτικῶν χωρῶν τῆς Βορείου Πολωνίας καὶ Ρωσίας.

Εἰς τὴν Νότιον Εὐρώπην μεγαλυτέραν ἐπίδρασιν εἶχεν ἡ διάβρωσις τῶν παγετόνων εἰς τὰς Ἄλπεις, καθόσον αὐταὶ εἶναι ἡ ὑψηλότερα ὄροσειρά τῆς Εὐρώπης. Χάρις εἰς τὴν διάβρωσιν τῶν παγετόνων αἱ Ἄλπεις εἶναι πλούσιαι εἰς αὐχένια, οἱ ὁποῖοι σήμερον διευκολύνουν τὴν συγκοινωνίαν μεταξύ Ἰταλίας, Κεντρικῆς καὶ Δυτικῆς Εὐρώπης.

Θάλασσαί καὶ ἄκται. — Ἡ Εὐρώπη βρέχεται ἀπὸ τρεῖς κυρίως θαλάσσας : Τὸν Βόρειον Παγωμένον Ὠκεανόν, τὸν Ἀτλαντικόν Ὠκεανόν καὶ τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν.

Ὁ Βόρειος Παγωμένος Ὠκεανὸς σχηματίζει τὴν Λευκὴν Θάλασσαν, ἡ ὁποία εἶναι παγωμένη ὀκτῶ περίπου μηνῶν τὸ ἔτος. Αἱ ἄκται του, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χαμηλαὶ καὶ ἐλώδεις ἢ παγωμένοι, εἶναι ἀφιλόξενοι.

Ὁ Ἀτλαντικὸς Ὠκεανὸς βρέχει τὴν ΒΔ. Εὐρώπην, εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ὁποίας τὸ βάθος του σπανίως ὑπερβαίνει τὰ 500 μ. (ἐκτὸς ἀπὸ τὸ πέλαγος τὸ περιλαμβανόμενον μεταξὺ Ἰρλανδίας καὶ Πυρηναικῆς Χερσονήσου). Εἰς τὸ σχετικῶς μικρὸν βάθος του ὀφείλεται καὶ ἡ ὑπαρξὶς πολλῶν νήσων (Βρεταννικαὶ νῆσοι), χερσονήσων (Σκανδιναυικὴ, Δανικὴ, Χερσόνησος τῆς Βρετάννης, Ἰβηρικὴ) καὶ τῶν μικροτέρων θαλασσῶν (Βαλτικὴ, Βόρειος Θάλασσα, Μάγχη). Ὁ Ἀτλαντικὸς Ὠκεανὸς ἔχει τεραστίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ κλίματος τῆς Εὐρώπης. Πρῶτον διότι διατρέχεται ἀπὸ τοὺς ΝΔ. ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι εἶναι θερμοὶ ἄνεμοι, διότι ἔρχονται ἀπὸ θερμότερας χώρας καὶ ὕγραὶ διότι ἔρχονται ἀπὸ θάλασσαν. Δεύτερον διότι διασχίζεται ἀπὸ χλιαρὰ ρεύματα, τὸ σπουδαιότερον τῶν ὁποίων εἶναι τὸ λεγόμενον **Ρεῦμα τοῦ Κόλπου**, διότι ἔρχεται ἀπὸ τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ. Εἰς τὰς αἰτίας αὐτὰς ὀφείλεται τὸ ἥπιον καὶ ὕγρον κλίμα τῆς ΒΔ. Εὐρώπης μέχρις ἀκόμη τοῦ Πολικοῦ Κύκλου.

Αἱ ἄκται του εἰς μὲν τὰς περιοχάς, εἰς τὰς ὁποίας καταλήγουν τὰ ὄρη, εἶναι βραχώδεις, μὲ πολλὰς ἐξοχάς (Δυτικὴ Σκανδιναυικὴ Χερσόνησος, ΒΔ. Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ, Χερσόνησος τῆς Βρετάννης), εἰς δὲ τὰς περιοχάς, εἰς τὰς ὁποίας καταλήγουν πεδιάδες, εἶναι χαμηλαὶ καὶ περιβάλλονται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀπὸ ἀμυδῶδεις λόφους (θ ῆ ν α ς).

Αἱ σπουδαιότεραι θάλασσαί τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ εἶναι : ἡ Βαλτικὴ Θάλασσα, ἡ Βόρειος Θάλασσα καὶ ἡ Μάγχη.

α') Ἡ **Βαλτικὴ Θάλασσα** (μέσον βάθος 60 μ.) εἶναι σχεδὸν μία κλειστὴ θάλασσα. Ἐπειδὴ δέχεται πολλοὺς καὶ μεγάλους ποταμοὺς καὶ ἡ ἐξάτμισις τῆς δὲν εἶναι μεγάλη (λόγῳ τοῦ ψυχροῦ τῆς κλίματος), τὸ ὕδωρ τῆς δὲν εἶναι πολὺ ἀλμυρὸν. Λόγῳ τῶν μικρῶν τῆς παλιρροϊῶν, αἱ ὁποῖαι παρατηροῦνται εἰς

όλας τὰς μὴ ἀνοικτὰς θαλάσσας, οἱ ποταμοὶ τῆς καταλήγουν εἰς Δέλτα. Αἱ βορειότεραι περιοχαὶ τῆς (κόλποι Μποτνίας, Φινλανδίας) παγώνουν ἐπὶ ἕξ μῆνας τὸ ἔτος.

Ὅση τῆς Νέας Εὐρώπης (αἱ Γαλλικαὶ Ἰλιπεῖς).

β') Ἡ Βόρειος Θάλασσα (μέσον βάθος 100 μ.) ἐπειδὴ εἶναι ἀνοικτὴ θάλασσα, ἔχει μεγάλας παλιρροίας (4-9 μ.) καὶ οἱ ποταμοὶ τῆς καταλήγουν εἰς χωνοειδεῖς κόλπους, οἱ ὅποιοι εἶναι

καί οἱ ἀσφαλέστεροι λιμένες της. Χάρις εἰς τὸ μικρὸν βάθος της εἶναι πλουσιωτάτη εἰς ἰχθῦς καὶ συνεπῶς σπουδαῖον κέντρον ἀλιείας· χάρις εἰς τὴν γεωγραφικὴν της θέσιν (κεῖται μεταξύ πλουσίων καὶ πυκνῶς κατοικημένων χωρῶν) εἶναι μίᾳ ἀπὸ τὰς πλέον πολυσυχνάστους θαλάσσας τοῦ Κόσμου.

γ') Ἡ **Μάγχη** (μέσον βάθος 150 μ.) εἶναι ἓν εἶδος μικροῦ πορθμοῦ μεταξύ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας (τὸ ἐλάχιστον πλάτος της, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται μεταξύ Καλαί καὶ Ντόβερ, ἀνέρχεται εἰς 31 χμ). Ἡ Μάγχη ἔχει μεγαλύτερας παλιρροίας ἀπὸ τὴν Βόρειον Θάλασσαν (11 - 13 μ.). Χάρις εἰς τὸ μικρὸν της βάθος εἶναι σπουδαῖον κέντρον ἀλιείας, χάρις δὲ εἰς τὴν γεωγραφικὴν της θέσιν, ἢ πλέον πολυσύχναστος θάλασσα τοῦ κόσμου.

Ἡ **Μεσόγειος Θάλασσα** (μέγιστον βάθος 4.406 μ. παρὰ τὰς Οἰνούσας νήσους) συγκοινωνεῖ μὲ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν διὰ τοῦ Πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ, τοῦ ὁποίου τὸ πλάτος ἀνέρχεται εἰς 15 χμ. καὶ τὸ βάθος εἰς 200 μ., μὲ τὴν Μαύρην Θάλασσαν διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου, τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Βοσπόρου καὶ μὲ τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ. Εἶναι σχεδὸν μίᾳ κλειστῇ θάλασσᾳ μὲ μικρὰς παλιρροίας. Ὡς ἐκ τούτου οἱ ποταμοὶ της καταλήγουν εἰς Δέλτα. Τὰ ὕδατά της εἶναι περισσότερο ἀλμυρὰ ἀπὸ τὰ ὕδατα τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, διότι ὑφίστανται μεγαλύτεραν ἐξάτμισιν, τὴν ὁποίαν οἱ ποταμοὶ της δὲν δύνανται νὰ ἀντικαταστήσουν. Ἡ Μεσόγειος, λόγῳ τῆς μεγάλης ἐξάτμισεως, τὴν ὁποίαν ὑφίσταται (ἀποτέλεσμα τοῦ θερμοῦ κλίματός της), μὲ τὸν καιρὸν θὰ ἐξηφανίζετο, ἐὰν δὲν ἐδέχετο τὰ ὕδατα τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ διὰ τοῦ Πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ. Διὰ τῆς Ἰταλικῆς Χερσονήσου καὶ τῆς Σικελίας ἡ Μεσόγειος διαιρεῖται εἰς δύο λεκάνας: τὴν Δυτικὴν, ἢ ὁποία περιλαμβάνεται μεταξύ Πυρηναικῆς καὶ Ἰταλικῆς Χερσονήσου, καὶ τὴν Ἀνατολικὴν μεταξύ Ἰταλικῆς καὶ Μικρᾶς Ἀσίας. Τὸ μεταξύ Σικελίας καὶ Τύνιδος πλάτος της, εἰς τὸ σημεῖον δηλ. εἰς τὸ ὁποῖον χωρίζονται αἱ δύο λεκάναι, ἀνέρχεται εἰς 138 χμ.

Ἡ ἀνατολικὴ λεκάνη τῆς Μεσογείου εἶναι περισσότερο διακεκομμένη καὶ πλουσιωτέρα εἰς νήσους ἀπὸ τὴν δυτικὴν, διότι εἶναι τὸ νεώτερον τμῆμα τῆς Μεσογείου.

Κατὰ μῆκος τῆς Μεσογείου Θαλάσσης διακρίνομεν δύο εἶδη ἀκτῶν· τὰς χαμηλὰς καὶ ἐλώδεις, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν καὶ τὰς βραχῶδεις καὶ διακεκομμένας, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ὀρέων. Αἱ πρῶται εἶναι ἀνθυγιειναί, αἱ δεύτεραι σχηματίζουν πολλοὺς λιμένας.

Ἡ θαλασσινὴ ζωὴ εἶναι πολὺ παλαιὰ εἰς τὴν Μεσόγειον, σήμερον δὲ μετὰ τὴν κατασκευὴν τῆς διώρυγος τοῦ Σουέξ εἶναι μία ἀπὸ τὰς πλέον πολυσυχνάστους θαλάσσας τοῦ Κόσμου. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν καὶ τὰς θαλάσσας του, αἱ ὁποῖαι ἀσκοῦν μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τὸ κλίμα τῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας βρέχουν (φέρουν ἀφθόνους βροχὰς), ἡ Μεσόγειος Θάλασσα σχεδὸν δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἐπίδρασιν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς εἰς τὸ κλίμα τῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας περιβάλλει. Τὸ κλίμα τῶν Μεσογειακῶν χωρῶν ἐξαρτᾶται περισσότερον ἀπὸ τὴν κίνησιν τῶν μεγάλων ἀτμοσφαιρικῶν ρευμάτων καὶ ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν γειννίασιν τῆς θαλάσσης. Διὰ τοῦτο ἔχει καὶ ἰδιαίτερον ὄνομα, κλίμα μεσογειακόν.

Κλίμα.— Γενικῶς τὸ κλίμα τῆς Εὐρώπης εἶναι πολὺ κατάλληλον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν εἶναι οὔτε πολὺ ψυχρὸν, οὔτε πολὺ θερμὸν, οὔτε πολὺ ὑγρὸν, οὔτε πολὺ ξηρὸν. Τοῦτο ὀφείλεται: α') Εἰς τὴν γεωγραφικὴν τῆς θέσιν (κεῖται εἰς τὴν εὐκρατον ζώνην). β') Εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς θαλάσσης, ἡ ὁποία τὴν περιβάλλει ἀπὸ τρεῖς πλευρὰς καὶ εἰσέρχεται βαθέως εἰς τὸ ἐσωτερικόν. γ') Εἰς τὸ Ρεῦμα τοῦ Κόλπου, τὸ ὁποῖον, ἐπειδὴ ἔρχεται ἀπὸ τὰς θερμὰς χώρας τοῦ Ἰσημερινοῦ, καθιστᾷ τοὺς χειμῶνας ἡπιούς μέχρι τοῦ Πολικοῦ Κύκλου. δ') Εἰς τὴν μορφήν τοῦ ἐδάφους τῆς, ἡ ὁποία ἐπιτρέπει τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῶν θαλασσίων ἀνέμων εἰς τὸ ἐσωτερικόν, χάρις εἰς τοὺς ὁποίους αἱ βροχαὶ εἶναι παντοῦ ἀρκεταὶ καὶ τὰ ψύχη τοῦ χειμῶνος δὲν εἶναι ὑπερβολικά. Δυνάμεθα ὅμως νὰ διακρίνωμεν τρεῖς ζώνας κλίματος εἰς τὴν Εὐρώπην.

α') Ἡ ζώνη τῆς Μεσογείου Θαλάσσης ἔχει κλίμα μεσογειακόν: χειμῶν ἡπιος, θέρος θερμὸν καὶ ξηρὸν, ἀτμόσφαιρα διαυγής. Αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὸ φθινόπωρον, τὸν χειμῶνα καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνοιξέως καὶ εἶναι ὀρηκτικά. Τὸ

κλίμα τῶν παραλίων τῆς Μεσογείου εἶναι τὸ γλυκύτερον καὶ ὑγιεινότερον κλίμα τῆς γῆς. Ἐξ ὄλων τῶν χωρῶν τῆς Μεσογείου τὸ ὠραιότερον κλίμα εἶναι τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος, τῆς πατρίδος μας.

β') Ἡ ζώνη τῶν παραλίων τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ ἔχει κλίμα ὠκεάνειον· βροχαὶ ἄφθονοι καὶ καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους (περισσότερον κατὰ τὸ φθινόπωρον)· μικραὶ διαφοραὶ τῆς θερμοκρασίας μεταξὺ χειμῶνος καὶ θέρους· καιρὸς συνήθως ἀκαθόριστος καὶ οὐρανὸς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συννεφιασμένος. Εἰς τὰς βορειότερας χώρας, ἐπειδὴ κείνται πλησίον εἰς τὸν Β. Πόλον, δὲν ὑπάρχει θέρος (Σκανδιναυικὴ Χερσόνησος, Σκωτία, Ἱρλανδία). Εἰς τὰς νοτιωτέρας τὸ θέρος εἶναι αἰσθητόν, ἀλλ' ὄχι πολὺ θερμόν, ὅπως εἰς τὰς χώρας τῆς Μεσογείου.

γ') Ἡ ζώνη τῆς Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Εὐρώπης ἔχει κλίμα ἠπειρωτικόν· ὁ χειμὼν εἶναι μεγάλης διαρκείας καὶ δριμύς, τὸ θέρος θερμόν, αἱ ἐνδιάμεσοι ἐποχαὶ (ἄνοιξις καὶ φθινόπωρον) μικρᾶς διαρκείας. Συνεπῶς ἀπὸ τὸν χειμῶνα μεταβαίνομεν ἀμέσως εἰς τὸ θέρος καὶ ἀντιστρόφως. Αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον· ἐλαττοῦνται ἐκ Δ. πρὸς Α., δηλαδὴ ὅσον ἀπομακρυνόμεθα τῆς θαλάσσης.

Βλάστησις.—Ἡ εὐρωπαϊκὴ βλάστησις δὲν παρουσιάζει τὴν ποικιλίαν καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν πλέον θερμῶν καὶ ὑγρῶν χωρῶν. Ἡ ἐπιφάνεια ὅμως, ἡ ὁποία δύναται νὰ καλλιεργηθῇ, εἶναι σχετικῶς μεγαλυτέρα παρὰ εἰς τὰς ἄλλας ἠπείρους, διότι δὲν ἔχει ἐρήμους (ἐκτὸς εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Κασπίας Θαλάσσης καὶ εἰς τὰ βορειότερα μέρη). Χάρις εἰς τὸ θερμὸν Ρεῦμα τοῦ Κόλπου, τὸ ὅποιον βρέχει τὰ ΒΔ. μέρη τῆς Εὐρώπης, αἱ καλλιέργειαι ἐκτείνονται τόσον πρὸς Β. ὅσον εἰς οὐδὲν ἄλλο μέρος τοῦ Κόσμου.

Εἰς τὴν Εὐρώπην διακρίνομεν τρεῖς ζώνας βλαστήσεως, αἱ ὁποῖαι ἀντιστοιχοῦν εἰς τὰς τρεῖς ζώνας τοῦ κλίματος.

α') Ἡ ζώνη τοῦ μεσογειακοῦ κλίματος, ἐπειδὴ χαρακτηρίζεται κυρίως ἀπὸ τὰ θερμὰ καὶ ξηρὰ θέρη, ἔχει βλάστησιν, ἡ ὁποία ἀντέχει εἰς τὴν ξηρασίαν. Τὰ δένδρα ἔχουν φύλλα μικρά, τὰ ὁποῖα περιβάλλονται ἀπὸ κηρώδη ἐπιδερμίδα, διὰ νὰ ἐμποδίζεται ἡ μεγάλη ἐξάτμισις (ἐλαῖαι, δρύες). Αἱ ρίζαι τῶν εἶναι μεγάλαι, διὰ

νά δύνανται νά ἀναζητοῦν τήν ὑγρασίαν βαθέως ἐντὸς τοῦ ἐδάφους. Τὸ μέγεθός των εἶναι συνήθως μικρόν. Ἡ περιοχὴ αὕτη εἶναι ἡ χώρα τῶν θάμνων. Τὸ κατ' ἔξοχὴν μεσογειακὸν κλίμα ἔχει ὡς γνώρισμα τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐλαίας. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης ἐσπεριδοειδῆ, ἄμπελοι καὶ γενικῶς ὀπωροφόρα δένδρα καὶ δημητριακοὶ καρποί. Τὸ μεσογειακὸν κλίμα χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν μεγάλην ποικιλίαν τῶν καλλιεργειῶν.

β') Ἡ ζώνη τοῦ ὠκεανείου κλίματος. Εἰς τὰς νοτιωτέρας χώρας, ὅπου τὰ θέρη εἶναι θερμὰ (Γαλλίαν, Κάτω Χώρας, Δυτικὴν Γερμανίαν, ΝΑ. Μεγάλην Βρετανίαν), ἡ φυσικὴ βλάστησις ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ λειβάδια καὶ ἀπὸ δάση φυλλοβόλων δένδρων (δρύες, ὄξυαι) χάρις εἰς τὰς ἀρκετάς βροχάς. Τὰ θερμὰ θέρη ἐπιτρέπουν ἐπίσης καὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν δημητριακῶν. Εἰς τὰς βορειοτέρας χώρας, ὅπου τὰ θέρη δὲν εἶναι θερμὰ (Ἰρλανδίαν, ΒΔ. Μεγάλην Βρετανίαν, ἀκτὰς τῆς Σκανδιναυϊκῆς Χερσονήσου καὶ τῆς Γιουτλάνδης), δὲν ὑπάρχουν δένδρα. Τὸ πολὺ δροσερὸν καὶ ὑγρὸν τῶν κλίμα δὲν εὐνοεῖ τὰ δένδρα, ἀλλὰ τοὺς μικροὺς θάμνους καὶ τὴν χλόην. Διὰ τὸν ἴδιον λόγον εἶναι σχεδὸν ἀδύνατος καὶ ἡ καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν.

γ') Ἡ ζώνη τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίματος. Εἰς τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι δέχονται ἀρκετάς βροχάς, ἡ φυσικὴ βλάστησις ἀποτελεῖται ἀπὸ φυλλοβόλα δένδρα. Πρὸς τὰ ΝΑ. ἡ ξηρασία αὐξάνει καὶ συνεπῶς ἡ βλάστησις ἀποτελεῖται ἀπὸ στέππας. Αἱ καλλιέργειαι τῶν χωρῶν αὐτῶν λόγῳ τοῦ ἠπειρωτικοῦ τῶν κλίματος, δὲν παρουσιάζουν μεγάλην ποικιλίαν. Εὐδοκιμοῦν κυρίως οἱ δημητριακοὶ καρποί. Ἡ Βόρειος Ρωσία, λόγῳ τοῦ μακροῦ καὶ πολὺ ψυχροῦ χειμῶνος τῆς, καλύπτεται ἀπὸ κωνοφόρα δένδρα, τὰ ὁποῖα ἀντέχουν περισσότερον εἰς τὸ ψῦχος ἀπὸ τὰ φυλλοβόλα.

Ποταμοί.—Ἡ Εὐρώπη, χάρις εἰς τὰς ἀρκετάς βροχάς τῆς, ἔχει παντοῦ ρέοντα ὕδατα. Λόγῳ ὁμῶς τῆς μικρᾶς ἐκτάσεώς τῆς καὶ τοῦ μεγάλου τῆς διαμελισμοῦ, οἱ ποταμοὶ τῆς δὲν εἶναι πολὺ μεγάλοι. Γενικῶς τὸ μῆκος τῶν ποταμῶν εἶναι μεγαλύτερον, ὅσον προχωροῦμεν πρὸς Α., διότι ἡ Ἀνατολικὴ Εὐρώπη εἶναι περισσότερον ὀγκώδης. Ἐπειδὴ τὸ ποσὸν τοῦ ὕδατος, τὸ

ὁποῖον μεταφέρεται διὰ τοῦ ποταμοῦ εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους, ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ κλίματος, δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τρεῖς κατηγορίας ποταμῶν εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅσαι δηλαδὴ εἶναι αἱ κατηγορίαι τοῦ κλίματος.

α') Ἡ ζώνη τοῦ μεσογειακοῦ κλίματος ἔχει ποταμοὺς χειμαρρῶδεις, διότι αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως τὴν χειμερινὴν περίοδον. Κατὰ τὸ θέρος, λόγῳ τῆς μεγάλης ξηρασίας, οἱ μικρότεροι ποταμοὶ τῆς δὲν ἔχουν ὕδωρ. Ἡ μεγάλη αὕτη διαφορά, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει τὸ ρεῦμα των μεταξὺ χειμῶνος καὶ ἑρόους, δὲν εὐνοεῖ τὴν ποταμοπλοΐαν.

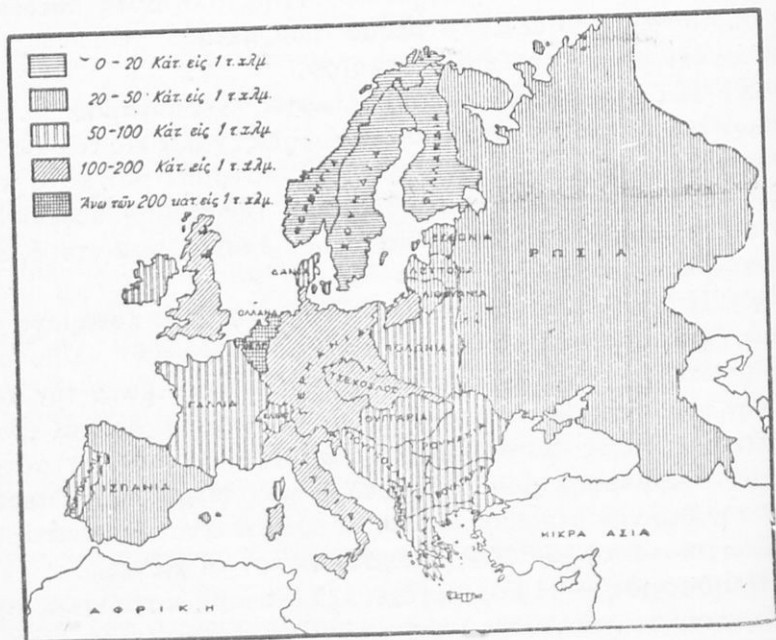
β') Ἡ ζώνη τοῦ ὠκεανείου κλίματος ἔχει ποταμοὺς μὲ κανονικὸν ρεῦμα καὶ μὲ μικρὰς ἀξομειώσεις, χάρις εἰς τὰς ἀφθόνους βροχὰς τῆς καὶ εἰς τὴν κανονικὴν διανομὴν των κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους. Ἡ μικρὰ διαφορά, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει τὸ ρεῦμα των κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους, εὐνοεῖ τὴν ποταμοπλοΐαν.

γ') Ἡ ζώνη τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίματος ἔχει ποταμοὺς μὲ ρεῦμα ὄχι κανονικόν, ὅπως ἡ ζώνη τοῦ ὠκεανείου κλίματος. Τὸ ὀλιγώτερον ὕδωρ οἱ ποταμοὶ τῆς μεταφέρουν κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν αἱ βροχαὶ εἶναι ὀλιγώτεραι· ἐκτὸς αὐτοῦ, λόγῳ τοῦ μεγάλου ψύχους αὗται πίπτουν ὑπὸ μορφήν χιόνος. Τὸ ρεῦμα των εἶναι ἀφθονώτερον κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον, ὅποτε αἱ βροχαὶ εἶναι ἀφθονώτεραι καὶ ἰδίως κατὰ τὴν ἄνοιξιν, ὅποτε λειώνουν αἱ χιόνες.

Πληθυσμός.—Ἡ Εὐρώπη ἔχει 525 ἑκατομμ. κατοίκους, ἤτοι τὸ τέταρτον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς. Εἶναι ἡ πυκνότερον κατοικημένη ἀπὸ ὅλας τὰς ἠπείρους (Εὐρώπη 46 κάτ. εἰς 1 τ. χμ., Ἀσία 25, Ἀμερικὴ 6, Ἀφρικὴ 6, Ὄκεανία 1). Οἱ κάτοικοί τῆς εἶναι κανονικώτερον διανεμημένοι ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας χώρας τοῦ Κόσμου, διότι δὲν ὑπάρχουν ἔρημοι ἐκτάσεις. Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον διακρίνει τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τὰς ἄλλας ἠπείρους, εἶναι ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς αὐξάνει πολὺ βραδέως. Τοῦτο κυρίως ὀφείλεται εἰς τὸν μικρὸν ἀριθμὸν τῶν γεννήσεων. Αἱ περισσότερον κατοικημέναι περιοχαὶ τῆς Εὐρώπης εἶναι αἱ δυτικαί, ὅπου εἶναι ἀνεπτυγμένη ἡ βιομηχανία, καὶ αἱ ἀραιότερον κατοικημέναι εἶναι αἱ ἀνατολικαί (ξηραὶ στέππαι τῆς ΝΑ. Ρω-

σίας, δασώδεις έκτάσεις τής Βορείου Ρωσίας και ζώνη τής τούντρας).

Οί κάτοικοι τής Εύρώπης δέν παρουσιάζουν όμοιογένειαν, διότι προέρχονται από διάφορους λαούς, οί όποιοι έγκατεστάθησαν εις αύτήν κατά διάφορους έποχάς. Οί λαοί ούτοι ήλθον από τήν Άσίαν και κατά πᾶσαν πιθανότητα οί περισσότεροι έξ αύτών από τά σύνορα τών Ίνδιων. Διά τούτο από τούς

Χάρτης τής πυκνότητας του πληθυσμού τής Εύρώπης κατά Κράτη.

ιστορικούς ώνομάσθησαν Ίνδοευρωπαίοι. Οί πρώτοι έκ τών λαών αύτών έγκατεστάθησαν εις τήν Έλλάδα και τήν Ίταλιαν. Έκ τούτων κατάγονται οί Έλληνες και οί Λατίνοι. Κατόπιν ήλθον οί Κέλται, οί όποιοι έγκατεστάθησαν κυρίως εις τήν Γαλλίαν, εις τās Βρεταννικās νήσους και εις διάφορα μέρη τής Γαλλικής Εύρώπης. Κατόπιν ήλθον οί Γερμανοί, οί όποιοι έγκατεστάθησαν κυρίως εις τήν Γερμανίαν και άνεμείχθησαν μετά τών Κελτών τής Γαλλίας και τής Άγγλιας. Μετά τούς Γερμα-

νοὺς ἦλθον οἱ Σλαῦοι, οἱ ὁποῖοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Ρωσίαν, τὴν Πολωνίαν καὶ τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην (Τσέχοι, Σλοβάκοι, Σέρβοι, Κροᾶται, Σλοβένοι). Μετὰ τοὺς λαοὺς αὐτοὺς, ἐκ τῶν ὁποίων κατάγονται οἱ περισσότεροὶ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης, ἦλθον καὶ ἄλλοι λαοὶ τῆς Ἀσίας. Οἱ Οὐννοὶ ἢ Μαγυάροι, οἱ ὁποῖοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν οὐγγρικὴν πεδιάδα, οἱ Βούλγαροι, οἱ Φίννοι, οἱ ὁποῖοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰς Ἀνατολικὰς ἀκτὰς τῆς Βαλτικῆς, καὶ οἱ Τοῦρκοι, οἱ ὁποῖοι κατέχουν σήμερον τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν.

Ἀποτέλεσμα τῶν διαφορῶν αὐτῶν ἐπιδρομῶν εἶναι, ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης ἀνήκουν εἰς διαφοροὺς φυλάς καὶ ὁμιλοῦν διαφοροὺς γλώσσας. Οἱ ἀντιπροσωπευτικώτεροι τύποι τῶν διαφορῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης εἶναι :

α') **Ὁ μεσογειακὸς τύπος**, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκουν ἄνθρωποι μὲ μέτριον ἀνάστημα καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς καὶ τρίχας τῆς κεφαλῆς χρώματος καστανοῦ. Ὁ τύπος οὗτος ἀπαντᾶται κυρίως εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἰταλίαν, τὴν Νότιον Γαλλίαν καὶ τὴν Πυρρηναικὴν Χερσόνησον.

β') **Ὁ γερμανικὸς τύπος**, ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει ἄνθρώπους μὲ ὑψηλὸν ἀνάστημα, μὲ ὀφθαλμοὺς κυανοῦς καὶ μὲ τρίχας τῆς κεφαλῆς ξανθὰς. Ὁ τύπος οὗτος ἀπαντᾶται κυρίως εἰς τὴν Βόρειον Γερμανίαν, εἰς τὴν Σκανδιναυικὴν Χερσόνησον καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

γ') **Ὁ σλαυικὸς τύπος**, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκουν ἄνθρωποι μὲ μέτριον ἀνάστημα, πρόσωπον μεγάλο, παρειὰς ἐξωγκωμένους καὶ μὲ τρίχας τῆς κεφαλῆς ξανθὰς ἢ καστανάς.

Γλῶσσαι.—Εἰς τὴν Εὐρώπην ὁμιλοῦνται πολλαὶ γλῶσσαι, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ σπουδαιότεραι εἶναι : Ἡ ἑλληνικὴ, αἱ λατινικαὶ (εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκουν ἡ ἰταλικὴ, ἡ γαλλικὴ, ἡ ρουμανικὴ, ἡ ἰσπανικὴ καὶ ἡ πορτογαλικὴ), αἱ γερμανικαί, (εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκουν, ἐκτὸς τῆς γερμανικῆς, ἡ ὀλλανδικὴ, ἡ δανικὴ, ἡ σουηδικὴ, ἡ νορβηγικὴ, ἡ ἀγγλικὴ) καὶ αἱ σλαυικαί, (εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκουν ἡ ρωσικὴ, ἡ πολωνικὴ, ἡ τσεχικὴ, ἡ σερβοκροατικὴ καὶ ἡ βουλγαρικὴ). Οἱ Οὐγγροὶ καθὼς καὶ οἱ Φίννοι διετήρησαν ἕν εἶδος μογγολικῆς γλώσσης, ἡ ὁποία διαφέρει ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Διὰ τὴν γραφὴν τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν χρησιμοποιοῦνται τρία ἀλφάβητα : τὸ ἑλληνικόν, τὸ λατινικόν καὶ τὸ σλαυικόν, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ.

Θρησκεία.— Ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης εἶναι κυρίως χριστιανοὶ καὶ διαιροῦνται εἰς ὀρθοδόξους (εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ἀνήκουν κυρίως οἱ Ἕλληνες, οἱ Ρουμᾶνοι, οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ πλείστοι ἐκ τῶν Σλαύων), εἰς **καθολικοὺς** (εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ἀνήκουν οἱ Ἰταλοί, οἱ Ἰσπανοί, οἱ Πορτογάλοι, οἱ Γάλλοι, οἱ Βέλγοι, οἱ Φινλανδοί, οἱ Νότιοι Γερμανοί, οἱ Πολωνοί, οἱ Τσέχοι, οἱ Κροᾶται, οἱ Οὐγγροι) καὶ εἰς **διαμαρτυρομένους** (εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ἀνήκουν οἱ Βόρειοι Γερμανοί, οἱ Δανοί, οἱ Σκανδιναυοὶ καὶ οἱ Ἄγγλοι). Ἐκτὸς αὐτῶν εἶναι καὶ οἱ Ἰσραηλῖται, οἱ ὁποῖοι ἀνήκουν εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν, καὶ οἱ Τοῦρκοι, οἱ ὁποῖοι εἶναι Μωαμεθανοὶ τὸ θρησκεῦμα.

Οἰκονομικὴ Ζωή.— Ἡ Εὐρώπη, χάρις εἰς τὸν μέγαν της πληθυσμὸν καὶ εἰς τὴν βιομηχανικὴν της ἀνάπτυξιν, εἶναι τὸ σπουδαιότερον οἰκονομικὸν κέντρον τοῦ Κόσμου. Ἡ Εὐρώπη ἀγοράζει ἀπὸ τὰς ἄλλας ἠπείρους εἶδη διατροφῆς, διὰ νὰ θρέψῃ τὸν ἐργατικὸν πληθυσμὸν της καὶ πρῶτας ὕλας διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν ἐργοστασίων της. Πωλεῖ εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ Κόσμου βιομηχανικὰ προϊόντα, τὰ ὁποῖα παράγονται εἰς τὰ ἐργοστάσιά της. Οὕτως, οἱ κάτοικοι τῶν ἄλλων ἠπείρων δὲν θὰ ἠδύναντο σήμερον νὰ ζήσουν χωρὶς τὴν Εὐρώπην, καθὼς ἐπίσης καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης χωρὶς τὰς ἄλλας ἠπείρους. Ἡ τεραστία αὕτη ἀνάπτυξις τῆς Εὐρώπης ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην συγκοινωνίαν.

Συγκοινωνία.— Τὰ σπουδαιότερα διεθνή μέσα συγκοινωνίας εἶναι αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, οἱ ποταμοὶ καὶ κυρίως ἡ θάλασσα.

α) **Σιδηροδρομικαὶ γραμμαί.** Ἡ Εὐρώπη ἔχει τὸ πυκνότερον σιδηροδρομικὸν δίκτυον ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας ἠπείρους. Τὸ ὅλικόν του μῆκος, τὸ ὁποῖον ὑπερβαίνει τὰ 400.000 χμ., ἀντιπροσωπεύει τὰ 31 % τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ὁλοκλήρου τοῦ Κόσμου (ἢ ἕκτασις τῆς Εὐρώπης ἀντιπροσωπεύει μόνον

τά ὀκτῶ ἑκατοστὰ τῆς ὅλης ξηρᾶς). Τὸ ἀραιότερον σιδηροδρομικὸν δίκτυον ἔχουν ἡ Βόρειος καὶ ἡ ΝΑ. Εὐρώπη, δηλ. αἱ γεωργικαὶ περιοχαί, καὶ τὸ πυκνότερον ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη, δηλαδή ἡ βιομηχανικὴ Εὐρώπη, διότι ἔχει πυκνότερον πληθυσμὸν καὶ μεγαλύτεραν παραγωγὴν. Ἐκ τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἄλλαι μὲν ἐξυπηρετοῦν τὴν συγκοινωνίαν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν (αἱ γραμμαὶ αὗται εἶναι καὶ αἱ περισσότεραι), ἄλλαι δὲ τὸ διεθνὲς ἐμπόριον.

Μετὰ τῶν σπουδαιότερων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, αἱ ὁποῖαι διευθύνονται ἐκ Δ. πρὸς Α., δηλ. ἐκ τῆς βιομηχανικῆς Εὐρώπης, πρὸς τὴν γεωργικὴν, ἡ Ἑλλάς συνδέεται διὰ τῆς γραμμῆς Πειραιῶς — Ἀθηνῶν — Θεσσαλονίκης — Γευγελῆς. Ἡ γραμμὴ αὕτη, διευθυνομένη πρὸς Β., συναντᾷ :

1) Εἰς τὴν **Νίσαν** τῆς Γιουγκοσλαυῖας τὴν **γραμμὴν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης**, ἡ ὁποία ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὰς μεγάλας πόλεις τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, διέρχεται διὰ τῆς Βιέννης, τῆς Βουδαπέστης, τοῦ Βελιγραδίου, τῆς Σόφιας καὶ καταλήγει εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

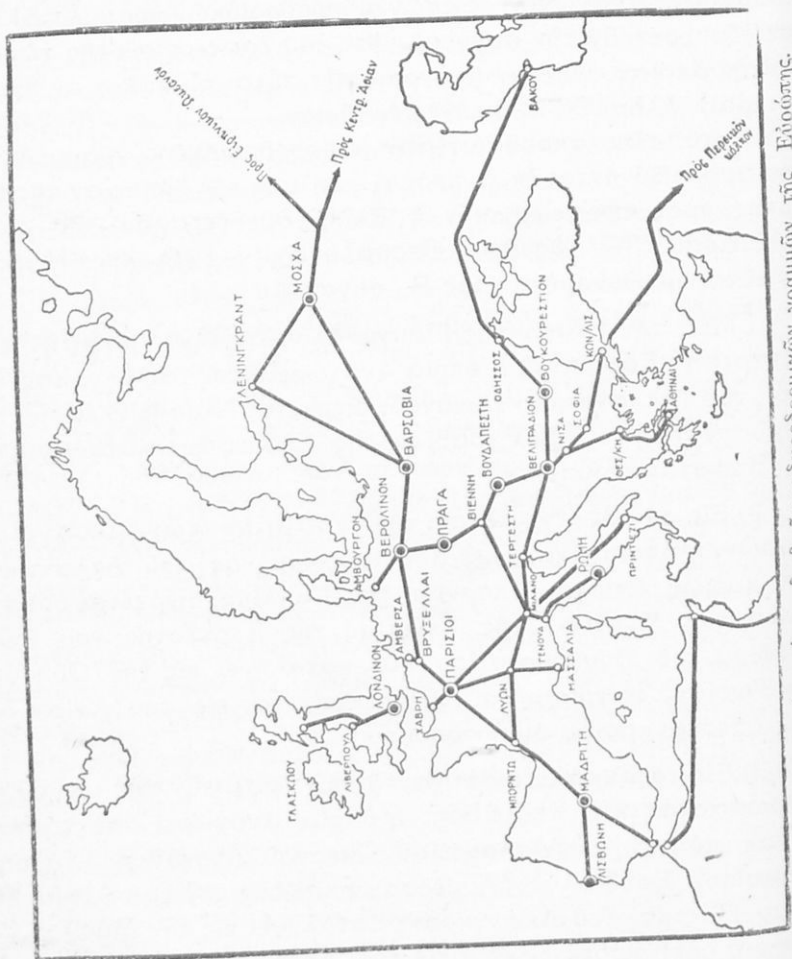
2) Εἰς τὸ **Βελιγράδιον**, τὴν **γραμμὴν τῶν μεσογειῶν χωρῶν**, ἡ ὁποία ἀναχωρεῖ ἀπὸ τοὺς λιμένας τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ κυρίως ἀπὸ τὸ Μπορντώ τῆς Γαλλίας, διέρχεται διὰ τῆς Λυῶν, τοῦ Μιλάνου, τῆς Βενετίας, τῆς Τεργέστης, τοῦ Βελιγραδίου, τοῦ Βουκουρεστίου καὶ καταλήγει εἰς τὴν Ὁδησσὸν τῆς Ρωσίας. Ἡ γραμμὴ αὕτη προεκτείνεται εἰς τὴν Ἀσίαν διὰ τοῦ ὑπερκαυκασίου σιδηροδρόμου.

3) Εἰς τὸ **Βερολῖνον** συναντᾷ τὴν **γραμμὴν τῆς μεγάλης Εὐρωπασιατικῆς πεδιάδος**, ἡ ὁποία ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὰς μεγάλας πόλεις τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ (Λονδῖνον, Χάβρην, Παρισίους, Βρυξέλλας, Ἀμβέρσαν) καὶ διὰ τοῦ Βερολίνου, τῆς Βαρσοβίας καὶ τοῦ Λένινγκραντ καταλήγει εἰς τὴν Μόσχαν. Ἡ γραμμὴ αὕτη προεκτείνεται εἰς τὴν Ἀσίαν διὰ τοῦ ὑπερσιβηρικοῦ σιδηροδρόμου καὶ τοῦ ὑπερκασπιακοῦ.

Ἐκτὸς τῶν διεθνῶν αὐτῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι, αἱ ὁποῖαι διευθύνονται ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ συνδέουν τὴν Βόρειον καὶ Κεντρικὴν Εὐρώπην μετὰ τῶν λιμένων

της Μεσογείου Θαλάσσης. Αί σπουδαιότεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι αἱ ἑξῆς :

1) Ἡ γραμμὴ τῶν Βαλκανίων, ἡ ὁποία ἀναχωρεῖ ἀπὸ τοὺς λιμένας τῆς Βορείου καὶ τῆς Βαλτικῆς Θαλάσσης, διέρχεται

Χάρτης τῶν σπουδαιότερων διεθνῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν τῆς Εὐρώπης.

διὰ τῆς Βιέννης, τῆς Βουδαπέστης καὶ τοῦ Βελιγραδίου καὶ καταλήγει εἰς Θεσσαλονίκην καὶ Πειραιᾶ, οἱ ὅποιοι εἶναι οἱ σπουδαιότεροι λιμένες τοῦ Αἰγαίου Πελάγους.

2) Αἱ γραμμαὶ τῶν Ἑλληνικῶν, αἱ ὁποῖαι ἀναχωροῦν ἀπὸ

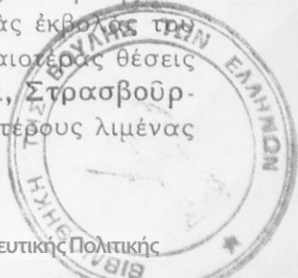
τὰς μεγάλας πόλεις τῆς ΒΔ. καὶ Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ καταλήγουν εἰς τοὺς δύο μεγάλους λιμένας τῆς Ἰταλίας, τὴν Γένουαν καὶ τὴν Τεργέστην. Οἱ σπουδαιότεροι ἀύχενες διὰ τῶν ὁποίων διέρχονται αἱ γραμμαὶ τῶν "Αλπεων, εἶναι οἱ ἐξῆς ἐκ Δ. πρὸς Α. : Μὸν Σενίς (μῆκος σήραγγος 13 χμ.), Σεμπλὸν (μῆκος σήραγγος 20 χμ.), Σὲν Γκοτάρ (μῆκος σήραγγος 15 χμ.), Μπρένερ καὶ Ταρβίς.

3) Ἡ γραμμὴ τῆς κοιλάδος τοῦ Ρῶν, ἡ ὁποία συνδέει τὴν ΒΔ. Εὐρώπην μετὰ τὴν Μασσαλίαν, τὸν μεγαλύτερον λιμένα τῆς Μεσογείου.

4) Ἡ Γαλλοῖσπανικὴ γραμμὴ, ἡ ὁποία ἀναχωρεῖ ἀπὸ τοὺς Παρισίους, διέρχεται διὰ τοῦ Μπορντώ καὶ τῆς Μαδρίτης καὶ καταλήγει εἰς τὸ Γιβραλτάρ.

β') Αἱ μεγάλαι πλωταὶ ὁδοὶ τῆς Εὐρώπης. Ἡ Δυτικὴ καὶ ἡ Κεντρικὴ Εὐρώπη, χάρις εἰς τὰς ἀφθόνους βροχὰς τῶν καὶ εἰς τὴν μεγάλην βιομηχανικὴν τῶν ἀνάπτυξιν, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ τὴν μεταφορὰν βαρέων προϊόντων (ἄνθρακος, μεταλλευμάτων, ξυλείας κ. ἄ.) ἔχει καὶ πλῆρες δίκτυον πλωτῶν ὁδῶν. Αὗται ὀφείλονται εἰς τὴν ἐκβάθυσιν τῶν ποταμῶν τῶν καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν διωρύγων. Ἐκαστον Κράτος ἔχει καὶ ἰδιαιτέρον δίκτυον πλωτῶν ὁδῶν. Ἐκτὸς ὅμως τῶν τοπικῶν πλωτῶν ὁδῶν ὑπάρχουν εἰς τὴν Εὐρώπην δύο μεγάλοι ποταμοί, οἱ ὅποιοι ἐξυπηρετοῦν τὸ διεθνὲς ἐμπόριον. Οὗτοι εἶναι ὁ Ρῆνος καὶ ὁ Δούναβις.

Ὁ Ρῆνος ἐξυπηρετεῖ τὰς μεγάλας βιομηχανικὰς περιοχὰς τῆς Δυτικῆς Γερμανίας, τῆς Ἀλσατίας καὶ τῆς Ἑλβετίας. Διὰ τῆς διώρυγος Ρῆνου - Ροδανοῦ ἐξυπηρετεῖ ἐπίσης τὴν βιομηχανικὴν περιοχὴν τῆς Λυῶν, διὰ δὲ τῆς διώρυγος Ρῆνου - Μάρνη (παραποτάμου τοῦ Σηκουάνα) ἐξυπηρετεῖ τὴν Βόρειον Γαλλίαν. Διὰ τῶν παραποτάμων τοῦ Μάιν καὶ Νέκαρ καὶ διὰ τῆς διώρυγος Νέκαρ-Δουνάβεως συνδέεται καὶ μετὰ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Τὸ Ρόττερνταμ, τὸ ὁποῖον κεῖται εἰς τὰς ἐκβολὰς τῆς καὶ αἱ πόλεις αἱ ὁποῖαι κεῖνται εἰς τὰς σπουδαιότερας θέσεις τῆς Κοιλάδος τοῦ (Ντουῖσμπουργκ, Μάνχαϊμ, Στρασβούργον), δύνανται νὰ συγκριθοῦν μετὰ τοὺς μεγαλύτερους λιμένας τῆς Εὐρώπης.

Ὁ Δούναβις συνδέει τὰς βιομηχανικὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης μὲ τὰς γεωργικὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Τὰ ἔμπορεύματα, τὰ ὁποῖα μεταφέρονται διὰ τοῦ Δουνάβεως, εἶναι ὀλιγώτερα ἀπὸ τὰ μεταφερόμενα διὰ τοῦ Ρήνου. Ἡ ποσότης ὅμως αὕτη δύναται νὰ ἀυξηθῇ κατὰ πολὺ, ὅταν ὄλαι αἱ χῶραι, διὰ τῶν ὁποίων διέρχεται, ἀναπτυχθοῦν οἰκονομικῶς καὶ συνεπῶς ἀυξήσουν τὴν παραγωγὴν τῶν (ὅπως συμβαίνει εἰς τὰς χώρας τὰς ὁποίας συνδέει ὁ Ρήνος).

γ') **Θαλασσία συγκοινωνία.** Ἀπὸ ὅλα τὰ μέσα συγκοινωνίας τὸ εὐθηνότερον εἶναι ἡ θάλασσα. Διὰ τοῦτο αἱ χῶραι, αἱ ὁποῖαι βρέχονται ἀπὸ θαλάσσης, ἐξυπηρετοῦνται καλύτερον καὶ συνεπῶς ἔχουν μεγαλυτέραν ἔμπορικὴν κίνησιν ἀπὸ τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται μακρὰν τῆς θαλάσσης. Ἡ Εὐρώπη, χάρις εἰς τὴν μεγάλην ἔκτασιν τῶν ἀκτῶν τῆς, ἔχει πολὺ ἀνεπτυγμένην τὴν θαλασσίαν συγκοινωνίαν. Εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ναυτικὴ δύναμις τοῦ Κόσμου. Οἱ σπουδαιότεροι λιμένες τῆς εὐρίσκονται: α') Εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῶν θαλασσῶν του, καθόσον αὗται κεῖνται πλησιέστερον τῶν βιομηχανικῶν περιοχῶν τῆς Εὐρώπης καὶ ἀπέναντι τῆς Ἀμερικῆς, ἡ ὁποία μετὰ τὸν Β' Παγκόσμιον πόλεμον εἶναι ἡ σπουδαιότερα οἰκονομικὴ δύναμις τοῦ Κόσμου. β') Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, ἡ ὁποία εἶναι ἡ δευτέρα θάλασσα τῆς Εὐρώπης μετὰ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν.

Ἡ σημασία τῆς Μεσογείου διὰ τὴν παγκόσμιον συγκοινωνίαν.— Ἡ Μεσόγειος εἶναι ἡ ἀρχαιότερα γνωστὴ θάλασσα τῆς Εὐρώπης. Τοῦτο ὀφείλεται: α') Εἰς τὴν γεωγραφικὴν θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συναντῶνται αἱ τρεῖς ἡπείροι τοῦ ἀρχαίου Κόσμου (Εὐρώπη, Ἀσία καὶ Ἀφρική. β') Εἰς τὸ ἐξαιρετικὸν κλίμα τῆς, τὸ ὁποῖον τὰ μέγιστα συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀνθρωπίνης δράσεως καὶ γενικῶς τοῦ πολιτισμοῦ. γ') Εἰς τὸ ὅτι εἶναι κλειστὴ θάλασσα μὲ πολλὰς νήσους, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἦτο πολὺ εὐνοϊκόν διὰ τὰ πρωτόγονα ταξίδια καὶ τὰς ἔμπορικὰς συναλλαγὰς. Χάρις εἰς τὰ ἐξαιρετικὰ αὐτὰ προσόντα ὀλόκληρος ἡ ἀρχαία ἱστορία τῆς ἡπείρου μας ἐξειλίχθη εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου Θαλάσσης. Πέραν τῆς Μεσογείου ἦτο τὸ ἄγνωστον, ἡ νύξ. Σήμερον τὰ σπου-

δαιότερα οἰκονομικά κέντρα τῆς Εὐρώπης δὲν εὐρίσκονται εἰς τὰς χώρας τῆς Μεσογείου, διότι αὐταὶ στεροῦνται τῶν ἀπαραιτήτων πρώτων ὑλῶν (ἄνθρακος καὶ σιδήρου) διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας των. Ἡ Μεσόγειος ὁμως Θάλασσα χάρις εἰς τὴν θαυμασίαν γεωγραφικὴν τῆς θέσιν καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς Διώρυγος τοῦ Σουέζ ἐξακολουθεῖ νὰ παίζῃ σπουδαιότατον ρόλον εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῆς Εὐρώπης. Κεῖται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Εὐρώπην μὲ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὰς πλουσίας γεωργικὰς χώρας τῆς Ἀσίας καὶ Ὠκεανίας (Ἰνδίας, Ἰνδικὰς νήσους, Ἰνδοκίναν, Κίναν, Ἰαπωνίαν, Αὐστραλίαν). Διὰ τῆς Μεσογείου ἐπίσης διέρχονται τὰ περισσότερα προϊόντα τῆς γεωργικῆς Εὐρώπης (σιτηρὰ, ξυλεῖα, πετρέλαιον τῶν χωρῶν τῆς Μαύρης Θαλάσσης) πρὸς τὴν βιομηχανικὴν Εὐρώπην καὶ ἀντιστρόφως. Οἱ σπουδαιότεροι εὐρωπαϊκοὶ λιμένες τῆς Δυτικῆς Μεσογείου εἶναι ἡ Μασσαλία καὶ ἡ Γένουα· τῆς Ἀδριατικῆς ἡ Βενετία, ἡ Τεργέστη, τὸ Φιοῦμε καὶ τὸ Πρίντεζι· τοῦ Αἰγαίου πελάγους ὁ Πειραιεὺς καὶ ἡ Θεσσαλονίκη· τοῦ Βοσπόρου ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ τῆς Μαύρης Θαλάσσης ὁ Πύργος, ἡ Βάρνα, ἡ Κωνσταντζα, ἡ Ὀδησσός. Μεγαλύτερα ἐμπορικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις τῆς Μεσογείου εἶναι ἡ Μεγάλη Βρετανία χάρις εἰς τὸν μέγαν τῆς ἐμπορικῶν καὶ πολεμικῶν στόλον καὶ εἰς τὰς ναυτικὰς βάσεις τῆς (Γιβραλτάρ, Μάλταν, Κύπρον).

Ἡ ΕΛΛΑΣ ὡς ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἀρχίζει ἡ ἱστορία τῆς Εὐρώπης. Ἡ χώρα μας εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία ἔθεσε τὰς βάσεις τοῦ σημερινοῦ μας πολιτισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ καὶ θαυμάζει ὁλόκληρος ὁ κόσμος.

Τὸν ρόλον αὐτὸν τοῦ πρωταγωνιστοῦ ἡ Ἑλλάς δὲν τὸν ὀφείλει οὔτε εἰς τὴν μεγάλην τῆς ἔκτασιν, οὔτε εἰς τὴν μεγάλην τῆς εὐφορίαν· τὸν ὀφείλει εἰς τὴν γεωγραφικὴν τῆς θέσιν. Κεῖται πλησιέστερον ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας χώρας τῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀφρικὴν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τὰ κέντρα τῶν πρώτων πολιτισμῶν. Χάρις εἰς τὴν θέσιν τῆς αὐτῆς καὶ εἰς

τὴν ἐργατικότητα τῶν κατοίκων τῆς ἢ Ἀρχαία Ἑλλάς ἀνέπτυξε τὰ γράμματα, τὰς καλὰς τέχνας καὶ τὸ ἐμπόριον εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὅσον οὐδεμία ἄλλη χώρα τοῦ Κόσμου.

Σήμερον ἡ χώρα μας, χάρις εἰς τὴν νότιον Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους, κεῖται ἐπὶ τῆς μεγάλης θαλασσίας ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὰς χώρας τῆς Ἀδριατικῆς, τῆς Δυτικῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ μὲ τὰς χώρας τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου, τῆς Μαύρης Θαλάσσης καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ. Δηλαδή τὰς πλουσιωτέρας καὶ περισσότερο κατῳκημένας χώρας τοῦ κόσμου. Ἡ μεγάλη αὕτη θαλασσία ὁδὸς συναντᾷ τὴν κατὰ ξηρὰν ὁδὸν, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Νότιον μὲ τὴν Βόρειον Ἑλλάδα εἰς τὸν Πειραιᾶ χάρις εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς διώρυγος τῆς Κορίνθου. Συνεπῶς ἡ χώρα μας ἐπειδὴ κεῖται ἐπὶ τῆς μεγάλης διεθνοῦς ὁδοῦ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, εἶναι **κυρίως Κράτος Μεσογειακόν.**

Ἡ σπουδαιότης τῆς ὁδοῦ αὐτῆς ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πόλεων Πειραιῶς καὶ Ἀθηνῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι τὰ σπουδαιότερα οἰκονομικὰ κέντρα τῆς χώρας μας.

Ἡ Ἑλλάς, χάρις εἰς τὴν Κεντρικὴν Μακεδονίαν, δεσπόζει καὶ μιᾶς ἄλλης σπουδαίας διεθνοῦς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης μὲ τὴν μεγάλην ὁδὸν τῆς Μεσογείου Θαλάσσης. Ἡ κατὰ ξηρὰν αὕτη ὁδὸς συναντᾷ τὴν θαλασσίαν ὁδὸν τῆς Μεσογείου εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ὅπου καταλήγει ἡ κοιλὰς τοῦ Ἀξιοῦ ποταμοῦ. Ὡς ἐκ τούτου ἡ χώρα μας χάρις εἰς τὴν Θεσσαλονίκην εἶναι **Κράτος Εὐρωπαϊκόν.**

Τελευταίως, μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀεροπορικῆς συγκοινωνίας, ἡ σπουδαιότης τῆς Ἑλλάδος γίνεται ἀκόμη μεγαλυτέρα, διότι εἶναι τὸ κέντρον τῶν μεταξὺ Εὐρώπης, Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν. Ἡ χώρα μας ἐπανευρίσκει διὰ μέσου αὐτοῦ τὸν ρόλον, τὸν ὁποῖον ἔπαιζε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Συνεπῶς τὸ μέλλον τῆς πατρίδος μας εἶναι λαμπρὸν καὶ ἡ πραγματοποίησις του ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐργατικότητᾶ τῶν κατοίκων τῆς.

Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΟΝ ΕΝ ΕΥΡΩΠΗ

Ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς Ἑλλάδος συνετέλεσεν, ὥστε ἰκάτοικοί τῆς νὰ εἶναι λαὸς κυρίως ἐμπορικὸς καὶ ναυτικὸς. Διὰ τοῦτο οἱ Ἕλληνες οὐδέποτε περιωρίσθησαν εἰς τὰ ὄρια τῆς Πατρίδος των. Τὰς Εὐρωπαϊκὰς χώρας καὶ τὰς νήσους τῆς Μεσογείου, εἰς τὰς ὁποίας ὑπάρχουν Ἕλληνες, δυνάμεθα νὰ διαίρεσωμεν εἰς δύο κατηγορίας : α') Εἰς τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι ἄλλοτε ἀνήκον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ σήμερον διατελοῦν ὑπὸ ξένην διοίκησιν (Βόρειος Ἡπειρος, Ἀνατολικὴ Θράκη, Κύπρος κ.ἄ.) β') Εἰς τὰς λοιπὰς Εὐρωπαϊκὰς χώρας. Ἐκ τῶν χωρῶν, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουν εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν, περισσοτέρους Ἕλληνας ἔχουν : α') Αἱ χώραι τῆς Μαύρης Θαλάσσης, χάρις εἰς τὰς παλαιὰς ἐμπορικὰς σχέσεις, αἱ ὁποῖαι ὑπῆρχον μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος. β') Ἡ Γαλλία, διότι εἶναι χώρα πλουσία καὶ ἀραιῶς κατφικημένη. Οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι διαμένουν εἰς ξένας χώρας, ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὸ ἐμπόριον. Ἀρκετοὶ ἐξ αὐτῶν εἶναι ἐφοπλισταὶ καὶ τραπεζίται.

Π Ι Ν Α Ξ

ΕΜΦΑΙΝΩΝ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΝ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΝΗΣΟΥΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ
ΠΡΟ ΤΟΥ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Κύπρος	270.000	Ἄγγλία	2.700
Ρωσία	215.000	Γερμανία	2.700
Τουρκία	165.000	Ἑλβετία	1.400
Ἀλβανία	90.000	Βέλγιον	650
Ρουμανία	43.000	Ὀλλανδία	170
Γαλλία	30.000	Πολωνία	140
Βουλγαρία	17.000	Ἰσπανία	80
Γιουγκοσλαυτα	15.000	Μάλτα	80
Ἰταλία	3.600	Οὐγγαρία	70

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΑΥΤΩΝ

ΑΙ ΒΑΛΚΑΝΙΚΑΙ ΧΩΡΑΙ

Χῶραι	Πολίτευμα	Πρωτεύουσαι	Σπουδαιότεραι πόλεις
Ἑλλάς	Βασίλειον	Ἀθήναι	Πειραιεὺς Θεσσαλονίκη Πάτραι
Ἀλβανία	Ὀλοκληρω- τικόν	Τίρανα	Κορυτσα Σκόδρα
Βουλγαρία	»	Σόφια	Φιλιππούπολις Βάρνα Πύργος
Γιουγκοσλαυτα	»	Βελιγράδιον	Ζάγκρεμπ Σουμπότιτσα Σεράγεβον Σκόπια
Τουρκία (Εὐρ.)	Δημοκρατία	Κων]πολις	Ἀδριανούπολις

ΑΙ ΛΟΙΠΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑΙ ΧΩΡΑΙ

Χῶραι	Πολίτευμα	Πρώτεύουσαι	Σπουδαιότεραι πόλεις
Ἑλβετία	Δημοκρατία	Ἑλβετία	—
Ἑσθονία	»	Ἑσθονία	—
Ἑλλάς	»	Ἀθήναι	—
Ἰσπανία	Βασιλείον	Μαδρίτη	Ἰσπανία
Ἰταλία	Δημοκρατία	Ῥώμη	Μασσαλία Λυών Μπορντώ
Γαλλία	Δημοκρατία	Παρίσιοι	Ἄμβερσα
Γερμανία	»	Βερολῖνον	Μασσαλία Λυών Μπορντώ
Δανία	Βασιλείον	Κοπεγχάγη	Ἄμβουργον Μόναχον Λειψία Κολωνία Δρέσδη Ἔσσην Μπρεσλάου
Ἑλβετία	Δημοκρατία	Βέρνη	—
Ἰρλανδία (ἐλεύθερον Κράτος)	»	Δουβλῖνον	Ζυρίχη Γενεύη Βασιλεία
Ἰσπανία	Ὀλοκληρωτικὸν	Μαδρίτη	—
Ἰταλία	Δημοκρατία	Ῥώμη	Βαρκελώνη Βαλένθια Σεβίλλη
			Μιλᾶνον Νεάπολις Γένουα Τουρίνον Παλέρμον Τεργέστη

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἐνατολικὴ Εὐρώπη

Α'. Πολωνία. Β'. Τὰ Κράτη τῆς Βαλτικῆς Θαλάσσης καὶ ἡ Φινλανδία. Γ'. Εὐρωπαϊκὴ Ρωσία	191 — 209
Γενικὴ ἀνασκόπησις τῆς Ἐνατολικῆς Εὐρώπης	209 — 211

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Βόρειος Εὐρώπη

I. Σκανδιναυϊκὴ Χερσόνησος

Α'. Νορβηγία. Β'. Σουηδία	212 — 219
-------------------------------------	-----------

II. Δανικὴ Χερσόνησος

Δανία	219 — 222
Γενικὴ ἀνασκόπησις τῆς Βορείου Εὐρώπης	222

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Γενικὴ ἀνασκόπησις τῆς Εὐρώπης	223 — 241
Ἡ Ἑλλάς ὡς Μεσογειακὸν καὶ Εὐρωπαϊκὸν Κράτος	241
Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς σήμερον ἐν Εὐρώπῃ	243
Πίναξ τοῦ Ἑλληνισμοῦ Εὐρώπης κλπ.	244
Πίναξ τῶν Χωρῶν τῆς Εὐρώπης	244 — 246
Πίναξ περιεχομένων	247 — 248

Ἐπιμελητὴς τῆς ἐκδόσεως Εὐάγγ. Σταμάτης

Στοιχειοθεσία, Ἐκτύποις: Ν. Ἀλικιώτης καὶ Υἱοὶ - Ψαρρῶν 2, Ἀθῆναι
Βιβλιοδεσία: Θ. Κοτσιώρης καὶ Παρασκευόπουλος

